

9 69 1725
Κ. Θ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΗΜΛΟΥ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Γιαννακίου (Κ.Θ.)
ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΤΕΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1165

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: Α. ΜΑΤΑΡΑΓΚΑ
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 15 - ΑΘΗΝΑΙ

ΜΕΤΕΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΡΑΓΙΩΝΗ ΚΑΙ ΚΑΡΑΓΙΩΝΗ
Αθήνα - 112 51

9 69 ΤΤΔ Β

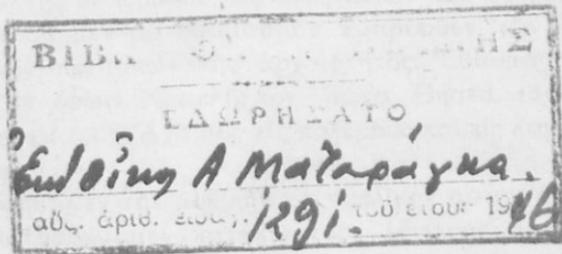
ΚΩΝΣΤ. Θ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΗΜΟΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Γιαννακοπούλου (Κ.Θ.)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ : Α. ΜΑΤΑΡΑΓΚΑ
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 15 — ΑΘΗΝΑΙ

165
72A
KNE

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον ἔχει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως

ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Εκδόσις Α. ΜΑΤΑΡΑΓΚΑ
1931

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ
Α. ΜΑΤΑΡΑΓΚΑ
ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ 12 - ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΣΙΣ Α. ΜΑΤΑΡΑΓΚΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἱστορία τοῦ ἐνδόξου Ἑλληνικοῦ Ἔθνους συνεχίζεται. Παρηκολουθήσαμεν μέχρι τώρα τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος μας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν παλαιότεραν ἐποχὴν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ συνητήσαμεν τὸν Ἕλληνα εἰς τὴν προϊστορίαν τοῦ κόσμου, εἰς τὴν μυθικὴν ἐποχὴν, νὰ ἀνέρχεται τὰς βαθμίδας τοῦ πολιτισμοῦ, νὰ δημιουργῇ μεγάλα καὶ ὑψηλά ἔργα, νὰ ἀναπτύσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ καὶ νὰ γίνεταί διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης δι' ὠραίων παραδειγμάτων καὶ ὑψηλῶν ἰδεῶν.

Ἐστάθην μεθ' ἡμᾶς θαυμασμὸν ἔμπροσθεν τῶν μεγάλων ἡρωϊκῶν προτύπων τῆς ἀρχαιότητος. Ἐθαυμάσαμεν τὸν Δωρικὸν ἥρωα Ἡρακλεῖ, τὸν Ἴωνα Θεσέα, τοὺς Αἰολεῖς ἥρωας καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς πολέμους καὶ εἰς λαμπρὰ ἔργα εἰρήνης.

Ἀφήσαμεν τὴν μυθικὴν καὶ ἡρωϊκὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ παρηκολουθήσαμεν κατόπιν τοὺς ἐθνικοὺς δεσμοὺς τῶν Ἑλλήνων, τὴν πρόσδον μεγάλων ἑλληνικῶν πόλεων, τῆς Σπάρτης, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Θηβῶν, τὰς ἐκστρατείας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὴν ἐνότητά τοῦ Ἔθνους διὰ τῶν Μακεδόνων, πλείστους ἐμφυλίους πολέμους καὶ τέλος ἐκλείσαμεν τὴν ἐποχὴν αὐτὴν μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Ἐξηκολουθήσαμεν κατόπιν νὰ παρακολουθῶμεν τὴν πάλιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, εἶδομεν τὴν νίκην τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὸ μέγα του κατώρθωμα τῆς ἀναδημιουργίας τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου διὰ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Τέλος δὲ παρηκολουθήσαμεν μετὰ ἐθνικὴν θλίψιν τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν κατάλυσιν τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὴν ὑπο-

ταγήν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τοὺς Τούρκους (1453 μ.Χ.), ὅπως ἄλλοτε εἰς τοὺς Ρωμαίους.

Εἰς τὰς τρεῖς αὐτὰς περιόδους τῆς ἱστορίας τοῦ Ἔθνους μας ἐγνωρίσαμεν τὸν Ἑλληνα, ἄλλοτε μὲ τὸ ὄπλον εἰς τὰς χεῖρας νὰ πολεμᾷ τὴν βαρβαρότητα καὶ ἄλλοτε νὰ σκύβῃ μὲ ἐπιμονὴν εἰς τὸ βιβλίον καὶ νὰ ἐργάζεται μὲ τὸ ἀστραπηβόλον πνεῦμα του, διὰ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐστάθημεν εἰς μεγάλα ὀρόσημα. Ἐγαλβανίσσαμεν τὴν ψυχὴν μας μὲ τὸν Μαραθῶνα, τὴν Σαλαμίνα καὶ τὰς Πλαταιάς. Εἶδομεν τὴν τελειάν ἔκφρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Ε' αἰῶνος π.Χ., ἠκολουθήσαμεν τὸν δορυκτῆτορα Ἀλέξανδρον εἰς τὰ μεγαλεπήβολα σχέδιά του καὶ ἐθαμβώθημεν μὲ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν δόξαν τοῦ ἑλληνικοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν ἐνδόξων δυναστειῶν του.

Ἐτοι φθάνομεν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, μὲ τὴν ὁποίαν τῶρα θὰ ἀρχίσωμεν νὰ ἀσχοληθῶμεν.

Υπόδουλος ὁ Ἕλλην πλέον εἰς τὸν Τούρκον δίδει τὰ ὑψηλά παραδείγματα τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς αὐτοθυσίας. Διεξάγει λαμπροὺς ἀγῶνας κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ δημιουργεῖ δύο λαμπρὰ ὀρόσημα εἰς τὴν νεωτέραν του ἱστορίαν: Τὴν 25ην Μαρτίου 1821 καὶ τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1940.

Τὸ 1821 ἠγωνίσθη καὶ πάλιν διὰ τὴν ἐλευθερίαν του ὁ Ἕλλην καὶ τὸ κατώρθωσε ἔπειτα ἀπὸ μεγάλους καὶ σκληροὺς ἀγῶνας. Κατόπιν ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας του τὸ ἄροτρον καὶ ἐκαλλιέργει τὴν ἑλληνικὴν γῆν. Καὶ ἀνεύωνε τὸν μακραίωνα πολιτισμὸν του.

Ἀλλὰ πάλιν ἔμπροσθεν τῆς Ἑλλάδος οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς. Ἡθέλησαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰ ἐδάφη της. Καὶ τότε ἡ Ἑλλὰς ἀπήντησε καὶ πάλιν «ΟΧΙ!»

«Μολὼν λαβέ!» θὰ ἔλεγεν ὁ Σπαρτιάτης. «Ὅχι!» εἶπεν ἡ νεωτέρα Ἑλλὰς. Νέον ὀρόσημον διὰ τὴν ἱστορίαν μας. Ὁρόσημον, τὸ ὁποῖον διδάσκει, ὅτι ἡ **ΕΛΛΑΣ** δέν πεθαίνει ποτέ! Ζῆ καὶ θὰ ζῆ πάντοτε: **ΩΡΑΙΑ, ΜΕΓΑΛΗ, ΛΑΜΠΡΑ, ΚΑΙ ΕΝΔΟΞΟΣ!**

ΜΕΡΟΣ Α'

Η ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

1. Η ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

α' Έκτασις τοῦ τουρκικοῦ κράτους

Οἱ Τούρκοι, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατέκτησαν συντόμως τὰς ὑπολοίπους ἑλληνικὰς χώρας καὶ ἔγιναν κύριοι ὀλοκλήρου τῆς βαλκανικῆς χερσονήσου.

Ἔτσι ἵδρυσαν μίαν μεγάλην τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν, ἡ ὁποία περιελάμβανεν ὀλόκληρον τὴν Βαλκανικὴν, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τὴν Κρήτην, τὴν Συρίαν καὶ Μεσοποταμίαν καὶ ἦσαν κύριοι τοῦ Αἰγαίου, τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου.

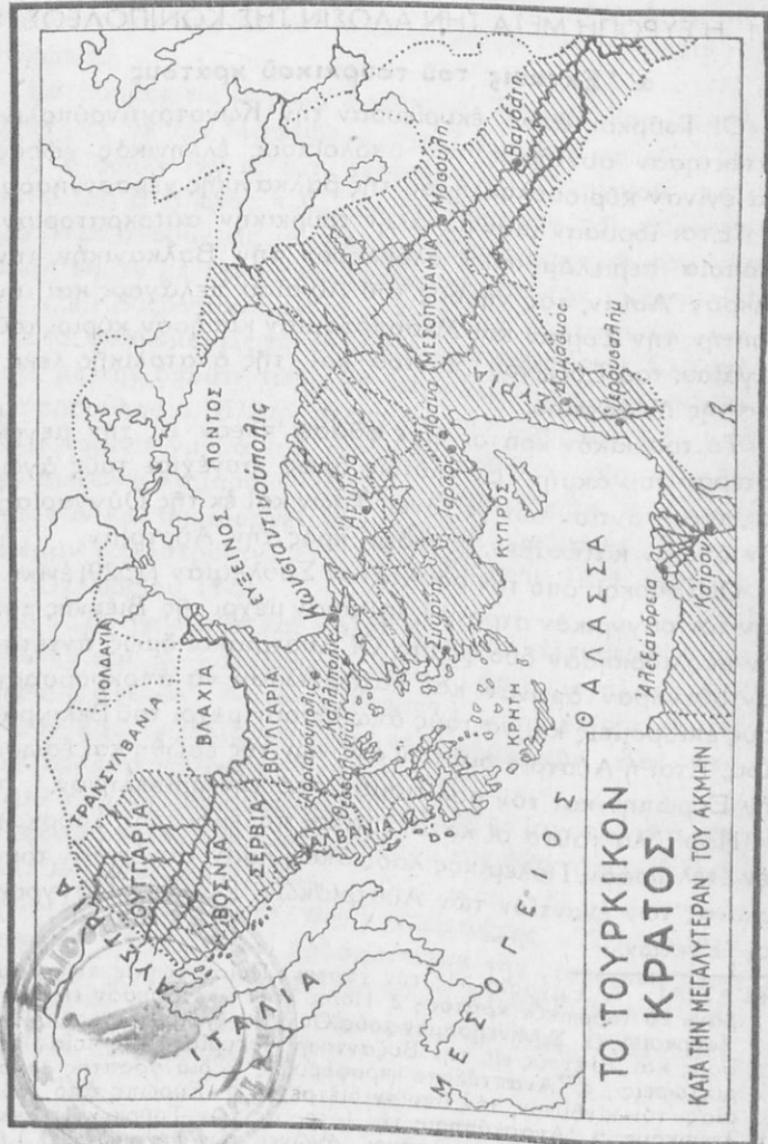
Τὸ τουρκικὸν κράτος εἶχε φθάσει πλεόν εἰς τὴν μεγαλύτεραν τοῦ ἀκμῆν. Ἐν τούτοις ὁμως συνέχισε τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἐναντίον τῶν γειτόνων λαῶν καὶ ἐκ τῆς Οὐγγαρίας, τὴν ὁποίαν κατέλαβεν, ἐστράφη πρὸς τὴν Αὐστρίαν.

Οἱ Τούρκοι, ὑπὸ τὸν σουλτᾶνον Σουλεῖμᾶν (1529) ἐνίκησαν τὸν οὐγγρικὸν στρατὸν, ἔφθασαν μέχρι τῆς Βιέννης καὶ τὴν ἐπολιόρκησαν δύο φορές. Οἱ Αὐστριακοὶ ὁμως ἀντέταξαν σθεναρὰν ἄμυναν καὶ κατάρθωσαν νὰ ἀποκρούσουσιν τοὺς ἐπιδρομεῖς καὶ νὰ τοὺς ἀπωθήσουσιν μέχρι τοῦ Βελιγραδίου. Ἔτσι ἡ Αὐστρία διὰ τῶν ἀγῶνων τῆς ἐσώθη καὶ ἔσωσε τὴν Εὐρώπην καὶ τὸν πολιτισμὸν ἀπὸ τὴν ἡμισέληνον.

Παρ' ὅλα ταῦτα οἱ κατακτητικοὶ πόλεμοι τῶν Τούρκων δὲν ἐτελείωσαν. Πολεμικὸς λαὸς ὅπως ἦσαν, συνέχισαν τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐναντίον τῶν Αὐστριακῶν, Ρώσων, Οὐγγρων καὶ Ἐνετῶν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ἔργασαι εἰς τὸν χάρτην: Ποίας χώρας περιελάμβανε τὸ τουρκικὸν κράτος; 2. Ποιοὶ λαοὶ ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Τούρκους; 3. Συνητήσαμεν τοὺς Οὐγγρους, Αὐστριακοὺς, Ρώσους καὶ Ἐνετοὺς εἰς τὴν Βυζαντινὴν Ἱστορίαν; Εἰς ποίας περιπτώσεις; 4. Ἀναπτύξατε προφορικῶς ἢ διὰ γραπτῆς ἐργασίας τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεχεν ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοὺς Τούρκους. 5. Ἀνασκόπησις τῆς ἱστορίας τῶν Τούρκων. (Σελτζούκοι, ὀθωμανοί, σουλτᾶνοι, ἀγῶνες τῶν Τούρκων κτλ.) 6.

Ἀρχίσατε νὰ κάμνετε ἕν λεξικόν, εἰς τὸ ὅποιον νὰ γράφετε τὰ ἱστορικὰ ὀνόματα μὲ συντόμον βιογραφίαν των. 7. Ἀρχίσατε νὰ κάμνετε λεύκωμα μὲ εἰκόνας ἱστορικῶν προσώπων, μαχῶν, ἱστορικῶν γεγονότων κτλ. 8. Ἐπίσης ἀρχίσατε πίνακα χρονολογιῶν τῶν σπουδαιότερων γεγονότων.

β' Τὸ κράτος τῆς Ἑνετίας

Ἀπὸ τὰ μικρὰ Ἰταλικά κράτη, εἰς τὰ ὅποια ἦτο διηρημένη ἡ Ἰταλία, τὸ ἰσχυρότερον ἦτο τὸ κράτος τῶν Ἑνετῶν εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.

Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν σταυροφοριῶν καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων οἱ Ἑνετοὶ εἶχον ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν τὰς παραλιακὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, τμῆμα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν Κρήτην.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων οἱ Ἑνετοὶ συνέχισαν τοὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν καὶ εἰς διάστημα ἑκατονταετίας ἀπώλεσαν ὅλας τὰς κτήσεις τῶν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ διετήρουν μόνον τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τὴν Κρήτην.

Εἰς νέον πόλεμον ἔχασαν τὴν Κρήτην, ἀλλ' οἱ ἀγῶνες τῶν συνεχίζοντο ἀκόμη. Εἰς τέταρτον πόλεμον ὁ Ἑνετὸς **Θωμᾶς Μοροζίνης** κατέλαβε τὴν Πελοπόννησον, εἰσῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπολιόρκησε τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι ἐκλείσθησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο (Σεπτέμβριος 1687), ἐνῶ διήρκει ἡ πολιορκία τῆς Ἀκροπόλεως, μία ἐνετικὴ ὄβρις ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος, ὁ ὅποιος ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς πυριτιδαποθήκη καὶ τὸ ἀθάνατον μνημεῖον τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ κατεστράφη κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος του.

Οἱ Ἕλληνες ἐνίσχουν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν τοὺς Ἑνετοῦς, διότι ἐπίστευον, ὅτι μὲ τὴν ἦτταν τῶν Τούρκων θὰ ἀνέκτων τὴν ἐλευθερίαν τῶν.

Τέλος ὁμοῦ οἱ Τούρκοι κατάρθωσαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18ου αἰῶνος νὰ ἐκδιώξουν ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς χώρας τοὺς Ἑνετοὺς καὶ ἔτοι αἱ προσδοκίαι τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὴν πλευρὰν αὐτὴν ἐξέλιπον.

ΠΡΟΣΘΕΤΑ: 1. Βενετία, Ἑνετοὶ (πληροφορία). 2. Διὰ τὸ λεξικὸν ὀνομάτων: Θωμᾶς Μοροζίνης. 3. Πίναξ χρονολογιῶν: Καταστροφή Παρθενῶνος. 4. Αἱ ἐλπίδες καὶ οἱ πόθοι τῶν Ἑλλήνων. 5. Λεύκωμα: Ὁ Παρθενὼν κατὰ τὴν ἀρχαιότητά καὶ σήμερον (εἰκόνας).

γ' Ἡ Ρωσία

Κατὰ τὸν Μεσαίωνα συναντῶμεν εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐκτάσεις τῆς Εὐρώπης τὰς σλαβικὰς φυλὰς τῶν Ρώσων.

Οἱ Ρῶσοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης ἀκμῆς τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἦσαν ἀκόμη βάρβαροι, ἀμόρφωτοι καὶ ἀπολίτιστοι. Μὲ τὰς ἐνεργείας τοῦ Βυζαντίου προσῆλθον εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἔκαμνον δὲ καὶ ἐπιδρομὰς ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αἱ ὁποῖαι ἀπεκρούσθησαν.

Εἰς μεγάλην ἀκμὴν ἔφθασεν ἡ Ρωσία ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ τσάρου Πέτρου τοῦ Μεγάλου (1689 - 1725). Οὗτος γενόμενος τσάρος τὸ ἔτος 1689 εἶχεν ὡς ὄνειρόν του, νὰ κυριεύσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸν Βόσπορον καὶ τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἔτσι νὰ ἀποκτήσῃ διέξοδον εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν Μεσόγειον. Ἀπέθανεν ὁμως εἰς ἡλικίαν 53 ἐτῶν καὶ δὲν κατώρθωσε νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδιά του.

Ἐν τούτοις ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Πέτρου ἡ Ρωσία ὠργανώθη ἐσωτερικῶς, προώδευσε ἀρκετὰ καὶ ἀπέτελεσε μίαν μεγάλην καὶ ἰσχυρὰν αὐτοκρατορίαν.

Ἐπειτα ἀπὸ μερικοὺς ἀσήμεους καὶ ἀνικάνους τσάρους ἡ Ρωσία ἠτύχησε νὰ διοικῆται ἀπὸ τὴν Αἰκατερίνην τὴν Β'. Αὕτη ἔκαμε πολλοὺς πολέμους μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ Αὐστριακοὺς, ἀπὸ τοὺς Τούρκους δὲ ἀφῆρσε τὴν Κριμαίαν καὶ ἀπέβλεπε εἰς τὸ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδια τοῦ Μεγάλου Πέτρου καὶ νὰ γίνῃ αὐτοκράτειρα εἰς τὸ Βυζάντιον.

Πρὸς τοῦτο ἐβοήθησεν καὶ τοὺς ὑποδούλους Ἕλληνας καὶ ἔστειλεν ἐνισχύσεις. Περὶ αὐτῶν ὁμως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Γεωγραφικὴ θέσις τῆς Ρωσίας. 2. Οἱ Ρῶσοι κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν. 3. Πέτρος ὁ Μέγας καὶ τὸ ὄνειρόν του. 4. Τὰ σημερινὰ σχέδια τῶν Σλάβων (στενὰ κ.τ.λ.). 5. Αἰκατερίνη Β' (πληροφορίαι).

δ' Ἀλλὰ τινὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη

Ἡ ἱστορία τῶν κρατῶν, διὰ τὰ ὁποῖα προηγουμένως ὠμιλήσαμεν, συνδέεται στενῶς μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἔθνους μας. Τὰ κράτη αὐτὰ ἐξυπηρετοῦντα κατὰ κύριον λόγον ἰδικὰ τῶν συμφέροντα, ἐξυπνρήτησαν ἄλλοτε τὰ συμφέροντα τοῦ ὑποδοῦλου Ἑλληνισμοῦ καὶ ἄλλοτε ἐτήρησαν στάσιν ἐχθρικὴν ἀπέναντί του.

Ἐκ τῶν γερμανικῶν κρατῶν ἡ Αὐστρία ἀφ' ἑνὸς μὲν ἤθελε νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς Βαλκανικῆς καὶ εἶχεν ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς της εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὸ Αἰγαῖον, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατεδίωκε τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον καὶ πᾶσαν ἑλληνικὴν κίνησιν πρὸς ἀπελευθέρωσιν, τὴν ὁποῖαν ἐπρόδιδεν εἰς τοὺς Τούρκους.

Ἡ Ρωσία ἐξ ἄλλου διὰ τῆς Αἰκατερίνης ὠργάνωσε μὲν ἑλληνικὰς ἐπαναστατικὰς τάσεις πρὸς ἀπελευθέρωσιν, ἀπέβλεπε δὲ εἰς τὴν κατάληψιν ἑλληνικῶν ἐδαφῶν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν ὁποῖαν θὰ ἐγκαθίστα αὐτοκράτορα τὸν ἐγγονὸν τῆς Αἰκατερίνης Κωνσταντῖνον.

Πλὴν τῶν κρατῶν τούτων καὶ ἄλλα κράτη ἤσκησαν ἐπιδράσεις ἐπὶ τοῦ ὑποδοῦλου Ἑλληνισμοῦ. Ἡ Γαλλία λ.χ., ἡ ὁποῖα ἤρχισε νὰ ἐξελισσεται εἰς σπουδαίαν αὐτοκρατορίαν καὶ προώδευσεν ἀρκετὰ ἐπὶ τοῦ βασιλέως της Λουδοβίκου ΙΔ', ἐνεψύχωσε εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους τοὺς Ἑλληνας μὲ τὰ διδάγματα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

Καὶ ἄλλα ἀκόμη κράτη τῆς Εὐρώπης ἀνεπτύχθησαν σὺν τῷ χρόνῳ καὶ προώδευσαν. Ἡ Ἰταλία ἔπειτα ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως ἀπέβη ἰσχυρὰ δύναμις καὶ ἔδωσε χεῖρα βοηθείας εἰς τὴν ὑπόδουλον Ἑλλάδα εἰς μίαν κρίσιμον στιγμὴν τοῦ ἀγῶνος της.

Τὸ ἴδιον δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ διὰ τὴν Ἀγγλίαν, τῆς ὁποίας θὰ συναντήσωμεν τὸν φιλελληνισμόν εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους. Ἀλλὰ περὶ αὐτῶν τῶν κρατῶν καὶ περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν θὰ ἴδωμεν εἰς σχετικὰ κεφάλαια, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπακολουθήσουν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Γεωγραφία τῆς Εὐρώπης. Τὰ μεγάλα εὐρωπαϊκὰ

- κράτη. 2. Ζητήσατε πληροφορίας διὰ μίαν σύντομον ιστορίαν τῶν κρατῶν τούτων καὶ ἀνακοινώσατε σχετικὴν σας ἐργασίαν.
3. Ἡ φεουδαρχία εἰς τὴν Εὐρώπην. 4. Ἀπορίαι κ.τ.λ.

2. Η ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

α' Δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων.

“Ὅταν οἱ Τοῦρκοι κατέλυσαν τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν καὶ κατέλαβον τὰς ἑλληνικὰς χώρας, ὑπεδούλωσαν καὶ τὸν Ἑλληνισμόν.

Διὰ νὰ στερεώσουν περισσότερο τὴν κυριαρχίαν των, ἐχρησιμοποίησαν τὴν βίαν καὶ τὸν τρόμον. Ἔσφαζον, ἐλεηλάτουν, ἐμαστίγωνον τοὺς ἀτυχεῖς Ἕλληνας, ἄλλους τοὺς ἐπώλουν ὡς δούλους εἰς τὰς διαφόρους ἀγορὰς τῆς Ἀνατολῆς καὶ γενικῶς τοὺς κατεπίεζον μὲ κάθε μέσον.

Ἡ ζωὴ τοῦ ραγιαῖ, τοῦ δούλου, δὲν εἶχε καμμίαν ἀξίαν διὰ τὸν κατακτητὴν. Διὰ τὸ ἐλάχιστον πρᾶγμα εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὸν φονεύῃ, χωρὶς νὰ δίδῃ λόγον τῶν πράξεών του εἰς οὐδένα. Οἱ γκιαούρηδες, δηλ. οἱ ἄπιστοι, ὅπως ἀπεκά-λουν τοὺς Ἕλληνας οἱ Τοῦρκοι, ἔπρεπε νὰ εὐρίσκωνται εἰς συνεχῆ ὑπακοήν. Ἦσαν ἄπιστοι καὶ δὲν ὑπῆρχε δι' αὐτοὺς δικαιοσύνη. Ὅταν ἠδικοῦντο ὑπὸ τινος Τοῦρκου, δὲν ἠδύ-ναντο νὰ καταφύγουν εἰς τὰ τουρκικὰ δικαστήρια. Καὶ ἐὰν κατέφευγον, δὲν εὕρισκον ποτὲ τὸ δίκαιόν των. Ὁ τουρ-κος δικαστὴς ἐδικαίωνε πάντοτε τὸν ὀμόθηρσκόν του.

Τιμὴ δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ὁ γκιαούρ. Δὲν εἶχε κανέν ἀνθρώπινον δικαίωμα. Ἐπρεπε πάντοτε νὰ ὑποκλίνεται εἰς τὸν Τοῦρκον καὶ νὰ σηκώνεται, ὅταν ἐκεῖνος διήρχετο ἔμπροσθέν του. Δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ καρβαλλικεύῃ εἰς ἵππον, ἀλλ' εἰς ταπεινώτερον ζῷον. Καὶ ἐὰν συνητᾶτο μὲ Τοῦρκον, ἔπρεπε νὰ κατεβῆ, νὰ ὑποκλιθῆ καὶ νὰ τὸν πολυχρονίση.

Καὶ τὴν περιουσίαν του ἀκόμη ἔχασεν ὁ ὑπόδουλος Ἕλλη-ν. Οἱ Τοῦρκοι, ὅταν ἐγιναν κύριοι τῆς χώρας, ἤρπασαν τὰ καλύτερα κτήματα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ ἐκράτησαν διὰ λογαριασμόν των ἢ τὰ ἔδωσαν εἰς τὰ τζαμιά, τοὺς τουρ-κικοὺς δηλ. ναοὺς, καὶ τὰ κτήματα ταῦτα ὠνομάζοντο βα-

κούφια. Εἰς τοὺς ραγιαδες ἄφησαν ἐλάχιστα κτήματα εἰς ὄρεινά καὶ ἄγωνα μέρη καὶ ἀπὸ τὰ προϊόντα τῶν κτημάτων αὐτῶν ἐλάμβανον τὸ ἓν δέκατον ὡς φόρον.

Καὶ τὴν θρησκείαν ἀκόμη τοῦ ραγιαῖ ἐκτύπησαν οἱ Τοῦρκοι. Δὲν εἶχεν ὁ Ἕλλην τὸ δικαίωμα νὰ κτίζη νέους ναοὺς καὶ νὰ κρατῆ τοὺς καλυτέρους. Οἱ καλύτεροι ναοὶ μετεβάλλοντο εἰς ὀθωμανικοὺς ναοὺς, εἰς τζαμιά. Εἰς τοὺς χριστιανοὺς Ἕλληνας ἀπέμειναν οἱ πτωχικότεροι ναοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀφηρέθησαν οἱ κώδωνες, διὰ νὰ ἀποφεύγῃται αἱ κώδωνοκρουσαί. Ἀκόμη δὲ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐξωτερικῶς ἀπλοῖ τὰ δὲ χριστιανικὰ σύμβολα, π. χ. σταυροὶ κτλ. εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τῶν τοίχων τῶν ναῶν ἀπηγορεύοντο.

Οὔτε καὶ γράμματα εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ μανθάνουν οἱ Ἕλληνες. Διδάσκαλοι δὲν ὑπῆρχον. Τὰ σχολεῖα εἶχον καταργηθῆ. Ἔτσι ὁ ὑπόδουλος Ἕλληνισμὸς ἔζη εἰς τὸ σκότος τῆς ἀγράμματσύνης καὶ σιγὰ σιγὰ θὰ ἐλησμόνει θρησκείαν Ἔθνος καὶ Πατρίδα.

Φοβερὰ λοιπὸν ἦσαν τὰ δεινοπαθήματα τῶν ὑποδούλων. Ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ καὶ ἡ περιουσία τῶν ἦσαν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Ἡ ζωὴ πλέον δι' αὐτοὺς χωρὶς τὴν ἐλευθερίαν δὲν εἶχε κανὲν θέλητρον.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ζητήσατε περισσότερας πληροφορίας διὰ τὰ δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων. 2. Προσπαθήσατε νὰ εὕρητε δημοτικὰ ἄσματα, τὰ ὁποῖα περιγράφουν τὴν ζωὴν τῶν δούλων. 3. Συγκρίνατε τὰ δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τουρκοκρατίας μὲ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ τῆς προσφάτου κατοχῆς. 4. Ἐλεύθερα ἐργασίαι.

β' Ἐξισλαμισμὸς τῶν Ἑλλήνων

Δὲν ἦσαν μόνον αὐτὰ τὰ δεινά, τὰ ὁποῖα ὑπέφερον οἱ Ἕλληνες. Οἱ Τοῦρκοι, συμφώνως μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ προφήτου Μωάμεθ «θάνατος εἰς τοὺς ἀπίστους», ἔπρεπε νὰ φέρουν διὰ παντὸς τρόπου τοὺς γκιαούρηδες εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν.

Τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἐφηρμόσθη μὲ ἐπιτυχίαν εἰς ὅλας τὰς χώρας, τὰς ὁποίας κατέκτησεν ὁ μωαμεθανισμὸς διὰ

τῶν Ἀράβων, τῶν σελτζούκων καὶ τῶν ὀθωμανῶν τούρκων. Διὰ τοῦ ἐξισλαμισμού δὲ τὸ μικρὸν ὀθωμανικὸν κράτος τῶν 400 τουρκικῶν οἰκογενειῶν τῆς μικρασιατικῆς Νικαίας ἐγένινεν ἰσχυρὸν καὶ κυρίαρχον κράτος.

Ἔτσι καὶ τῶρα διὰ τοῦ πυρός, τῆς βίας καὶ τοῦ ξίφους

Συμβούλιον Γενιτσάρων

ἐξηνάγκαζον οἱ Τοῦρκοι τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἀπαρνηθοῦν τὴν πάτριον θρησκείαν καὶ νὰ γίνουν μωαμεθανοί.

Ὁ ἐξισλαμισμὸς ὅμως τῶν μεγάλων κατὰ τὴν ἡλικίαν δὲν ἦτο εὐκόλον πρᾶγμα. Τὸ ἐπετύγχανον ὅμως οἱ Τοῦρκοι μὲ ἓνα βαρῦτατον φόρον, τὸν **φόρον τοῦ αἵματος**, ὁ ὁποῖος ἦτο σατανικώτατος.

Οἱ Τοῦρκοι δηλαδή, ἐπειδὴ ἤθελον 1) νὰ ἐξισλαμίσουν τοὺς λαοὺς, τοὺς ὁποίους κατέκτων 2) νὰ ὀργανώσουν καλὸν καὶ ἐμπειροπόλεμον στρατὸν καὶ 3) ἐπειδὴ ἐπίστευον εἰς τὴν γενναιότητα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἤρπαζον ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν χριστιανῶν μητέρων τὰ τέκνα τῶν ἡλικίας 7-15 ἐτῶν, τὰ ἀπεμάκρυνον καὶ τὰ ἐγύμναζον εἰς στρατώνας. Τὰ παιδία ταῦτα μὲ τὴν συνεχῆ προσπάθειαν,

μέ την αύστηράν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν καὶ τὰ γυμνάσια ἐξιλαμίζοντο, ἐλησμόνουσαν καταγωγὴν, γονεῖς, θρησκείαν καὶ πατρίδα καὶ ἐγίνοντο Τούρκοι στρατιῶται μέ τὸ ὄνομα γενίτσαροι. (δηλ. νέος στρατός). Κατοικία τῶν γενιτσάρων ἦτο ὁ στρατών, τὸ τάγμα τῶν ἦτο ἡ οἰκογένεια καὶ πατήρ τῶν ὁ σουλτάνος.

Οἱ γενίτσαροι ὠργανώοντο εἰς τάγματα καὶ ἀπετέλουν τὰ ἐκλεκτότερα τμήματα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἦσαν φανατικοὶ μωαμεθανοί, ἐξαίρετοι στρατιῶται, ἀλλὰ τραχεῖς, ὀρμητικοὶ καὶ βίαιοι. Ἐμίσησαν μέ φανατισμὸν τοὺς ἀδελφούς τῶν χριστιανούς καὶ ἐξαπέλυον συχνὰ τὰς βαρβαρικές τῶν ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν.

Τὰ μεγαλύτερα κακουργήματα καὶ τὰ φρικτότερα δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων ὀφείλοντο εἰς τοὺς αἰμοχαρεῖς καὶ ἀξέστοιχους γενιτσάρους.

Τὰ πρῶτα τάγματα τῶν γενιτσάρων ὠργανώθησαν ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Οὐρχάν (1326-1359) ὑπὸ τοῦ Καρά Χαλίλ Τσεντερλή, συνεχίσθη δὲ καὶ μετέπειτα ἡ δημιουργία τοιούτων ταγμάτων.

Ὁ σκληρὸς αὐτὸς φόρος τοῦ αἵματος, τὸν ὁποῖον ἐπλήρωνον εἰς τοὺς Τούρκους οἱ Ἕλληνες, λέγεται **παιδομάζωμα**.

Πλὴν τοῦ φόρου τούτου οἱ Ἕλληνες ἐπλήρωνον καὶ ἄλλον φόρον, τὸν λεγόμενον **κεφαλικὸν ἢ χαράτσι**. Διὰ τὰ ἔτη ὁ Ἕλληνας τὸ δικαίωμα νὰ ζῆ ἔπρεπε νὰ πληρῶνῃ κατ' ἔτος εἰς τοὺς Τούρκους ἕν χρηματικὸν ποσόν. Εἰς ἀντάλλαγμα ἐλάμβανεν ἀπόδειξιν, ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ τὴν κεφαλὴν του ἐπὶ ἕν ἔτος εἰς τοὺς ὤμους του.

Διὰ τῶν περιορισμῶν καὶ τῶν ἐξαγκανασμῶν τούτων οἱ Τούρκοι ἐπίστευον, ὅτι θὰ ἐτρομοκράτουν τοὺς Ἕλληνας καὶ θὰ τοὺς διετήρουν εἰς διαρκῆ ὑποταγὴν. Ἦπατήθησαν ὅμως, διότι δὲν ἐγνώριζον, ὅτι τὸ φιλελεύθερον πνεῦμα τοῦ Ἕλληνος δὲν ὑποτάσσεται ποτέ, οὔτε ὑπακούει εἰς τὴν βίαν τοῦ τυράννου.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφορίαι διὰ τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν καὶ διὰ τὸν ἴδρυτὴν της. Ἀνασκόπησις τῶν γνώσεων περὶ μωαμε-

θανισμού, Ἀράβων, σελτζούκων καὶ ὀθωμανῶν Τούρκων. 2. Πληροφορίαι περὶ τῶν γενιτσάρων. 3. Ἐλευθεραὶ ἐργασίαι, εἰκόνες, ποιήματα, διηγήματα κτλ.

γ' Ἐκπατρισμός τῶν Ἑλλήνων

Μὲ τὴν διαγωγὴν, τὴν ὁποίαν ἔδειξαν οἱ Τούρκοι εἰς τοὺς ὑποδούλους, ἢ κατάστασις ἔγινε τραγικὴ διὰ τοὺς Ἕλληνας. Πολλοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ μορφωμένοι καὶ λόγιοι, δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποφέρουν τὰ δεινὰ. Ἐξ ἄλλου δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἐργασθῶν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ διὰ τοῦτο ἔφευγον καὶ μετέβαινον εἰς ἄλλας χώρας, μακρὰν τῶν Τούρκων.

Πολλοὶ ἐκπατρισθέντες Ἕλληνες καὶ κυρίως λόγιοι, εὐποροὶ, ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι ἐπήγαν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς ἄλλας χώρας. Εἰς τὸν νέον τόπον τῆς διαμονῆς των δὲν ἐλησμόνησαν τὴν πατρίδα των, ἀλλ' ἠργάσθησαν πλησίον ἰσχυρῶν προσώπων, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ δούλου Ἕθνους.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξ ἄλλου ἔμειναν οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ ἀγράμματοι καὶ οἱ χωρικοὶ, οἱ ὁποῖοι παρ' ὅλα τὰ δεινοπαθήματα, τὰς πιέσεις τῶν Τούρκων καὶ τοὺς ἐξευτελισμοὺς κατῴρθωσαν νὰ ὀργανωθοῦν καὶ νὰ διατηρήσουν ἀκμαίαν τὴν ἰδέαν τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος καὶ ἄσβεστον τὴν φλόγα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀποτινάξεως τοῦ ἐχθρικοῦ ζυγοῦ.

Λόγιοι Ἕλληνες ἐκπατρισθέντες, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦσαν οἱ Μανουὴλ καὶ Ἰωάννης Χρυσολωρᾶς, ὁ Θεόδωρος Γαζής, Γεώργιος Τραπεζοῦντιος, Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος, Βησσαρίων, Δημήτριος Χολκοκονδύλης, Μάρκος Μουσοῦρος, Ἰωάννης Λάσκαρης καὶ πλεῖστοι ἄλλοι.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ποίαν μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Εὐρώπης παρεσκεύασαν οἱ λόγιοι Ἕλληνες καὶ πῶς; 2. Ἀνασκόπησις τῶν γνώσεών σας διὰ τὴν Ἀναγέννησιν. 3. Πληροφορίαι διὰ τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὸ κεφάλαιον. 4. Λεξικὸν ὀνομάτων, εἰκόνες κτλ.

3. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

α. Θρησκευτικά προνόμια

Ὁ σουλτάνος μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν κατάληψιν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἔκαμε μίαν ὀρθὴν σκέψιν. Ἐσκέφθη, ὅτι εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας. Οἱ Τοῦρκοι ἦσαν ἀκόμη ὑποχρεωμένοι νὰ πολεμήσουν μὲ διαφόρους ἐχθροὺς καὶ νὰ διατηρήσουν τὴν αὐτοκρατορίαν των. Διὰ τοῦτο αὐτοὶ μὲν θὰ ἐπέδιδοντο εἰς τὰ στρατιωτικά, οἱ δὲ Ἕλληνες θὰ ἐκαλλιέργουν τὰ κτήματα καὶ θὰ ἠσχολοῦντο μὲ τὸ ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὰς τέχνας.

Ἐγνώριζεν ἀκόμη ὁ Μωάμεθ, ὅτι μὲ τὰς καταπιέσεις, τὰς ταπεινώσεις καὶ τοὺς ἐξευτελισμοὺς δὲν θὰ κατάρθωνε νὰ διατηρήσῃ εἰς διαρκὴ ὑποταγὴν τὸ ὑπόδουλον ἑλληνικὸν ἔθνος. Τὰ καταπιεστικά μέτρα θὰ εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐχθρότητα τῶν ὑποδούλων, οἱ ὅποιοι θὰ προεκάλλουν ταραχὰς καὶ ἐπαναστάσεις μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας.

Ἐξ ἄλλου οἱ Ἕλληνες ἦσαν χριστιανοὶ καὶ οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ τῆς Δύσεως δὲν ἀπεκλείετο νὰ σπεύσουν εἰς βοήθειαν τῆς κινδυνευούσης ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν χριστιανῶν ἀδελφῶν των.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Μωάμεθ ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας μερικὰ δικαιώματα, προνόμια, ὅπως ὠνομάσθησαν.

Ἐν πρώτοις παρεχώρησε προνόμια θρησκευτικά. Ἐπέτρεψε δηλαδή εἰς τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἐκτελοῦν ἐλευθέρως τὰ θρησκευτικά των καθήκοντα, νὰ διατηροῦν ἐκκλησίας, νὰ προσέρχωνται εἰς αὐτάς καὶ νὰ ἔχουν τοὺς κληρικοὺς των καὶ τὰ μοναστήριά των.

Ἐξ ἄλλου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν ὁ λαὸς ἦτο χωρισμένος εἰς δύο μερίδας, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ζητήματα τῆς θρησκείας. Ἡ μία μερίς ἦτο μὲ τὸ μέρος τῶν ἑνωτικῶν, δηλαδή ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐζήτουν τὴν ἑνωσιν τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας

καί ἡ ἄλλη μερίς ἦτο μὲ τὸ μέρος τῶν ἀνθηνωτικῶν, δηλ. ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι δὲν ἤθελον μὲ κανένα τρόπον τὴν ἔνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν.

Τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἐξεμεταλλεύθη ἀμέσως ὁ Μωάμεθ. Διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν στρατιωτικὴν βοήθειαν τῆς Δύσεως, ὑπεστήριξε τοὺς ἀνθηνωτικούς καὶ ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως τὸν Γεώργιον Σχολάριον, ὁ ὅποιος ἦτο ἀρχηγὸς τῶν ἀνθηνωτικῶν.

Ὁ πατριαρχικὸς θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐχήρευε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐκάλεσε λοιπὸν τοὺς κληρικούς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν περιχώρων καὶ μερικοὺς ἐκ τῶν προκρίτων τοῦ λαοῦ νὰ ἐκλέξουν τὸν πατριάρχην.

Οὗτοι, συμφώνως μὲ τὰς ὑποδείξεις τοῦ σουλτάνου, συνεκεντρώθησαν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ἐξέλεξαν ὡς πατριάρχην τὸν Σχολάριον, ὁ ὅποιος ἐπωνομάσθη Γεννάδιος. Ὁ Σχολάριος διεκρίνετο διὰ τὴν μεγάλην του μόρφωσιν καὶ τὴν ἐντιμότητα τοῦ χαρακτήρος του.

Μετὰ τὴν ἐκλογὴν ὁ Μωάμεθ ἐκάλεσε τὸν νέον πατριάρχην εἰς τὰ ἀνάκτορά του καὶ τοῦ παρέθεσε γεῦμα.

Μεγάλαι ἦσαν αἱ τιμαί, τὰς ὁποίας ἔκαμεν εἰς τὸν Πατριάρχην. Τὸν ὑπεδέχθη ὁ ἴδιος, τοῦ ἔδωκε θάρρος καὶ μεγάλας ὑποσχέσεις.

Κατὰ τὴν δεξιῶσιν τοῦ Πατριάρχου ὁ σουλτάνος ἔδειξεν ἀκόμη ὄλον τὸν σεβασμὸν καὶ ἔκαμεν, ὅτι ἔκαμνον οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες.

Μετὰ τὸ γεῦμα τέλος τὸν συνώδευσεν ἕως τὴν αὐλὴν τῶν ἀνακτόρων, τοῦ προσέφερε τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον (τὴν πατερίτσαν), τοῦ ἐχάρισε λευκὸν ἵππον καὶ τὸν ἐβοήθησε νὰ ἱπεύσῃ. Ἐπειτα διέταξε ἐπισήμους Τούρκους ἐκ τῆς ἀκολουθίας του νὰ συνοδεύσουν τὸν Πατριάρχην μέχρι τῶν Πατριαρχείων.

Εἰς τὸν Πατριάρχην ὁ Μωάμεθ ἔδωκεν ἀρκετὰ προνόμια. Ἐξ αὐτῶν τὰ σπουδαιότερα ἦσαν:

1) Ὁ Πατριάρχης ἦτο ὁ θρησκευτικὸς καὶ πολιτικὸς ἀρ-

χηγός τοῦ ὑποδούλου Ἐθνους. Δι' αὐτό ὠνομάζετο καί Ἐθνάρχης.

2) Ἀνεγνωρίζετο ὡς θρησκευτικός ἀρχηγός ὄχι μόνον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλά καί ὄλων τῶν χριστιανικῶν λαῶν.

3) Ἦτο ὁ ἀνώτατος δικαστής τῶν κληρικῶν καί ὄλων τῶν χριστιανῶν.

4) Ἀπηλλάγησαν τῶν φόρων οἱ ναοί, τὰ μοναστήρια καί οἱ κληρικοί.

5) Οἱ χριστιανοί ἐξετέλουν ἐλευθέρως τὰ θρησκευτικά τῶν καθήκοντα καί

6) Ὁ Πατριάρχης εἶχε τήν εὐνοίαν τοῦ σουλτάνου καί ἠδύνατο νά καταφύγῃ εἰς αὐτόν διὰ πᾶν ζήτημα.

Μέ τὰ προνόμια αὐτά ἡ ἐκκλησία ρυθμίζει πόλλα ζητήματα τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ καί γίνεται τὸ θρησκευτικόν καί τὸ πολιτικόν κέντρον ὄλων τῶν Ἑλλήνων.

Τὸ Βυζάντιον καί οἱ αὐτοκράτορες του δὲν ὑπάρχουν βεβαίως. Ἄλλ' ἡ παράδοσις συνεχίζεται εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Πατριάρχου. Αὐτὸς πλέον εἶναι ὁ ἀρχηγός, ὁ Ἐθνάρχης καί εἰς αὐτόν ἀποβλέπουν οἱ Ἕλληνες. Ἡ ἐκκλησία καί ὁ Πατριάρχης γίνονται ἔτσι ὁ δεσμός, ὁ ὁποῖος ἐνώνει τοὺς Ἕλληνας εἰς μίαν θέλησιν καί μίαν ιδέαν. Τὴν ιδέαν τῆς ἀναστάσεως τοῦ γένους.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Κρίσεις διὰ τὸ μέτρον τοῦ σουλτάνου νά δώσῃ προνόμια. 2. Κέρδη τοῦ σουλτάνου καί τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐκ τῶν προνομίων. 3. Γεώργιος Σχολάριος (πληροφορία κ.τ.λ.) 4. Θέμα: Ἡ δεξιῶσις τοῦ Πατριάρχου. 5. Ἄλλα προνόμια (πληροφορία). 6. Θέματα διὰ τὰς ομάδας: «Ὁ Ἐθνάρχης», «Ὁ Πατριάρχης, ἀρχηγός τῶν χριστιανικῶν λαῶν», «Ὁ Πατριάρχης δικαστής». Ἐπίσης θέματα ἐργασιῶν νά γίνον τὰ ὑπ' ἀριθ. 4, 5 καί 6 προνόμια.

β' Πολιτικά προνόμια

Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος γνωρίζομεν, ὅτι αἱ διάφοροι ἑλληνικαὶ πόλεις καί συνοικισμοὶ ἀπετέλουν ἰδιαίτερα μικρὰ κράτη καί αὐτοδιοικοῦντο.

Παρ' ὄλην τὴν ἐνότητα εἰς ἓν κράτος, τὴν ὁποίαν ἐπέτευχεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, αἱ πόλεις καί τὰ χωρία ἐξέλε

Κ. Θ. Γιαννακοπούλου: Ἱστορία ΣΤ' Δημοτικοῦ

γον διαφόρους ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι ἐφρόντιζον διὰ τὴν διοίκησιν των.

Τὸ σύστημα τοῦτο διτηρήθη καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ρωμαιοκρατίας καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Διατηρεῖται δέ, ὅπως γνωρίζομεν καὶ σήμερον.

Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο τῆς διοικήσεως κάθε χωρίον καὶ κάθε πόλις ἀπετέλει κοινότητα καὶ ἐξέλεγε τοὺς ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐλέγοντο **δημογέροντες** ἢ **προεστοί**. Τοὺς ἄρχοντας τούτους ὠνόμαζον οἱ Τούρκοι **κοτζαμπάσηδες**.

Ἐν ἀπὸ τὰ πολιτικά προνόμια, τὰ ὅποια ἔδωσεν ὁ σουλτάνος εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἦτο τὸ δικαίωμα νὰ διατηροῦν τὰς κοινότητάς των.

Οἱ προεστοὶ διηύθυνον τὰς κοινότητας καὶ ἔλυον τὰς διαφορὰς τῶν χριστιανῶν μὲ τὸν καλύτερον τρόπον. Ἐξ ἄλλου οἱ προεστοὶ ἀνεγνωρίζοντο καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰ συμβούλια τῶν Τούρκων διοικητῶν τῶν ἐπαρχιῶν καὶ εὑρισκον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὑποστηρίζουν τοὺς χριστιανοὺς καὶ νὰ τοὺς προφυλάττουν ἀπὸ τὰς ἀδικίας καὶ τὰς καταπιέσεις τῶν Τούρκων.

Οἱ προεστοὶ ἐξ ἄλλου ἦσαν χρήσιμοι εἰς τοὺς Τούρκους καὶ δι' αὐτὸ τοὺς ὑπεστήριζον καὶ τοὺς διетήρησαν. Εἰς αὐτοὺς ἀνέθεσαν νὰ εἰσπράττουν τοὺς διαφόρους φόρους καὶ ἔτσι τὸ τουρκικὸν κράτος δὲν ἦτο ἠναγκασμένον νὰ διατηρῆ καὶ νὰ πληρῶνῃ ἰδιαιτέρους ὑπαλλήλους διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων.

Ἔτσι λοιπὸν ὁ ὑπόδουλος Ἑλληνισμὸς μὲ τὰς κοινότητας του ἐδημιούργησε ἓν εἶδος **τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως**, ἡ ὁποία ἔγινε τὸ μέσον νὰ διατηρηθῆ ὁ ἔθνισμος καὶ ἡ πάτριος θρησκεία.

Πολλαὶ κοινότητες προώδευσαν ἀρκετὰ καὶ ἐπλούτισαν. Τοιαῦται ἦσαν αἱ κοινότητες τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν, τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Χειμάρρας, τῶν 24 χωρίων τοῦ Πηλίου, τῶν Ἀμπελακίων καὶ ἄλλα.

Ἐκ τούτων ἡ ἑλληνικὴ κοινότης τῶν Ἀμπελακίων ἐφθασεν εἰς μεγίστην ἀκμὴν καὶ ἦτο ἡ πλουσιωτέρα. Ἐκαλ

λιέργει ἐν φυτόν, τόν κρόκον, ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ βαφήν ὑφασμάτων. Κατεσκεύαζεν ἐπίσης περίφημα ὑφάσματα καὶ διεξήγε ἐμπόριον εἰς τὸ ἐσωτερικόν καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ὁ συνεταιρισμὸς τῶν Ἀμπελακίων εἶναι ὁ πρῶτος συνεταιρισμὸς τῆς Ἑλλάδος. Οὗτος, ἐκτὸς τῶν ἄλλων

Τὰ Ἀμπελάκια

ἔργων τοῦ ὑπεστήριξε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἐτύπωσε πολλὰ βιβλία πολῦτιμα διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, ὅπως εἶναι τὰ ἔργα τοῦ διδασκάλου τοῦ Γένους Ἀνθίμου Γαζῆ καὶ ἄλλων.

Ἐκτὸς τῶν κοινοτήτων τούτων ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι ἑλληνικαὶ κοινότητες εἰς ξένας χώρας, αἱ ὁποῖαι προώδευσαν ἄρκετὰ καὶ ὑπεστήριξαν θερμότατα τὴν μεγάλην ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀπελευθερώσεως. Τοιαῦται ἦσαν αἱ κοινότητες τῆς Βενετίας, τῆς Τεργέστης, Ὀδησοῦ καὶ Πέστης, αἱ ὁποῖαι ἐξέδωκαν καὶ πολλὰ συγγράμματα Ἑλλήνων λογίων, π.χ. τοῦ Κοραῆ, Στεφάνου Κομητᾶ καὶ ἄλλων.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Αἱ κοινότητες ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν μέχρι σήμε-

ρον. 2. Πληροφορία διὰ τοὺς δημογέροντας ἢ προεστούς. 3. Τί εἶναι ἡ αὐτοδιοίκησις ; 4. Αὐτοδιοίκησις εἰς τὴν τάξιν μας (σκέψεις, ἐργασίαι). 5. Πληροφορία διὰ τὰς κοινότητας, τὰς ὁποίας ἀναφέρει τὸ κεφάλαιον. 6. Τὰ Ἀμπελάκια. 7. Γεωγραφικά - Ἱστορικά : Ὑδρα, Σπέτσαι, Ἰωάννινα, Χειμάρρα, Ὁδησός, Τεργέστη κ.τ.λ.

γ' Οἱ Φαναριῶται

Εἰς τὸ νότιον μέρος τοῦ Κερατίου κόλπου εἶναι ἡ συν-οικία, ἡ ὁποία ὀνομάζεται Φανάριον.

Εἰς τὸ Φανάριον μετεφέρθησαν κατὰ τὰ τέλη τοῦ 16ου αἰῶνος τὰ πατριαρχεῖα, διότι ἐκεῖ ἦτο συγκεντρωμένος ὁ περισσότερος ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Πράγματι δὲ περίξ τῶν πατριαρχείων συγκεντρώθησαν ὅλοι οἱ λόγιοι καὶ οἱ ἐξέχοντες Ἕλληνες. Οὗτοι ἀπετέλεσαν τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν Ἑλλήνων καὶ ὀνομάσθησαν Φαναριῶται.

Οἱ Φαναριῶται ἐμορφώνοντο εἰς σχολεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Εὐρώπης καὶ προσέφερον πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸ δοῦλον Ἔθνος.

Ἐν πρώτοις ἐβοήθουν τὸν Πατριάρχην καὶ προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας τῶν ὡς γραμματεῖς ἢ ὡς σύμβουλοι εἰς τὰ πατριαρχεῖα. Ἀπὸ τὰς θέσεις τῶν αὐτὰς παρηκολούθουν τὰς ὑποθέσεις τοῦ Ἔθνους καὶ διηύθυνον αὐτάς.

Καὶ οἱ Τούρκοι ἐξ ἄλλου ἐχρησιμοποίησαν τοὺς Φαναριώτας. Οἱ Τούρκοι ἦσαν ἀμόρφωτοι καὶ ἐπέδιδοντο μόνον εἰς τὰ στρατιωτικὰ ἔργα. Οὔτε καὶ μεῖν ἄλλα κράτη ἠδύναντο νὰ ἐπικοινωνοῦν, διότι οὔτε ἀπὸ πολιτικῆν ἐγνώριζον, οὔτε ἀπὸ διπλωματίαν.

Ἐπειδὴ οἱ Φαναριῶται, ἐκτὸς τῆς ἄλλης μορφώσεώς των, ἐγνώριζον καὶ ξένας γλώσσας καὶ κατεῖχον τὰ εὐρωπαϊκά πράγματα, ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους

Κατ' ἀρχὰς οἱ Τούρκοι ἐχρησιμοποιοῦν τοὺς Φαναριώτας εἰς ἀπλὰς καὶ ὄχι ἐμπίστους ὑπηρεσίας. Ἐπειδὴ ὅμως ἔμειναν εὐχάριστοι ἀπὸ αὐτοῦ, ἐτοποθέτησαν ἀρκετοὺς καὶ εἰς ἀνωτέρας θέσεις. Ἄλλοι μετέφραζον ἐπίσημα

ἔγγραφα καὶ ἐκράτουν τὴν ἀλληλογραφίαν μὲ ξένα κράτη καὶ ὠνομάζοντο **μεγάλοι διερμηνεῖς**, ἄλλοι εἶχον ἐμπιστευτικὰς θέσεις πλησίον τῆς **Ὑψηλῆς Πύλης**, ἐγνώριζον τὰ μυστικά τοῦ κράτους καὶ ἐλέγοντο **σύμβουλοι τοῦ κράτους ἢ ἐξ ἀπορρήτων** καὶ ἄλλοι ἐστέλλοντο μὲ ἐπισήμους ἀποστολάς εἰς τὴν Εὐρώπην ἢ ὡς ἡγεμόνες εἰς τὴν Μολδαυίαν, Βλαχίαν κ.τ.λ.

Οἱ τοιοῦτοι Ἕλληνες ἡγεμόνες προσελάμβανον ὡς ὑπαλλήλους Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι διεξήγον τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν.

Αἱ ἡγεμονίαι αὗται ἀπέβησαν σὺν τῷ χρόνῳ κέντρα ἔθνικα. Εἰς αὐτὰ ὠμιλεῖτο ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ εἶχον ἐκεῖ συγκεντρωθῆ Ἕλληνες ἔμποροι, ναυτικοί, τεχνῖται καὶ ἐπιστήμονες, οἱ ὅποιοι ἠργάζοντο διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τοιοῦτα κέντρα ἐλληνικὰ καὶ μὲ ζωὴν ἐλληνικὴν ἦσαν τὸ Ἰάσιον τῆς Μολδαυίας, τὸ Βουκουρέστιον καὶ ἄλλα.

Σπουδαῖαι Φαναριωτικαὶ οἰκογένειαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας προήλθον ἡγεμόνες, διερμηνεῖς καὶ πρέσβεις, ἦσαν αἱ οἰκογένειαι τῶν Καρατζάδων, Ὑψηλάντηδων, Μαυροκορδάτων, Μουρούζηδων, Μαυρογένηδων, Ράλληδων καὶ ἄλλα.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Φανάριον - Φαναριῶται (πληροφορία, ἀνακοινώσεις). 2. Ἑλληνικὰ ἔθνικα κέντρα ἐπὶ Τουρκοκρατίας. (Θέμα ἐργασίας). 3. Πληροφορία διὰ τὰς φαναριωτικὰς οἰκογενείας, τὰς ὁποίας, ἀναφέρει τὸ κεφάλαιον. 4. Ἐργασίαι κατ' ἐκλογὴν. 5. Λεξικὸν ὀνομάτων κ.τ.λ.

δ' Ὁργάνωσις τῶν πεζικῶν δυνάμεων

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας οἱ Ἕλληνες ἠσθάνθησαν τὸν τουρκικὸν ζυγὸν καὶ πολλὰς φορές ἐπεχείρησαν νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των.

Αἱ προσπάθειαι τῶν ὁμῶς αὐταὶ ἀπετύγχανον, διότι δὲν εἶχον ἀξιολόγους πεζικὰς δυνάμεις, μὲ τὰς ὁποίας νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸν τύραννον.

Ἄλλὰ τὰ δεινοπαθήματα, αἱ καταπιέσεις καὶ οἱ ἐξευτελισμοὶ τῶν Ἑλλήνων συνεχίζοντο καὶ ἔγιναν ἡ αἰτία νὰ

δημιουργηθῶν εἰς τὰ βουνὰ σοβαρὰ στρατιωτικά τμήματα, τὰ ὁποῖα ἠγωνίσθησαν ἐναντίον τῶν Τούρκων μὲ φανατισμόν. Τὰ τμήματα ταῦτα ἀπετέλεσαν οἱ λεγόμενοι **κλέφται** καὶ **ἀρματολοί**.

Κλέφται. Πολλοὶ Ἕλληνες ἔβλεπον τὰς ταπεινώσεις καὶ τὴν βίαν τοῦ τυράννου καὶ ἐπανεστάει ἡ ψυχὴ των. Δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπουν τὰ φρικτὰ βασανιστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεβάλλετο τὸ Ἔθνος, οὔτε νὰ ὑποφέρουν τὸν βαρὺν ζυγὸν καὶ διὰ τοῦτο ἐλάμβανον τὰ **ἄρματα** των, ἀνέβαινον εἰς τὰ ὄρη, ὅπου δὲν ἐπάτει τὸ πόδι τοῦ Τούρκου καὶ ἔζων ἐλεύθεροι.

Ἀπὸ ἐκεῖ κατήρχοντο εἰς τὰ χωρία καὶ τὰς πεδιάδας καὶ ἐπροξένουν πολλὰς ζημίας εἰς τοὺς Τούρκους: ἤρπαζον τὰ ποιμνία των, κατέστρεφον τὰς περιουσίας των, ἐλεηλάτουν, ἠχμαλώτιζον πλουσίους Τούρκους καὶ ἐλόμβανον πλούσια λύτρα. Οἱ ἡρωϊκοὶ οὗτοι Ἕλληνες πολεμισταὶ ὠνομάζοντο **κλέφται**.

Τὸ ὄνομα «κλέφτης» ἔχει σήμερον κακὴν σημασίαν. Ἄλλ' οἱ κλέφται, οἱ ὁποῖοι ἔδρασαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, τὸ ἐθεώρουν ὡς τιμὴν των νὰ βλάπτουν, νὰ κλέπτουν καὶ νὰ ζημιώνουν τοὺς Τούρκους, διότι ἔτσι κατεπολέμουν τὸν ἄσπονδον ἐχθρὸν των καὶ ἐξεδικοῦντο διὰ τὰ δεινοπαθήματα τῆς φυλῆς των.

Τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα διέμενον οἱ κλέφται, ἐλέγοντο **λημέρια**. Ἐκεῖ ἔζων μὲ ἀπλότητα, ἦσαν ἀγαπημένοι μεταξὺ των καὶ ἐσέβοντο τὸν ἀρχηγὸν των, τὸν **καπετάνιον**. Συνήθιζον εἰς τὰς ταλαιπωρίας, τὴν πείναν, τὴν δίψαν καὶ τὴν ἀϋπνίαν καὶ ἐσκληραγωγοῦντο. Ἀχώριστος σύντροφός των ἦτο τὸ καριοφίλι καὶ τὸ σπαθί. Ἐγυμνάζοντο ἀδιακόπως εἰς τὸν δρόμον, τὸ πῆδημα, εἰς τὸ λιθάρι καὶ ἐγίνοντο ἐξαιρετοὶ σκοπευταί. Διὰ μερικοὺς κλέφτας λέγεται, ὅτι ἦσαν τόσο καλοὶ σκοπευταί, ὥστε ἠδύνατο νὰ περᾶσουν τὴν σφαῖραν μέσα καὶ ἀπὸ δακτυλίδι ἀκόμη.

Τὸ μῖσος τῶν γενναίων αὐτῶν παλληκαριῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων ἦτο ἄσβεστον. Πόθος τῶν κλεφτῶν ἦτο νὰ τοὺς ἐξοντώσουν. Τὸ πάθος αὐτὸ τῆς ἐκδικήσεως φαίνεται

είς πολλά κλέφτικα ἄσματα. Εἰς ἓν ἄσμα ὁ νεαρὸς κλέφτης λέγει εἰς τὴν μητέρα του :

«Μάνα σοὺ λέω δὲ μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω. Δὲν ἠμπορῶ, δὲν δύναμαι, θὰ πάω νὰ γίνω κλέφτης, νὰ κατοικήσω στὰ βουνὰ καὶ στὶς ψηλὰς ραχοῦλες... Θὰ φύγω μάνα καὶ μὴν κλαῖς, μόν' δός μου τὴν εὐχή σου κι εὐχήσου με μανούλα μου Τούρκους πολλοὺς νὰ σφάζω».

Ἄλλο ὠραιότατον δημοτικὸν ἄσμα περιγράφει τὴν ζωὴν τῶν κλεφτῶν :

«Μαύρη ζωὴ ποὺ κάνουμε ἑμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες! Ποτέ μας δὲν ἀλλάζουμε καὶ δὲν ἀσπροφοροῦμε ὀλημερίς στὸν πόλεμο, τὸ βράδυ καρασούλι. Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στοὺς κλέφτες καπετάνιος. Ζεστὸ ψωμί δὲν ἔφαγα, γλυκὸ κρασί δὲν ἤπια, τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα, τοῦ ὕπνου τὴ γλυκάδα...» κτλ.

Ἄφθονα εἶναι τὰ δημοτικὰ ἄσματα, τὰ ὁποῖα ἐξυμνοῦν τὴν ζωὴν καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν κλεφτῶν. Εἶναι δὲ καὶ ὠραιότατα καὶ ἀποτελοῦν θαυμαστὸν πλοῦτον εἰς τὴν νεοελληνικὴν μας ποίησιν. Πολλοὶ τὰ συνεκέντρωσαν καὶ τὰ ἐτύπωσαν εἰς βιβλία, πολλὰ δὲ κλέφτικα ἄσματα ἄδονται μέχρι σήμερον.

Οἱ Τούρκοι ἐμίσουν θανασίμως τοὺς κλέφτας. Τοὺς κατεδίωκον καὶ ἔκαμνον μακροὺς ἀγῶνας ἐναντίον των. Ἄν συνελάμβονον αἰχμάλωτον κλέφτην τραυματίαν, τὸν ἐφόνευον, ἀφοῦ τὸν ἐβασάνιζον μὲ τὸν πλέον ἀπάνθρωπον τρόπον.

Τοῦτο τὸ ἐγνώριζον οἱ κλέφται καὶ ἠύχοντο νὰ μὴ πέσουν ζωντανοὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Ἡ καλύτερα εὐχὴ τῶν κλεφτῶν ἦτο : «Καλὸ βόλι παιδιά».

Ἄν κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης ἐτραυματίζετο ὁ κλέφτης σοβαρῶς, οἱ σύντροφοὶ του διὰ νὰ μὴ τὸν ἀφήσουν αἰχμάλωτον εἰς τοὺς Τούρκους τοῦ ἀπέκοπτον τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν ἔπαιρναν μαζί των.

Ἐν τοιοῦτον γεγονὸς περιγράφει τὸ ποίημα τοῦ Βαλαωρίτου «Λαμπέτης καὶ Ἀστραπόγιαννος».

Ἄρματολοί. Οἱ Τούρκοι λοιπὸν δὲν εἶχον ἡσυχίαν ἀπὸ

τούς κλέφτας. Πολλὰς φορές, διὰ νὰ ἡσυχάσουν, ἠναγκάζοντο καὶ ἐσυνθηκολόγουν μαζί των. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις δηλ. προσελάμβανε μερικοὺς κλέφτας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της καὶ ἀνέθετεν εἰς αὐτοὺς νὰ φυλάττουν μίαν ὠρισμένην περιφέρειαν ἀπὸ τὰς ἀρπαγὰς καὶ τὰς ληστείας τῶν ἄλλων καὶ νὰ διατηροῦν ἡσυχίαν καὶ τάξιν εἰς αὐτὴν.

Οἱ κλέφται αὐτοὶ κατήρχοντο τότε ἀπὸ τὰ βουνά, ἀνελάμβανον αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἐλέγοντο **ἀρματολοὶ** καὶ αἱ περιφερίαι των **ἀρματολίκια**. Τοιαῦτα περίφημα ἀρματολίκια ἦσαν ἀρκετὰ εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀρματολικίου ἐλέγετο **καπετάνιος**, ὁ δὲ ὑπασπιστὴς του **πρωτοπαλλήκαρον** καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἄνδρες **παλληκάρια**.

Οἱ ἀρματολοὶ ἐπερνοῦσαν καλὰ μὲ τοὺς Τούρκους. Οὔτε τοὺς ἠνώχλουν, εὔτε ἠνωχλοῦντο ἀπὸ ἐκείνους. Δὲν ἐλθιστόμουν ὅμως, ὅτι ἦσαν Ἕλληνες καὶ ἐφρόντιζον διὰ τοὺς ὑποδούλους ἀδελφούς των.

Ἐξ ἄλλου οἱ ἀρματολοὶ δὲν ἦσαν ἐχθροὶ μὲ τοὺς κλέφτας. Ὅπως οἱ κλέφται, ἔτσι καὶ οἱ ἀρματολοὶ διετήρουν τὸ ἴδιον μῖσος ἐναντίον τῶν τυράννων. Ἄν δὲ συνέβαινε νὰ ἔλθουν εἰς προστριβὰς μὲ τοὺς Τούρκους, ἐγκατέλιπον τὸ ἀρματολικίον των καὶ ἀνέβαινον πάλιν εἰς τὰ ἀγαπημένα των βουνά, ὅπου ἐγίνοντο κλέφται.

Τοὺς κλέφτας καὶ τοὺς ἀρματολοὺς ἦνwane ἡ κοινὴ θρησκεία καὶ ἡ κοινὴ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα. Εἶχον τὰ ἴδια αἰσθήματα καὶ τὰς ἰδίας σκέψεις καὶ πόθους καὶ δι' αὐτὸ τὰ ὀνόματα **κλέφτης** καὶ **ἀρματολὸς** κατήντησαν νὰ ἔχουν τὴν ἰδίαν σημασίαν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ἄλλαι πληροφορίες διὰ τοὺς κλέφτας καὶ ἀρματολοὺς. 2. Ὄνόματα διασήμων κλεφτῶν. Βλαχάβας, Ζαχαρίας κ.τ.λ. 3. Προσπαθήσατε νὰ εὔρητε διηγήματα διὰ τοὺς κλέφτας. 4. Ἀπαγγείλατε τὸ ποίημα τοῦ Βαλαωρίτου. «Λαμπατα. Κάμετε συλλογὴν καὶ ἀνακοινώσατέ τα εἰς τὴν τάξιν. 6. Τί πληροφορίας ἔχομεν ἀπὸ τὰ ἄξομα αὐτά; (ἐργασίαι ὁμάδων). 7. Λεύκωμα, εἰκόνες.

ε' Μανιάται, Σουλιῶται καὶ Σφακιανοί

Δὲν ἦσαν μόνον οἱ κλέφται καὶ οἱ ἄρματολοί, οἱ ὁποῖοι ἀνέπνεον εἰς τὰ βουνὰ τὸν ἐλεύθερον ἑλληνικὸν ἀέρα. Ἦσαν καὶ μερικοὶ κάτοικοι ὠρισμένων κοινοτήτων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐγνώρισαν τὸν βάρβαρον ζυγὸν τοῦ τυράννου. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ Μανιάται, οἱ Σφακιανοὶ καὶ οἱ Σουλιῶται.

Τὸ Σοῦλι, ἡ Μάνη, τὰ Σφακιά τῆς Κρήτης καὶ τὰ Ἄγραφα ἐπὶ τῆς Πίνδου διετήρησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Ὅσας φορές οἱ Τούρκοι προσεπάθησαν νὰ ὑποδουλώσουν τὰ μέρη ταῦτα, δὲν τὸ κατώρθωσαν. Συνήντων τὸ ὄρεινὸν ἔδαφος καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων των.

Διὰ τοῦτο οἱ Τούρκοι ἄφησαν ἡσυχούς τὰς κοινότητας αὐτὰς καὶ περιωρίσθησαν μόνον εἰς τὸ νὰ λαμβάνουν ἓνα μικρὸν φόρον. Εἰδικῶς δὲ τὰ Ἄγραφα οὔτε καὶ αὐτὸν τὸν ἐλάχιστον φόρον ἐπλήρωνον. Οἱ Τούρκοι εἰσπράκτορες, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀνεβοῦν εἰς τὰ ἀπόκρημνα μέρη τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ τῆς Πίνδου, εἶχον διαγράψει τὴν κοινότητα τῶν Ἀγράφων ἀπὸ τὰ βιβλία των.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὰ Ἄγραφα ἔλαβον τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν, διότι ἦσαν ἀπὸ τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἄγραφα ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πληρωμὴν τῶν φόρων.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει αἱ κοινότητες τῆς Μάνης, τοῦ Σουλίου, τῶν Σφακιῶν καὶ τῶν Ἀγράφων διετήρουν πεζικὰς δυνάμεις καὶ ἐχρησίμευον ὡς καταφύγια τῶν καταδιωκομένων Ἑλλήνων.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Μάνη, Σοῦλι, Σφακιά, Ἄγραφα ἐπὶ Τουρκοκρατίας (ἀσχολίαι εἰς τὸν χάρτην κ.τ.λ.) 2. Τὰ Σφακιά καὶ ὁ Δασκαλογιάννης. 3. Ἀπορίαι. 4. Ἀναπτύξατε ἀλληλογραφίαν μετὰ τοὺς μαθητὰς τῶν ἱστορικῶν μερῶν καὶ ζητήσατε πληροφορίας διὰ τὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα σὰς ἐνδιαφέρουν.

Στ' Ὀργάνωσις τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῶν Ἑλλήνων

Ἐνῶ εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα ὀργανώνοντο τὰ σώματα τῶν κλεφτῶν καὶ τῶν ἄρματολῶν καὶ ἀπετέλουν τὴν βᾶσιν τῶν πεζικῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους, αἱ νῆσοι

ἔδημιούργησαν ἀξιόλογον ναυτικὸν μὲ ἱκανοὺς καὶ ἡσκημένους ναύτας.

Οἱ Ἕλληνες ἡγάπων πάντοτε τὴν θάλασσαν καὶ οἱ κάτοικοι τῶν παραλιακῶν μερῶν καὶ τῶν νήσων ἐγίνοντο ναυτικοί. Μὲ τὰ πλοῖα τῶν ἑταξίδευσον εἰς τὰ ξένα μέρη καὶ εἶχον εἰς τὰς χεῖρας τῶν τὸ ἐμπόριον.

Τὰ μακρυνὰ τῶν ταξίδια ἔδωσαν εἰς αὐτοὺς ἀρκετὰ χρήματα καὶ ἐπλούτισαν. Ἐκαμαν μεγαλύτερα καὶ περισσότερα πλοῖα καὶ μὲ αὐτὰ διέσχιζον τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν Μεσόγειον καὶ ἔφθανον μέχρι τῶν ρωσικῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξεινίου πόντου.

Οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ τῶν νήσων σιγὰ σιγὰ κατώρθωσαν νὰ ἀναπτύξουν ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικόν. Τὸ ναυτικὸν τοῦτο ἐκυριάρχει εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας καὶ ἔφερεν εἰς γνωριμίαν τοὺς ὑποδούλους Ἕλληνας μὲ τὸν ἕξω κόσμον.

Ἰδιαιτέρως περισσότερον προώδευσεν ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1774. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ρωσία ἐνίκησεν εἰς ἓνα πόλεμον τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν ἠνάγκασε νὰ ὑπογράψῃ μίαν ἐμπορικὴν συμφωνίαν.

Κατὰ τὴν ἐμπορικὴν αὐτὴν συνθήκην ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας Αἰκατερίνη Β' ἐπέτυχε χάριν τῶν Ἑλλήνων νὰ ταξιδεύουν ἐλευθέρως τὰ πλοῖα τῶν εἰς τὰς θαλάσσας τῆς τουρκικῆς ἐπικρατείας, ἐφ' ὅσον θὰ ἑταξίδευσον ὑπὸ ρωσικὴν σημαίαν.

Τὸ προνόμιον τοῦτο ἐχρησιμοποίησαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἀνενόηλοι ἀπὸ τοὺς Τούρκους διέσχιζον τὰς θαλάσσας, προσήγγιζον εἰς τὰς τουρκικὰς ἀκτὰς καὶ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ διεξήγαγον τὸ ἐμπόριον τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἔτσι τὸ ἑλληνικὸν ἐμπορικὸν ναυτικὸν ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν. Εἰς τοὺς σπουδαιότερους λιμένας τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Μαύρης θαλάσσης ἴδρυσαν οἱ Ἕλληνες σπουδαῖα ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ ναυτικὰς τῶν βάσεις. Ἐδημιουργήθησαν δὲ ἐκεῖ καὶ ἀξιόλογοι ἑλληνικαὶ κοινό-

τητες, αἱ ὁποῖαι ἀπέβησαν κέντρα ἔθνικὰ καὶ συνέβαλον εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως.

Τοιαῦται πόλεις ἦσαν ἡ Ὀδησσός, ἡ Βενετία, ἡ Τεργέστη, ἡ Μασσαλία καὶ ἄλλαι.

Ἀκόμη μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν ἔλαβε τὸ ἑλληνικὸν ἐμπορικὸν ναυτικὸν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῶν Ναπολεοντείων πολέμων κατὰ τῶν Ἑγγλῶν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἡ Ἑγγλία μὲ τὸν στόλον τῆς ἀπέκλεισε τὰ παράλια τῆς Εὐρώπης, διὰ νὰ μὴ εἰσέρχονται τρόφιμα καὶ ἄλλα εἶδη πρώτης ἀνάγκης εἰς τὴν Γαλλίαν. Οἱ τολμηροὶ ὁμως Ἕλληνες ναυτικοὶ ἀψηφόντες τοὺς κινδύνους ἐτάξι(δευον εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ διεξήγαγον τὸ ἐμπόριον.

Διὰ τῶν τολμηρῶν τούτων ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων αἱ νῆσοι ἀπέκτησαν ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικὸν καὶ ἄφθονος πλοῦτος εἰσῆρχετο εἰς τὰ ταμεῖα των.

Ἐξ ὧν τῶν ἑλληνικῶν νήσων σπουδαιότεραι διὰ τὸ ναυτικὸν των καὶ τὸν πλοῦτον των ἀπέβησαν ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι καὶ τὰ Ψαρὰ καὶ ἐκ τῶν παραλιακῶν μερῶν τὸ Γαλαξειδίον, τὸ Τρίκερι, ἡ Σῦρος καὶ ἄλλα.

Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν λοιπὸν ἦτο μίᾳ ἀξιόλογος δύναμις εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Καὶ δὲν ἤργησεν ὁ ἐμπορικὸς αὐτὸς στόλος νὰ μεταβληθῇ εἰς πολεμικὸν στόλον κατὰ τὸ ἐξῆς τρόπον.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας τὸ Αἰγαῖον καὶ ἡ Μεσόγειος ἐλυμαίνοντο ὑπὸ ληστῶν τῆς θαλάσσης, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο πειραταὶ ἢ κουρσάροι.

Οὗτοι ἐξορμώντες ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς καὶ κυρίως τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῆς Τύνιδος ἀπέβησαν ἡ μάστιξ τῶν θαλασσῶν. Ἐπετίθεντο ἐναντίον τῶν ἐμπορικῶν πλοίων, τὰ ἐλήστευον ἢ τὰ ἠχμαλώτιζον καὶ ἐφόνευον τὸ πλήρωμα.

Οἱ Ἕλληνες, ναυτικοὶ διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς πειρατάς, εὔρον τὴν εὐκαιρίαν καὶ κατεσκεύασαν μεγαλύτερα πλοῖα. Τὰ πλοῖα ταῦτα τὰ ἐξώπλισαν μὲ πυροβόλα, ηὔξη-

σαν τὸ πλήρωμα μὲ περισσοτέρους ἄνδρας, τοὺς ὁποίους ὤπλιζον καὶ ἀντιμετώπιζον ἐπιτυχῶς τοὺς πειρατάς.

Ἔτσι ὁ ἑλληνικὸς ἐμπορικὸς στόλος μετεβλήθη εἰς πολεμικόν. Ὁ στόλος δὲ αὐτὸς μὲ τὰ πληρώματά του, τὰ ὁποῖα ἔγιναν ἐμπειροπόλεμα ἀπὸ τὰς συγκρούσεις μὲ τοὺς πειρατάς, προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τοῦ Ἑθνους, ὁ ὁποῖος ἤρχισε νὰ διαφαίνεται εἰς τὸν ὀρίζοντα.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ὑδρα, Σπέτσοι, Ψαρά, Γαλαξείδιον, Τρίκερι (πληροφορίαι). 2. Τοπικαὶ ἑλληνικαὶ ἐνδυμασίαι (εἰκόνες). 3. Ἀλληλογραφία μὲ τὰ σχολεῖα τῶν μερῶν τούτων πληροφορῖαι. 4. Οἱ Κουρσάροι (πειραταί). Ἐδιαβάσατε τίποτε σχετικῶς; τί; 5. Ἀγῶνες Ἑλλήνων καὶ πειρατῶν.

4. Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

α' Ἡ παιδεία ὑπὸ διωγμὸν

Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἤρχισαν μόνον τὸν διωγμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου μὲ τὰ καταπιεστικά καὶ βάρβαρα μέσα, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθησαν, ἀλλὰ κατεδίωξαν καὶ τὴν παιδεῖαν.

Τὸ συμφέρον τῶν Τούρκων ἦτο νὰ διατηροῦν τὸν Ἑλληνισμὸν εἰς ὑποταγὴν. Δὲν ἤθελον νὰ μορφώνωνται καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὸ πνεῦμα των, οὐτε νὰ διδάσκωνται τὴν Ἱστορίαν των καὶ νὰ διατηροῦν τὰς ἀναμνήσεις τῆς καταγωγῆς των καὶ τῶν μεγάλων κατορθωμάτων τοῦ Ἑθνους των. Ἐφοβοῦντο τὴν μὀρφωσιν τῶν ὑποδοούλων. Ἡ μὀρφωσις θὰ ἦτο ἐν ἰσχυρὸν ὄπλον εἰς τὰ χεῖρας των, τὸ ὁποῖον θὰ τοὺς παρεκίνει εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ἐκηρύχθη ὑπὸ διωγμὸν. Τὰ σχολεῖα ἐκλείσθησαν. Οἱ Ἑλληνες διδάσκαλοι ἐφονεύθησαν ἢ ἀπέθανον. Νεαὶ σχολαὶ διὰ τὴν μὀρφωσιν διδασκάλων δὲν ὑπῆρχον. Βιβλία ἑλληνικὰ δὲν ἐκυκλοφόρουν. Κῦμα ἀγραμματοσύνης ἐμάστιζε τὸν Ἑλληνισμὸν.

Ἐξ ἄλλου πολλοὶ λόγιοι Ἑλληνες καὶ διδάσκαλοι, οἱ ὁποῖοι κατάρθωσαν νὰ σωθοῦν, ἔφυγον εἰς τὴν Ἰταλίαν

καί τήν Εὐρώπην, ὅπου ἐκαλλιέργησαν τὰ ἑλληνικά γράμματα καί προσέφερον μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τόν Ἑλληνισμόν καί τήν Πατρίδα. Τό ὑπόδουλον ὅμως Ἔθνος ἐστερήθη ἐπί μακρόν χρόνον τῶν διδασκάλων του καί ἡ ἑλληνική νεότης ἐτρέφετο μέ τὰ στοιχεῖα τῆς μορφώσεως, τὰ ὁποῖα παρελάμβανεν ἀπό τήν οἰκογένειάν της.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Τί εἶναι ἡ παιδεία; 2. Πῶς λειτουργεῖ σήμερον; 3. Ποῖα σχολεῖα ἀνώτερα καί κατώτερα γνωρίζετε; 4. Τί χρειάζεται ἡ παιδεία; (ἐργασία γραπτή). 5. Διατί οἱ Τούρκοι ἔθεσαν ὑπό διωγμόν τήν παιδείαν; 6. Πληροφορίαι διὰ τήν παιδείαν ἐπί Τουρκοκρατίας. (Βοήθημα, τό βιβλίον Τ. Εὐαγγελίδου: «Ἡ παιδεία ἐπί Τουρκοκρατίας»).

β' Τὰ κρυφά σχολεῖα

Εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν μεγάλας ὑπηρεσίας προσέφερον εἰς τό ὑπόδουλον Ἔθνος τὰ μοναστήρια.

Οἱ ναοί τῶν μοναστηρίων καί οἱ νάρθηκες τῶν ἐκκλησιῶν εἶχον μετατραπῆ εἰς σχολεῖα. Εἰς κάποιαν γωνίαν ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ καλόγηρος συνεκέντρωνε τὰ ἑλληνόπουλα καί τὰ ἐμάνθανε τὰ πρῶτα γράμματα κρυφά ἀπό τοὺς Τούρκους.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐγίνετο τὴν νύκτα. Κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς κανδήλας ἢ ἐκκλησία ἔπαιρνε τὴν ὄψιν τοῦ σχολείου. Ἐκεῖ τὰ ἑλληνόπουλα ἐγνώριζον καλύτερα τὴν δουλείαν, ἐμάνθανον τὴν ἱστορίαν καί τὴν καταγωγὴν των καί ἐδιδάσκοντο τὸ μῖσος ἐναντίον τῶν τυράννων.

Τὰ σχολεῖα αὐτὰ ἐλέγοντο **κρυφά σχολεῖα**. Μὲ ὄλας τὰς προφυλάξεις τὰ ἑλληνόπουλα μετέβαινον εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα μέ ὁδηγόν τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, ὅπως λέγει καί τὸ δημοτικὸν ᾠσμα :

«Φεγγαράκι μου λαμπρὸ
φέγγε μου νὰ περπατῶ,
νὰ μαθαίνω γράμματα
γράμματα σπουδάματα,
τοῦ Θεοῦ τὰ πράματα»

Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ ποίημα τοῦ Ἰωάννου Πολέμη «Τὸ κρυφὸ σχολεῖο», εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ποιητὴς μᾶς δίδει πε-

ριγραφὴν ἑνὸς τοιούτου σχολείου. Ἐπίσης ὁ ζωγραφικὸς πίναξ τοῦ Γκύζη, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει ἕν κρυφὸν σχολεῖον, τὰ ἑλληνόπουλα νὰ διδάσκωνται ὑπὸ τοῦ ἱερέως διδασκάλου καὶ μερικοὶ Ἕλληνες ἔνοπλοι νὰ φρουροῦν, μήπως ἐμφανισθῆ κανεὶς Τοῦρκος.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Προσπαθήσατε νὰ εὑρητε τὸ ποίημα «τὸ κρυφὸ σχολεῖο» τοῦ Πολέμη καὶ ἐπεξεργασθῆτε το κατὰ τὸ μάθημα τῆς ἀναγνώσεως. 2. Νὰ εὑρεθῆ ἡ εἰκὼν «τὸ κρυφὸ σχολεῖο τοῦ Γκύζη καὶ νὰ γίνῃ περιγραφή τῆς εἰκόνας. 3. Συγκρίνατε τὸν τρόπον τῆς λειτουργίας τῶν κρυφῶν σχολείων καὶ τῶν σημερινῶν.

γ' Τὰ πρῶτα ἐπίσημα σχολεῖα

Ἀπὸ τοῦ 1600 οἱ Τοῦρκοι ἤρχισαν νὰ ἐπιτρέπουν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἰδρῦουν σχολεῖα καὶ νὰ φοιτοῦν εἰς αὐτά.

Τοιαῦτα σχολεῖα ἴδρυσαν πολλὰ. Κατὰ πρῶτον ἐλειτούργησαν σχολεῖα εἰς τὰ Ἰωάννινα, τὰς Ἀθήνας, ἢ Ἀθωνιάς σχολὴ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἢ μεγάλη τοῦ Γένους Σχολὴ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἄλλα σχολεῖα εἰς Ἀθήνας, Μέτσοβον, Κισσὸν τοῦ Πηλίου, Λεβάδειαν, Τρίκκαλα, Τύρναβον, Ἀμπελάκια, Λάρισαν, Θεσσαλονίκην, Δημητσάναν, Χίον, Σμύρνην, Κυδωνίας καὶ ἀλλαχοῦ.

Εἰς τὰ σχολεῖα αὐτὰ ἐδίδασκον λαμπροὶ διδάσκαλοι καὶ ἐμόρφωνον τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν μὲ τὰ ἰδανικὰ τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος. Ἀπεφοίτων δὲ καὶ ἱκανοὶ διδάσκαλοι, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν τὸ λαμπρὸν φυτώριον τῆς παιδείας καὶ τῆς μορφώσεως τοῦ ἔθνους.

Τὰ σχολεῖα αὐτὰ ὑπεστηρίχθησαν μεγάλως ἀπὸ χρηματικὰς προσφορὰς τῶν διαφόρων κοινοτήτων καὶ ἰδίως τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Σὺν τῷ χρόνῳ τὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα ἐλειτούργουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐγίναν περισσότερα. Τὸ μεγαλύτερον καὶ σπουδαιότερον ὅλων ἦτο ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολὴ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Πολλοὶ ἐφοίτων εἰς αὐτὴν καὶ προῆλθον πολλοὶ ἀρχιερεῖς καὶ λόγιοι, οἱ ὁποῖοι διέπρεψαν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὰ γράμματα καὶ μετέδωσαν τὴν πατριωτικὴν φλόγα εἰς τοὺς ὑποδούλους ἀδελφούς των.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ἄλλαι πληροφορίες διὰ τὰ πρῶτα σχολεῖα. 2. Εἰς ποῖα ἄλλα μέρη ἰδρύθησαν ταυτῶτα σχολεῖα; 3. Τί μαθήματα ἐδιδάσκοντο εἰς αὐτά; 4. Πῶς ἐβοήθησαν τὰ σχολεῖα τὴν ἰδέαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως;

δ' Διδάσκαλοι τοῦ Γένους

Εἰς τὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν, ἐδίδαξαν μεγάλοι καὶ ἑξοχοὶ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι διεκρίνοντο διὰ τὴν σοφίαν των καὶ διὰ τὴν ἔνθερον πίστιν εἰς τὰ ἰδανικὰ τοῦ Ἑθνους.

Οὗτοι διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός των ἀνεδειχθησαν καὶ ἀπέβησαν πραγματικοὶ διδάσκαλοι τοῦ Γένους. Ἐμόρφωσαν γεννεὰς ὀλοκλήρους, ἐξύψωσαν τὸ ἔθνικόν φρόνημα καὶ ἐθέρμαν τὸν πόθον τῆς ἐλευθερίας.

Ἄνθιμος Γαζῆς

Οἱ ἐξαίρετοι αὐτοὶ διδάσκαλοι δικαίως ὠνομάσθησαν διδάσκαλοι τοῦ Γένους. Ὀνομαστότεροι ἐκ τούτων ἦτο ὁ Εὐγένιος Βούλγαρης, ὁ Βάμβας, ὁ Κούμας, ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς, ὁ Παλαμᾶς, ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, ὁ Δούκας καὶ ἄλλοι. Σπουδαιότερος ὅμως ἐξ ὧνων διὰ τὴν πολυμαθειάν του ἦτο ὁ Κοραῆς

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Βιογραφικαὶ σημειώσεις διὰ τοὺς διδασκάλους τοῦ Γένους, τοὺς ὁποῖους ἀνεφέραμεν καὶ ἀνακινώσεις περὶ αὐτῶν. 2. Τὸ ἔργον ἐκάστου τούτων. 3. Τακτοποίησις λεξικοῦ ὀνομάτων. 4. Εἰκόνες καὶ λεύκωμα.

ε' Ἀδαμάντιος Κοραῆς

Πατὴρ τοῦ Κοραῆ ἦτο ἡ Σμύρνη, ὅπου ἐγεννήθη τὸ 1748. Ὁ πατὴρ του ἦτο ἔμπορος καταγόμενος ἐκ Χίου καὶ ἐγκατεστημένος εἰς τὴν Σμύρνην.

Εἰς τὴν Σμύρνην ὁ Κοραῆς ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμ-

ματα. Ἐπειτα ὁ πατήρ του τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ Ἄμστελό-
δαμον δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις του. Ἄλλ' ὁ Κοραῆς δὲν
ἠσθάνετο κλίσειν πρὸς τὸ ἐμπόριον. Ἡ κλίσις του ἦτο εἰς
τὰ γράμματα. Ἐφοίτησεν εἰς ἀνώτερα σχολεῖα, ἐμελέτησε
τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς καὶ ἐξέμαθε τελείως
πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς
τὴν Σμύρνην. Τὰ δεινοπάθη-
ματα ὅμως τῶν συμπατριω-
τῶν του καὶ ἡ δουλεία τῆς πα-
τρίδος του ἠνάγκασαν τὸν
Κοραῆν νὰ φύγῃ πάλιν εἰς τὴν
Εὐρώπην. Μετέβη τότε εἰς τὸ
Μομπελιέ τῆς Γαλλίας καὶ
ἐσπούδασε τὴν Ιατρικὴν. Τὸ
δίπλωμα Ιατροῦ, τὸ ὁποῖον
ἔλαβε, δὲν τὸ ἐχρησιμοποίη-
σεν, οὔτε ἐπεδόθη εἰς τὸ Ιατρι-
κὸν ἐπάγγελμα. Ἡ μελέτη
τῶν Ἀρχαίων τὸν ἀπερρόφη-
σεν ἐξ ὀλοκλήρου καὶ συνέγραψε πολλὰ βιβλία.

Ἄδαμάντιος Κοραῆς

Ἐκαμεν ἐπίσης ὁ Κοραῆς μὲ χρήματα ὁμογενῶν τὴν
ἔκδοσιν πολλῶν ἀρχαίων συγγραφέων, διὰ νὰ χρησιμεύ-
σουν εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔγραψε σοφοὺς
πράγματι προλόγους εἰς τὰς ἐκδόσεις αὐτάς. Αἱ ἐκδόσεις
αὐταὶ ἤρχισαν τὸ 1805 καὶ φέρουν τὸν τίτλον «Ἑλληνικὴ
βιβλιοθήκη».

Ὁ Κοραῆς ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ ἔκδοσιν βι-
βλίων, διότι ἐπίστευεν, ὅτι ἔπρεπε κατὰ πρῶτον νὰ μορφωθῇ
τὸ Ἔθνος καὶ κατόπιν νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του.
Διὰ τῶν ἀφθόνων καὶ σοφῶν συγγραμμάτων του ἀπέβη
ὁ μεγαλύτερος διδάσκαλος τοῦ Γένους. Πράγματι δὲ κα-
τάρθωσε νὰ ἀνάψῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων τὸν
πόθον πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ πρὸς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ
Ἔθνους.

Ὁ Κοραῆς ἠτύχησε νὰ ἴδῃ τὴν πατρίδα του ἐλευθέραν.

Ἀπέθανεν εἰς Παρισίους τὸ ἔτος 1833, ἡ δὲ Πατρίς, διὰ τὴν ναὶ δείξει τὴν εὐγνωμοσύνην εἰς τὸ ἐκλεκτὸν τέκνον τῆς, ἔστησε τὸ ἀγαλμὰ του εἰς τὸν χῶρον, ὃ ὁποῖος εὐρίσκεται ἐμπροσθεν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου μας.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφορία διὰ τὸν Κοραῖν. 2. Ἐδιαβάσατε κανὲν διήγημά του; 3. Προσπαθήσατε νὰ εὕρητε τὸ διήγημά του; «Ὁ Παπᾶ-Τρέχας». 4. Εἶχε δίκαιον ὁ Κοραῖς, ὅταν ἔλεγεν, ὅτι τὸ Ἔθνος πρέπει πρῶτον νὰ μορφωθῆ καὶ ἔπειτα νὰ ἐπαναστατήσῃ;

5. ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

α' Τοπικὰ ἔνοπλα κινήματα

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωσιν οἱ Ἕλληνες ἐξεδήλωσαν τὰς ἐπαναστατικὰς τάσεις κατὰ τοῦ κατακτητοῦ. Αἱ διαθέσεις αὐταὶ ἦσαν κατ' ἀρχὰς διαμαρτυρίαι, συντόμως ὁμως ἐξελίχθησαν εἰς ἔνοπλα κινήματα.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς τουρκοκρατίας οἱ Ἕλληνες δὲν ἔβλεπον τὴν στιγμὴν νὰ ἀπελευθερωθοῦν. Ὁ πόθος τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο μέγας. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶχον ἔστραμμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς των εἰς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπερίμεναν ἀπὸ ἐκείνους βοήθειαν.

Οἱ ξένοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον νὰ ἐξυπηρετήσουν ἰδικὰ των κυρίως συμφέροντα, ἐχρησιμοποίησαν πολλὰς φορές τοὺς Ἕλληνας διὰ τοὺς σκοποὺς των.

Κατ' ἀρχὰς οἱ Ἐνετοί, κατόπιν οἱ Γάλλοι διὰ τοῦ βασιλέως των Καρόλου, οἱ Ἰσπανοί, οἱ Ρῶσοι διὰ τῆς Αἰκατερίνης τῆς Β' καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης ἐνεθάρρουν τοὺς Ἕλληνας νὰ ὀργανώσουν κατὰ τὸ διάστημα τῆς τουρκοκρατίας πολλὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα. Τοιαῦτα κινήματα ἔγιναν εἰς τὴν Μάνην, εἰς ἄλλα μέρη τῆς Πελοποννήσου, εἰς τὴν Στερεάν, Ἡπειρον, Θεσσαλίαν, Λήμνον, Χαλκίδα, εἰς τὴν Μακεδονίαν, Ἀλβανίαν, Κρήτην καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

Ὅλα τὰ κινήματα αὐτὰ ἦσαν τοπικὰ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον εὐκόλως κατεπνίγησαν. Ἦσαν ὁμως προάγγελοι ἑνὸς ἄλλου μεγαλυτέρου, πανελληνίου κινήματος, τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Κ. Θ. Γιαννακοπούλου : Ἱστορία ΣΤ' Δημοτικοῦ

3

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Ποία ἦσαν τὰ προεπαναστατικὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων ; 2. Ποῦ ἐγιναν καὶ πότε ; 3. Ποιοὶ ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ; 4. Ποῖον ἦτο τὸ τέλος τῶν κινήματων αὐτῶν ; 5. Τί δεικνύουσιν τὰ κινήματα αὐτά ;

β' Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1770

Ἀπὸ ὅλας τὰς τοπικὰς ἐπανάστασεις τῶν Ἑλλήνων, αἱ ὁποῖαι ἐγιναν πρὶν γίνῃ ἀκόμη ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, αἱ σπουδαιότεραι ἦσαν δύο : Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1770 καὶ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1788.

Καὶ αἱ δύο αὗται ἐπανάστασεις προεκλήθησαν ὑπὸ τῶν Ρώσων. Οἱ Ρῶσοι πρὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τοῦ αὐτοκράτορος των Πέτρου τοῦ Μεγάλου ἤλθον πολλὰς φορὰς εἰς σύγκρουσιν μὲ τοὺς βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας. Ἐξ ἄλλου ἔκαμνον πολλὰς ἐπιδρομὰς ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία καὶ ἐκινδύνευσε νὰ καταληφθῇ.

Ἀπὸ τότε ὅμως, ποῦ οἱ Ρῶσοι ἐγιναν χριστιανοὶ μὲ τὰς ἐνεργείας τοῦ Βυζαντίου, αἱ σχέσεις αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἤρχισαν νὰ γίνωνται φιλικαί. Καὶ ἐφ' ὅσον ἐπερνοῦσεν ὁ καιρὸς ἐγίνοντο ἀκόμη φιλικώτερα.

Τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἐκαλλιέργησεν ἀκόμη περισσότερο ὁ Μέγας Πέτρος. Τὸ σχέδιόν του ἦτο, νὰ καταλύσῃ τὴν Τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰ στενά.

Διὰ τὴν πραγματοποίησιν ὅμως τῶν σχεδίων του τούτων ἔπρεπε νὰ κινήσῃ ὅλους τοὺς ἐχθρικοὺς λαοὺς ἐναντίον τῆς Τουρκίας καὶ κυρίως τοὺς Ἕλληνας, διὰ νὰ τὴν ἐξασθενήσῃ.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ Ρωσία ἐπεριποιεῖτο τοὺς Ἕλληνας, ἐπροστάτευε τὴν μητέρα Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ ἀπέστελλε πλούσια δῶρα εἰς μοναστήρια καὶ ἐκκλησίας. Ἀφ' ἐτέρου διέδιδε διαφόρους προφητείας, συμφῶνως πρὸς τὰς ὁποίας οἱ Ἕλληνες θὰ ἀπηλευθερώωντο ὑπὸ τοῦ ξανθοῦ γένους, δηλαδὴ ὑπὸ τῶν Ρώσων.

Τὰς διαθέσεις καὶ τὰς περιποιήσεις αὐτὰς ἔβλεπον οἱ Ἕλληνες καὶ ἠγάπων τοὺς Ρώσους. Ἀπὸ αὐτοὺς δὲ ἐπερίμεναν ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν τὴν σωτηρίαν των. Ἀνακού-

φισιν και λαχτάραν διά τήν έλευθερίαν έφερνεν εις τούς ύποδούλους τό δημοτικόν των ρήσμα :

«Ακόμα τούτ' τήν άνοιξη ραγιαδες, ραγιαδες,
τουτο τό καλοκαίρι καυμένη Ρούμελη,
όσο ναρθή ό Μόσκοβος ραγιαδες, ραγιαδες
νά φέρη τό σεφéri, Μωριά και Ρούμελη».

Τέλος τό 1769 ή τσαρίνα τής Ρωσίας Αικατερίνη έκήρυξε τόν πόλεμον κατά των Τούρκων και ύπεκίνησε τούς Έλληνας νά έπαναστατήσουν.

Πρός τόν σκοπόν τουτον έστειλεν εις τήν Ελλάδα τόν έλληνα Γεώργιον Παπάζωλην, ό όποίος ύπηρέτει ώς άξιωματικός εις τόν ρωσικόν στρατόν.

Ό Παπάζωλης διέτρεξε τήν Ήπειρον και τήν Στερεάν και έφθασεν εις Πελοπόννησον. Κατά τήν διαδρομήν του συνεννοήθη με έπισκόπους, κληρικούς, προκρίτους και έξέχοντας Έλληνας και πρό πάντων με τόν μπέην τής Μάνης Μαυρομιχάλην και τόν πρόκριτον των Καλαμών Μπενάκην.

Παντοϋ ό Παπάζωλης διέδιδεν, ότι ή Αικατερίνη έχει σκοπόν νά καταλύση τήν τουρκικήν αύτοκρατορίαν και νά ιδρύση πάλιν τήν βυζαντινήν.

Οί Έλληνες ήκουον με εύχαρίστησιν τόν Παπάζωλην και τας έπαγγελίας του και έσπευσαν νά έπαναστατήσουν.

Έτσι ή έπανάστασις ήρχισε τό 1770, ένώ ή Αικατερίνη έστειλε στόλον εις τήν Πελοπόννησον με άρχηγούς τούς άδελφούς Θεόδωρον και Άλέξιον Όρλώφ.

Οί Έλληνες πλέον έπίστευον, ότι ήλθεν ό καιρός, διά νά πραγματοποιηθοϋν οί πόθοι των.

Ό σουλτάνος όμως, όταν έπληροφορήθη τήν έπανάστασιν, έστειλεν έναντίον των έπαναστατών 15 χιλιάδας Άλβανούς.

Μάχαι διεξήχθησαν τότε, κατά τας όποιās οί έπαναστάται ενίκηθησαν, διότι δέν ειχον πολλās δυνάμεις.

Οί Ρώσοι, πρίν ιδουν άκόμη τό αποτέλεσμα, έγκατέλειψαν τούς Έλληνας και έφυγον. Οί Άλβανοί δε έπεδόθησαν εις σφαγās και λεηλασίας και έρήμωνον τά πάντα.

Αί σφαγαί έπεξετάθησαν και εις τήν άλλην Ελλάδα.

Οι γενίτσαροι ἔσφαζον εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας. Τὰ προνόμια κατηργήθησαν. Ἡ Ἑλλάς ἔπλεεν εἰς τὸ αἷμα.

Ἡ μεγαλύτερα ὄμως καταστροφή καὶ ἐρήμωσις ἔγινεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐνεθυμοῦντο ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸν πόλεμον αὐτόν.

Κατὰ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον ἐξερράγη τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ ὄπλαρχηγὸς Δασκαλογιάννης ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὰ Σφακιά τῆς Κρήτης, ὅπως εἶχε συνεννοηθῆ με τοὺς ἀδελφοὺς Ὀρλώφ.

Οἱ Τοῦρκοι παρ' ὄλας τὰς προσπάθειας των δὲν κατώρθωσαν νὰ καταπνίξουν τὸ κίνημα τοῦ Δασκαλογιάννη. Τέλος ἐχρησιμοποίησαν τὴν πονηρίαν καὶ τὸν δόλον καὶ ὁ Δασκαλογιάννης παρεδόθη. Ἄλλ' οἱ Τοῦρκοι παρέβησαν τὴν συμφωνίαν, τὸν ἔγδαραν ζωντανὸν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἡρακλείου καὶ κατέπνιξαν τὸ κίνημα.

Εἰς τὸ Ἡράκλειον ἡ Πατρίς ἔστησε τὸ ἄγαλμα τοῦ Δασκαλογιάννη. Ἡ ἡρωϊκὴ του μορφή ἐμπνέει τοὺς Κρήτας, οἱ ὅποιοι δεικνύουν τὸ ἄγαλμά του με ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Θέμα: Πόθοι καὶ ἐλπίδες τῶν Ἑλλήνων. 2. Παπάζωλης, Ὀρλώφ, Δασκαλογιάννης (πληροφορίαι). 3. Διατί ἀπέτυχε τὸ κίνημα; 4. Ἄλλαι πληροφορίαι διὰ τὸ κίνημα τοῦτο.

γ' Τὸ κίνημα τοῦ 1788 καὶ ὁ Κατσώνης

Τὸ κίνημα τοῦ 1770 ἔγινεν αἰτία νὰ χυθῆ πολῦτιμον ἑλληνικὸν αἷμα. Ὁ πληθυσμὸς ἐπίσης ὠλιγόστευσε καὶ ἐτρομοκρατήθη. Ἡ ἰδέα τῆς ἐπαναστάσεως ἐζημιώθη. Εἶχεν ὄμως καὶ τὰ καλά του ἀποτελέσματα.

Ἐν πρώτοις τὸ μῖσος τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν τυράνων ἔγινε μεγαλύτερον. Τὸ σπουδαιότερον δὲ ἡ Ρωσία ἐσυνθηκολόγησε καὶ ὑπέγραψε μετὰ τὴν Τουρκίαν τὴν συνθήκην τοῦ Κιουτσούκ-Καϊναρζί. Συμφώνως δὲ μετὰ τὴν συνθήκην αὐτὴν ἡ Ρωσία εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ προστατεύῃ τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, τὰ δὲ ἑλληνικὰ πλοῖα ἠδύνατο νὰ πλέουν ἐλευθέρως ὑπὸ τὴν ρωσικὴν σημαίαν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο γεγονός, ὅπως γνωρίζομεν, ἔγινεν αἰτία

νά αναπτυχθῆ καί νά προοδεύσῃ τὸ ἑλληνικὸν ναυτικόν.

Καί ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ κινήματος τοῦ 1770 ἡ πολιτικὴ τῆς Ρωσίας ἦτο νά κάμῃ ἀνεξάρτητον ἑλληνικὸν κράτος.

Τέλος ἡ Ρωσία ἐκήρυξε πάλιν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Τουρκίας καί ἡ Αἰκατερίνη παρεκίνησε τοὺς Ἕλληνας νά ἐπαναστατήσουν.

Διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἔστειλε τὴν φορὰν αὐτὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Λάμπρον Κατσώνην.

Ὁ Κατσώνης κατήγετο ἀπὸ τὴν Λεβάδειαν τῆς Βοιωτίας καί ὑπηρέτει ὡς λοχαγὸς εἰς τὸν ρωσικὸν στρατόν. Ἀπὸ τὴν Ρωσίαν ἐπῆγεν εἰς τὴν Τεργέστην καί μὲ χρήματα τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος καί διαφόρων ἐράνων ἠγόρασε τρία πλοῖα. Ἀφοῦ τὰ ἐξώπλισε καί παρέλαβε ἀνδρείους ναύτας, κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς τὸ Αἰγαῖον κατεναυμάχησε τὸν τουρκικὸν στόλον πολλὰς φορές, ἠχμαλώτισε μερικὰ πλοῖα καί ἔκαμε μικρὸν στόλον.

Μὲ τὰ 12 πλοῖα, τὰ ὁποῖα εἶχε τώρα ὁ Κατσώνης, ἐκυρίευσε τὸ Καστελόριζον καί δὲν ἔπαυσε νά μάχεται ἐναντίον τοῦ τουρκικοῦ στόλου.

Ἀπὸ ὅλας τὰς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις ὁ Κατσώνης ἐξήρχετο νικητῆς. Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματός του φόβος καί τρόμος κατελάμβανε τοὺς Τούρκους.

Ὁ σουλτᾶνος ἀνησύχησεν ἀπὸ τὸς ἐπιτυχίας τοῦ Κατσώνη καί τοῦ ἔκαμε διαφόρους προτάσεις, ἀλλ' ὁ Κατσώνης τὰς ἀπέρριψε.

Κατόπιν ἔλαβε μαζί του καί τὸν περίφημον κλέφτην Γεώργιον Ἀνδρῖτσον, ὁ ὁποῖος εἶχε μαζί του καί 500 ἄνδρας καί ἔτοι ἀπέκτησε μεγάλην δύναμιν.

Ὁ τουρκικὸς στόλος δὲν ἐτόλμα πλέον νά παρουσιασθῆ εἰς τὸ Αἰγαῖον. Ὁ Κατσώνης ἦτο μέγας κίνδυνος καί διὰ τοῦτο ὁ σουλτᾶνος ἀπεφάσισε νά τὸν κτυπήσῃ.

Ἐστειλε λοιπὸν ἐναντίον του 30 πλοῖα καί ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ ἀλγερινοῦ στόλου.

Ὁ Κατσώνης ἔχων μόνον 7 πλοῖα συνήντησε τὸν τουρ-

κικόν στόλον μετοξὺ Εὐβοίας καὶ Ἄνδρου. Ἐγινε τότε ναυμαχία καὶ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὰ τουρκικὰ πλοῖα. Ἄλλὰ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἔφθασεν ὁ ἄλγερινὸς στόλος. Ὁ Λάμπρος ἐνίκηθη ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους στόλους καὶ μόλις κατάρθωσε νὰ σωθῆ με 2 πλοῖα, ἀφοῦ ἔχασε τὰ ὑπόλοιπα καὶ 658 ἄνδρας.

Ἐν τούτοις ὅμως δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του. Ἦρχισε πάλιν νὰ ἐτοιμάζῃ νέον στόλον. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὅμως ἡ Αἰκατερίνη ἔκαμεν εἰρήνην με τοὺς Τούρκους καὶ ἔστειλε διαταγὴν εἰς τὸν Λάμπρον νὰ σταματήσῃ τὰς ἐπιχειρήσεις του.

Τότε ὁ Λάμπρος ἀπήντησεν: «Ἄν ἡ αὐτοκράτειρα ἔκαμε τὴν εἰρήνην της, ὁ Λάμπρος δὲν ὑπέγραψεν ἀκόμη τὴν ἰδικὴν του».

Με τὸν Ἄνδρῖτσον κατόπιν ἦλθεν εἰς τὸ Ταίναρον καὶ προσεπάθησε νὰ ἐπαναστατήσῃ τοὺς Μανιάτας. Ἄλλ' ἐκεῖνοι τρομοκρατημένοι ἀκόμη ἀπὸ τὰς σφαγὰς καὶ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ προηγουμένου κινήματος δὲν ἐκινήθησαν.

Ὁ Λάμπρος, ἀφοῦ εἶδεν, ὅτι ἔμεινε μόνος καὶ χωρὶς βοήθειαν, ἐχωρίσθη με τὸν Ἄνδρῖτσον καὶ ἐγύρισεν εἰς τὴν Ρωσίαν, ὅπου ἀπέθανεν ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγα ἔτη.

Ὁ Ἄνδρῖτσος ἐξ ἄλλου διέσχισε με τοὺς ἄνδρας τοῦ τὴν Πελοπόννησον, ἔφθασεν εἰς τὴν Στερεάν καὶ ἀπεβίβασθη εἰς τὰ Ἐπτάνησα. Τὸν συνέλαβον ὅμως οἱ Βενετοὶ καὶ τὸν παρέδωσαν εἰς τοὺς Τούρκους.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου τὸν μετέφερον σιδηροδέσιμον, τοῦ ἐπρότειναν νὰ ἀλλάξῃ τὴν πίστιν του καὶ νὰ τοῦ δώσουν βαθμοὺς καὶ τιμὰς. Ὁ γενναῖος ὅμως Ἄνδρῖτσος δὲν ἐδέχθη καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν φυλακὴν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Κατωάνης, Ἄνδρῖτσος. Πληροφορίαι καὶ τακτοποίησις λεξικοῦ ὀνομάτων. 2. Πίναξ χρονολογιῶν. 3. Θέμα: Ὁ ἡρωϊσμός τοῦ Κατωάνη. 4. Ἡ φιλοπατρία του. 5. Ἀπορίαι, παρατηρήσεις. 6. Χαρακτηρισμός τοῦ Κατωάνη.

6. ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

α' Γαλλική επανάσταση

Οί Έλληνες έπειτα από την άποτυχία των κινήματων τοῦ 1770 καί 1788 δέν εἶχον πλέον έμπιστοσύνην εἰς τήν Ρωσία. Καί εἰς τήν μίαν καί εἰς τήν ἄλλην περίπτωσιν ἡ Ρωσία τοὺς ἐγκατέλειψεν.

Δέν ἀπεγοητεύθησαν ὅμως, διότι ἀπέκτησαν πλέον τὸ δίδαγμα, ὅτι καί μόνοι ἤμποροῦσαν νά συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα.

Ἡ δίψα τῆς ἐλευθερίας ἐφλόγιζε τήν ψυχὴν των. Συνέβη δὲ τότε εἰς τήν Γαλλίαν μία μεγάλη επανάσταση, ἡ ὁποία τοὺς ἐνεψύχωσε, τοὺς ὥπλισε μὲ μεγαλύτερον θάρρος καί ἐτόνωσε περισσότερο τὴν ἀγάπην των πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ἡ επανάσταση αὐτὴ εἶναι ἡ Γαλλικὴ επανάσταση.

Εἰς τὴν Γαλλίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρχον τρεῖς τάξεις: Οἱ εὐγενεῖς, οἱ κληρικοὶ καί ὁ λαός. Ἀνώτερος ὄλων ἦτο ὁ βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος εἶχεν μεγάλην δύναμην καί ὑπεστήριζε τὰς δύο πρώτας τάξεις, αἱ ὁποῖαι εἶχον εἰς τὰς χεῖρας των ὅλα τὰ κτήματα.

Κανένα φόρον δέν ἐπλήρωνον οἱ εὐγενεῖς. Ἄλλ' ἀκόμη κατεπίεζον τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος ἐπλήρωνεν ὅλους τοὺς φόρους καί ἦτο βυθισμένος εἰς τὴν ἀγραμματοσύνην καί τὴν δυστυχίαν.

Τὸ κακὸν αὐτὸ συνεχιζέτο ἐπὶ μακρόν. Διὰ τοῦτο ὁ λαός ἐπανεστάτησε τὸ 1789 καί ἐκυρίευσεν τὸ ὄχυρόν φρούριον τῆς Βασίλλης. Ἐπειτα κατήργησε τὴν βασιλείαν καί κατεδίκασε εἰς θάνατον τὸν βασιλέα, κατέλαβε τὰ κτήματα τῶν εὐγενῶν, κατήργησε τὰ προνόμια των καί ἐκήρυξε τὴν ἰσότητά καί τὴν ἐλευθερίαν ὄλων τῶν πολιτῶν.

Οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης ἠθέλησαν νά κτυπήσουν τότε τὴν Γαλλίαν, ἀλλὰ τὴν ἔσωσεν ὁ Μέγας Ναπολέων ὁ ὁποῖος ἔγινε κατόπιν αὐτοκράτωρ τῆς Γαλλίας.

Ἡ Γαλλικὴ επανάσταση ἔφερε μεγάλην ἀλλαγὴν εἰς

την ζωὴν τῶν Γάλλων. Ἄλλὰ καὶ τὰ κηρύγματα τῆς μετεδόθησαν ταχέως εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ κυρίως εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπέδρασαν βαθέως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Περισσότεραι πληροφορίες διὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν. 2. Πῶς ἐπέδρασεν ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων; Προπαρεσκεύασεν ἄρα γε τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν; Πῶς;

β' Ρήγας Φεραῖος

Τὰ κηρύγματα τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως εἶχον μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ρήγα.

Ὁ Ρήγας ἐγεννήθη τὸ 1757 εἰς τὸ Βελεστίνον τῆς

Θεσσαλίας, καὶ δι' αὐτὸ ἐλέγετο Βελεστινλῆς. Τὸ Βελεστίνον ὅμως ἐλέγετο κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν **Φεραὶ** καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ρήγας ὠνομάζετο καὶ Φεραῖος.

Τὸ πραγματικόν του ὄνομα ἦτο **Ἀντώνιος Κυριαζῆς**, εἶναι ὅμως γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα Ρήγας Φεραῖος ἢ Βελεστινλῆς.

Ὁ Ρήγας, ἀφοῦ ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα εἰς τὸ χωρίον του καὶ ἐγνώρισε τὰς καταπίεσεις τῶν Τούρκων, μετέβη εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ζαγορᾶς τοῦ Πηλίου διὰ περισσοτέρας σπουδᾶς. Κατόπιν δὲ ἐγίνε διδάσκαλος εἰς ἓν ἄλλο χωρίον τοῦ Πηλίου, τὸν Κισσόν.

Ὁ Ρήγας ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν σκλαβιάν, οὔτε νὰ βλέπῃ τὰ βάσανα καὶ τὰ μαρτύρια τῶν συγγενῶν, τῶν φίλων καὶ τῶν συμπατριωτῶν του. Διὰ τοῦτο ἐγκατέλειψε τὴν πατρίδα του, συνηντήθη μὲ πολλοὺς κλέφτας τοῦ Ὀλύμπου, μετέβη μόνος εἰς τὸ "Ἅγιον" Ὄρος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ

Ρήγας Φεραῖος

εις την Κωνσταντινούπολιν. Τέλος δὲ ἐφθασε εἰς τὸ Βουκου-
ρέστιον, ὅπου ἐφοίτησεν εἰς ἀνώτερα σχολεῖα, ἔμαθε ξένας
γλῶσσας καὶ προσελήφθη ὡς γραμματεὺς ἀπὸ τὸν Ἕλληνα
ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας Μαυρογένην.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχεν ἐκραγῆ ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστα-
σις. Τὰ κηρύγματά της ἐπέδρασαν βαθύτατα εἰς τὴν ψυχὴν
τοῦ Ρήγα καὶ ἤρχισε νὰ ὀνειρεύεται τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ
δούλου γένους του καὶ ὄλων τῶν χριστιανῶν τῆς Βαλκα-
νικῆς ἀπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν.

Ἄμεσως ὁ ἐνθουσιώδης αὐτὸς πατριώτης ἔκαμε τὸ σχέ-
διόν του καὶ τὸ ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν. Ἦρχισε νὰ συνεν-
νοῆται μὲ Ἕλληνας πρῶχοντας καὶ προκρίτους, μὲ ἀρχιε-
ρεῖς καὶ ἱερεῖς, ἐμπόρους καὶ ναυτικούς, καὶ τὸ ἔτος 1796
μετέβη εἰς Βιέννην.

Ἐκεῖ, ὅπως γνωρίζομεν, ὑπῆρχε πλουσία ἑλληνικὴ κοι-
νότης, ἡ ὁποία ὑπεδέχθη μὲ χαρὰν τὰ σχέδια τοῦ Ρήγα.
Διέθεσε δὲ καὶ χρήματα, διὰ νὰ ἐκτυπωθοῦν διάφορα βι-
βλία καὶ ποιήματά του, τὰ ὁποῖα εἶχον σκοπὸν νὰ ἐξυψώ-
σουν τὸ πατριωτικὸν φρόνημα τῶν ὑποδούλων καὶ νὰ τοὺς
ἐξεγείρουν εἰς ἐπανάστασιν.

Ἐν ἀπὸ τὰ περίφημα, διὰ τὰ ὑψηλὰ φρονήματα, ποιή-
ματα τοῦ Ρήγα εἶναι ὁ Θούριος:

«Ὡς πότε παλληκάρια νὰ ζῶμεν στὰ στενά
μονάχοι σὰ λιοντάρια στὶς ράχες στὰ βουνά ;
Σπηλιὲς νὰ κατοικοῦμεν, νὰ βλέπωμεν κλαδιά,
νὰ φεύγωμεν τὸν κόσμον γιὰ τὴν πικρὴ σκλαβιά ;
Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ
Παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακή!...»

Ὁ Θούριος τοῦ Ρήγα καθὼς καὶ ἄλλα ποιήματά του
ἠλέκτριζον τὰς ψυχὰς τῶν ὑποδούλων καὶ μὲ ἀνυπομονη-
σίαν ἐπερίμεναν τὴν μεγάλην στιγμὴν τῆς ἐπαναστάσεως.

Εἰς τὴν Βιέννην ὁ Ρήγας ἐξέδωκε καὶ χάρτην, τὸν χάρ-
την τῆς μεγάλης Ἑλλάδος, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κων-
σταντινούπολιν.

Ἀπὸ τὴν Βιέννην μετέβη εἰς τὴν Τεργέστην μὲ ἕξ συν-

τρόφους του. Ἀπὸ ἐκεῖ εἶχε σκοπὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου εὐρίσκετο ὁ Μέγας Ναπολέων καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειάν του διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του καὶ ἔπειτα θὰ κατήρχετο εἰς τὴν Πελοπόννησον, διὰ νὰ κηρύξῃ τὴν ἐπανάστασιν.

Οἱ σκοποὶ του ὅμως ἐπροδόθησαν εἰς τὴν αὐστριακὴν κυβέρνησιν, ἣ ὅποια εἶχε φιλικὰς σχέσεις μὲ τὴν Τουρκίαν. Ἡ αὐστριακὴ ἀστυνομία συνέλαβε τότε τὸν Ρήγαν καὶ τοὺς συντρόφους του καὶ σιδεροδεσμίους τοὺς ἔστειλε μὲ συνοδείαν εἰς τὸν τοῦρκον πασᾶν τοῦ Βελιγραδίου, ὁ ὁποῖος τοὺς ἔρριψεν εἰς τὴν φυλακὴν, ἕως ὅτου εὔρη τὴν εὐκαιρίαν, νὰ τοὺς στείλῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως ὁ πασᾶς τοῦ Βελιγραδίου ἐπληροφόρηθη, ὅτι ὁ πασᾶς τοῦ Βιδινίου Πασβάνογλου, ὁ ὁποῖος ἦτο φίλος τοῦ Ρήγα, ἔστειλεν ἀνθρώπους νὰ τὸν ἐλευθερώσουν, ὅταν ἡ συνοδεία θὰ εὐρίσκετο καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Δι' αὐτό, ἀφοῦ ἐβασάνισε τὸν Ρήγαν καὶ τοὺς συντρόφους του, τοὺς ἐφόνευσε καὶ τὰ πτώματά των τὰ ἔρριψεν εἰς τὸν Δούναβιν ποταμόν.

Ὁ Ρήγας ἀπέθανε τὴν 2αν Ἀπριλίου 1798. Ἀποθνήσκων δὲ εἶπεν: «Ἀρκετὸν σπὸρον ἔσπειρα, ὁ ὁποῖος θὰ βλαστήσῃ καὶ τὸ Ἔθνος μου θὰ θερίσῃ τὸν γλυκὺν αὐτὸν καρπὸν».

Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ λόγοι τοῦ Ρήγα ἦσαν πράγματι προφητικοί. Ὁ σπὸρος τῆς ἐλευθερίας, τὸν ὁποῖον ἔσπειρε ὁ ἐθνικὸς τραγουδιστὴς καὶ ὁ φλογερὸς πατριώτης, ἐβλάστησε. Τὸ Ἔθνος ἐθέρισε τὸν γλυκὺν καρπὸν. Ἡ Πατρίς του ἠλευθερώθη.

Ὁ Ρήγας ἦτο μία ἀπὸ τὰς μεγάλας μορφὰς τῆς νεωτέρας ἱστορίας μας. Δὲν ἦτο ἀπλῶς ὁ τραγουδιστὴς, ἦτο ὁ κήρυξ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ὁ ὀργανωτὴς τῆς. Ἡ μορφή του, γράφει εἰς νεώτερος Ἑλλήν ἱστορικὸς, παίρνει τὴν ἔκφρασιν τοῦ Μωϋσῆ. Ἦτο ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἐτίθετο ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λαοῦ, διὰ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Ἡ ἐλευθέρα Ἑλλάς διὰ νὰ δειξῇ τὴν εὐγνωμοσύνην

πρὸς τὸν πρωτομάρτυρα τοῦ Ἔθνους ἔστησε μαρμάρινον καὶ ἐπιβλητικὸν τὸ ἄγαλμά του ἔμπροσθεν τοῦ Ἐθνικοῦ μας Πανεπιστημίου.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Βιογραφικὰ τοῦ Ρήγα. 2. Τὰ ποιήματά του. 3. Ὁ Θεῦριος. Νὰ τὸν εὕρητε ὁλόκληρον. 4. Ἄλλο ποίημά του: «Ἡ πατρίς πρὸς τὰ τέκνα της». 5. Ἐπίδρασις τῶν ποιημάτων τοῦ Ρήγα ἐπὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Διαβάσατε εἰς ἀναγνωστικὸν μίαν ἱστορίαν ἐνὸς περιηγητοῦ μετὰ ἕνα νέον εἰς τὴν Μακεδονίαν σχετικὴν μετὰ τὰ τραγοῦδια τοῦ Ρήγα; 6. Χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἐθνομάρτυρος. 7. Εἰκόνες. 8. Ἐλεύθεραι ἐργασίαι.

γ' Τὸ Σοῦλι καὶ οἱ Σουλιῶται

Εἰς τὰ νότια μέρη τῆς Ἠπείρου, ἐπάνω εἰς τὰ ὕψηλά Κασσώπεια ὄρη ἐγκατεστάθησαν κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα μερικοὶ ἠπειρώται βοσκοί. Ἐκεῖ ἔκτισαν τὰ μικρὰ χωρία τῶν καὶ ἔζων ἐλεύθεροι καὶ μακρὰν τῶν Τούρκων.

Τὸ πρῶτον χωρίον, τὸ ὁποῖον ἔκτισαν ἐπὶ τοῦ ὄρους Τομάρου, ἦτο τὸ Σοῦλι. Ἐπειτα ἔκτισαν καὶ ἄλλα χωρία, ἦτοι τὴν Σαμονίβαν, τὴν Κιάφαν καὶ τὸν Ἀβαρίκον καὶ ἀργότερον ἴδρυσαν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ἑπτὰ ἄλλα χωρία.

Ἐκ τῶν ἔνδεκα τούτων χωρίων σπουδαιότερα ἦσαν τὸ Σοῦλι καὶ ἡ Κιάφα. Ὅλα δὲ τὰ χωρία ταῦτα ἐλέγοντο μετὰ τὴν κοινὴν ὀνομασίαν χωρία τοῦ Σουλίου καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Σουλιῶται.

Οἱ Σουλιῶται κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος ἦσαν ἐν ὄλῳ 6500, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 1700 ἦσαν πολεμισταί.

Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας οἱ Σουλιῶται ἐγυμνάζοντο καὶ ἐγνώριζον νὰ χειρίζονται καλὰ τὰ ὄπλα.

Τὸ τραχὺ καὶ ὄρεινόν κλίμα ἔκαμε πολεμικοὺς τοὺς Σουλιῶτας καὶ οἱ Τούρκοι δὲν ἐτόλμων νὰ τοὺς ὑποτάξουν. Ὅσας φορὰς τὸ ἐπεχείρησαν, δὲν τὸ κατάρθωσαν καὶ διὰ τοῦτο ἠρκέσθησαν νὰ εἰσπράττουν ἀπὸ τοὺς Σουλιῶτας ὀλίγους φόρους ὡς σημεῖον ὑποταγῆς.

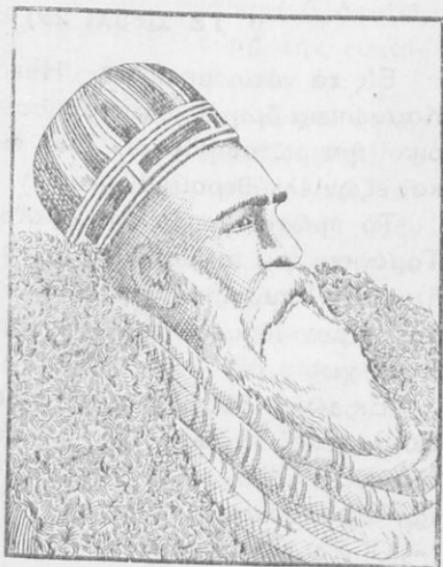
Καὶ αἱ Σουλιῶτισσες ἦσαν ἀντάξια τῶν ἀνδρῶν. Ἐγνώριζον καὶ αὐταὶ νὰ χειρίζονται τὸ καριοφίλι καὶ νὰ μάχωνται μετὰ γεναιότητα, ὅταν ἐκινδύνευεν ἡ πατρίς τῶν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφορία διὰ τὸ Σουλί καὶ τοὺς Σουλιώτας. 2. Διαβάσατε τὰ διηγήματα τοῦ Βλαχογιάννη μετὸν τίτλο τὸ «Σουλιωτόπουλο», ἢ «Σουλιωτοπούλα», ὁ «Σουλιώτης;» Κοιτάξατε εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν τῆς Ε' τάξεως. 3. Μὴ ξεχνᾶτε τὴν ἀλληλογραφίαν καὶ ζητήσατε ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ Σουλίου πληροφορίας, αἱ ὁποῖαι οἶς ἐνδιαφέρουν.

δ' Ἀλῆ Πασᾶς

Τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Σουλίου ἐσκέφθη νὰ ἀφαιρέσῃ ὁ Ἀλῆ πασᾶς καὶ νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Σουλιώτας.

Ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐγεννήθη εἰς τὸ Τεπελένι τῆς Ἡπείρου καὶ ἦτο τουρκαλβανός. Ἡ μητέρα του, ἡ αἰμοδιψῆς Χάμκω, τὸν ἀνέθρεψε μὲ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε παρέδωσε ἐν τέρας καὶ ὄχι ἄνθρωπον. Πλεονέκτης, ἄρπαξ, αἰμοβόρος καὶ πονηρὸς ἦτο ὁ Ἀλῆς. Μὲ ἀπάνθρωπα καὶ κτηνώδη μέσα, μὲ δολοφονίας καὶ διαρπαγὰς ἀπέκτησε μεγάλην δύναμιν καὶ ἐγίνε τέλος πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων.

Ἀλῆ πασᾶς

Μὲ τοὺς τουρκαλβανούς του κατῶρθωσε νὰ ὑποτάξῃ τὰ γύρω μέρη τῶν Ἰωαννίνων, τὴν Ἡπειρον καὶ τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ μέχρι τῆς σημερινῆς πόλεως τοῦ Ἀλμυροῦ.

Μὲ τὸν στρατὸν του (12 χιλιάδες ἐν ὄλῳ) ἐκράτει εἰς ὑποταγὴν 2.000.000 Ἕλληνας, Τούρκους καὶ Ἀλβανούς καὶ κανεὶς δὲν ἐτόλμα νὰ κινηθῇ μὲ λόγους ἢ πράξεις ἐναντίον του.

Πρωτοφανῆ ἦσαν τὰ κακουργήματα, τὰ ὁποῖα διέπρατ-

τεν εἰς βάρος τῶν ὑποδούλων καὶ κυρίως τῶν κλεφτῶν, ὅταν συνέβαινε νὰ πίπτουν εἰς χεῖρας του.

Ἀγχόναι, τυφεκισμοί, θραυσίς ποδῶν καὶ χειρῶν μὲ σφυρία ἀνέμενον ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ ἐπιπτον εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Ἀλῆ. Περίφημος ἔχει καταστή ὁ πλάτανος τοῦ Ἀλῆ εἰς τὴν Ἄρταν καὶ ἡ θέσις «Τσιγκέλια» τοῦ Ἀλμυροῦ, ὅπου ἀπὸ τὰ γνωστὰ ἄγκιστρα ἐκρέμα τοὺς δυστυχεῖς ὑποδούλους του.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ἀλῆς, Χάμκω. (πληροφορία). 2. Γαρδίκι, Χόρμωβον, Γαρδικιώτες καὶ Χόρμωβίτες. 3. Κατσαντώνης (πληροφορία). 4. Εἰκόνες τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. 5. Ἡ κυρά Φροσύνη. Κοιτάξατε εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτου καὶ συγκεντρώσατε πληροφορίας πρὸς ἀνακοίνωσιν.

ε' Πρῶτος πόλεμος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ κατὰ τοῦ Σουλίου

Ὁ Ἀλῆς ἔπειτα ἀπὸ τὰς κατακτήσεις του καὶ τὴν ἐπέκτασιν του μέχρι τῆς Θεσσαλίας ἠθέλησε νὰ κυριεύσῃ τὸ Σοῦλι, τὸ ὅποῖον δὲν ἦτο μακρὰν τῆς πρωτεύουσας του.

Ἔτοι τὸ 1791 μὲ τρεῖς χιλιάδας Ἀλβανοὺς ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τοῦ Σουλίου μὲ σκοπὸν νὰ τὸ ὑποτάξῃ ἢ νὰ τὸ καταστρέψῃ.

Οἱ γενναῖοι Σουλιῶται ὅμως ἀντελήφθησαν τὸν κίνδυνον καὶ κατέλαβον τὰ στενά, διὰ τῶν ὁποίων θὰ διήρχετο ὁ Ἀλῆ πασᾶς. Τότε ἐπολέμησαν γενναϊότατα ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ ἔρριπτον ἐναντίον τῶν Ἀλβανῶν μεγάλους λίθους, τοὺς ὁποίους ἐκύλιον ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς βράχους.

Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον διεκρίθη ἡ σύζυγος τοῦ Λάμπρου Τζαβέλλα Μόσχω. Οἱ τουρκαλβανοὶ ἐνίκηθησαν καὶ ὁ Ἀλῆς ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος καὶ πλήρης ὀργῆς εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἀφοῦ ἔχασε 2000 ἄνδρες.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφορία διὰ τὴν Μόσχων Τζαβέλλα καὶ ἀνακοινώσεις. 2. Παραλληλίσσατε τὸν πόλεμον τοῦ ἔτους τούτου (1791) μὲ ἄλλα γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν. π.χ.: "Ἐξῆ τότε ὁ Ρήγας; Ἐἶχε γίνῃ ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις; Αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Κατῶνῃ; καὶ ἄλλὰ ὅμοια.

στ' Δεύτερος πόλεμος του 'Αλῆ πασᾶ

Ὁ πρῶτος πόλεμος ἐδίδαξεν εἰς τὸν 'Αλῆν ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ τὸ Σοῦλι μὲ ἀνδρείαν. Διὰ τοῦτο ἐχρησιμοποίησε τὸν δόλον.

'Αφοῦ προετοίμασε στρατὸν ἐκ 12 χιλιάδων, προσεποιήθη, ὅτι θὰ ἐξεστράτευεν ἐναντίον τοῦ 'Αργυροκάστρου καὶ ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῶν Σουλιωτῶν.

Οἱ Σουλιῶται τότε ἔστειλαν 70 ἄνδρας μὲ τὸν ἀρχηγόν των Λάμπρον Τζαβέλλαν, ὁ ὅποιος παρέλαβε μαζί του καὶ τὸν υἱόν του Φῶτον. Ὁ 'Αλῆς ὄμως τοὺς συνέλαβεν αἰχμαλώτους καὶ τοὺς ἔστειλεν εἰς τὰ 'Ιωάννινα δεσμίους, ἐνῶ αὐτὸς ἐπῆρχετο κατὰ τοῦ Σουλίου.

Καθ' ὁδὸν εἰς Σουλιώτης ἐκ τῶν 70 ἀνδρῶν ἐδραπέτευσεν, ἦλθεν εἰς τὸ Σοῦλι καὶ διηγήθη τὰ συμβάντα. Γεμάτοι ἀπὸ ὄργην οἱ Σουλιῶται ἤρπασαν τὰ ἄρματα των καὶ ἐπέτεθησαν κατὰ τοῦ 'Αλῆ.

Κατὰ τὴν μάχην, ἣ ὁποία ἐγένετο, ἐνικήθη πάλιν ὁ 'Αλῆς καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Διὰ ποῖον ἄλλον λόγον ὁ 'Αλῆς ἐχρησιμοποίησε τὸν δόλον; Τί ἐπίστευε; Τί θὰ ἐκέρδιζε; 2. Ἡ ἄνδρεία τῶν Σουλιωτῶν.

ζ' Λάμπρος καὶ Φῶτος Τζαβέλλας

Ὁ 'Αλῆς ἐζήτησε τότε νὰ τοῦ φέρουν ἀπὸ τὰ 'Ιωάννινα τὸν Λάμπρον Τζαβέλλαν.

'Ἡ ζωὴ σου καὶ ἡ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ σου, τοῦ εἶπε, εἶναι στὰ χέρια μου. Πλούτη καὶ τιμὰς θὰ σοῦ δώσω, ἂν μοῦ παραδώσῃς τὸ Σοῦλι. 'Αλλοιώτικα καὶ ἐσᾶς θὰ σᾶς ψήσω ζωντανούς καὶ θὰ κάνω νὰ μὴ φυτρώσῃ στὸ Σοῦλι οὔτε χορτάρι!

Ὁ Λάμπρος ἔκαμεν, ὅτι δέχεται καὶ ἐζήτησε ἀπὸ τὸν 'Αλῆν νὰ τὸν ἀφήσῃ ἐλεύθερον νὰ γυρίσῃ εἰς τὸ Σοῦλι, διὰ νὰ συνεννοηθῇ μὲ τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς.

Ὁ 'Αλῆς τότε ἄφησεν ἐλεύθερον τὸν Λάμπρον νὰ φύγῃ, ἐκράτησεν ὄμως ὡς ὄμηρον τὸν υἱόν του Φῶτον.

Ὁ Λάμπρος, μόλις ἔφθασεν εἰς τὸ Σοῦλι, ἐκάλεσε τοὺς Σουλιώτας νὰ ἐτοιμασθοῦν καὶ νὰ ἀγωνισθοῦν μὲ ἀνδρείαν

καί αὐταπάρνησιν, αὐτὸς δὲ ἔστειλε εἰς τὸν Ἄλῃν ἐπιστολήν, ἡ ὁποῖα εἶναι δεῖγμα μεγάλης φιλοπατρίας :

Χαίρω, διότι ἐγέλασα ἓνα δόλιον σάν καὶ σένα. Εἶμαι ἐδῶ νὰ διαφεντέψω τὴν πατρίδα μου. Ὁ υἱός μου Φῶτος ξέρω, θὰ ἀποθάνῃ, ἀλλ' ἐγὼ θὰ ἐκδικηθῶ τὸν θάνατόν του. Ἄν ὁ υἱός μου δὲν εἶναι πρόθυμος νὰ πεθάνῃ διὰ τὴν πατρίδα, δὲν εἶναι ἄξιος υἱός μου.

Ἐγὼ ὁ ἄσπονδος ἐχθρός σου
Καπετὰν Λάμπρος Τζαβέλλας

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Φώτου δὲν ἦτο κατωτέρα εἰς φιλοπατρίαν ἀπὸ τὴν ἐπιστολήν τοῦ πατρός του. Ὅταν ὁ υἱός τοῦ Ἄλῃ Βελῆς τὸν ἠπέιλησεν, ὅτι θὰ τὸν ψήσῃ ζωντανόν, ἐκεῖνος ἀπήντησεν : Δὲν φοβοῦμαι, διότι ἐγὼ γιὰ τὴν πατρίδα ἐγεννήθηκα καὶ γιὰ τὴν πατρίδα θὰ ἀποθάνω. Ἄν μὲ ψήσῃς ζωντανόν, ὁ πατέρας μου θὰ ἐκδικηθῇ τὸν θάνατόν μου.

Ὁ Ἄλῃς ἐγένινεν ἔξω φρενῶν ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Λάμπρου. Μὲ 8.000 Ἄλβανούς ἐπετέθη κατὰ τοῦ Σουλίου.

Οἱ Σουλιῶται μάχονται ἡρωϊκῶς. Πλησίον τῶν καταφθάνουν καὶ 400 Σουλιώτισσαι μὲ τὴν Μόσχων.

Οἱ Ἄλβανοὶ ἐνίκηθησαν. Ρίπτουν τὰ ὄπλα τῶν καὶ τρέπονται εἰς φυγὴν. Ὁ Ἄλῃς τραβᾷ τὰ μαλλιά του ἀπὸ τὸν θυμόν του. Ἄλλ' ἡ φυγὴ εἶναι γενικὴ καὶ ὁ ἴδιος φεύγει ἔφιππος πρὸς τὰ Ἰωάννινα, ὅπου καὶ ἔφθασε καταδιωκόμενος ἀπὸ τοὺς Σουλιώτας, ἀφοῦ ἔσκασε δύο ἵππους.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν νίκην αὐτὴν τῶν Σουλιωτῶν ὁ Ἄλῃς ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ. Ἠλευθέρωσε τὸν Φῶτον καὶ τοὺς 69 αἰχμαλώτους Σουλιώτας καὶ ἐξηγόρασε τοὺς Ἄλβανούς αἰχμαλώτους τῶν Σουλιωτῶν πληρῶνων 1000 γρόσια δι' ἕκαστον.

Ἔτσι ἐτελείωσε καὶ ὁ δεύτερος πόλεμος τοῦ Ἄλῃ κατὰ τῶν Σουλιωτῶν, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ κυριεύσῃ τὸ Σοῦλι. Κατὰ τὸν πόλεμον ὁμοῦς τοῦτον ἐπληγώθη βαρέως ὁ Λάμπρος Τζαβέλλας καὶ ἀπέθανεν ἐκ τῆς πληγῆς του, ἀλλ' ἄφησεν ἀρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν τὸν ἑξοχὸν υἱὸν τοῦ Φῶτον.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Προσπαθήσατε νὰ εὕρητε ἀπὸ βιβλία ὁλόκληρον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Λάμπρου καὶ νὰ τὴν ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετράδιον τῶν ἐργασιῶν σας. 2. Τί σὰς κάμνει ἐντύπωσιν ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν; 3. Θέμα ἐργασίας: Ἡ φιλοπατρία. 4. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Φώτου εἰς τὸν Βελὴν. 5. Ποῖος θὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν τάξιν ἕν ὥραϊον ποίημα τοῦ Βαλαωρίτου διὰ τὴν φυγὴν τοῦ Ἄλῃ πασᾶ; Ὁ ποιητὴς τὸ ἐπιγράφει: «Ἡ φυγὴ» κι ἀρχίζει ἔτσι: «Τ' ἄλογο, τ' ἄλογο ὦμὲρ Βρυῶνῃ...» κ.λ.π.

η' Τρίτος πόλεμος τοῦ Ἄλῃ κατὰ τοῦ Σουλίου

Καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ δευτέρου του πολέμου κατὰ τοῦ Σουλίου ὁ Ἄλῃς δὲν ἀπηγορευθῆ. Ἐτοίμασε πάλιν στρατὸν ἐκ 10 χιλιάδων τουρκαλβανῶν καὶ τὸ ἔτος 1880 εὐρίσκεται ἔμπροσθεν τοῦ Σουλίου.

Ἐξ ἄλλου ἀπὸ ὄλα τὰ μέρη ἀπέκλεισε τὸ Σοῦλι, διότι ἐπίστευεν ὅτι θὰ κατάρθωνε νὰ κάμῃ τοὺς Σουλιώτας νὰ παραδοθοῦν ἀπὸ ἔλλειψιν τροφῶν. Οἱ Σουλιῶται ὁμῶς εἶχον στείλει πολλὰ γυναικόπαιδα εἰς τὴν Πάργαν καὶ εἰς τὰ Ἐπτάνησα καὶ ἔτσι δὲν θὰ ἐχρειάζοντο πολλοὶ τροφαί.

Ἀρχηγὸς τῶν Σουλιωτῶν ἦτο ὁ Φῶτος Τζαβέλλας. Ὁ καιρὸς ἐπερνοῦσε καὶ ὁ Ἄλῃς δὲν ἐβλεπε τρόπον νὰ κυριεύσῃ τὸ Σοῦλι.

Ἐσκέφθη τότε καὶ ἔστειλεν ἐπιστολὴν εἰς τὸν ὄπλαρχηγὸν Τζήμαν Ζέρβαν. Προσπαθεῖ νὰ τὸν δωροδοκῆσῃ καὶ νὰ τοῦ παραδώσῃ τὸ Σοῦλι. Ἄλλ' ὁ γενναῖος ὄπλαρχηγὸς τοῦ ἀπαντᾷ:

«Βεζύρη Ἄλῃ Πασᾶ,
Σ' εὐχαριστῶ πολὺ μὲ τὴν ἀγάπη πού ἔχεις γιὰ μένα, μόν' τὰ πουγγιά, πού μοῦ γράφεις μὲ τὸν Μπέτσο νὰ μοῦ στείλῃς, παρακαλῶ νὰ μὴ μοῦ τὰ στείλῃς, γιατί δὲν ξέρω νὰ τὰ μετρήσω καὶ δὲν ξέρω τί νὰ τὰ κάμω. Μόν' κι ἂν ἤξερα, πάλι δὲν θὰ ἤμουν εὐχαριστημένος νὰ σοῦ δίνω οὔτε ἕνα λιθάρι ἀπὸ τοὺς βράχους τῆς πατρίδος μου κι ὄχι νὰ φύγω ἀπὸ τὸ Σοῦλι, γιὰ τὰ πουγγιά σου, καθὼς ὅπως φαντάζεσαι. Τιμὲς καὶ δόξες, πού μοῦ ὑπόσχεσαι νὰ μοῦ δίνῃς, δὲν μοῦ χρειάζονται, γιατί σ' ἐμένα πλοῦτος, δόξες καὶ τιμὲς εἶναι τ' ἄρματά μου, δπου μ' ἐκεῖνα φυλάω τὴν πατρίδα μου καὶ τιμῶ τ' ὄνομα

τοῦ Σουλιώτου καὶ ἀποθανατίζω καὶ τὸ δικό μου ὄνομα.

Σοῦλι 4 Μαΐου 1801

Τζήμας Ζέρβας.

Ὁ Ἄλῃς καὶ μετὰ τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν συνέχιζε τὴν πολιορκίαν καὶ τὸν ἀποκλεισμόν. Ἡ πείνα ὅμως, ἡ δίψα καὶ αἱ στερήσεις ἐγίναν αἰσθηταὶ εἰς τοὺς Σουλιώτας, ἀλλ' ὁ πόλεμος συνεχίζετο καὶ κανεὶς δὲν ὠμίλει εἰς τὸ Σοῦλι διὰ ποράδοσιν ἢ ὑποταγὴν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ἐπροσέξατε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ζέρβα; Τί σὰς κάμνει ἐντύπωσιν; 2. Σκεφθῆτε εἰς ἀγράμματος Σουλιώτης τί ὑπερόχους ἰδέας καὶ ποίαν πατριωτικὴν φλόγα εἶχε μέσα του! 3. Τί πρέπει νὰ θαυμάσῃ κανεὶς εἰς τοὺς Σουλιώτας; διατί; 4. Ἐλεύθερα ἔργασιαί. 3. Λεξικὸν ὀνομάτων: Τζήμας, Ζέρβας κτλ.

θ' Ἡ προδοσία τοῦ Σουλίου

Ὁ Ἄλῃς ὅμως δὲν ἀπηλίποθη. Ἀφοῦ δὲν κατώρθωνε νὰ κυριεύσῃ τὸ Σοῦλι μὲ τὰ ὄπλα ἐχρησιμοποίησε τὴν προδοσίαν.

Εἰς τὸ Σοῦλι ἔζη ὁ Πήλιος Γούσης περιφρονημένος ἀπὸ ὅλους τοὺς Σουλιώτας διὰ τὴν δειλίαν, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς μίαν μάχην.

Οὗτος ἐξωργισμένος ἐναντίον τῶν συμπατριωτῶν του διὰ τὴν στάσιν των συνεφώνησε μὲ τὸν Βελῆν νὰ τοῦ παραδώσῃ τὸ Σοῦλι, ἂν τοῦ δώσῃ ἑκατὸν πούγγια.

Ὁ Βελῆς ἐδέχθη καὶ ὁ Γούσης ἐναντι χρημάτων ἀνέλαβε νὰ γίνῃ προδότης τῆς πατρίδος του. Ἔτσι εἰς μίαν νύκτα ὠδήγησε εἰς τὴν οἰκίαν του 200 Ἀλβανοὺς καὶ τοὺς ἔκρυψε.

Τὴν ἐπομένην οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν Σουλιωτῶν καὶ οἱ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ τῆς πατρίδος των εὐρέθησαν μετὰξυ δύο πυρῶν.

Τότε ὑπεχώρησαν εἰς τὸ μοναστήριον τῆς ἀγίας Παρασκευῆς, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐκτισμένον ἐπάνω εἰς ἀπόκρημον βράχον, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Κοῦγκι.

Εἰς τὸ φρούριον τοῦτο ὠχυρώθησαν οἱ Σουλιῶται καὶ ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα των μὲ πείσμα. Μεταξύ των ἦτο καὶ ὁ καλόγηρος Σαμουήλ, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐνεθάρρυνε καὶ

Κ. Θ. Γιαννακοπούλου: Ἱστορία ΣΤ' Δημοτικοῦ

τὸν ὁποῖον ἐσέβοντο πολὺ οἱ Σουλιῶται καὶ τὸν ἐθεώρουσαν ὡς ἅγιον.

Ταλαιπωρημένοι ἀπὸ τὰς κακουχίας καὶ τὰς στερήσεις οἱ Σουλιῶται ἐπολέμουν μὲ ἀφάνταστον ἡρωϊσμόν εἰς τὸ Κοῦγκι. Τόση ἦτο ἡ γενναιότης των, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Ἄλῃς τοὺς ἐθαύμασε καὶ ἐπρότεινε νὰ φύγουν μὲ τὰ ὄπλα των καὶ νὰ ὑπάγουν ὅπου θέλουν ἀνενόχλητοι.

Οἱ δυστυχεῖς Σουλιῶται ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθοῦν τὰς προτάσεις τοῦ Ἄλῃ καὶ τὴν 12ην Δεκεμβρίου 1803 μὲ τὸς ὀφθαλμοὺς γεμάτους ἀπὸ δάκρυα ἐχωρίσθησαν εἰς τρία σώματα καὶ ἐγκατέλειψαν τὴν ἀγαπητὴν των πατρίδα. Τὸ ἓν σῶμα μὲ ἀρχηγούς τὸν Φῶτον Τζαβέλλαν, Δράκον καὶ Μακρὴν διηυθύνθη εἰς τὴν Πάργαν, τὸ δεύτερον μὲ τὸν Κουτσονίκαν εἰς τὸ Ζάλογγον καὶ τὸ τρίτον μὲ τὸν Κίτσον Μπότσαρην εἰς Βουλγαρέλιον.

Εἰς τὸ Κοῦγκι ἔμεινε μόνον ὁ καλόγηρος Σαμουήλ μὲ 5 συντρόφους του, διὰ νὰ παραδώσῃ τὰ πολεμοφόδια καὶ νὰ πληρωθῇ. Ὁ γραμματεὺς τοῦ Ἄλῃ, ἀφοῦ ἔκαμε τὴν παράδοσιν καὶ τὴν παραλαβὴν, ἠρώτησε τὸν Σαμουήλ:

«Καὶ τῶρα καλόγηρε ποῖαν τιμωρίαν νομίζεις, ὅτι θά σοῦ ἐπιβάλλῃ ὁ βεζύρης, ἀφοῦ παρεδόθης τόσο ἀνόητα;»

«Οὐδεμίαν» ἀπήντησεν ὁ Σαμουήλ. Καὶ ἀμέσως ἐξεκένωσε τὸ περιστροφόν του εἰς ἓν βραβέλιον μὲ πυρίτιδα καὶ ἐτάφησαν ὅλοι ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ἀγίας Παρασκευῆς.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ὁ προδότης Πήλιος Γούσης. 2. Γνωρίζετε ἄλλους προδότες ἀπὸ τὴν ἱστορίαν; ποίους; 3. Θέμα ἐργασίας: Ἡ προδοσία. 4. Ὁ Σαμουήλ καὶ ὁ ἡρωϊσμός του. 5. Ἀναγνώσατε τὸ σχετικὸν κεφάλαιον ἀπὸ τὸ βιβλίον σας: Ὁ καπετὰν καλόγηρος. 6. Ἐπίσης τὸ ποίημα τοῦ Βαλαωρίτου: ὁ Σαμουήλ. 7. Συμπληρώσατε μὲ τὰς πληροφορίες τοῦ διηγήματος καὶ τοῦ ποιήματος τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Σαμουήλ.

ι' Ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου

Τὴν πρᾶξιν τοῦ Σαμουήλ ἐθεώρησεν ὡς ἐχθρικὴν ὁ Ἄλῃς καὶ διέταξε τοὺς Ἄλβανούς του νὰ καταδιώξουν τοὺς Σουλιώτας.

Τὸ σῶμα τοῦ Φώτου εἰς τὸ μεταξὺ εἶχε διαφύγει καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Πάργαν. Κατέφθασαν ὁμοῦ οἱ Ἄλβανοί

τὸ σῶμα τοῦ Κουτσονίκα εἰς τὸ Ζάλογγον καὶ ἤρχισαν νὰ βάλουν ἐναντίον του.

Οἱ προμεροὶ καὶ ἀπόκρημνοὶ βράχοι παρηκολούθησαν τὸ θέαμα καὶ ὁ Ἀχέρων ἀνεμίγνυε τὸν θόρυβον τῶν ὀρητικῶν ὑδάτων του μὲ τοὺς κρότους τοῦ πολέμου.

Περικυκλωμένοι οἱ Σουλιῶται ἠμύνοντο ἐπὶ δύο ἡμέρας καὶ ἐπολέμου σκληρότατα. Ὅταν ὅμως εἶδον, ὅτι κάθε ἀντίστασις ἦτο ματαία, ἀπεφάσισαν νὰ διασπάσουν τὸν κλοιὸν καὶ νὰ φύγουν. Μὲ τὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας κατάρθωσαν νὰ ἀνοίξουν δίοδον καὶ νὰ φθάσουν εἰς τὴν Πάργαν 150 ἐκ τῶν 800 ἀνδρῶν τοῦ σώματος τούτου.

Πρὶν ἐπιχειρήσουν τὴν διάσπασιν αὐτὴν τοῦ κλοιοῦ συνέβη ἓν γεγονός, τὸ ὁποῖον θὰ μείνῃ ἀθάνατον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν. Ἐξήκοντα Σουλιώτισσαι, διὰ νὰ μὴ πέσουν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, ἀνέβησαν εἰς τὸν ὑψηλότερον βράχον τοῦ Ζαλόγγου. Ἀφοῦ ἐφίλησαν τὰ τέκνα τῶν διὰ τελευταίαν φοράν, τὰ ἔρριψαν κάτω εἰς τοὺς βράχους καὶ ἐκεῖναι ἔστησαν τὸν περίφημον χορὸν τοῦ Ζαλόγγου καὶ ἔλεγον τὸ τραγοῦδι :

« Ἐχε γειὰ καϋμένε κόσμε, ἔχε γειὰ γλυκεῖα ζωὴ
καὶ σὺ δύστυχη πατρίδα ἔχε γειὰ παντοτεινὴ.
Στὴ στεριά δὲ ζῆ τὸ ψάρι, οὐδ' ἀνθὸς στὴν ἀμμουδιά
κι οἱ Σουλιώτισσες δὲ ζοῦνε δίχως τὴν ἐλευθερίαν...
Ἔχετε γειὰ βρυσούλες, λόγγοι, βουνά, ραχοῦλες». κτλ.

Εἰς κάθε μίαν στροφὴν ἡ πρώτη ἀπεσπᾶτο ἀπὸ τὸν χορὸν καὶ ἔπιπτε κάτω ἀπὸ τοὺς βράχους, εἰς τὸν Ἀχέρονα. Ἔτσι ἔπεσαν μέχρι καὶ τῆς τελευταίας.

Ἐμείνεν ἀκόμη τὸ τρίτον σῶμα τῶν Σουλιωτῶν, τὸ ὁποῖον ἀπεσῦρθη εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Σέλτσου. Καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἦτο πλήρης. Ἐκ τῶν 1000 Σουλιωτῶν μόνον 45 ἐσώθησαν, οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν τέλος εἰς τὴν Πάργαν.

Ἔτσι οἱ ἡρώικοι ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐτελείωσαν. Τὸ Σοῦλι κατελήφθη καὶ κατεστράφη, ἀλλ' ἄφησεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἓν ἀφθαστον παράδειγμα δόξης, αὐτοθυσίας καὶ ἡρωϊσμοῦ.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Ἀχέρων (ἀπὸ τὴν μυθολογίαν). 2. Ἡ παρασπονδία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. 3. Ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου. Γνωρίζετε νὰ τραγουδήτε τὸ ᾄσμα ; Συμπληρώσατέ το. 4. Πῶς κρίνετε τὴν πρᾶξιν τῶν Σουλτατισσῶν ; 5. Κάμετε ἐργασίας ἐλευθέρας.

ια' Θάνατος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ὑποταγῆς τοῦ Σουλίου ὁ Ἀλῆς ἐφαντάσθη, ὅτι ἦτο ἰκανὸς νὰ πολεμήσῃ καὶ μετὰ τὸν σουλτᾶνον.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἤρχισε νὰ συμπεριφέρεται καλύτερον πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐδέχθη πολλοὺς ὀπλαρχηγούς καὶ ἐξόχους ἄνδρας εἰς τὴν αὐλήν του. Ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐδείκνυε πρὸς τὸν σουλτᾶνον ἀνυπακοήν.

Ὁ σουλτᾶνος ἐπληροφορήθη τὴν ἀποστασίαν τοῦ Ἀλῆ καὶ ἔστειλεν ἐναντίον του τὸν Χουρσίτ πασᾶν μετὰ τουρκικὸν στρατόν. Ἔτσι ἤρχισε πόλεμος μεταξύ των, ὁ ὁποῖος διήρκεσε δύο ἔτη. Κατὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν ὁ Ἀλῆς ἐνίκηθη καὶ ἐφονεύθη, ἡ δὲ Ἡπειρος ἀνέπνευσεν ἀπὸ τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα ὑπέφερον ἀπὸ τὸν αἰμοσταγῆ τύραννον.

Τὸν πόλεμον τοῦτον τέλος μεταξύ σουλτάνου καὶ Ἀλῆ ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ Σουλιάται καὶ εὗρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν προσφιλή των πατρίδα.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Ποῖοι ὀπλαρχηγοὶ καὶ ἐγγράμματοι Ἕλληνες ἐξῆσαν εἰς τὴν αὐλήν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ; 2. Ποῖον ἦτο τὸ σφάλμα τοῦ Ἀλῆ ; 3. Θέμα ἐργασίας : Νὰ μὴ ὑπερτιμῶμεν τὰς δυνάμεις μας. 4. Ἡ παράοθσις τοῦ Ἀλῆ.

ιβ' Φιλικὴ ἐταιρεία

Εὐρισκόμεθα ἤδη εἰς τὸ ἔτος 1814. Ἐπὶ 350 σχεδὸν ἔτη ἀγωνίζεται τὸ Ἔθνος νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Κάμνει ἐπαναστάσεις, ἀλλ' ὄλαι ἀποτυγχάνουν, διότι ἦσαν τοπικαί.

Δὲν ὑπῆρχε μία ὀργάνωσις, εἰς ἀρχηγός, ὁ ὁποῖος νὰ ἀναλάβῃ γενικὰς ἀπελευθερωτικὰς ἐπιχειρήσεις. Ὁ Πατριάρχης, ὁ Ἐθνάρχης, παρηκολουθεῖτο ἀγρύπνως ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἦτο ἀνάγκη λοιπὸν νὰ γίνῃ μία ὀργάνωσις, ἡ ὁποία νὰ ἐπικοινωνήσῃ μετὰ τοὺς ἐπισήμους Ἕλληνας καὶ μετὰ σημαντικά

πρόσωπα. Ἐπρεπε ἡ ὀργάνωσις αὐτὴ νὰ ἔχη τοὺς ἀντι-
προσώπους της εἰς ὄλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ἐπρεπεν
ἀκόμη νὰ καλλιιεργήσῃ τὰ πνεύματα καὶ νὰ τὰ προετοι-
μάσῃ διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν. Τέλος δὲ ἔπρεπε νὰ κηρύξῃ
τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ νὰ τὴν διευθύνῃ.

Τὸ σχέδιον αὐτὸ συνέλαβον εἰς τὴν Ὀδησσὸν τῆς Ρω-
σίας τρεῖς σπουδαῖοι Ἕλληνες : Ὁ Νικόλαος Σκουφᾶς ἐξ
Ἄρτης, ὁ Ἀθανάσιος Τσακάλωφ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ ὁ
Ἐμμανουὴλ Ξάνθος ἐκ Πάτμου.

Οὗτοι ἴδρυσαν τὸ 1814 μίαν ἐταιρείαν, τὴν ὁποῖαν ὠνό-
μασαν **Φιλικὴν ἐταιρείαν**, καὶ ἡ ὁποία εἶχεν ὡς σκοπὸν
τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἑθνους.

Ἡ Ἐταιρεία εἶχε τὴν ἔδραν της εἰς τὴν Ὀδησσὸν καὶ
ἦτο μυστικὴ. Κανείς δὲν ἐγνώριζε τὴν ὑπαρξίν της ἢ τοὺς
σκοποὺς της. Ἡ μυστικότης ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τὴν εὐ-
δοκίμησίν της.

Τὰ μέλη κατ' ἀρχὰς ἦσαν ὀλίγα. Μεταξύ των συν-
εδέοντο δι' ἀδελφικῆς φιλίας καὶ δι' ὄρκου. Καὶ αἱ συνεν-
νοήσεις των ἀκόμη ἐγίνοντο μὲ συνθηματικὰς κινήσεις καὶ
ἔτσι ἐγγνωρίζοντο μεταξύ των.

Πλὴν τοῦ ὄρκου, τὸν ὁποῖον ἔδιδον οἱ φιλικοί, εἶχον
καὶ διαφόρους βαθμούς, ἀναλόγως μὲ τὰς ἱκανότητας, τὰς
ὁποίας εἶχεν ἕκαστον πρόσωπον καὶ μὲ τὸν χρόνον, ποῦ
εἶχεν ὁ καθείς ὡς μέλος τῆς Ἐταιρείας.

Οἱ ἴδρυταὶ τῆς Ἐταιρείας καὶ οἱ πρῶτοι φιλικοὶ ἦλθον
εἰς ἐπαφὴν μὲ σημαίνοντας Ἕλληνας, μὲ προκρίτους, ἐπι-
σκόπους, ἱερεῖς, λογίους, μὲ κλέφτας, καὶ μὲ ἀρματολούς,
τοὺς ὁποίους ἐμύθησαν εἰς τὴν Ἐταιρείαν. Σιγὰ σιγὰ δὲ
ἐμυθήθησαν καὶ ἄλλα πρόσωπα εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ
εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἔτσι ἡ Ἐταιρεία ἐγινε μία τεραστίᾳ
ἐθνικῇ ὀργάνωσις.

Ὅλοι καὶ ὄλα ἦσαν ἔτοιμα, ἀλλ' ἐστερεῖτο ἀρχηγὸς.
Ὅλοι ἐνόμιζον, ὅτι ὑπῆρχεν ἀρχηγός. Πολλοὶ ἐπίστευον,
ὅτι ἦτο ὁ τσάρος τῆς Ρωσίας. Δὲν ἦτο ὁμοῦς ἀληθές. Ἀρχη-
γὸς δὲν ὑπῆρχε.

Δύο πρόσωπα τότε ἐκρίθησαν κατάλληλα νὰ ἀναλά-

βουν την άρχηγιάν της 'Εταιρείας : 'Ο 'Ιωάννης Καποδίστριας, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας καί σπουδαῖος διπλωμάτης καί ὁ μονόχειρ 'Αλέξανδρος Ὑψηλάντης, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑπασπιστής τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου καί ἀνὴρ γενναϊότατος.

"Εἶσι ὁ Ξάνθος μετέβη εἰς τὴν Πειρούπολιν καί προσέφερε τὴν ἀρχηγίαν τῆς 'Εταιρείας κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Καποδίστριαν. Δὲν ἐδέχθη ὅμως ὁ Καποδίστριας, διότι ἐνόμιζεν, ὅτι δὲν ἦτο ἀκόμη κατάλληλος ὁ καιρὸς νὰ ἐκραγῆ ἡ ἐπανάστασις.

'Εστράφη τότε ὁ Ξάνθος πρὸς τὸν Ὑψηλάντην. Οὗτος ἐπίστευεν, ὅτι θὰ εἶχε καί τὴν βοήθειαν τοῦ τσάρου καί ἐδέχθη τὴν ἀρχηγίαν, ὠνομάσθη δὲ γενικὸς ἐπίτροπος καί πληρεξούσιος τῆς ἀρχῆς.

'Εν τῷ μεταξὺ ἔδρα τῆς Φιλικῆς ἐταιρείας ἦτο ἡ Κωνσταντινούπολις. Δὲν ἐχρειάζετο δὲ τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ ἐκραγῆ ὁ σπινθὴρ τῆς Ἐπανάστασεως.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Σκουφᾶς, Τσακάλωφ, Ξάνθος (πληροφορίαι). 2. Πῶς αἴσ φαίνεται ἡ ἀπόφασίς των νὰ ἰδρῦσουν τὴν φιλικὴν ἐταιρείαν ; 3. Ποῖος ἦτο ὁ ὄρκος τῶν Φιλικῶν ; 4. Οἱ βαθμοὶ τῶν Φιλικῶν. 5. Κρίσεις διὰ τὴν ἄρνησιν τοῦ Καποδιστρίου. 6. 'Ο Ὑψηλάντης διατί ἦτο μονόχειρ ; 7. Οἱ σκοποὶ καί τὸ ἔργον τῆς φιλικῆς ἐταιρείας. 8. Ἀπορίαι, ἀνακοινώσεις, ἐλεύθερα ἔργασια, εἰκόνες, λεξικά προσώπων, χρονολογιῶν καί λευκώματα. 9. Ἐδῶ τελειώνει μία μεγάλη ἐνότης. Ἀνασκοπήσῃς ὀλοκλήρου τῆς ἐνότητος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Ι. ΠΡΩΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1821)

1. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΛΔΟΒΛΑΧΙΑΝ

α' Κήρυξις τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου

Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνετέθη ἡ ἀρχηγία τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ἦτο υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐσπούδασεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῆς Πετροπόλεως καὶ κατετάγη εἰς τὸν ρωσικὸν στρατὸν.

Συντόμως ὁ Ὑψηλάντης ἐξετιμῆθη διὰ τὰς στρατιωτικὰς του ἀρετὰς καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν του, ἀργότερον δὲ προήχθη εἰς στρατηγόν.

Ὅταν ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν ὁ Ὑψηλάντης, ὁ σουλτᾶνος εἶχε πόλεμον μὲ τὸν Ἀλῆ πασᾶν. Ἡ εὐκαιρία αὕτη ἦτο μονσδικὴ καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἀπεφάσισε νὰ κηρύξη τότε τὴν ἐπανάστασιν.

Χωρὶς νὰ ἀνακοινώσῃ τὸν σκοπὸν τοῦ εἰς τὸν τσάρον, ἐζήτησεν ἀόριστον ἄδειαν καὶ ἔφυγεν. Ἦλθεν εἰς τὴν Ὁδησσὸν τέλος καὶ ἠτοιμάζετο νὰ κηρύξη τὴν ἐπανάστασιν. Ὡς κατάλληλον δὲ τόπον ἐξέλεξε τὴν Μολδαυίαν, διότι ἡ χῶρα αὕτη συνώρευε μὲ τὴν Ρωσίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπίστευεν, ὅτι θὰ ἐλάμβανε βοήθειαν.

Ἐτοίμη τὴν 22αν Φεβρουαρίου 1821 διέβη μὲ τοὺς ἀδελφούς του Γεώργιον καὶ Νικόλαον καὶ μὲ ἄλλους τὸν Προῦθον ποταμὸν καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ Ἰάσιον. Ἐκεῖ ὕψωσε τὴν σημαίαν του, ἤνοιξε κατάλογον ἐθελοντῶν καὶ ἐξέδωκε προκήρυξιν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, διὰ τῆς ὁποίας τοὺς ἐκάλει εἰς ἐπανάστασιν:

«Μάχου ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος» ἔλεγεν. «Ἡ ὥρα ἦλθεν, ᾧ ἀνδρεῖοι Ἕλληνες... Οἱ ἀδελφοί μας καὶ φίλοι εἶναι πανταχοῦ ἔτοιμοι... Ἄς ἐνωθοῦμεν λοιπὸν μὲ ἐνθουσια-

σμόν! Ἡ πατρίς μᾶς προσκαλεῖ... Κινηθῆτε, ὦ φίλοι, καὶ θέλετε ἰδεῖ μίαν κραταιὰν δύναμιν νὰ ὑπερασπισθῆ τὰ δίκαιά μας!... Ὁ ἄνθρωπος ἐχθρὸς μας εἶναι ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος, οἱ στρατηγοὶ μας ἔμπειροί!... Ἄς σχηματισθῶσι φάλαγγες ἔθνικαί, ἄς ἐμφανισθῶσι πατριωτικαὶ λεγεῶνες... Εἰς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας ὄλα τὰ παράλια τοῦ Ἴονίου καὶ τοῦ Αἰγαίου θέλουσιν ἀντηχήσει... Ποία Ἑλληνικὴ ψυχὴ θέλει ἀδιαφορήσει εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς Πατρίδος;... Ἡ θεία πρόνοια, ὦ φίλοι συμπατριῶται ἠὺδὸ κησεν οὕτω τὰ πράγματα... Ἄς κινηθῶμεν λοιπὸν μὲ ἕν φρόνημα... Μὲ τὴν ἔνωσιν, ὦ συμπολίται, μὲ τὸ πρὸς τὴν ἱερὰν θρησκείαν σέβας, μὲ τὴν πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς στρατηγοὺς ὑποταγὴν, μὲ τὴν εὐτολμίαν καὶ σταθερότητα ἢ νίκη μας εἶναι βεβαία... Ἄς καλέσωμεν ἐκ νέου τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος... Εἰς τὰ ὄπλα, λοιπὸν, φίλοι ἢ πατρίς μᾶς προσκαλεῖ!

Τὴν 24 Φεβρουαρίου 1821.

Εἰς τὸ Γενικὸν στρατόπεδον τοῦ Ἴασιου.

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.»

Ἡ πρώτη δύναμις εἰς τὴν ὁποίαν ἐοτηρίζετο ὁ Ὑψηλάντης ἦσαν οἱ Ἕλληνες ὀπλαρχηγοὶ Γεωργάκης Ὀλύμπιος, Φαρμάκης, Σάββας καὶ Καρπενησιώτης. Ἐξ ἄλλου καὶ ἡ φρουρὰ τοῦ Ἑλληνος ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας Σούτσου ἐτάχθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ὑψηλάντου.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν (24 Φεβρουαρίου) ἐξέδωκε νέαν προκήρυξιν ὁ Ὑψηλάντης, τὴν 25ην δὲ καὶ τρίτην.

Εἰς τὴν δυνατὴν φωνὴν του ἀπήντησαν οἱ παλμοὶ τοῦ ἔθνους. Ὑπὸ τὰς σημαίας των ἔσπευσαν ὄχι μόνον Ἕλ-

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

ληνες, αλλά και Σέρβοι, Βλάχοι, Βούλγαροι, Ρουμάνοι και άλλοι.

Ἐπίσης πολλοὶ νέοι σπουδασταὶ ἐγκατέλειψαν τὰ θρανία καὶ ἴδρυσαν τὸν ἱερὸν λόχον κατ' ἀπομίμησιν τοῦ ἱεροῦ λόχου τῶν Θηβαίων καὶ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ κράνους τῶν ἔγραψαν τὸ σύνθημα: «Ἐλευθερία ἢ θάνατος!».

Ἄνευθουσιασμός ἦτο ἀκράτητος. Ὅλοι ἐπερίμεναν τὸ σύνθημα καὶ τέλος ἡ ἐπανάστασις ἐκηρύχθη.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Βιογραφικὰ τοῦ Ἄλεξ. Ὑψηλάντου. 2. Νὰ εὐ-
ρηθε τὸ πλήρες κείμενον τῶν προκηρύξεων του καὶ νὰ τὸ ἀνα-
κοινώσητε εἰς τὴν τάξιν. Ὁ ἱερὸς λόχος: Πληροφορία. 4. Πρόσ-
ωπα τοῦ κεφαλαίου. 5. Γεωγραφικά: Προῦθος, Ἰάσιον, Μολ-
δαυτα. 6. Χάρται, εἰκόνες κ.τ.λ.

β' Ἀποτυχία τῆς ἐπαναστάσεως

Τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ Ὑψηλάντου παρ' ὄλον τὸν ἐνθου-
σιασμόν καὶ τὰς πρώτας ἐπιτυχίας τοῦ ἐπαναστατικοῦ
στρατοῦ ἀπέτυχε διὰ τρεῖς λόγους: 1) Ὁ τσάρος Ἀλέξαν-
δρος ἀπεκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν καὶ διέγραψε τὸν Ὑψη-
λάντην ἀπὸ τὰς τάξεις τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ. 2) Οἱ ἐντό-
πιοι κατεπολέμησαν τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν ἐπρόδωσαν
καὶ 3) Ὁ σουλτάνος ἐπέισε τὸν πατριάρχην νὰ ἀφορίσῃ
τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἠπειλήσῃ μὲ σφαγὰς τοῦ ἑλληνικοῦ
πληθυσμοῦ. Διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸ τελευταῖον τοῦτο ὁ πα-
τριάρχης, ἠναγκάσθη νὰ ἀφορίσῃ τὸν Ὑψηλάντην. Ὅλοι
δὲ οἱ λόγοι οὗτοι ἀπεγοήτευσαν τὸν ἀρχηγόν.

Ἐξ ἄλλου ὁ σουλτάνος ἔστειλεν ἐναντίον του στρατόν.
Ἐπειτα ἀπὸ τὰς πρώτας συμπλοκάς ἐγένετο ἡ μεγάλη μάχη
τοῦ Δραγατσανίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ στρατὸς τοῦ Ὑψη-
λάντου ἐνίκηθη, ὁ δὲ ἱερὸς λόχος κατεστράφη τελείως.

Ὁ Ὑψηλάντης βλέπων τὴν ἀποτυχίαν ἔφυγεν εἰς τὴν
Τεργέστην μὲ σκοπὸν νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον,
ὅπου ἡ ἐπανάστασις ἐκέρδιζεν ἔδαφος. Συνελήφθη ὁμῶς
ἀπὸ τοὺς Αὐστριακοὺς, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου
ἔμεινε μέχρι τοῦ 1827 καὶ ἀποφυλακισθεὶς ἀπέθανε τὸ ἐπὶ-
μενον ἔτος.

"Επειτα από την ήτταν του στρατού του Ύψηλάντου και την καταστροφήν του ιεροῦ λόχου, οἱ ὀπλαρχηγοὶ Γεωργάκης Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης συνέχισαν τὸν ἀγῶνα

Αὐτοθυσία τοῦ Ὀλυμπίου

των. Ἐπροδόθησαν ὁμῶς ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὀχυρωθοῦν ὁ πρῶτος μὲ 11 συντρόφους του εἰς τὸ κωδωνοστάσιον, ὁ δὲ Φαρμάκης εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς μονῆς τοῦ Σέκκου.

Οἱ Τούρκοι περιεκύκλωσαν τὴν μονήν. Ὁ Ὀλύμπιος

ἔπειτα ἀπὸ σκληρὸν ἀγῶνα εἶδεν, ὅτι ἦτο ματαία κάθε ἀντί-
στασις καὶ διὰ τὸ μὴ πέσῃ εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, ἔθεσε
πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα
μὲ τοὺς συντρόφους του καὶ πολλοὺς τούρκους, οἱ ὁποῖοι
εἶχον εἰσορμήσει.

Ὁ Φαρμάκης ἐξ ἄλλου συνέχισε τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ἤναγ-
κάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ καὶ νὰ παραδοθῇ ὑπὸ τὸν ὄρον
νὰ φύγῃ μὲ τὸν ὄπλισμόν του καὶ τοὺς συντρόφους του.
Οἱ Τούρκοι ὅμως δὲν ἐτήρησαν τὴν συμφωνίαν. Καὶ τοὺς
μὲν συντρόφους του ἐφόνευσαν, αὐτὸν δὲ ἔστειλαν σιδη-
ροδέσιμον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου τὸν ἐφόνευσαν
ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ βασανιστήρια. Ἔτσι τὸ κίνημα τοῦ Ὑψη-
λάντου εἰς τὴν Μολδαυίαν ἀπέτυχεν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Ἐξετάσατε τοὺς λόγους τῆς ἀποτυχίας τοῦ κινή-
ματος. 2. Πῶς δικαιολογεῖτε τὸν ἀφορισμὸν τοῦ Ὑψηλάντου
ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ; 3. Πληροφορεῖαι διὰ τὴν μάχην τοῦ Δρα-
γασανίου. 4. Ὁ ἡρώισμός τοῦ ἱεροῦ λόχου. Ἀπαγγεῖλατε τὸ
ποίημα τοῦ Κάλβου «εἰς τὸν ἱερὸν λόχον». 5. Ἡ αὐτοθυσία
τοῦ Ὀλυμπίου. Γνωρίζετε ἄλλα ὅμοια παραδείγματα αὐτοθυ-
σίας καὶ ἡρωϊσμοῦ ; ποῖα ; 6. Φαρμάκης. 7. Ἐλευθέραι ἐργα-
σίαι, εἰκόνες, λεξικά κτλ.

2. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ

α' Παπαφλέσσας

Ἡ Φιλικὴ ἐταιρεία εἶχε ἀποφασίσει ἀρχικῶς νὰ ἀρχίσῃ
ἡ ἐπανάστασις ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον. Ἀλλὰ τὴν τελευ-
ταίαν στιγμὴν ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ἐματαιώθη καὶ ἐγένεν εἰς
τὴν Μολδαυίαν.

Πράγματι ἡ Πελοπόννησος ἦτο καταλληλοτέρα χώρα.
Ἐν πρώτοις ἀπετέλει μίαν μεγάλην χερσόνησον μὲ πολλὰ
βουνὰ δύσβατα, μὲ πολλοὺς ὄπλαρχηγούς, προκρίτους,
ἐπισήμους Ἕλληνας καὶ μὲ πληθυσμὸν κυρίως ἑλληνικόν.
Τοῦρκοι εἰς τὴν Πελοπόννησον ἦσαν ἐλάχιστοι.

Ὁ Χριστόφορος Περραιβός, ὁ ὁποῖος ἐστάλη ὑπὸ τῆς
Φιλικῆς ἐταιρείας εἰς τὴν Πελοπόννησον τὸ 1819, κατῶρ-
θωσε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ σημαντικὰ πρόσωπα καὶ
νὰ παρασκευάσῃ τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἐπανάστασιν. Τέλος

κατά τὰς παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως ἔφθασεν εἰς Ὑδραν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς Σπέτσας καὶ εἰς τὴν Κορινθίαν ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος, ὁ ὁποῖος ἦτο γνωστός εἰς τὴν Πελοπόννησον μὲ τὸ ὄνομα Παπαφλέσσα. Ἦτο ἀπεσταλμένος τοῦ Ὑψηλάντου, διὰ νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν Πελοπόννησον.

Ὁ Παπαφλέσσα ἦτο δραστήριος, ὀρμητικὸς καὶ γενναῖος.

Γρηγόριος Δικαῖος ἢ Παπαφλέσσα

Κατήγετο ἀπὸ τὴν Πολιανὴν τῆς Πελοποννήσου, ἐσπούδασεν εἰς τὴν σχολὴν τῆς Δημητσάνης καὶ κατόπιν ἔγινε διάκος. Κατόπιν μιᾶς φιλονικίας μὲ Τούρκον ἔφυγεν εἰς Ζάκυνθον, ὅπου ἤκουσε νὰ γίνεται λόγος περὶ τῆς Φιλικῆς ἐταιρείας. Ἐρχεται ἔπειτα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐμυήθη εἰς τὴν Ἐταιρείαν καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον φθάνει εἰς τὴν Πελοπόννη-

σον, ὅπως εἶδομεν.

Διατρέχει μὲ ταχύτητα τὴν χώραν καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐξεγείρῃ εἰς ἐπανάστασιν τοὺς Ἕλληνας. Δὲν διστάζει ἀκόμη νὰ μεταχειρισθῇ πλαστάς καὶ φανταστικὰς διηγήσεις. Διέδιδε π.χ., ὅτι θὰ ἐδολοφονεῖτο ὁ σουλτάνος, ὅτι ρωσικὸς στρατὸς κατήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα κ.τ.λ.

Πολλοὶ πρόκριτοι ἦσαν διστακτικοὶ νὰ πιστεύσουν τὰς διαδόσεις τοῦ Παπαφλέσσα. Ὁ λαὸς ὅμως ἐνεθουσιάζετο ἀπὸ τοιοῦτου εἶδους διηγήσεις. Εἶχε γίνεи «ὁ μπουρλοτιέρης τῶν ψυχῶν», ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ ὁ Σπύρος Μελάς εἰς τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἔγραψε διὰ τὸν Παπαφλέσσαν καὶ ὅλοι ἀνέμενον μὲ ἀνυπομονησίαν τὴν μεγάλην στιγμὴν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Ποῖοι ἄλλοι λόγοι ἐδικαιολογοῦν τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Πελοπόννησον; 2. Βιογραφικὰ Περραι-

βοῦ καὶ Παπαφλέσσα. 3. Ὁ χαρακτήρ τοῦ Παπαφλέσσα. 4. Ζητήσατε νὰ διαβάσετε τὸ ἔργον τοῦ Μελά: «Παπαφλέσσας, ὁ μπουρλοτιέρης τῶν ψυχῶν». 5. Εἰκόνες, λεξικά, ἀπορίαι κ.τ.λ.

β' Ἐναρξίς τῆς ἐπαναστάσεως

Με τὰς ἐνεργείας τοῦ Παπαφλέσσα ὁ ὄπλαρχηγὸς Σουλιώτης παρεφύλαξε καὶ ἐφόνευσεν ὀκτῶ τούρκους εἰσπράκτορας πλησίον τῶν Καλαβρύτων καὶ ἔτοι ἤρχισεν ἡ ἐπανάστασις.

Ὁ διοικητὴς τῶν Καλαβρύτων Ἀρναούτογλου ἐφοβήθη ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ φρούριον, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες κατελήφθησαν ἀπὸ ἐνθουσιασμόν.

Ἐξ ἄλλου τὴν 22αν Μαρτίου 1000 Μανιάται ὑπὸ τὸν Πετρόμπεην Μαυρομιχάλην, ἀφοῦ ἠνώθησαν μετὰ τὰς δυνάμεις τοῦ Παπαφλέσσα, τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Ἀναγνώσταρα, ἐπολιόρκησαν τὰς Καλάμας καὶ ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν τὴν 23ην Μαρτίου.

Τὴν 22αν Μαρτίου ὁ Παπαδιαμαντόπουλος κηρύττει τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὰς Πάτρας, τὴν δὲ 25ην Μαρτίου ὁ ἐπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός.

Οὗτος εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀγίας Λαύρας μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ὑψώνει τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀπὸ ἐκεῖ συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς ὄπλαρχηγούς Χαραλάμην, Πετμεζαίους, Ζαῖτην καὶ ἄλλους εἰσέρχεται εἰς τὰς Πάτρας καὶ κηρύττει τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν πλατείαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Με ἐνθουσιασμόν καὶ μετὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς οἱ ἐπαναστάται ἠσπάζθησαν τὴν σημαίαν καὶ ἔδωσαν τὸν ὄρκον «ἐλευθερία ἢ θάνατος!» Ἐπειτα ἐπολιόρκησαν τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι ἐκλείσθησαν εἰς τὸ φρούριον καὶ ἔστειλαν προκηρύξεις εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου.

Ἡ ἐπανάστασις διεδόθη ταχέως εἰς ὅλην τὴν Πελοπόννησον. Γενικὸν ἦτο τὸ σύνθημα: «Ζήτω ἡ ἐλευθερία!» Ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι ἔτρεχον νὰ καταταγοῦν ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς ἐπαναστάσεως καὶ νὰ πολεμήσουν τοὺς Τούρκους. Στιγμὴ μεγάλη διὰ τὸ ἔθνος. Ἡ Πελοπόννησος φλέγεται ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Ἀκράτητος εἶναι

ὁ ἐνθουσιασμός. Αἱ ἐχθροπραξίαι ἀρχίζουν. Οἱ Τούρκοι τρέμουν καὶ περιορίζονται εἰς τὰ φρούρια τῶν. Καὶ ἡ ἀπόφασις τῶν ἐπαναστατῶν ἀντηχεῖ εἰς ὀλόκληρον τὴν Πελο-

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός

πόννησον : «Νὰ μὴ μείνη Τούρκος στὸ Μωριά, μηδὲ στὸν κόσμον ὄλον!»

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : Βιογραφικὰ καὶ λεξικὸν ὀνομάτων : Σουλιώτης, Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, Ἀναγνωσταρᾶς, Παπαδιαμαντόπουλος, Ζαΐμης, Χαραλάμπης κ.λ. π. 2. Ἡ 25ῃ Μαρτίου. Ἡ ἡμέρα τῆς ἐθνικῆς ἑορτῆς. 3. Ποιήματα σχετικὰ. Συγκεντρώσατε ὄσα δύνασθε καὶ ἀνακοινώσατε αὐτὰ εἰς τὴν τάξιν. 4. Ἄσματα. 5. Τὸ ποίημα τοῦ Σολωμοῦ : Σὰν τὴ σπῖθα κρυμμένη στὴ στάχτη. 6. Θέμα : Πῶς ἑορτάζομεν τὴν 25ην Μαρτίου;

3. ΟΡΓΗ ΚΑΙ ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

α' Μέτρα τῶν Τούρκων

Πρὶν ἀρχίσῃ ἀκόμη ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν οἱ Τούρκοι εἶχον πληροφορίας διὰ μίαν ἐπανάστασιν, τὴν ὁποίαν παρεσκεύαζον οἱ Ἕλληνες. Τί συνέβαινεν ἀκριβῶς δὲν ἐγνώριζον, ἀλλ' ἔλαβον πολλὰ προφυλακτικὰ μέτρα. Πολλοὺς προκρίτους συνέλαβον καὶ ἐκράτησαν ὡς ὀμήρους, ἐφυλάκισαν μερικοὺς ὑπόπτους καὶ ἔστειλαν τμήματα τοῦ στρατοῦ τῶν εἰς διάφορα σημεῖα.

Ἐπειτα ὁμοῦ ἀπὸ τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Πελοπόννησον οἱ Τούρκοι ἐλύσσαξαν κυριολεκτικῶς. Ὁ σουλτάνος διέταξε καταδιώσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ σφαγὰς. Πολλοὶ ἐπίσημοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ μέγας διερμηνεὺς Μουρούζης, ἐσφάγησαν.

Αἱ σφαγαὶ ἤρχισαν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπεξετάθησαν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς, πρόκριτοι ἐδέχθησαν τὴν μανίαν τῶν Τούρκων. Αἱ σφαγαὶ τῆς Σμύρνης καὶ τῶν Κυδωνιῶν ἰδιαιτέρως ἦσαν ἄνευ προηγουμένου. Ἐνόμιζον οἱ Τούρκοι, ὅτι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ ἀπεθάρρυνον τοὺς Ἕλληνας καὶ θὰ κατέπνιγον τὴν ἐπανάστασιν. Ἐπίστευον δέ, ὅτι θὰ εἶχον μεγαλύτερον ἀποτέλεσμα, ἔσθ' ἐφόνευον καὶ τὸν Πατριάρχην.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ἦτο δυνατόν νὰ φέρουν ἀποτέλεσμα τὰ μέτρα τῶν Τούρκων; Διατί; 2. Μουρούζης. 3. Ἐλεύθεραι ἐργασίαι καὶ ἀνακοινώσεις.

β' Ἀπαγχονισμὸς τοῦ Πατριάρχου

Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἦτο τότε ὁ Γρηγόριος ὁ Ε'. Οὗτος κατήγετο ἀπὸ τὴν Δημητσάναν καὶ ἦτο ἀνὴρ φιλόπατρις, ἐνάρετος καὶ ἀκεραίου χαρακτήρος.

Ὅταν ἔγινε γνωστόν, ὅτι διέτρεχε κίνδυνον ἡ ζωὴ του, τὸν παρεκίνησαν μερικοὶ νὰ φύγῃ. Ὁ πατριάρχης ὁμοῦ δὲν ἐδέχθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ποίμνιόν του εἰς τὴν κρίσιμον στιγμήν, τὴν ὁποίαν διήρχειτο.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα (10 Ἀπριλίου 1821) ὁ Πα-

τριάρχης ἐλειτούργει μὲ τοὺς ἄλλους ἀρχιερεῖς εἰς τὸν ναὸν τοῦ Πατριαρχείου, ὁ ἐπίτοσ ἦτο κατάμεστος ἀπὸ χριστιανούς.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ σουλτάνου οἱ Τοῦρκοι περιεκύκλω-

Σύλληψις τοῦ Πατριάρχου

σαν τὸν ναὸν καὶ ὅταν ἐτελείωσεν ἡ λειτουργία εἰς τοῦρκος ἀξιωματικὸς ἀνέγνωσεν εἰς τὸν Πατριάρχην τὴν σουλτανικὴν διαταγὴν. Κατὰ τὴν διαταγὴν οὕτην ὁ Πατριάρχης θεωρεῖται ἄπιστος εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καθαιρεῖται καὶ φυλακίζεται. Τότε οἱ Τοῦρκοι τὸν συνέλαβον καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν.

Κατὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας οἱ Τοῦρκοι τὸν παρέλαβον ἀπὸ τὴν φυλακὴν, τὸν ὠδήγησαν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ τὸν ἐκρέμασαν ἀπὸ τὴν μεσοῖαν πύλην, ὅπου ἄφησαν τὸ ἱερὸν σκηνωμὰ του ἐκτεθειμένον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.

Τὴν τετάρτην ἡμέραν τὸ παρέδωσαν εἰς τοὺς Ἑβραίους, οἱ ὅποιοι τὸ ἔδωσαν μὲ σχοινίον, τὸ ἔσυραν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔπειτα ἀπὸ πολλοὺς ἐξευτελισμοὺς καὶ ἐμπτυσμοὺς, ἔδωσαν λίθον εἰς τὸν λαιμὸν καὶ τὸ ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸ πῶμα ἀνήλθεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Κατὰ σύμπτωσιν εὐτυχῆ ὁμως διήρχετο ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἕλλην πλοίαρχος ἐκ Κεφαλληνίας Σκλάβος, ὁ ὅποιος τὸ παρέλαβεν εἰς τὸ πλοῖον του. Ἐπειτα τὸ ἔφερεν εἰς τὴν Ὀδησσόν, ὅπου κατὰ διαταγὴν τοῦ τσάρου ἐτάφη μὲ μεγάλας τιμὰς.

Σήμερον τὰ ὄσῳ τοῦ Πατριάρχου εὐρίσκονται θαμμένα εἰς μαρμάρινον κιβώτιον ἐντὸς τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου μετεφέρθησαν τὸ ἔτος 1871.

Ἡ Πατρίς, διὰ νὰ δεῖξη τὴν εὐγνωμοσύνην της, ἔστησε μαρμάρινον τὸ ἄγαλμά του εἰς τὸν χῶρον τοῦ Ἐθνικοῦ μας Πανεπιστημίου, ὅπου κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήριά του ὁ ποιητὴς Βαλαωρίτης ἀπήγγειλε ὠραιότατον ποίημα,

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφορίαι διὰ τὸν πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε' (βιογραφικαὶ σημειώσεις κτλ.). 2. Νὰ εὑρεθῆ καὶ ἀπαγγελθῆ τὸ ποίημα τοῦ Βαλαωρίτου: «Εἰς τὸν ἀνδριάντα τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'». Ἐπεξεργασία αὐτοῦ κατὰ τὸ μάθημα τῆς ἀναγνώσεως.

4. ΝΙΚΑΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ

α' Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Πρὶν ἐκραγῆ ἀκόμη ἡ ἐπανάστασις κατέφθασεν εἰς τὴν Μάνην ὁ μεγαλύτερος ἥρωα τῆς ἐπανάστασεως Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἦτο υἱὸς τοῦ κλέφτου Κωνσταντίνου Κολοκοτρώνη, ὁ ὅποιος ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐγεννήθη τὸ 1770 κάτω ἀπὸ ἓν δένδρον εἰς ἓν ὄρος τῆς Μεσσηνίας, ἐνῶ ἡ μήτηρ του παρηκολούθει τὸν καταδιωκόμενον σύζυγόν της.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του καὶ τὴν ἐξόντωσιν ὅλης τῆς περιφήμου οἰκογενείας τῶν Κολοκοτρωναίων ὁ

Θεόδωρος άνεκηρύχθη άρχηγός εις ήλικίαν 15 έτών υπό των παλληκαριών του πατρός του.

Κατεδιώκετο όμως άδιακόπως υπό των Τούρκων και ήναγκάσθη νά καταφύγη εις τά Έπτάνησα. Έκεϊ κατετάγη εις τόν Άγγλικόν στρατόν. Έπειδή διεκρίθη εις μάχας των Άγγλων έναντίον των Γάλλων προήχθη εις ταγματάρχην και έφόρεσε τήν περικεφαλαίαν του.

Είς τήν Ζάκυνθον έπληροφορήθη διά τήν Φιλικήν έταιρείαν και έγινε Φιλικός. Έπειδή δέ έπληροφωρήθη τούς σκοπούς τής Έταιρείας διά τήν Έπανάστασιν, έσπευσε με πλοϊον εις τήν Πελοπόννησον και μετέβη εις τήν Μάνην.

Η άφιξις του Κολοκοτρώνη εις τήν Πελοπόννησον ήτο μέγα γεγονός. Πολλά έτη διήρκεσεν ή άπουσία του και ό τόπος τόν ειχεν άναζητήσει. Πώς ήτο δυνατόν νά γίνη έπανάστασις χωρίς τόν Κολοκοτρώνην; Τόσην έμπιστοσύνην ειχον οι Έλληνες εις αυτόν.

Και δέν ειχον άδικον. Ο Κολοκοτρώνης ειχε τόσας άρετάς, ώστε δικαίως τόν ήγάπων και τόν έθεώρουν ως άπαραίτητον διά τήν Έπανάστασιν.

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Βιογραφικά του Θεοδ. Κολοκοτρώνη, 2. Οικογένεια των Κολοκοτρωναίων, 3. Δημοτικά άξματα διά τούς Κολοκοτρωναίους. Νά συγκεντρωθούν και νά ανακοινωθούν εις τήν τάξιν, 4. Άνέκδοτα του Κολοκοτρώνη, 5. Διαβάσατε δύο βιβλία: Ειρήνης Γαλανού «Θεόδωρος Κολοκοτρώνης» και «Ο γέρος του Μωριά» του Σπ. Μελά.

β' Τò πολεμικόν σχέδιον του Κολοκοτρώνη

Έπειτα από τήν άλωσιν των Καλαμών, ή όποία έγινε τήν 23ην Μαρτίου, ό Κολοκοτρώνης συνέλαβε έν σχέδιον. Πρωτεύουσα τής Πελοποννήσου ήτο ή Τρίπολις. Έκεϊ

είχε την έδραν του ό διοικητής της χώρας Χουροίτ πασαῶ και έκει ἦσαν συγκεντρωμένοι οί περισσότεροι Τουρκοί, ἢ οικογένεια και τὰ πλούτη τοῦ Χουρσίτ.

Ό Κολοκοτρώνης λοιπόν έσκέφθη, ότι έπρεπε νά καταληφθῆ ἢ έδρα τοῦ Τούρκου διοικητοῦ, ἢ Τρίπολις. Ἀπουσίαζε τότε ό Χουροίτ εἰς τήν Ἡπειρον, όπου έπολέμει κατά τοῦ Ἀλη πασαῶ και τó σχέδιον τοῦ Κολοκοτρώνη ἦτο εύκολώτερον νά πραγματοποιηθῆ.

Ἀπεφάσισε λοιπόν νά πολιορκήσῃ τήν Τρίπολιν. Μέ 300 Μανιάτας ἦλθεν εἰς τήν Ἀρκαδίαν και πλησίον της Καρυταινης κατέστρεψε ἔν τουρκικὰν απόσπασμα. Ἐπειτα προσῆλθον εἰς τὸν Κολοκοτρώνην και ἄλλοι 600 Ἑλληνες μέ τὸν Παπαφλέσσα, Πετρόμπεην και ἄλλους.

Ἐναντίον των ἦλθεν ἀπό τήν Τρίπολιν ἐχθρικός στρατός. Οί Ἑλληνες, ἐπειδὴ ἦσαν ἀγύμναστοι, ἄλλὰ και ἄοπλοι, μόλις εἶδον τοὺς Τούρκους, ἄφησαν τοὺς ἀρχηγούς και ἔφυγον.

Και οί ἀρχηγοί ἦσαν ἔτοιμοι νά φύγουν διὰ τήν Μάνην. Παρεκίνουν δὲ και τὸν Κολοκοτρώνην, ἄλλ' ἐκεῖνος ἐδήλωσε: «Δὲν πάω πουθενά. Ἄν θέλετε τραβάτε σεῖς. Ἐγὼ θά μείνω ἐδῶ, όπου και τὰ βουνά και τὰ πουλιά μέ γνωρίζουν. Ἄν χαθῶ, κάλλιο νά μέ φᾶν τὰ κοράκια τοῦ τόπου μου».

Οί ἄλλοι ἀρχηγοί ἔφυγαν τότε και ό Κολοκοτρώνης ἔμεινε μόνος. Εἰσῆλθεν εἰς ἔν ἐξωκκλήσιον και προσευχήθη εἰς τήν Παναγίαν νά βοηθήσῃ τήν πατρίδα του. Κατόπιν δὲ ἔστειλεν ἐπιστολάς εἰς διαφόρους ἀρχηγούς και ἐζήτη ἐνισχύσεις.

Ἐπειτα ἀπό ὀλίγας ἡμέρας ἐπέστρεψεν πλησίον του ό Παπαφλέσσας και ό Πετρόμπεης. Τοῦτο ηὔχαριστησε τὸν Κολοκοτρώνην. Συνεφώνησαν δέ, ό Πετρόμπεης νά ὀνομασθῆ ἀρχιστράτηγος της Πελοποννήσου και ό Κολοκοτρώνης ἀρχηγός τοῦ στρατοῦ, ό ὁποῖος θά ἐπολιόρκει τήν Τρίπολιν.

Ἔτοι ἢ πολιορκία ἤρχισεν. Οί Ἑλληνες κατέλαβον τὸ Βαλτέτσι, τήν Πιάναν, Ἀλωνίσταιναν, Βέρβαινα, Χρυσοβί-

τοι καὶ Λεβίδι καὶ ἠμπόδιζον νὰ εισέρχωνται τροφαὶ εἰς τὴν πόλιν. Ἡ Τρίπολις ἐπολιορκεῖτο πλέον καὶ συντόμως θὰ ἐκινδύνευε νὰ καταληφθῆ.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Ποῖον ἦτο τὸ στρατηγικὸν σχέδιον τοῦ Κολοκοτρώνη; 2. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς πρώτης νίκης. 3. Ὁ Κολοκοτρώνης προσεύχεται (εὐσεβής). 4. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δικαιολογήσατε ἓνα χαρακτηρισμὸν τοῦ Κολοκοτρώνη.

γ' Ἡ μάχη τοῦ Βαλτετσίου

Ὅταν ὁ Χουροῖτ πασαῶς ἐπληροφορήθη, ὅτι ἐκινδύνευεν ἡ Τρίπολις νὰ καταληφθῆ καὶ μαζὺ μὲ αὐτὴν νὰ χάσῃ τὴν οἰκογένειάν του καὶ τοὺς θησαυροὺς του, ἔστειλεν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τὸν Μουσταφάμπεην μὲ 3500 Ἀλβανούς.

Ὁ Μουσταφάμπεης ἦλθεν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, τὰς Πάτρας καὶ εἰς τὴν Κόρινθον. Ἄφοῦ διεσκόρπισε τοὺς Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι ἐπολιόρκουν τὴν Ἀκροκόρινθον, ἦλθεν εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ τέλος εἰσηλθεν ἐπισήμως εἰς τὴν Τρίπολιν τὴν 6ην Μαΐου 1821.

Ἐπειτα ἀπὸ ἕξ ἡμέρας ὁ Μουσταφάμπεης μὲ 8000 πεζικὸν καὶ ἵππικὸν ἐπῆλθεν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, οἱ ὁποῖοι εὗρισκοντο εἰς τὸ Βαλτέτσι. Οἱ Ἕλληνες μὲ ἀρχηγοὺς τὸν Ἥλιαν καὶ Κυριακούλην Μαυρομιχάλην ἐπολεμοῦσαν μὲ γενναιότητα.

Μετὰ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας ἀκούεται ἡ βροντερῆ φωνὴ τοῦ Κολοκοτρώνη : « Τούρκοι, θὰ σὰς πιάσω ζωντανούς. Εἶμαι ὁ Κολοκοτρώνης ! ». Καὶ ἔσπευσε μὲ 600 ἄνδρας ἀπὸ τὸ Χρυσοβίτσι.

Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τοὺς Τούρκους. Ἐν τούτοις ἐνύκτωσε καὶ ἡ μάχη διεκόπη.

Τὴν ἐπομένην ἤρχισε σφοδρότερα ἡ ἐπίθεσις τοῦ Μουσταφάμπεη. Καταφθάνει ὁμως ὁ Πλαπούτας μὲ 800 ἄνδρας καὶ κτυπᾷ τοὺς Τούρκους.

Μάχαι συνάπτονται εἰς τὸ Βαλτέτσι. Οἱ Ἕλληνες ἐπιτίθενται μὲ ὄρμην. Πρὸ τῆς ἀνδρείας τῶν Ἑλλήνων οἱ Τούρκοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ ὅσοι ἐγλύτωσαν, κατέφυγον μὲ τὸν ἀρχηγὸν τῶν εἰς τὴν Τρίπολιν, ἀφοῦ ἄφησαν

εις τὸ πεδίον τῆς μάχης πλούσια λάφυρα, δύο τηλεβόλα καὶ πολλοὺς νεκροὺς καὶ αἰχμαλώτους.

Ἔτσι ἐτελείωσεν ἡ μάχη τοῦ Βαλτετοίου μετὰ νίκην τῶν Ἑλλήνων. Αὐτὴ δὲ ἀκριβῶς ἡ νίκη ἔκαμε τοὺς Ἑλληνας νὰ ἀποκτήσουν θάρρος καὶ νὰ ἐρωτοῦν «ποῦ εἶναι τώρα οἱ Τούρκοι;», ἐνῶ ἄλλοτε ἐφοβοῦντο, ὅταν ἤκουον, ὅτι ἔρχονται οἱ Τούρκοι.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ἐνθυμεῖσθε διὰ ποῖον σκοπὸν ὁ Χουροῖτ εὕρισκετο εἰς τὴν Ἥπειρον; 2. Γεωγραφικὰ: Κατασκευὴ χάρτου καὶ τοποθέτησις ἐπ' αὐτοῦ τῶν γεωγραφικῶν στοιχείων τοῦ κεφαλαίου. 3. Μαθητικὴ ἀλληλογραφία: Βαλτέτσι, Πιάνα κ.τ.λ. 4. Θέμα: θάρρος (οἱ Ἕλληνες ἀνεθάρρησαν πῶς; διατί;).

Δ' Ἡ μάχη εἰς τὰ Βέρβαινα καὶ τὰ Δολιανὰ

Οἱ Τούρκοι, ἀφοῦ ἐνικήθησαν εἰς τὸ Βαλτέτσι, ἔσπευσαν νὰ κλεισθοῦν εἰς τὴν περιτειχισμένην Τρίπολιν.

Μέσα εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν εἶχε καταλάβει ἀπαγοήτευσις τοὺς Τούρκους ἐπισήμους καὶ τὸν στρατὸν τῶν. Τὸ ὄνομα τοῦ Κολοκοτρώνη εἶχε καταντήσει ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν.

Διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν στρατὸν τοῦ ὁ Μουσταφάμπεης ἀπεφάσισε νὰ διασπᾶσῃ τὸν κλοιὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ σημειώσῃ μίαν ἐπιτυχίαν.

Διὰ τοῦτο ἀπὸ τὴν ἕκτην ἡμέραν ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἦταν τοῦ εἰς τὸ Βαλτέτσι ἔστειλε 6000 ἄνδρες μετὰ δύο τηλεβόλα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι εὕρισκοντο εἰς τὰ Βέρβαινα καὶ τὰ Δολιανὰ.

Οἱ Τούρκοι ἐνικήθησαν εἰς τὰ Βέρβαινα. Τὰ Δολιανὰ ὅμως ὑπερήσπιζον 150 Ἕλληνες μετὰ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Κολοκοτρώνη Νικήταν Σταματελόπουλον ἢ Νικηταρᾶν. Οἱ ὄλιγοι οὗτοι γενναῖοι Ἕλληνες ἀπέκρουσαν ὄλας τὰς τουρκικὰς ἐπιθέσεις κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν.

Τὴν ἐπομένην ὅμως ἦλθον πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὰ Βέρβαινα καὶ ὄλοι μαζὶ ἐπετέθησαν μετὰ τὴν εἰς τὰς χεῖρας ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν.

Μεγάλῃ ἦτο ἡ καταστροφὴ τῶν Τούρκων. Κατὰ τὴν μά-

χην αὐτὴν διεκρίθη διὰ τὴν τόλμην, τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν καταστροφὴν, τὴν ὁποῖαν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς Τούρκους ὁ Νικηταρᾶς, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη Τουρκοφάγος.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Γεωγραφικά : Βέρβαινα, Δολιανά. 2. Νικηταρᾶς (πληροφορίαι). 3. Ἡ σημασία τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων εἰς Βαλτέτσιον, Βέρβαινα καὶ Δολιανά.

ε' Ἐκείνη τῆς Τριπόλεως

Ἐπειτα ἀπὸ τὰς ἡττας τῶν Τούρκων εἰς τὰ περίξ τῆς Τριπόλεως οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὰς ὀδηγίας τοῦ Κολοκοτρῶνη ἤρχισαν νὰ πολιορκοῦν στενώτερον τὴν Τρίπολιν.

Ἔτσι τὸ στρατηγικὸν σχέδιον τοῦ Κολοκοτρῶνη ἤρχισε νὰ ἐφαρμόζεται. Ὁ Κολοκοτρῶνης ἐγκατέστησε τὸ στρατηγεῖον του εἰς τὸ Χρυσοβίτσι, οἱ δὲ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζουν προχώματα καὶ ὀχυρώματα περίξ τῆς Τριπόλεως.

Οἱ πολιορκούμενοι Τούρκοι εἶχον χάσει τὸ ἠθικὸν των. Ἡ πεῖνα, ἡ δίψα, αἱ στερήσεις καὶ διάφοροι ἀσθένειαι ἐθέριζον καθ' ἐκάστην.

Πρὸ τῆς ἀπελπιστικῆς αὐτῆς καταστάσεως οἱ Ἄλβανοι ἐπρότειναν συνθηκολόγησιν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐζήτησαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Τρίπολιν μὲ τὰς οἰκογενείας των καὶ τὰ πράγματά των.

Τὴν πρότασιν αὐτὴν ἐδέχθη ὁ Κολοκοτρῶνης, διότι ἔτσι θὰ περιωρίζετο ἡ δύναμις τοῦ πολιορκουμένου στρατοῦ.

Ἡ συνθηκολόγησις αὕτη ἔφερε διχονοίας ἐντὸς τῆς Τριπόλεως μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἄλβανῶν καὶ ἐπεκράτει ἀταξία εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ.

Ἡ 23ῃ Σεπτεμβρίου εἶχεν ὀρισθῆ ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρῶνη ὡς ἡμέρα ἀναχωρήσεως τῶν Ἄλβανῶν. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ Τούρκοι ἔκαμαν συγκέντρωσιν, διὰ νὰ σκεφθοῦν τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ.

Τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ Ἕλληνες. Μὲ εὐχαρίστησιν παρετήρησαν, ὅτι τὸ φρούριον ἦτο ἀφύλακτον καὶ 50 ἐξ αὐτῶν κατάρθωσαν νὰ ἀνεβοῦν εἰς τὰ τεῖχη καὶ νὰ κυριεύσουν τὰ πυροβόλα τοῦ φρουρίου.

Ἐξ ἄλλου ὕψωσαν ἐπὶ τοῦ φρουρίου τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν καὶ ἤνοιξαν τὰς πύλας τοῦ φρουρίου.

Τότε εἰσώρμησαν ἀκράτητοι οἱ Ἕλληνες καὶ ἤρχισαν τὴν καταστροφὴν. Αἱ σφαγαί, αἱ λεηλασίαι, καὶ αἱ πυρπολήσεις οἰκιῶν ἦσαν πρωτοφανεῖς. Οἱ Τοῦρκοι ἔντρομοι ἔτρεχον νὰ κρυφθοῦν, ἀλλ' εἰς οὐδὲν μέρος ὑπῆρχεν ἐλπίς σωτηρίας. Ματαίως ὁ Κολοκοτρῶνης προσεπάθει νὰ σώσῃ τοὺς Ἀλβανούς. Ἡ σφαγὴ ἦτο γενικὴ. Ἡ Τρίπολις εἶχε στρωθῆ με σωροὺς πτωμάτων.

Δώδεκα χιλιάδες ἐσφάγησαν καὶ οἱ ὑπόλοιποι συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι. Πλούσια ἦσαν τὰ λάφυρα καὶ οἱ θησαυροί, οἱ ὁποῖοι ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν πολεμιστῶν ἦτο ἀκράτητος.

Μὲ τὴν πτώσιν τῆς Τριπόλεως ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐστερεώθη καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κολοκοτρῶνη ἐφέρετο με θαυμασμὸν εἰς τὰ χεῖλη ὄλων τῶν Ἑλλήνων. «Ὁ γέρος τοῦ Μωριά» εἶδε τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ στρατηγικοῦ του σχεδίου καὶ ἡ ἱκανοποίησις του ἦτο μεγάλη.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ποία ἦτο ἡ κατάστασις τῆς Τριπόλεως κατὰ τὸν χρόνον τῆς πολιορκίας; 2. Σύγκρισις πολιορκητῶν καὶ πολιορκουμένων. 3. Δικαιολογεῖτε τὴν καταστροφὴν, ἡ ὁποία ἐγένεε κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπόλεως; πῶς; 4. Ποία ἦτο ἡ ἐντύπωσις τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς πτώσεως τῆς Τριπόλεως; 5. Ἀπορίαι, ἐλεύθερα ἐργασίαι, ἀνακοινώσεις πληροφοριῶν.

στ' Πρώτη ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων

Πρὶν ἐκραγῆ ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Πελοπόννησον ὅλοι ἦσαν προετοιμασμένοι καὶ ἐπερίμεναν τὴν μεγάλην στιγμήν, ἀλλ' ἀρχηγός, ὁ ὁποῖος νὰ ἐκδίδη διαταγὰς καὶ νὰ συντονίζῃ τὸν ἀγῶνα, δὲν ὑπῆρχεν.

Ἡ κατάστασις αὐτὴ συνεχίζετο καὶ ὅταν ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις. Καὶ ἡ ἀνάγκη ἐπέβαλλε νὰ ὑπάρχῃ μίση κεντρικὴ ἐξουσία, ἡ ὁποία νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ πολέμου.

Ἐπεχείρησαν τότε οἱ πρόκριτοι καὶ οἱ ὄπλαρχηγοὶ νὰ κάμουν μίαν κεντρικὴν κυβέρνησιν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν, διότι ἕκαστος ἐζήτει νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν φιλοδοξίαν του.

Τέλος κατήλθεν εις την Πελοπόννησον ως απεσταλμένος του αδελφου του Αλεξάνδρου ο Δημήτριος Ύψηλάντης. Εις τοϋτον ανέθεσαν την διεύθυνσιν του αγώνος, έως του καταληφθῆ ἡ Τρίπολις.

Κατόπιν ο Ύψηλάντης θά έκαμνεν έκλογάς, ο λαός θά εξέλεγεν αντιπροσώπους έθνικῆς συνελεύσεως και εις την συνέλευσιν αὐτήν θά παρέδιδεν ο Ύψηλάντης την άρχήν.

Έξ άλλου εις τούς δύο Φαναριώτας Αλέξανδρον Μαυροκορδάτον και Θεόδωρον Νέγρην ανέθεσαν να οργανώσουν την επανάστασιν εις την Στερεάν Ελλάδα.

Έπειτα από την άλλωσιν τῆς Τριπόλεως ο Ύψηλάντης έκαμνεν έκλογάς και οι αντιπρόσωποι άπετέλεσαν την πρώτην έθνικήν συνέλευσιν των Ελλήνων την 29ην Δεκεμβρίου 1821 εις την Επίδαυρον.

Η συνέλευσις ώρισε τὸ προσωρινὸν πολιτευμα τῆς Ελλάδος και έκαμε δύο σώματα: τὸ Βουλευτικόν, τὸ ὁποῖον άπετελεῖτο από 70 αντιπροσώπους και τὸ Έκτελεστικὸν ἐκ πέντε αντιπροσώπων, οἱ ὁποῖοι άπετέλουν την Κυβέρνησιν.

Πρόεδρος του βουλευτικοῦ ώρίσθη ο Δημήτριος Ύψηλάντης, του δέ έκτελεστικοῦ ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος.

Η συνέλευσις αὐτή έλαβε και πολλὰς αποφάσεις. Μία ἐξ αὐτῶν ἦτο και ἡ απόφασις διὰ την έλληνικὴν σημαίαν την ὁποίαν έχομεν μέχρι σήμερα.

Έξ άλλου ἡ έθνικὴ συνέλευσις, αφού ώρισε τέλος ως ἔδραν της την Κόρινθον, διελύθη.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Διὰ ποιους λόγους χρειαζέτο ἡ κεντρικὴ ἀρχή; 2. Πληροφορίαι διὰ τὰ πρόσωπα του κεφαλαίου. 3. Γεωγραφικά: Επίδαυρος, Κόρινθος. 4. Τί εἶναι ἡ έθνικὴ συνέλευσις; 5. Βουλευτικόν, έκτελεστικόν (πληροφορίαι, ανακοινώσεις). 6. Ἡ σημαία μας. Πῶς ἔγινεν ἡ σημαία; Ὑπάρχει ἔν σχετικὸν ποίημα. Νὰ ανακοινωθῆ εις την τάξιν.

5. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ ΣΤΕΡΕΑΝ ΕΛΛΑΔΑ

α' Έναρξις τῆς ἐπαναστάσεως

Ὅπως ἡ Πελοπόννησος, ἔτσι καὶ ἡ Στερεὰ Ἑλλάς ἦτο κατάλληλος διὰ νὰ ἐκραγῆ ἡ ἐπανάστασις. Ἡ χώρα εἶναι ὄρεινή, ὁ πληθυσμὸς ἦτο ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν ἑλληνικὸς, εἰς τὰ ὄρη δὲ ἔζων πολλοὶ κλέφται καὶ ἀρματολοί.

Σπουδαιότερος ἐξ αὐτῶν ἦτο ὁ Ἀθανάσιος Διάκος, ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουῖτας, ὁ Πανουργιᾶς, ὁ Δουβουνιώτης, ὁ Σκαλτσᾶς καὶ ἄλλοι.

Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν ἀνατολικὴν Στερεὰν ἤρχισε σχεδὸν ταυτοχρόνως μὲ τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ὁ Διάκος ὕψωσε τὴν ἐπαναστατικὴν σημαίαν εἰς τὴν Λεβάδειαν, ὁ Δουβουνιώτης εἰς τὴν Βουδονίτσαν, ὁ Πανουργιᾶς εἰς τὴν Ἀμφισσαν κοί ὁ Σκαλτσᾶς εἰς τὴν Δωρίδα.

Ὁ Χουρσίτ, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο εἰς τὰ Ἰωάννινα, ὅταν ἐπληροφορήθη τὸ γεγονός, ἔστειλε δύο πασάδες, τὸν Ὁμέρ Βρυώνην καὶ τὸν Κιοσὲ Μεχμέτ πασᾶν μὲ 9 χιλιάδας στρατόν, διὰ νὰ καταπνίξουν τὴν ἐπανάστασιν τῆς Στερεᾶς καὶ κατόπιν νὰ προχωρήσουν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ὅταν ἔμαθον τοῦτο οἱ Ἕλληνες ὀπλαρχηγοὶ τῆς Στερεᾶς ἀπεφάσισαν νὰ κτυπήσουν τοὺς Τούρκους εἰς διάφορα σημεία.

Καὶ οἱ μὲν Πανουργιᾶς καὶ Δουβουνιώτης κατέλαβον τὰς ὑπωρείας τῆς Οἴτης μὲ 600 ἄνδρας, ὁ δὲ Διάκος κατέλαβε τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σπερχεῖου μὲ 400 ἄνδρας.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Γεωγραφικά: Ἀνατολικὴ Στερεὰ, Δωρίς, Λεβάδεια, Ἀμφισσα κ. τ. λ. 2. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ τῆς Στερεᾶς (πληροφορίαι). 3. Τί γνωρίζετε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν διὰ τὸν Σπερχεῖον; Ἰδέτε καὶ σχετικὸν κεφάλαιον τοῦ ἀναγνωστικοῦ σας: «Τὸ δοξασμένον ποτάμι». 4. Κατασκευὴ χάρτου κ.τ.λ.

β' Ἀθανάσιος Διάκος

Πατρίς τοῦ Διακοῦ ἦτο ἡ Μουσονίτσα τῆς Βοιωτίας,

Ἄπο μικρὸν οἱ γονεῖς τοῦ τὸν ἔστειλαν εἰς μοναστήριον, ὅπου ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα καὶ ἔγινε διάκος.

Τὸ πατρικὸν τοῦ ὄνομα ἦτο Ἀθανάσιος Μασσαβέτας. Ἐπειδὴ ὁμως ἔγινε διάκος, εἶναι γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο.

Ἡ πατριωτικὴ ψυχὴ τοῦ Διακού δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὰ μαρτύρια τῶν χριστιανῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐγκατέλειψε τὸ μοναστήριον, ἔβγαλε τὸ ἔνδυμα τοῦ κληρικοῦ καὶ ἔγινε κλέφτης.

Ὁ Διάκος ἦτο μέλος τῆς φιλικῆς ἐταιρείας. Ἡ ἐπανάστασις τὸν εὔρεν ἕτοιμον μὲ τὸ τμήμα του. Καὶ ὅταν ὁ Χουρσίτ ἔστειλεν κατὰ τῆς Στερεᾶς τοὺς δύο πασάδες του, ὁ Διάκος ἔσπευσεν εἰς τὴν Ἀλαμάναν, διὰ νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσῃ.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Περισσότερα βιογραφικὰ τοῦ Διακού, 2. Εἰκόνες τοῦ. 3. Διαβάσατε τὸ ὠραῖον ποίημα τοῦ Βαλαωρίτου «Θανάσης Διάκος» καὶ ἀνακοινώσατε αὐτὸ εἰς τὴν τάξιν. 4. Ὁ Διάκος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ.

γ' Ἡ μάχη τῆς Ἀλζμάνας

Τέλος ὁ Ὁμέρ Βρυῶνης ἔφθασε καὶ ἐστρατοπέδευσε εἰς τὴν Λαμίαν.

Τὰ στρατεύματά του κατὰ πρῶτον ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν ἀνδρῶν τοῦ Πανουργιᾶ καὶ τοῦ Δυοβουινιώτου, ἀλλ' ἐκεῖνοι, μόλις εἶδον τὸν ὄγκον τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐφοβήθησαν καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν.

Ἐπειτα ὁ Βρυῶνης ἐστράφη κατὰ τοῦ Διακού εἰς τὴν Ἀλαμάναν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες τούτου ἐφοβήθησαν καὶ ἔφυγον. Παρεκίνησαν δὲ καὶ τὸν Διάκον νὰ φύγῃ, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπήντησεν μὲ ὑπερηφάνειαν : «Ὁ Διάκος δὲν φεύγει. Μᾶς βλέπουν οἱ 300 τοῦ Λεωνίδα ἀπὸ τὰς Θερμοπούλας. Ἄς τοὺς μιμηθῶμεν».

Οἱ σύντροφοί του ὁμως δὲν ἤκουσαν καὶ ἔφυγον. Ἐμειναν πλησίον τοῦ μόνου 40 ἄνδρες, οἱ ὅποιοι ἀγωνίζονται μαζί του ὡς λέοντες.

Σκληρὸς ἀγὼν διεξάγεται. Φονεύουν καὶ φονεύονται. Ἀπὸ τὴν μεγάλην χρῆσιν θραύεται τὸ ὄπλον τοῦ Διακού.

Ὁρμᾶ τότε μὲ γυμνὸν τὸ ξίφος του. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸ θραύεται ἀπὸ σφαῖραν τουρκικὴν. Τέλος πληγώνεται εἰς τὸν ὄμω καὶ μένει τελείως ἄοπλος. Οἱ σύντροφοὶ του ἔπεσαν ἥρωϊκῶς καὶ ὁ Διάκος συλλαμβάνεται αἰχμάλωτος.

Ὡδηγήθη τότε ἔμπροσθεν τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη. Οὗτος ἔθαύμασε τὸ ὥραϊον του παράστημα καὶ τοῦ προσφέρει μεγάλας τιμὰς καὶ ἀξιώματα, ἂν ἀλλαξοπιστήσῃ. Ὁ Διάκος τότε τοῦ ἀπήντησεν: «Ἐγὼ γραικὸς γεννήθηκα, γραικὸς καὶ θὰ πεθάνω».

Ἐπειτα ὁ Βρυώνης τὸν ἠπέιλησεν, ὅτι θὰ τὸν ψήσῃ ζωντανόν. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν ἔκαμεν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Διάκον: «Ἐπάρχουν» εἶπε «πολλοὶ Διάκοι».

Ἀπὸ τὰς ἀπαντήσεις αὐτὰς ἐθύμωσε πολὺ ὁ Βρυώνης καὶ διέταξε νὰ τὸν σουβλίσουν καὶ νὰ τὸν ψήσουν ζωντανόν εἰς τὴν Λαμίαν.

Ἦτο ἄνοιξις. 23ῃ Ἀπριλίου. Ἐνῶ ὠδήγουν εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου του τὸν νέον μαχητὴν τῶν Θερμοπυλῶν, ἔστρεψε τὸ βλέμμα του εἰς τὴν πέριξ φύσιν καὶ εἶπε τὸ ἀλησμόνητον δίστιχον:

«Γιὰ ἰδῆς καιρὸ πού διάλεξεν ὁ χάρος νὰ μὲ πάρῃ,
τώρα π' ἀνθίζουν τὰ κλαρεῖά καὶ βγάζ' ἡ γῆ χορτάρι!»

Ἐπειτα τὸν ἐσουβλίσαν καὶ τὸν ἔψησαν ζωντανόν εἰς ἓν μέρος τῆς Λαμίας. Ὁ ἥρωὸς ὑπέστη καρτερικώτατα τὸ μαρτύριόν του χωρὶς νὰ ἀφήσῃ οὐδένα στεναγμόν.

Πλησίον μιᾶς κεντρικῆς πλατείας, «τῆς Πλατείας Λαοῦ», ὑπάρχει στενὸς δρομίσκος, ὅπου εὑρίσκεται ὁ τόπος τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἔθνομάρτυρος. Σεμνὸν μνημεῖον καὶ ἄσβεστος κανδήλα ὑπενθυμίζουν εἰς τὸν διαβάτην τὴν ἥρωϊκὴν μορφήν, τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Μουσονίτης. Εἰς μικρὰν δὲ ἀπόστασιν, εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἀθανασίου Διάκου, ὑψώνεται ἐπὶ βάθρου τὸ ἄγαλμά του ἐπιβλητικόν καὶ ὥραϊον καὶ μεγαλοπρεπές.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Νὰ εὐρεθῇ τὸ δημοτικὸν ᾄσμα: «τρία πουλάκια κάθονταν στοῦ Διάκου τὸ ταμπούρι...», νὰ ἐπεξεργασθῇ καὶ νὰ ἀπαγγελλῇ. 2. Συγκεντρώσατε ἄλλα διηγήματα σχετικὰ μὲ τὸν

Διάκον. 3. Ζητήσατε εικόνας και περιγραφάς από συμμαθητάς σας τῶν σχολείων τῆς Λαμίας. 4. Θέμα ἐργασίας: Ἡ αὐτοθυσία. 5. Τακτοποιήσις λευκώματος κ.τ.λ.

δ' Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουτσος

Ὁ Ἀνδρουτσος ἦτο υἱὸς τοῦ περιφήμου κλέφτη Γεωργίου Ἀνδρίτσου, ὁ ὁποῖος ἐπολέμησε μετὰ τοῦ Λάμπρου Κατσώνη.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο μετρίου ἀναστήματος με φρύδια παχέα, ὠμους ἰσχυροὺς, με στήθος εὐρὺ καὶ δασύτριχον καὶ με βλέμμα ὀξύ καὶ διαπεραστικόν.

Ἦτο ἀκόμη ὠραῖος, γενναῖος καὶ ταχύς. Λέγουν, ὅτι ἦτο τόσο ταχύς, ὥστε ἠδύνατο νὰ περάσῃ καὶ τὸν ταχύτερον ἵππον.

Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν ἦλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ προσελήφθη εἰς τὴν σωματοφυλακὴν του. Ὁ Ἀλῆς ἔμεινε τόσο εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰς ὑπηρεσίας του, ὥστε τὸν διώρισε ἀρματολὸν τῆς περιφερείας Λε-

Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουτσος

βαδείας, τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ὁ Ἀλῆς.

Ὁ Ὀδυσσεὺς συνεδέετο μετὰ στενῆς φιλίας με τὸν Ἀθανάσιον Διάκον. Ὄταν δὲ ἔμαθε τὸν θάνατόν, του ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῆ.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφορίαι διὰ τὸν Ἀνδρουτσοῦν. Βιογραφικά. 2. Γνωρίζετε κανέν δημοτικὸν ἄσμα διὰ τὸν Ἀνδρουτσοῦν; Ἐρωτήσατε καὶ ἀνακοινώσατέ το εἰς τὴν τάξιν. 3. Εἰκόνες Ἀνδρουτσοῦ, διηγήματα κ.τ.λ.

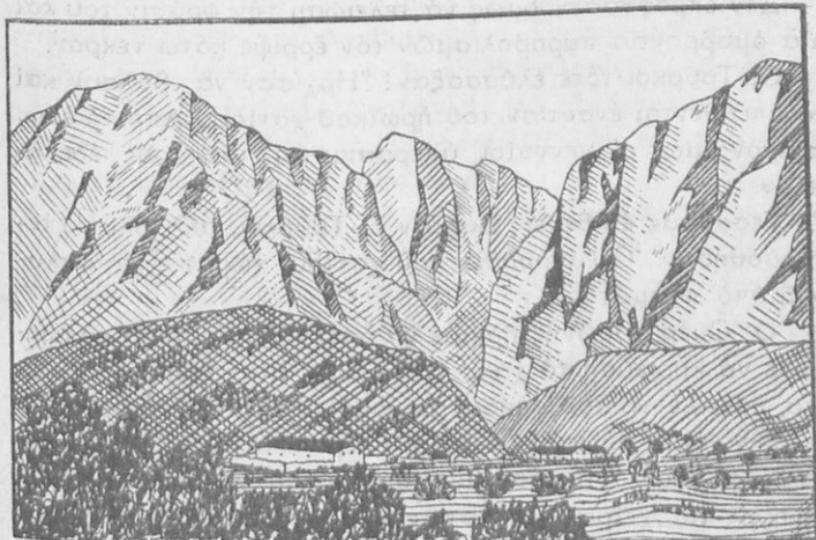
ε' Τὸ χάνι τῆς Γραβιάς

Ὁ Ὀμέρ Βρυώνης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Διακού εἶχε σκοπὸν νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν Στερεάν καὶ πρὸς τὴν ἐπαναστατημένην Ἀμφισσαν.

Ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουτσος, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἀπὸ τὴν

Αιτωλίαν διά νά ἐκδικηθῆ τόν θάνατον τοῦ Διάκου, ἀντελήφθη τούς σκοπούς τοῦ Βρυώνη. Συνενοήθη λοιπόν καί μέ ἄλλους ὄπλαρχηγούς καί ἀπεφάσισαν νά τόν ἐμποδίσουν.

Ἡ μόνη δίοδος διά νά μεταβῆ εἰς τήν Ἄμφισσαν ὁ Ὁμέρ Βρυώνης ἦτο ἓν στενόν, τὸ ὁποῖον σχηματίζουν ὁ Παρνασσός καί ἡ Γκιώνα. Ἀπό τὸ στενόν αὐτὸ διέρχεται ὁ Κηφισὸς ποταμὸς καί ἡ ὁδὸς πρὸς τήν Ἄμφισσαν. Εἰς τὴν εἰς

Τὸ χάνι τῆς Γραβιάς

ὄδον δὲ τοῦ στενοῦ ἦτο ἓν μικρὸν πλινθόκτιστον χάνι.

Οἱ ἄλλοι ὄπλαρχηγοὶ κατέλαβον τὴν 8ην Μαΐου τὰς κατωφερείας τῶν ὄρέων καί ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπεφάσισε νά ὀχυρωθῆ εἰς τὸ χάνι. Ἦλθεν ἐκεῖ μέ τούς ἄνδρας του, 1300 ἓν ὄλω, καί εἶπεν εἰς αὐτούς: «Παιδιά, ὅποιος θέλει νά μέ ἀκολουθήσῃ, ἄς πιασθῆ εἰς τὸν χορὸν». Καί πρῶτος αὐτὸς ἔσυρε τὸν χορὸν.

Τότε 118 παλληκάρια ἐπιάσθησαν εἰς τὸν χορὸν καί ἔδοντα τὸ ἄσμα «Κάτω στοῦ Βάλτου τὰ χωριά» εἰσηλθον εἰς τὸ χάνι.

Οἱ ἄλλοι κατόπιν ἔφυγον. Αὐτοὶ δέ, ἀφοῦ ἔκτισαν τὰς

θύρας καὶ τὰ παράθυρα μὲ λίθους, ἤνοιξαν πολεμίστρας εἰς τοὺς τοίχους καὶ ἐπερίμεναν τὸν ἐχθρόν.

Μετ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ καταφθάνῃ ὁ τουρκικὸς συρφετός. Ἐμπρὸς ἐπήγαιναν Τούρκοι δερβίσης.

— Ποῦ πηγαίνεις δερβίση; Ἡρώτησεν ὁ Ὀδυσσεύς.

— Πηγαίνω νὰ σφάξω, ὅπου εὖρω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ προφήτου, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

Δὲν ἐπρόφθασεν ὁμως νὰ τελειώσῃ τὴν φράσιν του καὶ μίᾳ ὁμοβροντία πυροβολισμῶν τὸν ἔρριψε κάτω νεκρόν.

Οἱ Τούρκοι τότε ἐλύσσαξαν! Ἡρχισαν νὰ βάλουν καὶ νὰ ἐπιτίθενται ἐναντίον τοῦ ἡρωϊκοῦ χανίου. Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν ὁμως οἱ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ τοῦ τοὺς ἐδεκάτιζον.

Τέσσαρας ἐπιθέσεις ἔκαμαν οἱ Τούρκοι, ἀλλ' ὅλαι ἀπεκρούσθησαν. Ὁ ἔμπροσθεν τοῦ χανίου χώρος εἶχε καλυφθῆ ὑπὸ πτωμάτων.

Ὁ Ὁμέρ Βρυώνης ἤρχισε νὰ ἀπελπίζεται, ὅτι θὰ κατῶρθωνε νὰ κυριεύσῃ τὸ χάνι. Διὰ τοῦτο, ὅταν ἔφθασεν ἡ νύκτα, ἔστειλε νὰ τοῦ φέρουν πυροβόλα ἀπὸ τὴν Λαμίαν.

Τὴν νύκτα ὁμως οἱ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ κατῶρθωσαν νὰ διαφύγουν. Ἡνοιξαν μίαν θύραν τοῦ χανίου καὶ μὲ τὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας καὶ πατώντες ἐπὶ πτωμάτων ἔφθασαν μακρὰν τοῦ χανίου καὶ τῶν Τούρκων καὶ ἐμετρήθησαν: Ὅλοι ἦσαν παρόντες, ἐκτὸς δύο, οἱ ὅποιοι ἐφονεύθησαν εἰς τὸ χάνι.

Ὁ Ὀδυσσεύς ἐξεδικήθη τὸν θάνατον τοῦ φίλου του. Ἡ δὲ ἐλευθέρα Πατρίς ἔστησε εἰς τὸ μέρος τοῦ χανίου τὴν προτομὴν τοῦ ἥρωος τῆς Γραβιάς Ὀδυσσεῶς Ἀνδρούτσου.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Παρατηρήσατε τὴν εἰκόνα: Ἦτο κατάλληλος ἡ θέσις διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐχθροῦ; 2. Νὰ εὕρητε ὀλόκληρον τὸ δημοτικὸν ᾄσμα, τὸ ὅποιον ἔψαλλεν ὁ Ὀδυσσεύς καὶ οἱ σύντροφοί του. 3. Νὰ εὕρεθῇ τὸ ποίημα τοῦ Ζαλοκώστα: «Τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς» καὶ νὰ ἀπαγγελῆ. 4. Ἀλληλογραφία.

στ Ἡ μάχη τῶν Βασιλικῶν

Ὁ Ὁμέρ Βρυώνης μετὰ τὴν μάχην τὴν Γραβιάς δὲν ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν Ἀμφισσαν. Ἠλλάξε δρό-

μον, κατηυθύνθη πρὸς τὴν Βοιωτίαν καὶ κατόπιν πολλῶν προσπαθειῶν κατέλαβε τὴν Λεβάδειαν.

Ἐν τῷ μεταξύ κατήρχετο ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν τουρκικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν Μπαϊρόμ πασᾶν διὰ νὰ ἐνωθῆῃ μετὸν στρατὸν τοῦ Βρυῶνῃ. Καὶ ἀφοῦ κατέπνιγον τὴν ἐπανάστασιν τῆς Στερεᾶς θὰ ἐπροχώρουν πρὸς τὴν κινδυνεύουσαν Τρίπολιν.

Τὸν στρατὸν τοῦτον τοῦ Μπαϊρόμ ἀπεφάσισαν νὰ κτυπήσουν οἱ ὀπλαρχηγοὶ Δυοβουνιώτης, Πανουργιάς καὶ Γκούρας. Οὗτοι κατέλαβον τὴν θέσιν Βασιλικά ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἣ ὁποία βαίνει ἀπὸ τὴν Ἀταλάντην εἰς τὴν Λαμίαν καὶ ὠχυρώθησαν, διότι εἶχον τὴν πληροφορίαν, ὅτι ἀπὸ ἐκεῖ θὰ διήρχετο ὁ στρατὸς τοῦ Μπαϊράμ.

Πράγματι τὴν 25ην Αὐγούστου ἐφάνη ὁ ἐχθρικός στρατός. Οἱ Ἕλληνες ἐπέπεσαν μετὰ λύσσαν καὶ ἐπροξένησαν εἰς αὐτὸν μεγάλας καταστροφάς. Τὴν ἐπομένην ὁ Μπαϊράμ ἐπεχείρησε πάλιν νὰ περάσῃ, ἀλλὰ τὸ πῦρ τῶν Ἑλλήνων ἦτο σφοδρόν. Ἠκούσθη δὲ καὶ ἡ φωνὴ «ἔρχεται ὁ Ὀδυσσεύς» καὶ οἱ Τούρκοι τρέπονται εἰς φυγὴν.

Οἱ Ἕλληνες τοὺς κατεδίωξαν μέχρι τοῦ Σπερχειοῦ. Τέλος δὲ καὶ ὁ Ὁμέρ Βρυῶνης ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Λαμίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἰωάννινα.

Εἰς τὴν μάχην τῶν Βασιλικῶν οἱ Τούρκοι ἔχασαν 1000 νεκρούς, 100 αἰχμαλώτους δύο πυροβόλα, 800 ἵππους καὶ ἄφθονα λάφυρα.

Αἱ δύο νίκαι τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Γραβιὰν καὶ εἰς τὰ Βασιλικά ἔχουν μεγάλην σημασίαν, διότι ἐνικήθησαν δύο στρατοὶ τουρκικοὶ, ἐσώθη ἡ ἐπανάστασις τῆς Στερεᾶς καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς Πελοποννήσου κατῴρθωσαν, ἀπερίσπαστοι πλέον, νὰ κυριεύσουν τὴν Τρίπολιν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Γεωγραφικά. 2. Ἱστορικὰ πληροφορίαι. 3. Ἀνασκόπησις τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν ἀνατολικὴν Στερεάν Ἑλλάδα. 4. Τακτοποιήσις λεξικοῦ ὀνομάτων, πινάκων χρονολογιῶν, λευκώματος κ.τ.λ. 5. Ταξινομήσις ποιημάτων καὶ διηγημάτων.

6. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗΝ ΣΤΕΡΕΑΝ ΕΛΛΑΔΑ

Καί εις τὴν Δυτικὴν Στερεάν Ἑλλάδα δὲν ἐβράδυνε νὰ κηρυχθῆ ἡ ἐπανάστασις. Παρ' ὄλον ὅτι ὁ Χουροῖτ εὐρίσκειτο εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ ἠδύνατο νὰ ἀποστείλῃ ταχέως στρατὸν καὶ νὰ τὴν καταπνίξῃ, αὕτη ἤρχισε κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1821.

Πρῶτον ἐκηρύχθη ἡ ἐπανάστασις εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Ὁ ὀπλαρχηγὸς τοῦ Ζυγοῦ Δημήτριος Μακρῆς ἐπανεστάτησε τὴν πόλιν ταύτην, το παράδειγμά του δὲ ἠκολούθηθησεν ὁ Ἀλεξάκης Βλαχόπουλος εἰς τὸ Ἀγρίνιον.

Ἐπειτα ἐπανεστάτησεν τὸ Ξηρόμερον, ἡ Ναύπακτος, ἡ Βόνιτσα καὶ τὸ Καρπενήσι καὶ μὲ τὰς πόλεις ταύτας ὀλόκληρος ἡ Αἰτωλοσαρρανία.

Ὁ Χουροῖτ, ὅταν ἐπληροφορήθη τὴν ἐπανάστασιν τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος ἔστειλε τὸν Ἰσμαὴλ Πασᾶν Πλιάσαν μὲ 1800 ἄνδρας, διὰ νὰ τὴν καταπνίξῃ. Δὲν κατάρθωσεν ὁμῶς νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, διότι εἰς τὸ μικρὸν χωρίον Κομπότι τοῦ ἐπετέθησαν οἱ ὀπλαρχηγοὶ Ἰσκος καὶ Βακώλας μὲ τοὺς ἄνδρας των καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος εἰς τὰ Ἰωάννινα.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφορίαι διὰ τοὺς κλέφτας καὶ ἀρματολοὺς τοῦ Βάλτου καὶ τοῦ Ξηρομέρου. 2. Δημοτικὰ ἔξματα. 3. Πληροφορίαι διὰ τὰ πρόσωπα τοῦ κεφαλαίου. 4. Γεωγραφικά. 5. Ἐλευθεραὶ ἐργασίαι.

7. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ ΚΑΙ ΚΡΗΤΗΝ

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπανάστασεως εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐκηρύχθη ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ κυρίως εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Πηλίου. Ψυχὴ τῆς Θεσσαλικῆς ἐπανάστασεως ἦτο ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς.

Ὁ Γαζῆς ἐγεννήθη τὸ 1758 εἰς τὸ χωρίον Μηλέαι τοῦ Πηλίου. Ὀνομάζετο Ἀναστάσιος Γκάτζαλης καὶ ὅταν ἐχειροτονήθη διάκονος ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἄνθιμος Γαζῆς.

Ὁ Γαζῆς ἐσπούδασεν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Ζαγοράς,

ἦλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Βιέννην, ὅπου ἐξέδωκε πολλὰ βιβλία. Τὸ ἔτος 1816 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τοῦ 1818 ἦτο μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας.

Ὁ Γαζῆς συνενόηθη μὲ τὸν ἀρματολὸν τοῦ Πηλίου Κυριακὸν Μπασδέκην, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ ὄπλαρχηγὸς τοῦ Βελεστίνου, Ἄλμυροῦ καὶ Δομοκοῦ, διὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἐπαναστάσεως.

Τέλος ἡ ἐπανάστασις ἐκηρύχθη εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Πηλίου, τὴν **Θετταλομαγνησίαν**, καὶ οἱ ἐπαναστάται ἐπολιόρκησαν τὸ φρούριον τοῦ Βόλου καὶ κατόπιν τοῦ Βελεστίνου, ὅπου εἶχον κλεισθῆ οἱ Τούρκοι. Ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐσχηματίσθη καὶ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ἀγῶνος, ἡ ὁποία ὠνομάσθη **Βουλὴ Θετταλομαγνησίας**.

Ἡ ἐπανάστασις ὅμως αὕτη ἦτο καταδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν, διότι οἱ ἐπαναστάται ἦσαν ὀλίγοι, τὸ ἔδαφος δὲν τοὺς ἠνύοει καὶ διότι πλησίον τῶν εὕρισκετο ἕν μέγα στρατιωτικὸν τουρκικὸν κέντρον, ἡ Λάρισα. Ἀπὸ τὴν Λάρισαν ἦλθεν ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν ὁ Μαχμούτ πασᾶς, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο καὶ **Δράμαλης**, διότι κατήγετο ἀπὸ τὴν Δράμαν καὶ κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν.

Ἐξ ἄλλου καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις καὶ κυρίως εἰς τὴν Χαλκιδικὴν ὑπὸ τοῦ Παπαῦ καὶ εἰς τὸ "Ἁγιὸν Ὄρος. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπανάστασις τῶν μερῶν τούτων κατεπνίγη.

Εἰς τὴν Κεντρικὴν Μακεδονίαν ἐπανεστάτησεν καὶ ἡ Νάουσα. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἡ ἐπανάστασις ἔσβυσεν, ἀφοῦ ἐσφάγησαν 10 χιλιάδες χριστιανοὶ καὶ κατεστράφησαν 120 χωρία.

Τέλος ἐπανεστάτησεν ἡ Χίος καὶ ἡ Κρήτη. Εἰς τὴν Κρήτην ἰδιαιτέρως οἱ Τούρκοι ἔκαμαν πολλὰς σφαγὰς μετοξὺ τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν νὰ καταβάλουν τοὺς ἐπαναστάτας.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Γαζῆς, Μπασδέκης, Κωνσταντᾶς (πληροφορίαι - βιογραφικά). 2. Γεωγραφικά: Θετταλομαγνησία, καὶ τὰ χωρία τοῦ Πηλίου. 3. Διατὶ ἀπέτυχεν ἡ ἐπανάστασις εἰς Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν;

8. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΝΗΣΟΥΣ

Καί εις τὰς νήσους ὁ ἀγὼν δὲν ὑπελείφθη τοῦ ἀγῶνος τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Ταυτοχρόνως μὲ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπανάστασεως εἰς τὴν Πελοπόννησον, Στερεάν καὶ λοιπὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα ἐκηρύχθη ἡ ἐπανάστασις καὶ εἰς τὰς νήσους.

Πρῶται νῆσοι, αἱ ὁποῖαι ἐπανεστάτησαν ἦσαν ἡ Ὑδρα, Σπέτσοι, Ψαρὰ καὶ κατόπιν ἡ Σάμος, Κάσος, Κρήτη καὶ ἄλλαι. Ἐκεῖναι ὁμῶς αἱ ὁποῖαι εἶχον τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος, ἦσαν ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσοι καὶ τὰ Ψαρὰ.

Αἱ νῆσοι αὗται εἶχον ἀξιόλογον στόλον. Ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν ἀγῶνα προσέφερον ἡ Ὑδρα 92, αἱ Σπέτσοι 44 καὶ τὰ Ψαρὰ 40 πλοῖα.

Καὶ μεγάλα χρηματικὰ ποσὰ διέθεσαν αἱ νῆσοι αὗται. Ὑπολογίζεται, ὅτι καθ' ὅλην τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος ἐξώδευσαν 20 ἑκατομμύρια προπολεμικῶν δραχμῶν, μόνος δὲ ὁ Ὑδραῖος ἐφοπλιστὴς Λάζαρος Κουντουριώτης προσέφερε περὶ τὰ 2 ἑκατομμύρια τοιοῦτων δραχμῶν.

Ὁ στόλος τῶν τριῶν τούτων νήσων διηρέθη εἰς τρεῖς μοῖρας καὶ ἑκάστη τούτων εἶχεν τὸν ναύαρχόν τῆς. Οὕτω ναύαρχος τῆς Ὑδραϊκῆς μοῖρας ἦτο κατ' ἀρχὰς ὁ Ἰάκωβος Τομπάζης καὶ κατόπιν ὁ Ἀνδρέας Μισούλης, τῆς σπετσιώτικης ὁ Γεώργιος Ἀνδρουτσος καὶ τῆς ψαριανῆς ὁ Νικόλαος Ἀποστόλης. Ἀργότερον ὁμῶς ἀνεγνωρίσθη ὡς γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ ἠνωμένου στόλου ὁ Ἀνδρέας Μισούλης.

Ὁ Μισούλης ἐγεννήθη εἰς τὴν Ὑδραν. Διὰ τὴν ἰκανότητα, τόλμην, τὴν ἀνδρείαν, τὰς στρατιωτικὰς ἀρετάς, τὸν αὐστηρὸν χαρακτῆρα του καὶ διὰ τὰ κατορθώματά του κατὰ τὰς ναυμαχίας μὲ τὸν τουρκικὸν στόλον παραλληλίζεται ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς μὲ τὸν Κολοκοτρῶνην.

Περὶ τὰ τέλη Μαΐου 1821 ὁ ἑλληνικὸς στόλος εἶχε τὸ πρῶτον ναυτικὸν κατόρθωμα. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἐξήρ-
χετο τοῦ Ἑλλησπόντου διὰ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστα-
σιν τῶν νήσων, προεπορεύετο δὲ μία τουρκικὴ φρεγάδα, ἡ

ὅποια εἶχε 84 κανόνια καὶ 1100 νρύτας καὶ ἡ ὅποια κατεδι-
ώχθη ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν στόλον καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν
Ἑρεσσὸν τῆς Λέσβου.

Οἱ Ἕλληνες τότε ἀπεφάσισαν νὰ τὴν πυρπολήσουν.
Ἐτοίμασαν δύο πυρπολικά, δηλ. δύο παλαιὰ πλοῖα, τὰ
ὅποια ἐγέμισαν μὲ εὐφλέκτους ὕλας καὶ ἔστειλαν δύο γεν-
ναίους ἄνδρας, τὸν Παπανικολῆν καὶ τὸν Καλαφάτην νὰ τὰ
προσκολλήσουν εἰς τὴν τουρκι-
κὴν φρεγάδαν καὶ νὰ τὰ ἀνά-
ψουν.

Πράγματι οἱ δύο ἄνδρες πυ-
ροβολούμενοι κατῶρθωσαν νὰ
ἀγκιστρῶσουν τὰ πυρπολικά
τῶν εἰς τὴν φρεγάδαν, νὰ θέ-
σουν πῦρ εἰς αὐτὰ καὶ νὰ φύ-
γουν.

Τὸ πυρπολικὸν τοῦ Καλαφά-
τη ἀπέτυχε. Τοῦ Παπανικολῆ
δμως ἔφερε τὸ προσδοκώμενον
ἀποτέλεσμα.

Ἄνδρέας Μιαούλης

Ἐντὸς ὀλίγου ἡ φρεγάδα
ἐφλέγετο. Τέλος τὸ πῦρ μετεδόθη καὶ εἰς τὴν πυριτιδαπο-
θήκην τοῦ σκάφους καὶ ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα μὲ ὄλον
τὸ πλήρωμά του, ἐκτὸς 8 ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ἐσώθησαν.
Ἐο τουργικὸς στόλος μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς φρεγάδας
ἐφοβήθη καὶ ἔσπευσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν Ἑλλησποντιον.
Οἱ Ἕλληνες δμως ἀπέκτησαν θάρρος καὶ ἀνεζήτουν διαρ-
κῶς τὸν τουρκικὸν στόλον. Εἶχον ἄλλως τε εἰς τὴν διάθε-
σίν των πλὴν τῆς ἀνδρείας των καὶ τὰ πυρπολικά, τὰ ὅποια
ἦσαν ἔν νεόν ἰσχυρὸν καὶ ἀποτελεσματικὸν ὄπλον.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Σπέτσοι, Ὑδρα, Ψαρὰ (πληροφορίαι). 2. Βιογραφί-
κά: Μιαούλης, Παπανικολῆς, Λάζαρος Κουντουριώτης καὶ
λοιπὰ πρόσωπα τοῦ κεφαλαίου. 3. Πυρπολικά (γραπτὴ ἐργα-
σία καὶ ἀνακοίνωσις). 4. Τί εἶναι ἡ φρεγάδα; 5. Νὰ εὕρεθῇ τὸ
ποίημα τοῦ Κάλβου «Ἠφαίστεια» (ἐννοεῖ τὰ πυρπολικά) καὶ
νὰ ἀνακοινωθῇ εἰς τὴν τάξιν. 6. Ἐλεύθεραι ἐργασίαι κτλ.

II ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1822)

1. Ο ΑΓΩΝ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ

α' Πρώτα κατορθώματα του Μιαούλη

Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Μιαούλης δὲν ἦτο σύμφωνος, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στόλος θὰ ἠδύνατο νὰ διεξαγάγῃ ἀγῶνας κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Διὰ τοῦτο δὲν ἐδέχθη τὴν ἀρχηγίαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ναύαρχος τοῦ στόλου ὤρίσθη ὁ Ἰάκωβος Τομπάζης. Ἄλλ' ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε τὰς ἰκανότητας καὶ τὰ στρατιωτικὰ προτερήματα τοῦ Μιαούλη, ἔπεισεν αὐτὸν καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὑδραϊκοῦ στόλου.

Κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1822 ὁ Μιαούλης πλέων μὲ τὸν στόλον του συνήντησε τὸν τουρκικὸν πλησίον τῶν Πατρῶν, ἐπετέθη ἐναντίον του καὶ τὸν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν.

Ἄλλο ναυτικὸν κατόρθωμα μεγάλης σημασίας διὰ τὸν ἀγῶνα ἔκαμεν ὁ Μιαούλης κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους. Μὲ 60 πλοῖα συνήντησεν εἰς τὸν ἀργολικὸν κόλπον τὸν τουρκικὸν στόλον ἐκ 48 πλοίων, ὁ ὁποῖος μετέβαινε διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς Τούρκους οἱ ὁποῖοι ἐπολιόρκουν τὸ Ναύπλιον. Τότε ὁ Μιαούλης ὤρμησε κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν διεσκόρπισεν, ἀφοῦ τοῦ ἐπροξένησε μεγάλας ζημίας.

Καὶ ἄλλα κατορθώματα ἀκόμη ἔκαμεν ὁ Μιαούλης, ὅπως θὰ ἴδωμεν. Ταῦτα συνεκίνησαν βαθέως τοὺς Ἕλληνας καὶ οὐντόμως ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀρχιναύαρχος ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Δικαιολογεῖτε τοὺς δισταγμοὺς τοῦ Μιαούλη ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἰκανότητας τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ τοῦ τουρκικοῦ ; 2. Πληροφορίαι διὰ τὰς δύο ναυμαχίας του. 3. Εἰκόνες, ἀπορίαι κ.τ.λ.

β' Καταστροφὴ τῆς Χίου

Μία ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἦσυχος καὶ εὐφορωτάτη εἶναι ἡ Χίος.

Οἱ κάτοικοί της ἦσαν φιλήσυχοι καὶ ἐργατικοί. Διὰ τῆς

φιλοπονίας των ἑκαμαν γόνιμον τὴν νῆσον των, καὶ τὰ προϊόντα τῆς καὶ ἰδίως ἡ μαστίχα ἦσαν περιζήτητα.

Ἰδιαιτέρως ἐπροτιμῶντο τὰ προϊόντα τῆς Χίου ἀπὸ τὴν αὐλὴν τοῦ σουλιάνου καὶ διὰ τοῦτο οἱ Τούρκοι δὲν ἠνώχλουν τὴν νῆσον καὶ τοὺς κατοίκους τῆς.

Ἡ Χίος κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως δὲν ἐκινήθη. Κατὰ τὸν Μάϊον ὅμως τοῦ δευτέρου ἔτους ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον μὲ 2500 ἄνδρας ὁ πρόκριτος τῆς Σάμου Λυκοῦργος Λογοθέτης, ὁ ὁποῖος ὕψωσε τὴν ἐπαναστατικὴν σημαίαν καὶ ἐκάλεσε τοὺς κατοίκους τῆς νήσου νὰ ἐξεγερθοῦν.

Οἱ Χῖοι τότε ἠνώθησαν μὲ τὸν στρατὸν τοῦ Λογοθέτου καὶ ἐπανεστάτησαν, οἱ δὲ Τούρκοι τῆς πόλεως ἐφοβήθησαν καὶ ἐκλείσθησαν εἰς τὸ φρούριον.

Ὁ σουλιτᾶνος, ὅταν ἐπληροφορήθη, τὴν ἐπανάστασιν τῆς νήσου, ἐξηγγιώθη καὶ διέταξε τὴν σφαγὴν τῶν Χίων, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐξ ἄλλου δὲ ἔστειλε τὸν ναύαρχον Καρᾶ Ἀλῆν μὲ 46 πλοῖα καὶ 7000 ἄνδρας, διὰ νὰ καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν καὶ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς κατοίκους.

Πράγματι ὁ Καρᾶ Ἀλῆς ἔφθασεν εἰς τὴν Χίον ἐπιβαίνων τῆς ναυαρχίδος του, ἐβομβάρδισε τὴν πόλιν καὶ κατόπιν ἀπεβίβασε τοὺς ἄνδρας τοῦ

Εἰς τὰς συμπλοκάς, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν, ἐνίκηθησαν οἱ ἐπαναστάται καὶ ὑπεχώρησαν, ἔπειτα δὲ ἐπεβιβάσθησαν εἰς πλοῖα μὲ τὸν Λυκοῦργον Λογοθέτην καὶ ἔφυγον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξήλθον τοῦ φρουρίου καὶ οἱ πολιορκούμενοι Τούρκοι καί, ἀφοῦ ἠνώθησαν μὲ τὸν στρατὸν τοῦ Καρᾶ Ἀλῆ, ἤρχισαν τὴν καταστροφὴν.

Οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι ἔτρεχον ἀλλόφρονες εἰς τοὺς δρόμους τῆς πόλεως καὶ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου. Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως εἶχον γεμίσει ἀπὸ πτώματα. Τὸ αἷμα ἔτρεχε ποταμηδόν. Οἱ ἐμπρησμοί, αἱ λεηλασίαι καὶ αἱ βαρβαρότητες εἶχον ἐπεκταθῆ εἰς ὅλην τὴν πόλιν καὶ τὴν νῆσον.

Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἔφευγον μὲ τὰ γυναικόπαιδα

πρὸς τὰς ἀκτὰς διὰ νὰ σωθοῦν. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖ ἔφθαναν οἱ Τούρκοι καὶ τοὺς ἐφόνευσαν.

Ἡ ἐρήμωσις καὶ ἡ καταστροφή τῆς Χίου ἦτο γενικὴ. Ἐκ τῶν 100 χιλιάδων κατοίκων ἐσώθησαν μόνον 2 χιλιάδες, 30 δὲ χιλιάδες ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι εἰς τὰς διαφόρους ἀγορὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Ἀνατολῆς.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Γεωγραφικά: Χίος. 2. Οἱ κάτοικοι καὶ αἱ ἀσχολίαι τῶν. 2. Λυκοῦργος Λογοθέτης, Καρᾶ Ἀλῆς (πληροφορία). 3. Θέμα ἐργασίας: Ἡ καταστροφή τῆς Χίου. 4. Ζητήσατε τὸ ποίημα τοῦ Οὐγκῶ μεταφρασμένον ἀπὸ τὸν Παλαμᾶν μετὰ τίτλον «Τὸ Ἑλληνόπουλο». 5. Ἐλεύθεραι ἐργασίαι.

γ' Πυρπόλησις τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη

Κατὰ τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Καρᾶ Ἀλῆς εἶχεν ἀποβιβασθῆ εἰς τὴν Χίον καὶ ἐρήμωνε τὴν νῆσον ὁ ἑλληνικὸς στόλος εὐρίσκετο εἰς τὰ Ψαρά.

Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ ἠθέλησαν νὰ σπεύσουν καὶ νὰ συνάψουν ναυμαχίαν μετὰ τὸν τουρκικὸν στόλον, ἀλλὰ δὲν τὸ κατάρθωσαν, διότι ἠμποδίσθησαν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Διὰ τοῦτο περιωρίσθησαν νὰ πλέουν εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Χίου καὶ νὰ σώσουν ἐκείνους ἐκ τῶν ἀτυχῶν κατοίκων, οἱ ὅποιοι κατάρθωσαν νὰ φθάσουν ἔως ἐκεῖ.

Εἰς τὰ Ψαρά, ὅπου συνεκεντρώθη ὁ ἑλληνικὸς στόλος μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου, ἀπεφάσισαν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ νὰ καταστρέψουν τὸν τουρκικὸν χρησιμοποιούντες τὰ πυρπολικά.

Τὴν ἐπικίνδυνον αὐτὴν πρᾶξιν ἀνέλαβον νὰ φέρουν εἰς πέρας δύο γενναῖοι θαλασσόλυκοι, ὁ Ὑδραῖος Γκιπίνος καὶ ὁ Ψαριανὸς Κωνσταντῖνος Κανάρης.

Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες μετὰ τοὺς συντρόφους τῶν ἤρχισαν ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἐπῆγαν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ψαρῶν, προσηυχήθησαν καὶ ἐκοινώνησαν, διότι δὲν ἐγνώριζον, ἂν θὰ ἐπέστρεφον. Ἐπειτα ἐπεβιβάσθησαν εἰς δύο λέμβους, ἔδεσαν εἰς αὐτὰς τὰ δύο πυρπολικά καὶ τὴν νύκτα τῆς 4ης Ἰουνίου ἀπέπλευσαν διὰ τὴν Χίον.

Ἦτο μία νύκτα σκοτεινὴ καὶ ἠὺνδύει τὰ σχέδιά των. Παρ' ὄλον τοῦτο τὸ γεγονός ἐπέρασαν μὲ κινδύνους τὸ στενόν, τὸ ὁποῖον σχηματίζεται μεταξύ Χίου καὶ Μικρασιατικῆς ἀκτῆς καὶ κατηθύνοντο πρὸς τὸν λιμένα τῆς Χίου.

Ἐκεῖ εὗρσκειτο ὁ τουρκικὸς στόλος. Οἱ Τούρκοι ἐώρταζον τὴν τελευταίαν νύκτα τοῦ **Ραμαζανίου**, δηλ. τῆς μηνιαίας θρησκευτικῆς νηστείας, κατὰ τὴν ὁποῖαν νηστεύουν τὴν ἡμέραν καὶ τρώγουν τὴν νύκτα καὶ θὰ ἐξημέρωνε ἡ μεγαλύτερα των ἑορτὴ, ἡ ἑορτὴ τοῦ **Μπαϊραμίου**. Διὰ τοῦτο φωταψίαι ἐφώτιζον τὸν στόλον, τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἔρημον ἀκτὴν τῆς νήσου. Ἰδιαιτέρως δὲ ὁ Καρᾶ Ἀλῆς ἐκάλεσεν εἰς τὴν ναυαρχίδα του τοὺς Τούρκους ἐπισήμους καὶ ἀξιωματικούς καὶ διεσκέδαζον.

Μὲ πολλὰς προφυλάξεις οἱ ἀποφασιστικοὶ Ἕλληνες ναυτικοὶ κατώρθωσαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν χῶρον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Ὁ Κανάρης τότε κατηθύνθη πρὸς τὴν ναυαρχίδα καὶ ὁ Πιπίνος πρὸς τὴν ὑποναυαρχίδα. Ἐκόλλησαν τὰ πυρπολικά των, τὰ ἤναψαν καὶ ἔσπευσαν νὰ ἀπομακρυνθοῦν ταχέως. Ἐνῶ ἔφευγεν ὁ Κανάρης, εἶπεν: «Ἐ παλιότουρκοι τώρα θὰ ἔχετε λαμπρὰν φωτοχυσίαν διὰ τὸ μπαϊράμι σας».

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Τούρκοι ἀντιελήφθησαν τὸ πῦρ τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Πιπίνου καὶ κατώρθωσαν νὰ τὸ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν ὑποναυαρχίδα. Ἡ ναυαρχὴς ὁμως ἤρχισε νὰ καίεται. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀνέμου ταχέως μετεδόθη τὸ πῦρ εἰς ὄλον τὸν κολοσσόν. Τὰ πυροβόλα του ἐκπυροκρότουν μόνον των καὶ αἱ φλόγες ἔζωνον τὸ πλοῖον. Ματαίως προσεπάθουν οἱ Τούρκοι νὰ σβύσουν τὸ πῦρ. Ἀσκόπως προσεπάθουν νὰ σωθοῦν. Πολλοὶ ἐπήδων εἰς λέμβους, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐταὶ ἐγέμιζον περισσότερον τοῦ κανονικοῦ, ἀνετρέποντο.

Ὁ Καρᾶ Ἀλῆς ἐπεχείρησε νὰ σωθῆ πηδῆσας εἰς μίαν λέμβον. Ἄλλ' ἔν κατάρτι καιόμενον ἔπεσε, τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ὅταν τὸν ἀπεβίβασαν εἰς τὴν ξηρὰν, ἀπέθανεν.

Κατόπιν τὸ πῦρ ἔφθασε καὶ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην. Τότε δὲν ὑπῆρχε καμμία ἐλπίς σωτηρίας. Ἡ ναυαρχὸς ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα.

Ὁ Κανάρης ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπέστρεψεν

Ἡ πυρπόλησις τῆς ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη εἰς τὰ Ψαρά, ὅπου τὸν ἀνέμενον οἱ Ἕλληνες μὲ ἀγωνίαν. Ὁ Ψαριανὸς ἦρωα ὄχι μόνον δὲν ὑπερῆφανεύθη, ἀλλ' ἔσπευσε πάλιν εἰς τὸν ναὸν ἀνυπόδητος νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ καὶ τὸ κατόρθωμά του.

Ὁ τουρκικὸς στόλος δὲν ἐτόλμησε νὰ ἔλθῃ ἐναντίον τῶν Ψαρῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπαναστατημένων νήσων. Μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ναυαρχίδος τοῦ ἠναγκάσθη νὰ εἰσέλθῃ πρὸς ἀσφάλειαν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον.

Τρεῖς μῆνας σχεδὸν μετὰ τὸ κατόρθωμά του τοῦτο ὁ

Κανάρης εὔρε τὸν τουρκικὸν στόλον εἰς τὴν Τένεδον. Σπεύδει τότε καὶ προσκολλᾷ τὸ πυρπολικὸν εἰς τὴν ὑποναυρχίδα. Ἡ ὑποναυρχὶς τότε ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα μὲ 1600 Τούρκους, ὁ δὲ Κανάρης ἐδοξάσθη ἀκόμη περισσότερον διὰ τὸ νέον του κατόρθωμα.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Χίος. Γεωγραφικὰ τῆς νήσου. Προϊόντα. 2. Λυκούργος Λογοθέτης καὶ ἡ ἐπανάστασις τῆς Σάμου. 3. Κωνσταντῖνος Κανάρης. Πιπίνος. Πληροφορίαι, βιογραφικὰ σημειώματα καὶ ἀνακοίνωσις εἰς τὴν τάξιν. 4. Μπαϊράμι, Ραμαζάνι (πληροφορίαι). 5. Ἐθροσκευτικότης τοῦ Κανάρη. 6. Ἐλευθέραι ἐργασίαι, λεξικὰ ὀνομάτων, πίναξ χρονολογιῶν, λεύκωμα.

2. ΝΕΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΩΝ ΣΟΥΛΙΩΤΩΝ ΚΑΙ Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΠΕΤΑ

Ἐνῶ ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐσημείωνεν ἐπιτυχίας κατὰ θάλασσαν, αἱ ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα συνεχίζοντο.

Ἐν πρώτοις ὁ Χουροῖτ κατέβαλε τὸν Ἀλῆ πασᾶν εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ ἐστράφη ἐναντίον τῶν Σουλιωτῶν.

Οἱ Σουλιῶται, οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου μεταξὺ τοῦ Χουροῖτ καὶ τοῦ Ἀλῆ εἶχον ἐπιστρέψει εἰς τὴν πατρίδα των, ἠγωνίζοντο τώρα μὲ ἀξιοθαύμαστον ἡρωϊσμόν καὶ αὐταπάρνησιν διὰ τὴν ἐλευθερίαν των.

Ὁ Χουροῖτ ἐθαύμασε τὸν ἡρωϊσμόν τῶν Σουλιωτῶν. Ὁ ἴδιος ὅμως εἶχε κουρασθῆ ἀπὸ τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀλῆ καὶ ἀνέθεσεν εἰς τὸν Ὁμέρ Βρυῶνην νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα.

Τώρα ὅμως δὲν ἦσαν αὐτοὶ μόνον, οἱ ὅποιοι ἐπολέμου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τοῦτο, ὅταν εὐρέθησαν εἰς δύσκολον θέσιν ἐζήτησαν βοήθειαν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Ἡ Κυβέρνησις τότε ἔστειλε ὑπὸ τὸν Μαυροκορδαῶν 4000 Ἕλληνας καὶ φιλέλληνας. Ὁ στρατὸς συνηντήθη μὲ τουρκικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν Ρεσίτ πασᾶν ἢ Κιουταχῆν εἰς ἓν χωρίον τῆς Ἄρτης, τὸ Πέτα, συνήψε μάχην (4 Ἰουλίου 1822) καὶ ἐπολέμησεν ἡρωϊκώτατα, ἀλλ' ἐνίκηθη καὶ σχεδὸν κατεστράφη.

Πόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἥττα ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι

ἐκ τῶν φιλελλήνων ἐσώθησαν μόνον 25 καὶ μὲ αὐτὸν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Νόρμαν βαρέως πληγωμένον.

Οἱ Σουλιῶται συνέχιζον τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ τὰ πολεμοφόδια καὶ αἱ τροφαὶ τῶν εἶχον σωθῆ καὶ ἔτοι ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθοῦν τοὺς ὄρους τοῦ Ὁμέρ Βρυῶνη.

Ὑπερήφανοι οἱ Σουλιῶται κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1822 παρέλαβον τὰς οἰκογενείας τῶν καὶ ἐγκατέλειψαν διὰ δευτέραν φορὰν τὴν πατρίδα. Ἄλλοι μετέβησαν εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἄλλοι εἰς ἄλλα μέρη καὶ οἱ πολεμισταὶ ἦλθον εἰς διάφορα κέντρα καὶ κυρίως εἰς τὸ Μεσολόγιον, διὰ νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἐπανάστασιν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Τί γνωρίζετε διὰ τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν; 2. Περισσότεραι πληροφορίες διὰ τὴν μάχην τοῦ Πέτα. 3. Τί ἦσαν οἱ φιλέλληνες; 4. Ἐνθυμεῖσθε τοὺς ἀγῶνας τῶν Σουλιωτῶν κατὰ τοῦ Ἄλῃ; 5. Κιουταχῆς.

3. ΠΡΩΤΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Τόσον ὁ στρατὸς τοῦ Ὁμέρ Βρυῶνη, ὅσον καὶ ὁ στρατὸς τοῦ Κιουταχῆ ἔπειτα ἀπὸ τὴν μάχην τοῦ Πέτα καὶ τὴν συνθηκολόγησιν τῶν Σουλιωτῶν ἦσαν πλέον ἀδέσμευτοι. Διὰ τοῦτο οἱ δύο τοῦρκοι ἀρχηγοί, ἀφοῦ συνητηθήσαν εἰς τὴν Ἄρταν, ἦλθον καὶ ἐπολιόρκησαν τὸ Μεσολόγγιον κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1822, ἐνῶ ὁ Γιουσουφ πασᾶς ἀπέκλεισε τὴν πόλιν ἀπὸ θαλάσσης.

Εἰς τὸ Μεσολόγγιον εἶχον καταφύγει ὁ Νόρμαν, ὁ Μάρκος Μπότσαρης μὲ 30 Σουλιώτας καὶ 380 ἄνδρες ὑπὸ τὸν Μαυροκορδατον.

Ἡ δύναμις αὐτὴ ἦτο μικρὰ διὰ νὰ ὑπομείνῃ τὸ βάρος τῆς πολιορκίας. Διὰ τοῦτο, ἂν ἐπεχείρουν οἱ Τοῦρκοι νὰ κυριεύσουν ἐξ ἀρχῆς τὴν πόλιν μὲ ἔφοδον, θὰ ἐπετύγχανον.

Οἱ πολιορκούμενοι ἀντελαμβάνοντο τὴν ἀδυναμίαν τῶν καὶ διὰ τοῦτο ἤρχισαν ψευδῶς νὰ διαπραγματεύωνται μὲ τοὺς Τοῦρκους τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως, ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητα ἀνέμενον τρόφιμα καὶ ἐνισχύσεις ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας.

Ἔτοι κατῶρθωσαν νὰ παρατείνουν τὰς διαπραγματεύ-

σεις μέχρι τοῦ Νοεμβρίου. Τότε ἐνεφανίσθη ὁ ὑδραϊκὸς στόλος ὑπὸ τὸν γενναῖον ναύαρχόν του Μιαούλην. Οὗτος ἔσπασε τὸν ἀποκλεισμόν, ἔφερε τροφάς καὶ πολεμοφόδια καὶ 1000 ἄνδρας πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν βοήθειαν αὐτὴν οἱ πολιορκούμενοι ἀνέκτησαν τὸ ἠθικόν των, διέκοψαν τὰς διαπραγματεύσεις μὲ τούς Τούρκους καὶ ἀπήντησαν εἰς τὸν Ὁμέρ Βρυώνην : « Ἄν θέλῃς τὸ Μεσολόγγι, ἔλα νὰ τὸ πάρῃς! ».

Ὅταν εἶδον οἱ Τούρκοι, ὅτι ἀπέτυχον αἱ διαπραγματεύσεις, ἀπεφάσισαν νὰ κυριεύσουν τὴν πόλιν. Ἐξ ἄλλου ἡ κατάστασις των λόγῳ τοῦ χειμῶνος ἦτο δεινὴ. Αἱ τροφαὶ ἦσαν περιορισμέναι καὶ τὸ ψυχοῦς δριμύτατον.

Ὡς χρόνον τῆς ἐφόδου των ἐξέλεξαν τὴν 24ην πρὸς τὴν 25ην Δεκεμβρίου, τὴν νύκτα δηλ. τῶν Χριστουγέννων, διότι ἐπίστευον, ὅτι οἱ πολιορκούμενοι χριστιανοὶ θὰ εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἔτσι θὰ κατῶρθωνον νὰ κυριεύσουν τὴν πόλιν.

Ἦπατήθησαν ὁμῶς. Οἱ Ἕλληνες ἐπληροφόρηθησαν τὸ μυστικόν ἀπὸ τὸν Ἕλληνα ὑπῆρέτην τοῦ Βρυώνη Γούναρην καὶ παρέμειναν εἰς τὰς θέσεις των.

Ἡ ἐπίθεσις πράγματι ἤρχισε κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην. Οἱ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ ἀμύνονται κρατερῶς. Τὸ πῦρ των θερρίζει τούς ἐπιτιθεμένους Τούρκους. Ὁ χῶρος πρὸ τῶν τειχῶν καλύπτεται ἀπὸ σωροὺς πτωμάτων.

Οἱ Τούρκοι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν. Διεδόθη μάλιστα ἐπιτηδείως ἀπὸ τούς Ἕλληνας, ὅτι ἔρχεται ὁ Ὀδυσσεὺς Ἄνδρουττος καὶ οἱ Τούρκοι φεύγουν πρὸς τὸ Ἄγρινιον, ἀφοῦ ἄφησαν πολλὰ λάφυρα.

Οἱ Ἕλληνες τοὺς κατεδίωξαν καὶ πέραν τοῦ Ἄγρινίου. Πολλοὶ δὲ Τούρκοι, ἐνῶ διέβαινον τὸν Ἀχελῶν, ἐπνίγησαν.

Ἔτσι ἀπέτυχεν ἡ πρώτη πολιορκία, τὸ δὲ Μεσολόγγιον ἦτο πάλιν ἐλεύθερον τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1822.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Γεωγραφικὰ—Ἱστορικὰ: Μεσολόγγιον. 2. Σημειώσατε τὸ νέον κατῶρθωμα τοῦ Μιαούλη. 3. Μὲ ποῖαν σπάντησιν εἶναι ὁμοία ἡ ἀπάντησις τῶν πολιορκουμένων εἰς τὸν Ὁμέρ Βρυώνη.

νην; Ἐνθυμηθῆτε: «Μολὼν λαβέ» καὶ «ὄχι». Σχετικὴ ἐργασία.
4. Προσπαθήσατε νὰ εὗρητε διήγημα τοῦ Α. Καρκαβίτσα σχετικὸν μὲ τὸν ὑπηρέτην τοῦ Βρυῶνι Γούναρη.

4. ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΛΗ ΕΙΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΑΥΤΟΥ

α' Ὁ Δράμαλης εἰς τὴν Πελοπόννησον

Μετὰ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἀποστάτου Ἄλῃ πασᾶ ὁ σουλτάνος διέταξε τὸν στρατηγὸν Μαχμουὺτ πασᾶν Δράμαλην νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ὁ Δράμαλης, ἀφοῦ ἔλαβε μαζί του 24 χιλιάδας πεζοὺς, 6 χιλιάδας ἵππεῖς καὶ πυροβόλα, ἀνεχώρησε κατὰ τὸν Ἰούνιον 1822 ἀπὸ τὴν Λάρισαν, ἐπέρασε χωρὶς ἐμπόδια τὴν Στερεάν καὶ τὸν Ἰσθμόν, ἐκυρίευσεν τὴν Κόρινθον καὶ ἐστρατοπέδευσε εἰς τὴν ἀργολικὴν πεδιάδα.

Ὁ τουρκικὸς χεῖμαρρος κατετρόμαξε τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἔσωσαν τὴν κατάστασιν. Ἀφοῦ συνενοήθησαν προηγουμένως καὶ κατέστρωσαν τὸ σχέδιον τῶν οἱ δύο ἄνδρες, ὁ Ὑψηλάντης ὠχυρώθη εἰς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Ἄργου μετὰ 700 ἄνδρας καὶ ὁ Κολοκοτρώνης μετέβη εἰς τὴν Τρίπολιν, διὰ νὰ συγκεντρώσῃ στρατόν.

Ὁ Δράμαλης ἐπολιόρκησε τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Ἄργου. Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς ἡμύνοντο. Τέλος ἐφθασεν ὁ Κολοκοτρώνης, ἐβοήθησε τὸν Ὑψηλάντην νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ Ἄργος καὶ συνητήθησαν εἰς τοὺς Μύλους τῆς Λέρνης μετὰ ἀπόφασιν νὰ ἐμποδίσουν τὸν Δράμαλην.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Δράμαλης (πληροφορία). 2. Μὲ ποίαν ἄλλην ἐκστρατείαν κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν παραλληλίζετε τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δράμαλη; 3. Ποῖον ἦτο τὸ σχέδιον τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ Ὑψηλάντου; 4. Διατί ὠχυρώθη εἰς τὸ Ἄργος ὁ Ὑψηλάντης; 5. Τί ἔκαμε κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Κολοκοτρώνης;

β' Καταστροφὴ τοῦ Δράμαλη

Πρὶν φύγῃ διὰ τὴν Τρίπολιν ὁ Κολοκοτρώνης διέταξε καὶ ἐκάησαν ὄλα τὰ σιτηρὰ τῆς ἀργολικῆς πεδιάδος, διὰ νὰ φέρῃ δυσκολίας εἰς τὸν ἐπισιτισμὸν τοῦ Δράμαλη.

Τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἶχε τὸ ἀποτελέσμα του. Πράγματι ὁ Δράμαλης ἐδυσκολεύετο νὰ ἐξεύρη ἄρτον καὶ τροφίμα διὰ τὸν στρατὸν του. Ἡ πείνα ἔγινεν αἰσθητή.

Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ διακόψῃ τὴν προέλασίν του καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κόρινθον. Ἐπειδὴ ὁμως ἐφοβεῖτο ἐπίθεσιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ὑποχώρησιν, ἠθέλησε νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς Ἕλληνας.

Ἔστειλε λοιπὸν τὸν Ἕλληνα γραμματέα του εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀρχηγούς νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ Δράμαλης τοὺς δίδει ἀμνηστειάν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἐγέλασαν, ὁ γραμματεὺς τοὺς εἶπε δῆθεν ἐμπιστευτικῶς, ὅτι ὁ Δράμαλης θὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Τρίπολιν καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσουν.

Ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ ἐπίστευσαν, ὅχι ὁμως καὶ ὁ Κολοκοτρώνης. Οὗτος ἀντελήφθη τὴν πονηρίαν τοῦ Δράμαλη, ἔπεισε καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς καὶ ἔσπευσαν, αὐτὸς μὲν νὰ καταλάβῃ τὰ στενά τῶν Δερβενακίων μεταξὺ Ἀργούς καὶ Κορίνθου, οἱ ἄλλοι δὲ ἀρχηγοὶ τὸ ὕψωμα τοῦ Ἁγίου Σώστη.

Τὴν 20ὴν Ἰουλίου ἐφάνησαν αἱ ἐμπροσθοφυλακαὶ τοῦ Δράμαλη. Ὁ Κολοκοτρώνης εἶχε δίκαιον. Μόλις οἱ Τούρκοι εἰσῆλθον εἰς τὰ στενά, ἤνοιξαν πυκνὸν πῦρ ἐναντίον των οἱ Ἕλληνες. Τὰ τουρκικὰ πτώματα ἐκάλυψαν τὰ στενά. Οἱ Τούρκοι ἔντρομοι φεύγουν πρὸς τὸν Ἁγιον Σώστην. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ νέα καταστροφή τοὺς περιμένει. Ὁ Παπαφλέσσας, ὁ Νικηταρᾶς καὶ ὁ Ὑψηλάντης θερίζουν ἀλύπητα τοὺς Τούρκους. Τέλος φθάνει καὶ ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ἡ καταστροφή εἶναι γενικὴ.

Τότε ὁ Δράμαλης προσπαθεῖ νὰ σωθῇ πρὸς τὸ Ἁγινόρι. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἡ τύχη τῶν Τούρκων δὲν ἦτο καλυτέρα. Χιλιάδες ἦσαν οἱ νεκροὶ τῶν μαχῶν τούτων καὶ ἄπειρα τὰ λάφυρα.

Ὁ Δράμαλης μὲ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του ἐφθασεν εἰς τὴν Κόρινθον. Εἶχε σκοπὸν νὰ διέλθῃ τὸν Ἴσθμόν καὶ νὰ φύγῃ, ἀλλ' ἐκεῖ πάλιν εἶχεν ὀχυρωθῆ ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος. Ἔτσι ἡ φυγὴ τοῦ Δράμαλη ἀπὸ τὴν Κόρινθον ἦτο ἀδύνατος.

Τέλος ὁ Δράμαλης ἀπὸ τὴν λύπην τοῦ καὶ τὰς ταλαιπωρίας ἀπέθανεν, τὰ λείψανα δὲ τοῦ στρατοῦ του, μόλις δύο χιλιάδες, ἔφυγον πρὸς τὰς Πάτρας. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἐδέχθησαν νέας ἐπιθέσεις καὶ ἐλάχιστοι Τοῦρκοι κατῶρθωσαν νὰ σωθοῦν.

Τόσον ἀτυχῆς ἦτο ἡ ἐκστρατεία τοῦ Δράμαλη. Ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ ἐπανάστασις ἐσώθη χάρις εἰς τὴν στρατηγικὴν εὐφυΐαν τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ ὁποῖος πλεόν διωρίσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοποννήσου.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Τί σὰς κάμνει ἐντύπωσιν ἀπὸ τὸ κεφάλαιον τοῦτο; 2. Ἡ εὐφυΐα τοῦ Κολοκοτρώνη. 3. Πληροφορίαι διὰ τὴν μάχην τῶν Δερβενακίων. Ποιήματα, διηγήματα σχετικὰ. 4. Ἡ σημασία τῶν μαχῶν τούτων. 5. Δημοτικὸν ἔξομα διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη.

III. ΤΡΙΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

1. ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΑΥΤΟΥ

Ἄφοῦ ὁ σουλτᾶνος δὲν κατῶρθωσε νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν, ἔστειλε κατὰ τὸ τρίτον ἔτος δύο στρατοὺς, με σκοπὸν νὰ εἰρηνεύσουν τὴν Στερεὰν καὶ κατόπιν νὰ ἐνωθοῦν καὶ νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ὁ πρῶτος στρατὸς μὲ ἀρχηγὸν τὸν Γιουσούφ πασᾶν Βερκόφτσαλην εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Στερεὰν καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς Ἀττικῆς, ἀλλ' ἠναγκάσθη λόγῳ ἀσθενειῶν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Λαμίαν.

Ὁ δεύτερος στρατὸς ἀποτελούμενος ἐξ 8000 τουρκαλιβανῶν ὑπὸ τὸν Μουσταῆ πασᾶν ἐπροχώρει πρὸς τὸ Καρπενήσιον καὶ τὴν Αἰτωλίαν, ἐνῶ ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης εἰσέβαλεν εἰς Ἀκαρνανίαν.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ἕλληνες ὀπλαρχηγοὶ ἐφιλονίκουν μεταξύ των διὰ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ στρατὸς εἶχε χάσει τὸ πνεῦμα τῆς πειθαρχίας. Τέλος ἡ Κυβέρνησις διώρισε ἀρχιστράτηγον τὸν υἱὸν τοῦ Κίτσου Μπότσαρη Μάρκον.

Ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἦτο σεμνὸς καὶ μετριόφρων καὶ ἐπολέμησε γενναιότατα εἰς τὸ Πέτα καὶ κατὰ τὴν πολιορ-

κίαν τοῦ Μεσολογγίου. Διὰ τὸν χαρακτήρα του καὶ διὰ τὰς ἀρετὰς του διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τῆς Δυτικῆς Στερεῶς, ἀλλ' οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ τὸν ὑπέβλεπον.

Τότε ὁ Μάρκος ἔσχισε ἔμπροσθέν των τὸ δίπλωμα καὶ

Θάνατος τοῦ Μάρκου

εἶπεν: «Ὅποιος εἶναι ἄξιος παίρνει τὸ δίπλωμα μὲ τὸ σπαθὶ ἔμπρὸς εἰς τὸν ἐχθρόν». Ἐπειτα ἔφυγε ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον καὶ ἔσπευσε πρὸς συνάντησιν τῶν Τούρκων πλησίον τοῦ Καρπενησίου.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐφάνη ἄνωθεν τοῦ Καρπενησίου ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ Μουσταῆ πασᾶ ἐκ 4000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Τσελαλεδὶν μπέην. Αὕτη, ἀφοῦ κατέλβε τὸ Καρπε-

νήσιον, ἐστρατοπέδευσε πλησίον αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν θέσιν Κεφαλόβρυσον.

Τὴν νύκτα τῆς 9ης Αὐγούστου, ἐνῶ οἱ Τοῦρκοι ἐκοιμῶντο εἰς τὸ περιμανδρωμένον στρατόπεδον, ἐπέπεσεν κατ' αὐτῶν ὁ Μάρκος καὶ ἐπροξένησε μεγάλην καταστροφὴν. Ἡθέλησεν ἀκόμη νὰ αἰχμαλωτίσῃ αὐτοπροσώπως καὶ τὸν Τσελαεδινὸν μπέην καὶ ὕψωσε τὴν κεφαλὴν ὑπεράνω τῆς μάνδρας, διὰ νὰ ἴδῃ εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἀλλὰ μία σφαῖρα τουρκαλβανοῦ τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὸ μέτωπον καὶ τὸν ἄφησεν ἄπνουν.

Οἱ σύντροφοί του λυπημένοι παρέλαβον τὸ πτώμα τοῦ ἠρωικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν, τὸ ἔφεραν εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ τὸ ἔθαψαν μὲ μεγάλας τιμάς.

Εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Καρπενησίου ἡ πατρίς ἔστησε μαρμάρινην τὴν προτομὴν τοῦ Μάρκου, εἰς μικρὰν δὲ ἀπόστασιν εὐρίσκεται τὸ Κεφαλόβρυσον, ὅπου ἐν μέσῳ μεγάλων πλατάνων εὐρίσκεται τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον ἔπεσεν ἐνδόξως ὁ Μάρκος.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου ὁ Μουσταῖ πασαῶς ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Αἰτωλίαν καὶ ἀφοῦ ἠνώθη μὲ τὸν Ὅμηρ Βρυώνην ἐπολιόρκησαν τὸ Αἰτωλικόν, κείμενον ἐπὶ νησίδος πλησίον τοῦ Μεσολογγίου. Ἐπῆλθεν ὁμως ὁ χειμὼν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ φύγουν εἰς τὴν Ἥπειρον.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Προσπαθήσατε νὰ γράψετε ἓνα διάλογον ἢ ἓνα δραματάκι μὲ θέμα: Τὸ δίπλωμα τοῦ Μάρκου. 2. Μάρκος Μπότσαρης (πληροφορίαι, βιογραφικῶς). 3. Δημοτικὸν ζῆμα διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου. 4. Ἄλλα σχετικὰ ποιήματα. 5. Ἀλληλογραφία. 6. Λεξικὸν ὀνομάτων, λεύκωμα, πίναξ χρονολογιῶν.

2. Ο ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΕΝ ΕΥΡΩΠῃ ΚΑΙ Ο ΛΟΡΔΟΣ ΒΥΡΩΝ

α' Ἡ δημιουργία τοῦ φιλελληνισμοῦ

Ἀπὸ τὴν πτώσιν τοῦ Βυζαντίου ἀκόμη καὶ καθ' ὄλην τὴν περίοδον τοῦ μεσαίωυος ὁ Ἑλληνισμὸς ἀπέκτησε μεγάλας συμπαθείας μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Ἐν ρεῦμα φι-

λελληνικὸν ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται, τὸ ὁποῖον ὠγκοῦτο κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας.

Ὅταν ὅμως ἤρχισεν ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, τὰ βλέμματα ὄλων ἐστρέφοντο πρὸς τὸ ἀγωνιζόμενον ἔθνος καὶ με συμπαθείας παρηκολούθουν τοὺς ἀγῶνας του.

Αἱ συμπάθειαι αὗται συντόμως μετεβλήθησαν εἰς πράξεις. Εὐποροὶ, ἰδιῶται, λόγιοι, ποιηταὶ καὶ ἄνθρωποι πάσης τάξεως ἵδρυσαν φιλελληνικοὺς συλλόγους εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης. Οἱ σύλλογοι οὗτοι ἐνίσχουν τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἔθνους ἀποστέλλοντες τροφίμα, πολεμοφόδια καὶ χρήματα καὶ ἐνήργουν πλησίον τῶν κυβερνήσεων τῶν διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἔτσι ἐδημιουργήθη σοβαρὸν φιλελληνικὸν ρεῦμα εἰς τὴν Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Ἀμερικὴν, Γερμανίαν, Ἑλβετίαν, Ρωσίαν, Ἰταλίαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας.

Ἡ κίνησις αὕτη λέγεται **φιλελληνισμός**, οἱ δὲ ἐνεργοῦντες καὶ ἀγαπῶντες τὴν Ἑλλάδα **φιλέλληνες**.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πότε ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ὁ φιλελληνισμός; 2. Ποῖοι ἦσαν οἱ λόγοι τῆς ἀναπτύξεώς του; 3. Γνωρίζετε φιλέλληνας; ποίους; 4. Εἶδομεν μέχρι τώρα φιλέλληνας νὰ πολεμοῦν κατὰ τῶν Τούρκων; Ποῦ; 5. Συγκεντρώσατε περισσοτέρας πληροφορίας διὰ τὸν φιλελληνισμόν.

β' Λόρδος Βύρων

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φιλέλληνας δὲν ἠργάζοντο μόνον εἰς τὰς πατρίδας τῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κατήρχοντο εἰς τὴν ἀγωνιζομένην χώραν καὶ ἐπολέμουν κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ ἐξοχώτερος ἐξ ὄλων τῶν φιλελλήνων ἦτο ὁ Ἄγγλος ποιητὴς Λόρδος Μπάϊρον ἢ Βύρων.

Ὁ Βύρων εἰς ἓν ἀπὸ τὰ ταξιδιά του εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἀθήνας πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ γλυκὺς οὐρανὸς καὶ τὸ κλίμα τῆς χώρας, ἡ παράδοσις, ἡ ἱστορία τῆς καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς συνεκίνησαν βαθύτατα τὴν ψυχὴν τοῦ Βύρωνος καὶ ἠγάπησε τὴν Ἑλλάδα ὡς δευτέραν του πατρίδα. Οἱ φλογεροὶ του στίχοι δὲν εἶναι τὸ μόνον δεῖγμα τῶν φιλελληνικῶν αἰσθημάτων του. Ὁ ἴδιος, ἀφοῦ ἠλέκτρισε τὰς ψυχὰς τῶν συμπατριωτῶν του

Κ. Θ. Γιαννακοπούλου: Ἱστορία ΣΤ' Δημοτικοῦ

και ἐθέριμανε τὴν ἀγάπην των πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀπεφά-
σισε νὰ κατεβῆ εἰς τὴν ἀγαπητὴν του χώραν καὶ νὰ ἐνι-
σχύσῃ τὴν προσπάθειάν της.

Ἔτσι, ἀφοῦ ἄφησε τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς ἀνέσεις του, ἦλθεν

Λόρδος Βύρων

εἰς τὴν Κεφαλληνίαν καὶ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέν-
νων τοῦ 1823 ἔφθασεν εἰς τὸ Μεσολόγγιον.

Οἱ Ἕλληνες τὸν ὑπεδέχθησαν «ὅπως περιμένουν τὴν
μητέρα των τὰ χελιδόνια». Ὁ Βύρων ἐφόρεσε τὴν ἑλληνι-
κὴν φουστανέλλαν καὶ ἤρχισε τὸ ἔργον του. Προσεπά-
θησε νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς ἀρχηγούς, οἱ ὅποιοι ἐμάλλωνον
μεταξύ των, ἐτόνωσε τοὺς Ἕλληνας καὶ μὲ ἰδικὰ του χρή-
ματα κατήρτισε σῶμα ἐκ 500 Σουλιωτῶν, διὰ νὰ ἐκστρα-
τεύσῃ κατὰ τῶν Τούρκων.

Τὸ ὑγρὸν ὁμῶς κλίμα τοῦ Μεσολογγίου, ἡ κούρασις καὶ αἱ ταλαιπωρίαὶ ὑπέσκαψαν τὴν ὑγείαν του, ἠσθένησε σοβαρῶς καὶ τὴν 7ην Ἀπριλίου ἀπέθανεν ἐκ πνευμονίας εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Ἀποθνήσκων δὲ εἶπεν: «Ἑλλάς μου, σοῦ ἔδωσα πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ δώσῃ ἄνθρωπος, τὰ πλοῦτή του, τὸν καιρὸν του, τὴν ὑγείαν του καὶ τῶρα καὶ αὐτὴν μου τὴν ζωὴν. Εἶθε ἡ θυσία μου νὰ εἶναι διὰ τὴν εὐτυχίαν σου».

○ Τὸν θάνατον τοῦ Βύρωνος ἐθρήνησαν οἱ Ἕλληνες. Ἡ ἐλευθέρα Ἑλλάς ἔστησε πρὸς τιμὴν του μνημεῖον εἰς τὸ Μεσολόγγιον, εἰς τὰς Ἀθήνας δὲ καὶ εἰς τὸν χῶρον τοῦ Ζαπτείου μαρμάρινον σύμπλεγμα, τὸ ὁποῖον παριστάνει τὴν Ἑλλάδα νὰ στεφανῶνῃ τὸν μέγαν φιλέλληνα.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφορίαι διὰ τὸν Βύρωνα καὶ βιογραφικά. 2. Ποία ἦτο ἡ συμβολὴ του εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα; 3. Διηγήματα διὰ τὸν Βύρωνα. 4. Ποιήματα: Νὰ εὐρεθῇ καὶ νὰ ἀνακοινωθῇ τὸ ποίημα τοῦ Σολωμοῦ εἰς τὸν Λόρδον Μπάϊρον»

3. ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Φαίνεται, ὅτι ἡ μοῖρα τῆς Ἑλλάδος τὸ ἔχει, νὰ μὴ ἡσυχάζῃ ἀπὸ ἐμφυλίους πολέμους. Ὅπως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἔτσι καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, αἱ ἔριδες δὲν ἔλειψαν.

Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς ἐμάλλωναν, ὅπως εἶδομεν, διὰ τὰ πρωτεῖα. Εἰς τὴν Πελοπόννησον δὲ τῶρα ἐγένετο τὸ ἴδιον.

Εἰς τὴν Πελοπόννησον ὑπῆρχον δύο μερίδες, ἡ μερὶς τῶν στρατιωτικῶν μὲ τὸν Κολοκοτρῶνην καὶ ἡ μερὶς τῶν πολιτικῶν μὲ τὸν Μαυροκορδάτον.

○ Τὸν Μάρτιον τοῦ 1823 ἐγένετο ἡ δευτέρα ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ Ἄστρος. Κατ' αὐτὴν ἐπεκράτησαν οἱ πολιτικοί. Πρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἐγένετο ὁ Πετρόμπεης καὶ τοῦ βουλευτικοῦ ὁ Μαυροκορδάτος.

○ Τὸ βουλευτικὸν ὁμῶς κατὰ τὰς νέας ἐκλογὰς ἐξέλεξε πρόεδρον τὸν Γεώργιον Κουντουριώτην, ἐνῶ τὸ ἐκτελεστικὸν ἦτο μὲ τὸ μέρος τοῦ Κολοκοτρῶνη. Ἔτσι δὲ τὰ δύο

σώματα έχωρίσθησαν καὶ ἀπετέλεσαν δύο κυβερνήσεις.

Ἡ μερίς τοῦ Κολοκοτρῶνη μὲ τοὺς δυσηρεστημένους ἐκήρυξε τέλος ἐπανάστασιν. Ἐνικήθη ὁμως ὁ Κολοκοτρῶνης, ἔχασε τὸν υἱὸν τοῦ Πάνου εἰς μίαν μάχην καὶ ὁ ἴδιος συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ προφήτου Ἑλίου εἰς τὴν Ὑδραν.

Ἐξ ἄλλου ἢ Κυβέρνησις συνέλαβε καὶ τὸν Ὀδυσσεά Ἀνδροῦτσον, ὁ ὁποῖος ἦτο φίλος τοῦ Κολοκοτρῶνη, διότι τὸν κατηγορήσαν, ὅτι συνεννοεῖτο μὲ τοὺς Τούρκους. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐφυλακίσθη ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, μίαν πρωτῶν δὲ εὐρέθη τὸ πτώμα του κάτω ἀπὸ τοὺς βράχους. Ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι τὸν ἐπνίξε τὸ πρωτοπαλλήκαρόν του Γκούρας, ἄλλοι δέ, ὅτι ἐπεχείρησε νὰ δραπετεύσῃ καὶ ἐφονεύθῃ.

ΕΓΓΑΣΙΑΙ: 1. Κάμετε ἀναδρομὴν εἰς τὴν ἱστορίαν μας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ σημειώσατε τοὺς ἐμφυλίους πολέμους. 2. Συμπεράσματα ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ διδάγματα. 3. Πιστεύετε τὴν κατηγορίαν, τὴν ὁποίαν ἀπέδωσαν εἰς τὸν Ἀνδροῦτσον; διατί; 4. Εἶδατε τί δημιουργοῦν τὰ πάθη καὶ τὰ μίση; 5. Ἐλεύθεραί ἐργασίαι.

IV. ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1824)

1. Ο ΣΟΥΛΤΑΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ

Ὄταν εἶδεν ὁ σουλτάνος, ὅτι δὲν ἠδύνατο μὲ τὰς δυνάμεις του νὰ καταβάλλῃ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ ὑποτελοῦς πασᾶ τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ Ἀλή.

Ὁ Μεχμέτ ἐδέχθη νὰ βοηθήσῃ τὸν σουλτάνον μὲ στρατὸν καὶ στόλον. Συνεφώνησαν ὁμως τὰ ἑξῆς: 1. Ἡ Κύπρος καὶ ἡ Κρήτη νὰ παραχωρηθοῦν εἰς τὸν Μεχμέτ. 2. Πασᾶς τῆς Πελοποννήσου νὰ διορισθῇ ὁ υἱὸς του Ἰμπραήμ. 3. Ὁ αἰγυπτιακὸς στόλος νὰ ὑποτάξῃ τὴν Κρήτην καὶ τὴν Κάσον. 4. Ὁ τουρκικὸς νὰ καταστρέψῃ τὰ Ψαρά. 5. Ὁ αἰγυπτιακὸς στρατὸς νὰ ὑποτάξῃ τὴν Πελοπόννησον. 6. Ὁ τουρκικὸς τὴν Στερεάν καὶ 7. Οἱ δύο στόλοι νὰ ἐνωθοῦν κατόπιν καὶ νὰ ὑποτάξουν τὴν Ὑδραν, τὰς Σπέτσας καὶ τὴν Σάμον.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Αίγυπτος (γεωγραφικά, Ιστορικά). 2. Πληροφορία διὰ τὸς Μεχμέτ Ἀλῆν, Ἰμπραήμ. 3. Πληροφορία διὰ τὸν αἰγυπτιακὸν στρατὸν καὶ στόλον. 4. Πῶς σὰς φαίνεται ἡ συμφωνία σουλτάνου καὶ Μεχμέτ ;

2. ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΣΟΥ

Ἀπὸ τοῦ 1822 ὁ σουλτάνος εἶχεν ἀναθέσει τὴν διοίκησιν τῆς Κρήτης εἰς τὸν Μεχμέτ. Οὗτος, ὅταν ἐπανεστάτησεν ἡ Κρήτη, ἔστειλεν ἐναντίον τῆς τὸν γαμβρόν του Χασάν πασᾶν.

Ὁ Χασάν διεσκόρπισε τοὺς Κρήτας καὶ προέβη εἰς μεγάλας σφαγὰς καὶ λεηλασίας. Μετὰ τὸν θάνατόν του ὁμοῦ οἱ Κρήτες ἐπανεστάτησαν πάλιν καὶ ἐστάλη εἰς τὴν νῆσον ὁ Ἀλβανὸς Χουσεῖν μπέης τὸν Μάρτιον τοῦ 1824.

Οὗτος ὑπέταξε τὴν νῆσον. Μερικοὶ Κρήτες (370 ἐν ὄλῳ ἄνδρες καὶ γυναικόπαιδα) ἐκλείσθησαν εἰς σπήλαιον πλησίον τοῦ χωρίου Μελιδονίου. Ὁ Χουσεῖν ἐπολιόρκησε τὸ σπήλαιον ἐπὶ τρεῖς μῆνας καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ κυριεύσῃ, ἔφραξε τὴν εἴσοδον, ἤνοιξεν ὀπὴν εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ σπηλαίου καὶ ἔρριψεν ἐντὸς εὐφλέκτους ὕλας. Ἔτσι οἱ δυστυχεῖς Κρήτες ἀπέθανον.

Μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Κρήτης ὁ Χουσεῖν ἔστρεψε τὴν μανίαν του κατὰ τῆς μικρᾶς νήσου Κάσου. Παρ' ὄλας τὰς ὀχυρώσεις τῶν Κασίων ὁ Χουσεῖν ἀπεβίβασε τὸν στρατὸν του, κατέστρεψε τὴν ἡρωϊκὴν νῆσον καὶ κατέσφαξε τοὺς κατοικοὺς τῆς.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Γεωγραφικά, Ιστορικά: Κρήτη, Κάσος. 2. Χασάν πασᾶς. Χουσεῖν μπέης. 3. Πληροφορία διὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν Κρητῶν. 4. Αἱ βαρβαρότητες τῶν Τούρκων (σπήλαιον Μελιδονίου κ.τ.λ.).

3. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Τὴν 24ην Μαρτίου 1824 ὁ τουρκικὸς στόλος ἐκ 245 πλοίων καὶ 14 χιλ. ἀνδρῶν μὲ ναύαρχον τὸν Χοσεῖν πασᾶν ἐξῆλθεν εἰς τὸ Αἰγαῖον, ἐνεφανίσθη πρὸ τῶν Ψαρῶν τὴν 20ὴν Ἰουνίου καὶ ἐπολιόρκησε τὴν νῆσον.

Οἱ Ψαριανοὶ ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν ἄλλων Ἑλλή-

νων, ἀλλὰ κανεῖς δὲν ἐκινήθη. Τότε ἀπεφάσισάν νά πολεμήσουν μόνοι.

Οἱ Ψαριανοὶ ἠγωνίζοντο ἡρωϊκώτατα. Οἱ Τούρκοι ὅμως κατέβαλον τὴν ἀντίστασιν, παρέδωσαν τὴν πόλιν εἰς τὰς φλόγας καὶ ἤρχισαν ἀγρίας σφαγὰς καὶ πρωτοφανεῖς λεηλασίας.

Πολλοὶ Ψαριανοὶ εἶχον καταφύγει εἰς τὸ φρούριον Παλαιόκαστρον. Καὶ ἐκεῖ οἱ Τούρκοι τοὺς ἐπολιόρκησαν. Ἄλλ' ὅταν ἡ ἀντίστασις ἤρχισε νά κάμπτεται, ὁ Ἀντώνιος Βρατσάνος ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ ἀνετινάχθησαν ὅλοι εἰς τὸν ἀέρα μαζί μὲ 2.000 Τούρκους.

Εἰς τὰ Ψαρὰ εἶχον καταφύγει 23 χιλ. πρόσφυγες ἐκ διαφόρων μερῶν. Ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν ἢ ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι 17 χιλιάδες, ἐκ τῶν Ψαριανῶν δὲ ἐσώθησαν μόνον 3 χιλιάδες.

Ἔτσι τὰ Ψαρὰ κατεστράφησαν ὀλοσχερῶς. Ἐπάνω ὅμως ἀπὸ τὴν καταστροφὴν ἔμεινεν ἡ δόξα τῆς γενναίας νήσου, τὴν ὁποῖαν ἀπηθανάτισε ὁ ζωγράφος Γύζης καὶ ὁ ἔθνικὸς ποιητὴς μας Διον. Σολωμὸς εἰς τὸ ποίημά του.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Τὰ Ψαρὰ κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα (συγκέντρωσις πληροφοριῶν). 2. Αὐτοθυσία Βρατσάνου. Ἄλλα ὅμοια παραδείγματα. 3. Ὁ πίναξ τοῦ Γύζη: «Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν» ἀπὸ εἰκόνες. 4. Τὸ ποίημα τοῦ Σολωμοῦ: «Στῶν Ψαρῶν τὴν ὀλόμαυρη ράχη». Νά εὑρεθῇ. 5. Διηγήματα, ποιήματα, λεύκωμα κ.τ.λ.

4. Η ΜΕΓΑΛΗ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΑ

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν ὁ Χοσρέφ ἐστράφη κατὰ τῆς Σάμου, ἀλλ' ἠμποδίσθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ὁ ὁποῖος εἶχε νουάρχον τὸν Σαχτούρην.

Τότε εἰς τὸ στενὸν μεταξὺ Σάμου καὶ Μικρᾶς Ἀσίας συνήφθησαν τέσσαρες ναυμαχίαι εἰς διάστημα 6 ἡμερῶν (31 Ἰουλίου—5 Αὐγούστου 1824), κατὰ τὰς ὁποίας ὁ τουρκικὸς στόλος ἐνίκηθη. Κατὰ τὴν τετάρτην δὲ ναυμαχίαν ἀνετινάχθησαν καὶ τρία τουρκικὰ πλοῖα ὑπὸ τοῦ Κανάρη, Βατικιώτη καὶ Ματρόζου.

Ὁ Χοσρέφ ἐπλευσε τότε εἰς Κῶν, ὅπου συνητήθη μὲ τὸν

Ἰμπραήμ καὶ τὸν αἰγυπτιακὸν στόλον. Οἱ δύο στόλοι ἠνώθησαν καὶ με δύναμιν 400 πλοίων καὶ 50 χιλ. ἀνδρῶν ἐπήρηχοντο κατὰ τῆς Σάμου.

Τὸν αἰγυπτιακὸν στόλον συνήνητησεν ὁ ἑλληνικὸς με 80 πλοῖα καὶ με ναύαρχον τὸν Μισαοῦλην εἰς τὸν κόλπον τοῦ Γέροντα μεταξὺ τῆς Ἀλικαρνασοῦ καὶ τῆς Σάμου. Συνήψε τότε μεγάλην ναυμαχίαν τὴν 24ην Αὐγούστου ὁμοίαν εἰς σημασίαν με τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος καὶ διεσκορπίσε τὸν ἐχθρικὸν στόλον.

Τέλος τὴν 29ην Αὐγούστου ἔγινε νέα ναυμαχία παρὰ τὰ Τσάταλα, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ πυρπολητὴς Θεοχάρης ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἀέρα τὴν ἐχθρικὴν ναυαρχίδα.

Ἄφοῦ οἱ Τοῦρκοι δὲν κατώρθωσαν νὰ καταστρέψουν τὴν Σάμον, ἐχωρίσθησαν. Καὶ ὁ μὲν τουρκικὸς στόλος ἐτράπη πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, ὁ δὲ Ἰμπραήμ κατηυθύνθη πρὸς τὴν Κρήτην.

Τὸν τελευταῖον τοῦτον κατεδίωξεν ὁ Μισαοῦλης μέχρι τοῦ λιμένος τοῦ Ἡρακλείου τῆς Κρήτης καὶ εἰς νέαν ναυμαχίαν τὸν ἐνίκησε καὶ τὸν διεσκορπίσε καὶ συνέλαβε πολλὰ πλοῖα.

Ἐπειτα ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἀπευῦρθη λόγῳ τοῦ χειμῶνος, ὁ δὲ Ἰμπραήμ εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Σούδας.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Σημιώσατε ὅλα τὰ κατορθώματα τοῦ Μισαοῦλη, τὰ ὁποῖα εἶδομεν ἕως τώρα. 2. Εὔρετε τὸ ποίημα τοῦ Στρατήγη: «Ματρόζος» καὶ νὰ τὸ ἀνακοινώσητε εἰς τὴν τάξιν. 3. Συνεχίσατε ἐργασίας σας μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ποιήματος. 4. Ἀπορίαι, ἀνακοινώσεις, διδάγματα.

V. ΠΕΜΠΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1825)

1. Ο ΙΜΠΡΑΗΜ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ

α' Μάχη εἰς τὸ Κρεμμύδι καὶ ἄλωσις τῆς Σφακτηρίας

Πρὶν ἀκόμη τελειώσῃ ὁ χειμὼν, τὴν 11ην Φεβρουαρίου 1825 ὁ Ἰμβραήμ ἦλθε με 50 πλοῖα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἀπεβίβασεν εἰς τὴν Μεθώνην 4000 πεζοὺς καὶ 500 ἵππεῖς. Κατόπιν ἔφερον ἀπὸ τὴν Κρήτην 6000 πεζοὺς ἀκόμη καὶ ἄλλους 500 ἵππεῖς. Με τὰς δυνάμεις αὐτὰς διεσκορπίσε

τούς Έλληνας παρά τὴν Κορώνην καὶ ἐπροχώρει κατὰ τοῦ Ναυαρίνου.

Ἐναντίον τοῦ Ἱμπραήμ ἐξεστράτευσε τότε ὁ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως Γεώργιος Κουντουριώτης μὲ 8 χιλιάδας ἄνδρας. Ἄλλ' οὗτος μετ' ὀλίγον ἄφησεν ὡς ἀρχιστράτηγον τὸν Σκούρτην καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ὑδραν.

Ὁ Σκούρτης κατέλαβε τὸ **Κρεμμύδι**, εὐρισκόμενον μεταξὺ Μεθώνης καὶ Ναυαρίνου, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Ἱμπραήμ νὰ προχωρήσῃ. Ἄλλ' ὁ Ἱμπραήμ ἐπετέθη κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς διεσκόρπισεν.

Ὁ Ἱμπραήμ ἐξ ἄλλου ἀνέθεσεν εἰς τὸν Χουσεῖν νὰ κυριεύσῃ τὴν **Σφακτηρίαν**, μικρὰν νῆσον εὐρισκομένην ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος τοῦ Ναυαρίνου. Τὴν νῆσον ταύτην ὑπερήσπιζον 800 Ἕλληνες. Ἡ ἀντίστασις τῶν ἠρωϊκῶν μαχητῶν ἐκάμφθη τέλος. Ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν 350 Ἕλληνες καὶ 200 συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι. Μεταξὺ τῶν φονευθέντων ἦσαν ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Τσαμαδός, ὁ Σαχίνης, ὁ Ἰταλὸς φιλέλλην Σανταρόζα καὶ ἄλλοι. Τέλος ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Δημ. Σαχτούρης κατάρθωσαν νὰ ἐπιβιβασθοῦν εἰς πλοῖον καὶ νὰ φύγουν.

Τὴν ἄλωσιν τῆς Σφακτηρίας ἐξεδικίθη ὁ Μισοῦλης. Ὁ ἀτρόμητος θαλασσινὸς εἰσῆλθεν κατὰ τὴν νύκτα εἰς τὸν λιμένα τῆς Μεθώνης καὶ ἐπυρπόλησε 30 αἰγυπτιακὰ πλοῖα, ὁ δὲ Σαχτούρης συνήντησε παρά τὸν Καφηρέα τὸν τουρκικὸν στόλον ὑπὸ τὸν Χοσρέφ καὶ τὸν διεσκόρπισε.

Ὁ Ἱμπραήμ ἐξ ἄλλου ἐκυριεύσε τὸ Ναυαρίνον καὶ τὴν Πύλον καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πελοποννήσου σπεύρων παντοῦ τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν ὄλεθρον.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Γεωγραφικά: Μεθώνη, Κρεμμύδι, Σφακτηρία, Ναυαρίνον. 2. Πληροφορίαι διὰ τὰ πρόσωπα τοῦ κεφαλαίου καὶ βιογραφικά. 3. Σημειώσατε ὄλα τὰ γνωστὰ κατορθώματα τοῦ Μισοῦλη. 4. Ἐλεύθεραι ἐργασίαι, ἀπορίαι, ἀνακοινώσεις, πίνακες κ.τ.λ.

β' Μάχη εἰς τὸ Μανιάκι καὶ θάνατος τοῦ Παπαφλέσσα

Αἱ μεγάλαι ἐπιτυχίαι τοῦ Ἱμπραήμ κατετρόμαξαν τοὺς Ἕλληνας. Ὅλοι ἐπίστευον, ὅτι μόνον ὁ Κολοκοτρώνης

ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν. Ἄλλ' ὁ «γέρος τοῦ Μωριαῖ» ἐκρατεῖτο ἀκόμη εἰς τὰς φυλακάς τῆς "Υδρας.

Τότε ὁ Παπαφλέσσα ἀπεφάσισε νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸν Ἰμπραῖμ. Ἀφοῦ ἔλαβε μαζί του 1000 ἄνδρας καὶ συνέστησε νὰ ἀποφυλακίσουν τὸν Κολοκοτρώνην, ἔσπευσε καὶ ὠχυρώθη εἰς τὸ Μανιάκι εἰς τρεῖς σειρὰς προμαχῶνων κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου.

Τὴν 20ὴν Μαΐου ἐφάνη ὁ Ἰμπραῖμ μὲ τὰς ὀρδὰς του καὶ ἐπετέθη κατὰ τοῦ Παπαφλέσσα. Οἱ σύντροφοὶ του, ὅταν εἶδον τὸν ἐχθρικὸν ὄγκον, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Περί τὸν Παπαφλέσσαν ἔμειναν μόνον 300 ἄνδρες, οἱ ὅποιοι μάχονται μὲ ἐξαίρετον ἀνδρείαν καὶ θερίζουν τὰς τάξεις τῶν Αἰγυπτίων.

Μία ἀληθινὴ γιγαντομαχία συνάπτεται. Τὰ πτώματα τοῦ ἐχθροῦ καλύπτουν τὸ πεδίου τῆς μάχης. Μὲ λύσσαν ὅμως οἱ Αἰγύπτιοι ὀρμοῦν καὶ μὲ ἐφ' ὄπλου λόγχην εἰσέρχονται εἰς τοὺς προμαχῶνας. Ἐκεῖ φονεύουν καὶ φονεύονται. Καὶ ὁ ἐξοτωτικὸς ἀγὼν συνεχίζεται, ἕως ὅτου ἔπεσαν ὅλοι οἱ ἀνδρεῖοι ὑπερασπισταὶ τοῦ Μανιακίου μὲ τὸν ἀρχηγόν των Παπαφλέσσαν.

Ὁ ἥλιος ἐφώτιζε τὴν πρωτὴν τῆς ἐπομένης τὰς ἡρωϊκὰς μορφάς. Ὁ Ἰμπραῖμ, ὅταν εἶδε τὸ θέαμα, ἐθαύμασε τοὺς ἀντιπάλους του καὶ ἐζήτησε τὸ πτώμα τοῦ Παπαφλέσσα. Ὅταν τὸ ἔφερον, διέταξε νὰ τὸ καθαρίσουν καὶ νὰ τὸ στήσουν εἰς ἓν δένδρον.

Ὁ Ἰμπραῖμ τότε ἐστάθη πρὸ τοῦ νεκροῦ, ἐθαύμασε τὸ παράστημά του καὶ εἶπε: «Κρίμα νὰ χαθοῦν τέτοιοι λεβέντες». Ἐπειτα ἐπλησίασε καὶ ἐφίλησε τὸν νεκρόν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ἐπρέπε ὁ Κολοκοτρώνης νὰ μείνῃ εἰς τὴν φυλακὴν; διατί; 2. Τί γνωρίζομεν περὶ Παπαφλέσσα; 3. Ὁ Παπαφλέσσας καὶ οἱ τριακόσιοί του. 4. Ἀναζητήσατε τὸ διήγημα τοῦ Μητσάκη: «Τὸ Μανιάκι». Νὰ ἀνακοινωθῇ καὶ ἐπεξεργασθῇ ἀπὸ τὴν τάξιν.

γ' Ἐπιδρομαὶ τοῦ Ἰμπραῖμ εἰς τὴν Πελοπόννησον

Αἱ ἐπιτυχίαι τοῦ Ἰμπραῖμ ἔκαμαν τοὺς Ἕλληνας νὰ ζητοῦν τὸν Κολοκοτρώνην. Πόσον χρήσιμος θὰ ἦτο ὁ Κο-

λοκοτρώνης κατά την δύσκολον αὐτὴν περίστασιν τὸ ἀνεγνώρισεν καὶ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις καὶ διὰ τοῦτο δύο ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Παπαφλέσσα (18 Μαΐου) ἀπεφυλάκισε τὸν γέρον τοῦ Μωριᾶ καὶ τὸν διώρισεν ἀρχιστράτηγον τῆς Πελοποννήσου.

Πολλοὶ πολεμισταὶ τότε ἔτρεξαν πλησίον τοῦ με ἐνθουσιασμόν, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης, ἀφοῦ ἐτοίμασεν ἀξιόλογον στρατόν, ἔσπευσε νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸν Ἴμπραῆμ.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ἴμπραῆμ κατέλαβε τὸ **Νησίον** καὶ τὰς **Καλάμας** καὶ ἐβάδιζε κατὰ τῆς Τριπόλεως καίων, λεηλατῶν, σφάζων καὶ καταστρέφων τὰ δένδρα καὶ τὴν παραγωγὴν.

Ὁ Κολοκοτρώνης προσεπάθησε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ παρὰ τὸ **Ἄκοβον**. Ἀπέτυχεν ὅμως καὶ ἤλθεν εἰς τὸ Χρυσοβίτιο, ἐνῶ ὁ Ἴμπραῆμ εἰσῆλθεν θριαμβευτῆς εἰς τὴν Τρίπολιν.

Ἀπὸ τὴν Τρίπολιν ὁ Ἴμπραῆμ ἐπροχώρει πρὸς τὸ Ναύπλιον καταστρέφων τὰ πάντα διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου. Ὁ Ὑψηλάντης ὅμως τὸν ἀντιμετώπισε πλησίον τῶν Μύλων καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Τρίπολιν.

Ἐπειδὴ ὁ Ἴμπραῆμ εἶχε πολὺν καὶ γυμνασμένον στρατόν, δὲν ἦτο εὐκόλον εἰς τὸν Κολοκοτρώνην νὰ κάμῃ τακτικὸν πόλεμον. Διὰ τοῦτο ἔκαμνε κλεφτοπόλεμον. Τοῦτο ὅμως δὲν ἠμπόδιζε τὸν Ἴμπραῆμ νὰ κάμῃ τὰς ἐπιδρομάς του καὶ νὰ ἔχῃ ὑπὸ τὴν κατοχὴν του ὀλόκληρον τὴν Πελοπόννησον, πλὴν τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Μάνης.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας εἶχε τρομοκρατηθῆ. Αἱ σφαγαὶ ἦσαν ἀνήκουστοι. Αἱ καταστροφαὶ ἄνευ προηγουμένου. Καὶ τότε μόνον ἀνέπνευσεν ὁ πληθυσμὸς, ὅταν ὁ Ἴμπραῆμ μετέβῃ νὰ βοηθήσῃ τὸν Κιουταχὴν, ὁ ὁποῖος ἐπολιόρκει τὸ Μεσολόγγιον.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Συγκεντρώσατε περισσότερας πληροφορίας διὰ τὰς ἐπιδρομάς τοῦ Ἴμπραῆμ. 2. Ἀνακοινώσεις, ἀπορίαι, ἐλεύθερα ἔργασια.

2. ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Ὁ σουλτᾶνος, ὅπως γνωρίζομεν, εἶχε συμφωνήσει μὲ

τὸν Μεχμέτ, ἐκεῖνος μὲν νὰ καταβάλλῃ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Στερεᾶς, ὁ δὲ Μεχμέτ τῆς Πελοποννήσου.

Ἦδη ὁ Ἰμπραήμ ἔκαμνε τοιαῦτα κατορθώματα, ὥστε ἦγειρον τὸν θαυμασμὸν τοῦ σουλτάνου καὶ τὴν ζηλοτυπίαν του. Διὰ τοῦτο ἔστειλε τὸν Κιουταχῆν νὰ κυριεύσῃ τὸ Μεσολόγγιον μὲ τὴν ἐντολήν: «Ἡ τὸ Μεσολόγγι ἢ τὴν κεφαλὴν σου».

Ἔτσι ὁ Κιουταχῆς μὲ 30 χιλιάδας ἄνδρας ἤρχισε νὰ πολιορκῆ τὴν πόλιν τὴν 13ην Ἀπριλίου 1825, ἐνῶ ὁ Χοσρέφ ἔκαμε ἀποκλεισμὸν ἀπὸ θαλάσσης.

Μέσα εἰς τὸ Μεσολόγγιον ὑπῆρχε φρουρὰ ἐκ 4 χιλιάδων ἀνδρῶν. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἠτοίμασαν τὴν ἄμυναν καὶ τὰ ὀχυρώματα καὶ ἀνθίσταντο γενναίως.

Ὁ Κιουταχῆς τοὺς ἐπρότεινε νὰ παραδοθοῦν, ἀλλ' ὅταν εἶδεν, ὅτι αἱ προτάσεις του ἀπερρίφθησαν, ἔκαμε πολλὰς ἐφόδους νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν, ἀλλ' ὄλαι ἀπετύγχανον.

Αἱ τροφαὶ ὅμως καὶ τὰ πολεμοφόδια ἤρχισαν νὰ λείπουν καὶ οἱ πολιορκούμενοι εὐρίσκοντο εἰς δύσκολον θέσιν. Εὐτυχῶς ὅμως, ποὺ ἦλθεν ἡ σωτηρία. Ὁ Μισούλης μὲ τὸν στόλον ἔσπασε πάλιν τὸν ἀποκλεισμὸν, ἔφερε τροφὰς καὶ πολεμοφόδια εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν στόλον τοῦ Χοσρέφ.

Ἐνῶ οἱ πολιορκούμενοι ἀνεθάρρησαν τώρα, ἡ θέσις τῶν πολιορκητῶν ἤρχισε νὰ χειροτερεύῃ. Αἱ τροφαὶ καὶ τὰ πολεμοφόδια ἐμειώθησαν. Πολλοὶ ἐλιποτάκτου. Φθορὰς εἶχον ἀρκετάς. Ἀσθενεῖαι τοὺς ἐμάστιζον καὶ ὁ χειμὼν ἦλθεν.

Ὅλα αὐτὰ ἠνάγκαζον τὸν Κιουταχῆν νὰ φύγῃ, ἀλλ' ἡ ἐντολὴ τοῦ σουλτάνου ἦτο ρητὴ: «Ἡ τὸ Μεσολόγγι, ἢ τὴν κεφαλὴν σου».

Ὅταν τέλος ὁ σουλτάνος εἶδεν, ὅτι ἡ πολιορκία παρετείνεται, ἐζήτησε τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Μεχμέτ Ἀλή τῆς Αἰγύπτου. Ἐκεῖνος τότε διέταξε τὸν Ἰμπραήμ νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τοῦ Κιουταχῆ.

Ἔτσι ὁ Ἰμπραήμ ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν 28ην Δεκεμβρίου 1825 εὐρίσκετο ἔξωθεν τοῦ Μεσολογγίου.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Ἐνθυμείσθε τὴν συμφωνίαν σουλτάνου καὶ Με-
χμέτ ; 2. Τί πληροφορίας ἔχετε διὰ τὸν Κιουταχῆν ; (Κιουτά-
χεια). 3. Σημειώσατε τὸ νέον κατόρθωμα τοῦ Μισούλη. 4. Θέ-
σις πολιορκητῶν καὶ πολιορκουμένων. 5. Ἐλεύθερα ἐργασίαι.

VI. ΕΚΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1825)

1. ΗΡΩΪΚΗ ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Ὁ Ἰμπραήμ ἀφοῦ ἐπεθεώρησε τὰ ὀχυρώματα τοῦ Με-
σολογγίου εἶπεν εἰς τὸν Κιουταχῆν : « Δὲν ἠμπόρεσες νὰ
κυριεύσης αὐτὸν τὸν φράκτην ; Ἐγὼ θὰ τὸν πάρω εἰς δύο
ἐβδομάδας ».

— Τότε κυριεύσε μόνος σου τὸν φράκτην αὐτόν, ἀπὴν-
τησεν ὁ Κιουταχτῆς εἰς τὸν Ἰμπραήμ καὶ ἀπεσύρθη μὲ τὸν
στρατὸν του.

Ὁ Ἰμπραήμ ἤρχισε νὰ πολιορκῇ στενωτέρον τὴν πόλιν,
νὰ ἐπιτίθεται καὶ νὰ βάλῃ ἐναντίον της μὲ τὰ πυροβόλα του.

Ματαίως ὅμως ὄλα. Τὸ Μεσολόγγι δὲν ἔπιπτε. Οἱ ἡρωϊ-
κοὶ ὑπερασπισταὶ του ἠγωνίζοντο μὲ καρτερίαν καὶ γεν-
ναϊότητα.

Αἱ δύο ἐβδομάδες ἐπέρασαν καὶ ὁ Ἰμπραήμ δὲν κατάρ-
θωσε τίποτε. Ὁ « φράκτης » ἦτο ἰσχυρός.

Ἐζήτησε τότε τὴν βοήθειαν τοῦ Κιουταχῆ καὶ μαζί ἐπο-
λιόρκουν πλέον τὴν πόλιν. Διὰ νὰ γίνῃ ἡ πολιορκία στε-
νωτέρα, κατέλαβεν ὁ Ἰμπραήμ τὰς δύο νησίδας Βασιλάδιον
καὶ Ντολμᾶν, ἐνῶ ἡ Κλεισόβα, ἡ ὁποία ὑπερησπίζετο ὑπὸ
τοῦ Κίτσου Τζαβέλλα, ἐδέχθη τὰς ἐπιθέσεις τοῦ Κιουταχῆ.
Κατὰ τὰς ἐπιθέσεις αὐτὰς ἐπληγώθη ὁ Κιουταχῆς εἰς τὸν
μηρὸν καὶ ὁ Ἰμπραήμ ἔστειλε τὸν Χουσεῖν μὲ 3000 Ἀρα-
βας. Κατὰ τὰς συμπλοκάς ταύτας τέλος ὁ Χουσεῖν ἐφονεύ-
θη, ὁ δὲ Τζαβέλας ἔκαμεν ἐξοδὸν καὶ ἐσώθη.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κλεισόβης ἡ πολιορκία ἐγίνε στε-
νωτέρα. Βοήθεια πλέον δὲν ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πό-
λιν. Αἱ τροφαὶ εἶχον σωθῆ πάλιν. Τὰ πολεμοφόδια ἐπίσης.
Ματαίως οἱ πολιορκούμενοι ἐπερίμεναν τὸν Μισούλην. Τὸ
Μεσολόγγιον ἐτρέφετο ἀπὸ τὰς σάρκας του. Καὶ αὐτὸ τὸ
νερὸ ἔλειψεν. Οἱ πολιορκούμενοι ἔφαγον ἀκόμη τοὺς

σκύλους, τὰς γάτας καὶ τοὺς ποντικούς! Ἀπὸ τὴν πείναν εἶχον γίνεαι σκελετοί. Αἱ ἐπιδημῖαι ἐθέριζον. Ἡ πείνα θὰ κατέβαλε τὸ Μεσολόγγιον.

Ἔτσι οἱ πολιορκούμενοι ἀπεφάσισαν νὰ κάμουν τὴν ἐξοδὸν κατὰ τὴν νύκτα τῆς 10ης Ἀπριλίου καὶ τὸ πρᾶγμα ἐκρατεῖτο μυστικόν. Συνενοήθησαν ὅμως μὲ τὸν **Καραϊσκάκη** καὶ τὸν **Κώσταν Μπότσαρη**, οἱ ὁποῖοι ἦσαν μακρὰν τοῦ Μεσολογγίου, νὰ κτυπήσουν τοὺς Τούρκους.

Ὁ **Καραϊσκάκης**, ὁ ὁποῖος εὕρισκετο εἰς τὸν Πλάτανον, ἦτο ἀσθενής. Ἦλθεν ὅμως ἐναντίον τῶν Τούρκων ὁ **Κώστας Μπότσαρης**, ἀλλ' οἱ Ἀλβανοὶ τὸν κατεδίωξαν.

Ἐκτὸς τοῦ γεγονότος τούτου κάποιος Βούλγαρος, ὁ ὁποῖος ἦτο μέσα εἰς τὸ Μεσολόγγι, ἐπρόδωσε τὸ σχέδιον τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς Τούρκους. Ἔτσι κατὰ τὴν νύκτα τῆς ἐξόδου οἱ Τούρκοι ἐπερίμεναν τοὺς Ἕλληνας.

Πράγματι οἱ πολιορκούμενοι ἐχωρίσθησαν εἰς τρία μέρη, τὰ ὁποῖα διηύθυνον ὁ **Νότης Μπότσαρης**, ὁ **Κίτσορ Τζαβέλλας** καὶ ὁ **Μακρῆς** καὶ ἐξῆλθον ἀπὸ τὰ τείχη. Ἐμπρὸς ἐπήγαιναν οἱ πολεμισταί, εἰς τὸ μέσον ἦσαν τὰ γυναικόπαιδα καὶ εἰς τὸ τέλος ἄλλοι πολεμισταί.

Οἱ Τούρκοι, οἱ ὁποῖοι ἐπερίμεναν, ἤνοιξαν σφοδρὸν πῦρ ἐναντίον τῶν. Οἱ Ἕλληνες ἐπροχώρουν μαχόμενοι μὲ γενναϊότητα καὶ προσεπάθουν νὰ διασπάσουν τὰς ἐχθρικὰς γραμμάς καὶ νὰ σωθοῦν. Τότε ὅμως ἠκούσθη ἡ καταραμένη φωνὴ «Πίσω» καὶ ἐπειδὴ ἐνόμισαν, ὅτι ἦτο διαταγὴ τῶν ἀρχηγῶν τῶν, πολλοὶ ἐγύρισαν εἰς τὸ Μεσολόγγιον καταδιωκόμενοι ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Μέσα εἰς τὴν πόλιν ἔγινε τρομερὰ σφαγή! Κανεὶς δὲν ἐσώθη.

Τέλος ἦλθεν καὶ ἡ σειρὰ τοῦ **Χρήστου Καψάλη**. Οὗτος ἐπερίμενε μὲ πολλοὺς εἰς μίαν πυριτιδαποθήκην καὶ ὅταν ἔφθασαν οἱ Τούρκοι, ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν πυριτίδα καὶ ἀντινάχθησαν ὅλοι εἰς τὸν ἀέρα.

Ὅσοι κατὰ τὴν ἐξοδὸν ἐπροχώρησαν πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἀπεδεκατίσθησαν. Ἀπὸ ὅλους τοὺς κατοίκους ἐσώθησαν μόνον 1800, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 200 ἦσαν γυναικόπαιδα.

Ἔτσι τὸ Μεσολόγγιον ὑπέκυψεν. Παρ' ὄλην ὁμως τὴν καταστροφὴν ἔμεινεν εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς ὕψηλόν παράδειγμα πατριωτισμοῦ καὶ αὐτοθυσίας, ἔμεινε ὡς μία πόλις ἱερὰ διὰ τὸν ὑπόδουλον καὶ ἐλεύθερον Ἑλληνισμόν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Ὁ «φράκτης» τοῦ Ἰμπραήμ (θέμα ἐργασίας). 2. Πρόσωπα τοῦ κεφαλαίου καὶ βιογραφικά. 3. Διατί δὲν ἦλθε βοήθεια τῶν Ἑλλήνων; 4. Διηγήματα τοῦ Βλαχογιάννη διὰ τὴν ἐξοδον. Ἐπίσης τοῦ Τραυλαντώνη. 5. Εἰκόνες ἀπὸ τὴν ἐξοδον 6. Πότε ἄλλοτε εἶδομεν τὸν Χουσεῖν; 7. Ἄσματα ἀναφέροντα τὸν Νότην Μπότσαρη. 8. Ὑπάρχει ἄφθονον ὕλικόν ἀκόμη. Συγκέντρωσατέ το.

2. ΝΕΑ ΕΡΗΜΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΗΜ

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου ὁ Ἰμπραήμ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἀφοῦ ἠρήμωσε τὴν Ἀχαΐαν, διέτρεξε τὴν χώραν σφάζων καὶ λεηλατῶν καὶ ἐπετέθη κατὰ τῆς ἐλευθέρου Μάνης. Ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ ὁμως ἀπέτυχεν.

Αἱ σφαγαὶ καὶ κατόπιν δὲν ἔσταμάτησαν. Ἦθελεν ὁ Ἰμπραήμ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον Αἰγυπτίους. Δὲν τὸ κατάρθωνεν ὁμως, διότι οἱ κάτοικοι ἐγκατέλειπον τὰς κατοικίας τῶν καὶ ἐτρέποντο εἰς τὰ βουνά.

Οὔτε καὶ εἶχον σκοπὸν νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὸν Ἰμπραήμ οἱ Ἕλληνες. Εἶχον πλησίον τῶν τὸν Κολοκοτρώνην, ὁ ὁποῖος τοὺς ἔδιδε σοφὰς συμβουλὰς καὶ διαρκῶς τοὺς ὠπλιζοῦσε μετὰ ὑπομονὴν καὶ θάρρος.

Ἡ στάσις αὐτὴ τῶν Ἑλλήνων ἐξώργισε περισσότερο τὸν Ἰμπραήμ καὶ συνέχισε τὴν καταστροφὴν καὶ τὰς σφαγὰς μετὰ μεγαλύτερον πείσμα.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἰμπραήμ. 2. Δημοτικὰ ἄσματα εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ. 3. Ἀνακοίνωσις πληροφοριῶν κτλ.

3. ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΚΙΟΥΤΑΧΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου ὁ Κιουταχὴς κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν Δυτικὴν Στερεάν καὶ ἐστράφη κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἔτσι, ἀφοῦ

ὑπέταξε τὴν Ἀμφισσαν καὶ τὰς Θήβας, ἐπῆλθε κατὰ τῶν Ἀθηνῶν τὴν 3ην Αὐγούστου 1826.

Ἀφοῦ ἐβομβάρδισε τὴν πόλιν, τὴν κατέλαβε. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως καὶ οἱ πολεμισταὶ κατέφυγον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, τὴν ὁποίαν ὑπερήσπιζεν ὁ Γκούρας μὲ 1400 ἄνδρας.

Ὅλοι αἱ ἐπιθέσεις τοῦ Κιουταχῆ κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπέβησαν ἄκαρποι. Ἦρχισαν ὅμως νὰ τελειώνουν τὰ πολεμοφόδια καὶ ἡ θέσις τῶν πολιορκουμένων καθίστατο δεινὴ.

Τότε ἔσωσε τὴν κατάστασιν ὁ φιλέλλην Γάλλος συνταγματάρχης Φαβιέρος ὁ ὁποῖος κατῴρθωσε νὰ εἰσέλθῃ μὲ 650 ἄνδρας εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ νὰ ἐφοδιάσῃ τοὺς πολιορκουμένους μὲ πυρομαχικά.

Ἐξ ἄλλου ὁ Καραϊσκάκης, ὁ ὁποῖος διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τῆς Στερεᾶς ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων καὶ ἀντιμετώπισε τὸν Κιουταχῆν, ὅπως θὰ ἴδωμεν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Γκούρας, Φαβιέρος, Καραϊσκάκης. 2. Πῶς παρουσιάζεται ἡ ἐπανάστασις κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εἰς Πελοπόννησον καὶ Στερεάν ; Ὁ Καραϊσκάκης πρὶν διορισθῆ ἀρχιστράτηγος (πληροφορία). 4. Λεξικὸν ὀνομάτων, λεύκωμα, πίναξ χρονολογιῶν κ.τ.λ.

4. ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΙΟΥΤΑΧΗ

α' Ὁ Καραϊσκάκης ἀρχιστράτηγος

Ὁ Καραϊσκάκης ἐγεννήθη εἰς ἓν μικρὸν χωριὸν τῆς Ἄρτης, τὴν Σκουληκαριάν. Ἦτο μικροῦ ἀναστήματος, ζωηρὸς, εὐκίνητος καὶ ριψοκίνδυνος καὶ ἔκοσμεῖτο μὲ εὐφυῶν καὶ στρατηγικὰς ἀρετάς, ἀλλ' ἀσθενικός.

Ἐπολέμησε μὲ τὸν Κατωῶνην καὶ κατόπιν ὑπηρετήσεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὄταν ὅμως ἤρχισεν ἡ ἐπανάστασις, ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὰ Τζουμέρκα τῆς Ἠπείρου καὶ ἐπολέμησε τοὺς Τούρκους εἰς τὸ Κομπότι, τὴν Θετταλομαγνησίαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

Ὄταν ἀρχηγὸς τῆς Κυβερνήσεως ἦτο ὁ Γεώργιος Κουντουριώτης, ὁ Καραϊσκάκης ἦτο μὲ τὸ μέρος του, κατέδωξε δὲ τοὺς ἀντιπάλους του Ζαΐμαλους καὶ ἔκαυσε τὴν πατρίδα των Κερπινῆν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως τῶν κατορθωμάτων τοῦ Κιουταχῆ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἦτο ὁ ἐχθρὸς του Ἄνδρέας Ζαΐμης. Ἐν τούτοις ὅμως οἱ δύο ἄνδρες πρὸ τοῦ κινδύνου τῆς πατρίδος ἔδωσαν τὰς χεῖρας των, ὁ δὲ Ζαΐμης εἶπεν : « Ἄς λησμονήσωμεν τὴν ἔχθρην μας καὶ ἄς φροντίσωμεν νὰ σώσωμεν τὴν πατρίδα ».

Μὲ τὴν συμφιλίωσιν αὐτὴν διωρίσθη ὁ Καραϊσκάκης ἀρχιστράτηγος τῆς Στερεᾶς. Παρῶν ἦτο καὶ ὁ ὑδραῖος Μπουντούρης, ὁ ὁποῖος εἶπεν εἰς τὸν Καραϊσκάκην : « Καραϊσκάκη δὲν ἔκαμες τὸ χρέος πρὸς τὴν πατρίδα, ὅσον ἔπρεπε ». Ἐκεῖνος τότε ἀπήντησε : « Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι. Ἐγώ, ὅταν θέλω, γίνομαι ἄγγελος καὶ ὅταν θέλω, γίνομαι διάβολος. Τώρα ἀπεφάσισα νὰ γίνω ἄγγελος ».

Γεώργιος Καραϊσκάκης

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Ὁ Μελᾶς ἔχει γράψει ὠραῖον βιβλίον διὰ τὸν Καραϊσκάκην. Ζητήσατέ το καὶ νὰ τὸ διαβάσετε. 2. Τί σᾶς ἐνθουμίζουσι οἱ λόγοι τοῦ Ζαΐμη κατὰ τὴν συμφιλίωσιν; 3. Οἱ λόγοι τοῦ Καραϊσκάκη εἰς τὸν Μπουντούρη.

β' Μάχη παρὰ τὸ Χαϊδᾶρι

Μὲ 4000 ἄνδρας ὁ Καραϊσκάκης ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Ναύπλιον καὶ ἦλθεν εἰς Ἐλευσίνα, διὰ νὰ κτυπήσῃ τὸν Κιουταχῆν καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς πολιορκουμένους τῆς Ἀκροπόλεως.

Μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ὀπλαρχηγῶν Βάσσου, Κριεζώτου καὶ τοῦ φιλέλληνος Φαβιέρου κατέλαβε τὸ Χαϊδᾶρι. Ἐναντίον των ἦλθεν ὁ Κιουταχῆς, ἀλλ' ἐνίκηθη καὶ ὑπεχώρησε. Κατόπιν ἦλθε μὲ περισσοτέρας δυνάμεις καὶ ἠνάγκασε τὸν Καραϊσκάκην νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Ἐλευσίνα, ἐνῶ αὐτὸς ἐπολιόρκησε στενωτέρον τὴν Ἀκρόπολιν.

Κατὰ τὴν πολιορκίαν αὐτὴν ἐφονεύθη ὁ φρούραρχος τῆς Ἀκροπόλεως Γκούρας καὶ τὸν διεδέχθη ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πρόσωπα τοῦ κεφαλαίου. Πληροφορίαι καὶ βιογραφικά. 2. Ὁ Μακρυγιάννης. Τὰ ἀπομνημονεύματά του.

γ' Ἡ μάχη τῆς Ἀραχώβης

Ὁ Καραϊσκάκης δὲν εἶχεν ἀκόμη τακτικὸν καὶ ὠργανωμένον στρατὸν καὶ ἐπειδὴ ἔβλεπεν, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως, ἠθέλησε νὰ ἀναγκάσῃ τὸν Κιουταχὴν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν μὲ ἄλλον τρόπον.

Ἡ Ἀττικὴ ἦτο χώρα πτωχὴ καὶ ἄγονος καὶ αἱ τροφαὶ ἐσπάνιζον. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ κόψῃ τὴν ἐπικοινωνίαν τοῦ Κιουταχῆ μὲ τὴν βόρειον χώραν. Ἔσπευσε λοιπὸν καὶ κατέλαβε τὴν Δόμβραιναν, τὸν δὲ Κωλέττην ἔστειλεν εἰς τὴν Ἀταλάντην.

Ὁ Κιουταχῆς ἔστειλε κατὰ τοῦ Κωλέττη τὸν Μουσταφάμπεην, ὁ ὁποῖος διεσκόρπισε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐπροχώρει πρὸς τὴν Ἀμφισσαν.

Τοῦτον ἔσπευσε νὰ ἀναχαιτήσῃ ὁ Καραϊσκάκης, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ ψύχους ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἀράχωβαν. Τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ Τοῦρκοι καὶ ἠθέλησαν νὰ φύγουν τὴν νύκτα τῆς 25ης Νοεμβρίου.

Τοῦτο ἀντελήφθησαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον των μὲ τὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας. Οἱ φεύγοντες Τοῦρκοι ἔπαθον ἀληθῆ πινωλεθρίαν. Χίλιοι τετρακόσιοι ἐσφάγησαν καὶ τετρακόσιοι συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι, ἐφονεύθη δὲ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μουσταφάμπεης.

Ἡ ἐπανάστασις ἤρχισε πάλιν νὰ ἀναζωπυροῦται. Δοξολογίαι ἐψάλησαν, ὁ δὲ Καραϊσκάκης ἀπηλευθέρωσε καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Στερεᾶς καὶ ἐπῆλθε πλέον κατὰ τοῦ Κιουταχῆ.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Κρίσεις διὰ τὸ σχέδιον τοῦ Καραϊσκάκη. 2. Γεωγραφικά τοῦ κεφαλαίου. 3. Ποῦ συνητήσαμεν ἄλλοτε τὸν Μουσταφάμπεην; 4. Ἀπορίαι, ἐλεύθεραι ἀνακοινώσεις, ἀλληλογραφία, εἰκόνες κ.τ.λ.

VII. ΕΒΔΟΜΟΝ, ΟΓΔΟΟΝ ΚΑΙ ΕΝΑΤΟΝ ΕΤΟΣ
ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1827-1829)

1. ΝΕΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

α' Νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ Κερατσίνιον

Ἡ πολιορκία τῆς Ἀκροπόλεως ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ ἐγένετο ὄλονέν στενωτέρα καὶ ἡ θέσις τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς ἦτο δύσκολος, διότι ἔλειπον πάλιν τὰ πολεμοφόδια.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διέταξε τότε τὸν Καραϊσκάκην νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν. Πράγματι οὗτος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ Δίστομον, ἦλθεν εἰς τὴν Ἐλευσίνα, ὅπου συνηντήθη μετὰ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς Βάσσον καὶ Νοταρᾶν, κατέλαβον τὸ Κερατσίνιον πλησίον τοῦ Πειραιῶς καὶ ὠχυρώθησαν.

Ὁ Κιουταχῆς ὥρμησε κατ' αὐτῶν ἀλλ' ἀπεκρούσθη. Τὴν ἐπομένην ἤρχισε νέα ἐπίθεσις μετὰ μεγαλυτέρας δυνάμεις. Πάλιν ὅμως ὁ Κιουταχῆς ἐνίκηθη ἔπειτα ἀπὸ πολύωρον καὶ φονικὴν μάχην καὶ ἐτράπη εἰς ἄδοξον φυγὴν.

Τὸ νέον τοῦτο κατόρθωμα τοῦ Καραϊσκάκη ἀνεπτέρωσε τὸ ἠθικὸν τῶν Ἑλλήνων. Δώδεκα χιλιάδες μαχηταὶ ἔσπευσαν παρὰ τὸ πλευρόν του καὶ μετὰ τὰς δυνάμεις αὐτὰς ὁ Καραϊσκάκης ἦλθεν εἰς τὸ Φάληρον.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὴν Τροιζήνα ἐγένετο τὸν Μάρτιον τοῦ 1827 ἡ Δ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων καὶ διώρισε ἀρχηγόν τοῦ στρατοῦ τὸν ἄγγλον φιλέλληνα Τζώρτζι, τοῦ δὲ ἑλληνικοῦ στόλου τὸν λόρδον Κόχραν.

Τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν ἠμπόδισε τὸν Καραϊσκάκην οὔτε τὸν Μιαούλην νὰ συμπράξουν μετὰ τούτους πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος.

Ὁ Τζώρτζι εἶχε τὴν γνώμην νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τοῦ Κιουταχῆ καὶ νὰ ἐλευθερώσουν τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ Καραϊσκάκης ὅμως ἔλεγεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ κόψουν τὰς συγκοινωνίας τοῦ Κιουταχῆ καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσουν διὰ τῆς πείνης νὰ φύγῃ. Τέλος ὑπερίσχυσεν ἡ γνώμη τοῦ Τζώρτζι καὶ ἀπεφάσισαν νὰ κυριεύσουν πρῶτον τὴν μονὴν τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος εἰς τὸν Πειραιᾶ.

Ἡ μονὴ ἐπολιορκήθη καὶ οἱ Τούρκοι παρεδόθησαν διὰ συνθήκης. Οἱ Ἕλληνες ὁμῶς κατέσφαξαν αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐξοδὸν τῶν καὶ τοῦτο δυσηρέστησε τοὺς φιλέλληνας. Ὁ Κόχραν μάλιστα ἐξέβρισε τοὺς Ἕλληνας, ὁ δὲ Τζώρτζ ἀπῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον του.

Πάλιν ὁμῶς ἐκανονίσθησαν τὰ πράγματα καὶ ἡ γενικὴ ἐπίθεσις ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ κατὰ τὴν 23ην Ἀπριλίου.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Τζώρτζ, Κόχραν. 2. Σύγκρισις σχεδίου Τζώρτζ καὶ Καραϊσκάκη. 3. Δικαιολογεῖτε τὴν σφαγὴν τῶν Τούρκων; 4. Σημειώσατε μέχρι τώρα τὰ κατορθώματα τοῦ Καραϊσκάκη. 5. Ἀπορίαι, ἐλεύθεραι ἐργασίαι κ.λ.π.

β' Θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη

Τὴν προηγουμένην τῆς ἐπιθέσεως ὁ Καραϊσκάκης ἦτο κλινήρης μὲ ὑψηλὸν πυρετόν. Εἶχε διατάξει ὁμῶς νὰ μὴ ριφθῆ κανεὶς πυροβολισμὸς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἐν τούτοις μερικοὶ Κρήτες, οἱ ὁποῖοι εὕρισκοντο εἰς εὐθυμίαν, ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν κατὰ τῶν Τούρκων τοῦ πλησιεστέρου ὄχυρώματος. Οἱ Τούρκοι τότε ἀντεπυροβόλησαν καὶ ἤρχισε συμπλοκή, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος Ἕλληνες καὶ Τούρκοι καὶ ἤρχισε σφοδρὰ μάχη.

Ὁ Καραϊσκάκης ἀνησύχησεν ἀπὸ τοὺς πυροβολισμοὺς, ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν κλίνην του καὶ εἶδε τοὺς Ἕλληνας νὰ καταδιώκωνται ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Τότε ἀρπάζει τὸ ξίφος ἐνὸς στρατιώτου, ἀνεβαίνει εἰς ἵππον καὶ ὄρμηξ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Τοῦτο ἦτο ἀρκετόν. Οἱ Ἕλληνες ἔλαβον θάρρος, ἔκαμον ἀντεπίθεσιν καὶ κατεδίωξαν τοὺς Τούρκους.

Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς καταδιώξεως ἦτο ὁ Καραϊσκάκης. Ἐπροχώρησεν ὁμῶς πολὺ καὶ μία σφαῖρα ἐνὸς κρυμμένου Τούρκου τὸν εὗρεν εἰς τὴν κοιλίαν καὶ τὸν ἐπλήγωσεν θανασιμῶς.

Ἀμέσως μετεφέρθη εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Τζώρτζ κατὰ τὰ ἐξημερώματα. Παρ' ὅλας ὁμῶς τὰς φροντίδας ὁ μεγαλύτερος ἦρωα τῆς Στερεᾶς ἐξέπνευσεν τὴν 23ην Ἀπριλίου 1827.

Ὁ θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη ἐλύπησε τοὺς Ἕλληνας. Τὴν ἐπομένην ἐγίνεν ἡ γενικὴ ἐπίθεσις, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἐνίκηθησαν ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ καὶ ὑπέστησαν μεγάλην κα-

ταστροφήν. Χίλιοι πεντακόσιοι τουλάχιστον έφονεύθησαν, οί λοιποί διελύθησαν, οί δέ πολιορκούμενοι εις την 'Ακρόπολιν ήναγκάσθησαν έπειτα από ένα μήνα νά συνθηκολογήσουν και νά παραδοθοϋν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφοριαί, βιογραφικά και χαρακτηρισμοί του Καραϊσκάκη. 2. *Άλλαι πληροφοριαί από τό βιβλίον Σίτσας Καραϊσκάκη: «Ο γυιός της Καλογριάς». 3. *Απορίαί, παρατηρήσεις, εικόνες κ.τ.λ.

2. Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ

Κατά τό έτος 1827 δλόκληρος σχεδόν ή Πελοπόννησος ήτο εις την διάκρισιν του 'Ιμπραήμ. 'Ο Κολοκοτρώνης δέν ειχεν άρκετάς δυνάμεις δια νά τόν άντιμετωπίση. 'Ο Καραϊσκάκης ειχεν άποθάνει. 'Ιμπραήμ και Κιουταχής κατέστρεφον τά πάντα. 'Η έπανάστασις διέτρεχε τόν μέγιστον τών κινδύνων.

Εις την Εύρώπην παρηκολούθουν με έξαιρετικήν συμπάθειαν τόν άγώνα τών 'Ελλήνων και τάς τελευταίας φάσεις της έπαναστάσεως. Οί φιλέλληνες ένήργουν εις τάς Κυβερνήσεις των δια την άποστολήν βοηθείας εις την 'Ελλάδα. Τό μικρόν έλληνικόν "Εθνος έπρεπε νά σωθῆ.

'Ο Γεώργιος Κάνιγκ κατώρθωσε νά επικοινωνήση με τάς κυβερνήσεις Γαλλίας και Ρωσίας και την 22αν 'Ιουνίου 1827 αί τρεις δυνάμεις υπέγραψαν συμφωνίαν. Κατά την συμφωνίαν αύτην ή 'Ελλάς άνεγνωρίζετο ως χώρα αυτόνομος, αλλά φόρου ύποτελής εις τούς Τούρκους.

Τήν συμφωνίαν των ταύτην άνεκοίνωσαν εις τάς δύο έμπολέμους Κυβερνήσεις, άλλ' ό σουλτάνος την απέκρουσε. Δια τοϋτο αί προστάτιδες δυνάμεις έστειλαν τούς στόλους των με ναυάρχους τόν "Αγγλον Κοδριγκτώνα, τόν Γάλλον Δεριγνύ και τόν Ρώσον Χέυδεν εις την Πελοπόννησον. 'Αρχιναύαρχος δέ ήτο ό Κοδριγκτών.

Οϋτος παρήγγειλεν εις τόν 'Ιμπραήμ νά σταματήση τάς επιχειρήσεις, και την έρήμωσιν της Πελοποννήσου. 'Ο 'Ιμπραήμ όμως συμφώνως με τάς διαταγάς του σουλτάνου συνέχιζεν αύτάς. Τότε οί τρεις σύμμαχοι εισήλθον την 8ην

Ὀκτωβρίου 1827 εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυαρίνου καὶ ἠγκυροβόλησαν.

Ὁ στόλος τῶν Αἰγυπτίων ἀπετελεῖτο ἀπὸ 120 πλοῖα, ὁ συμμαχικὸς δὲ ἀπὸ 26, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 11 ἦσαν ἀγγλικά, 7 γαλλικά καὶ τὰ ὑπόλοιπα ρωσικά.

Πρὶν ἀκόμη εἰσπλεύσουν, ὁ αἰγύπτιος ναύαρχος Ταχῆρ πασαῖς εἰδοποίησε τὸν Κοδριγκτῶνα νὰ μὴ εἰσέλθῃ ὄλος ὁ στόλος. Εἰς τὴν εἰδοποίησιν αὐτὴν ὁ Κοδριγκτῶν ἀπήντησεν ὑπερφηδάνως : « Ἦλθον νὰ δώσω διαταγὰς καὶ ὄχι νὰ λάβω ».

Τὰς ἐχθροπραξίας τέλος ἤρχισαν οἱ Τοῦρκοι. Μία συμμαχικὴ λέμβος ἐπήγαινε πρὸς τὸν ἐχθρικὸν στόλον νὰ μεταβιβάσῃ μίαν ἐντολήν. Οἱ Τοῦρκοι ὁμως ἔβαλον ἐναντίον της καὶ ἐφόνευσαν ἓνα ἀξιωματικὸν καὶ 5 ναύτας. Κατόπιν ἐπυροβόλησαν καὶ ἄλλην λέμβον καὶ ἐν συνεχείᾳ καὶ τὴν ἀγγλικὴν ναυαρχίδα.

Ὁ Κοδριγκτῶν τότε διέταξε πῦρ. Φοβερά ναυμαχία ἤρχισε τότε. Τὸ συμμαχικὸν πῦρ συνεχίζετο ἐπὶ 4 ὥρας. Ὁ τουρκοαἰγυπτιακὸς στόλος ἔπαθε πανωλεθρίαν. Ὁ λιμὴν τοῦ Ναυαρίνου ἐγένευσεν ἀπὸ πτώματα καὶ συντρίμματα πλοίων.

Ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου ἐσήμανε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ πρέσβεις τῶν συμμάχων ἐγκατέλειψαν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ Ρωσία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ τὰ στρατεύματά της ἔφθασαν μέχρι τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ὁ στόλος τῶν συμμάχων ἀπέκλεισε τὴν Πελοπόννησον, ὁ δὲ Γάλλος στρατηγὸς Μαιζὼν ἠνάγκασε τὸν Ἰμπραὴμ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πελοπόννησον καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος ἐξησφαλίσθη πλέον.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Γεώργιος Κάνιγκ, Κοδριγκτῶν. Δεριγνύ, Χέϋδεν, Μαιζὼν (πληροφορίαι καὶ βιογραφικά). 2. Δικαιολογήσατε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν τριῶν δυνάμεων. 3. Συγκεντρώσατε περισσοτέρας πληροφορίας διὰ τὴν ναυμαχίαν. 4. Εἰκόνες. 5. Ἀποτελέσματα τῆς ναυμαχίας. 6. Λεξικὸν ὀνομάτων, πίναξ χρονολογιῶν.

3. Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

α' Έργα τοῦ Καποδιστρίου

Τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν ἐγνωρίσαμεν καὶ εἰς προηγούμενα κεφάλαια. Κατὰ πρῶτον, ὅταν τοῦ προσεφέρθη ἡ ἀρχηγία τῆς Φιλικῆς ἐταιρείας, τὴν ἀπέκρουσε. Ἡδὴ ἡ Δ' ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων ἐξέλεξε αὐτὸν ὡς κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τοῦτο παρητήθη ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας, ἔσπευσε εἰς τὴν πατρίδα του τὴν 8ην Ἰανουαρίου 1828 καὶ ἀπεβίβασθη εἰς Ναύπλιον.

Παρ' ὄλην τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἔτρεφον πρὸς τὸ πρόσωπόν του οἱ Ἕλληνες, ὁ Καποδίστριας εἶχε ἔμπροσθέν του ἕν τεράστιον ἔργον.

Κατὰ πρῶτον προσεπάθησε νὰ φέρῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ὁμόνοιαν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Ἐφρόντισε νὰ μορφώσῃ τὸν λαὸν ἰδρύσας διάφορα κατώτερα καὶ ἀνώτερα σχολεῖα, ἔκαμε πολλοὺς νόμους καὶ ἤρχισε τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς καταστραφείσης Ἑλλάδος.

Ἐξ ἄλλου ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς χώρας δὲν εἶχεν πραγματοποιηθῆ. Εἰς τὴν Στερεάν οἱ Τοῦρκοι συνέχιζον τὸ ἔργον των. Διὰ τοῦτο ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τὸν Τζῶρτζ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Δυτικὴν Στερεάν, εἰς τὸν Ὑψηλάντην δὲ τὴν Ἀνατολικήν.

Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες κατόπιν μαχῶν ἀπηλευθέρωσαν ὁλόκληρον τὴν Στερεάν.

Ἀφ' ἐτέρου αἱ τρεῖς προστάτιδες δυνάμεις ὑπέγραψαν τὴν 10ην Μαρτίου 1829 εἰς τὸ Λονδίνον πρωτόκολλον. Κατὰ τὸ πρωτόκολλον τοῦτο ἡ Πελοπόννησος, ἡ Στερεά,

Ἰωάννης Καποδίστριας.

ἡ Εὐβοία καὶ αἱ Κυκλάδες ἀπετέλουν ἀνεξάρτητον Ἑλληνικὸν Κράτος.

Τὰς ἀποφάσεις ταύτας τέλος ἠναγκάσθη νὰ δεχθῆ ὁ σουλτάνος καὶ τὴν 11ην Ἰανουαρίου 1830 αἱ τρεῖς δυνάμεις ἀνεκήρυξαν τὴν Ἑλλάδα κράτος τελείως ἀνεξάρτητον καὶ ἐλεύθερον.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφοραὶ διὰ τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν καὶ ἀνακοίνωσις αὐτῶν. 2. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος. 3. Τὰ σύνορα τῆς ἐλευθέρας πατρίδος. Κατασκευάσατε χάρτην. 4. Πληροφοραὶ διὰ τὰ ἔργα τοῦ Καποδιστρίου.

β' Δολοφονία τοῦ Καποδιστρίου

Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν, τῆς πατρίδος του εἰς ἐλεύθερον κράτος ὁ Καποδίστριας ἤρχισε νὰ ἐργάζεται μετ' ἐπιμέλειαν καὶ δραστηριότητα. Πολλάκις τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανεν, ἦσαν σκληρά.

Οἱ Ἕλληνες ὁμῶς δὲν εἶχον συνηθίσαι εἰς αὐστηρὰν πειθαρχίαν καὶ πολλοὶ πρόκριτοι καὶ ὀπλαρχηγοὶ ἤρχισαν νὰ δυσανασχετοῦν καὶ νὰ ἀντιδροῦν εἰς τὸ ἔργον του.

Τέλος εἰς τὴν Μάνην ἐξεργάγη ἐναντίον του ἐπανάστασις, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζεν ὁ Καποδίστριας, ὅτι ὑπεκίνησεν ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης καὶ διέταξε νὰ φυλακισθῆ εἰς τὸ φρούριον "Ἰεὺς Καλὲ τοῦ Ναυπλίου.

Ἡ οἰκογένεια ὁμῶς τῶν Μαυρομιχαλαίων ἐθεώρησε τὸ γεγονός τοῦτο ὡς μεγάλην προσβολὴν καὶ δι' αὐτὸ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πετρόμπεη Κωνσταντῖνος καὶ ὁ υἱὸς του Γεώργιος Μαυρομιχάλης ὠργάνωσαν συνωμοσίαν ἐναντίον του. Ἐνῶ δηλ. μετέβαινεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυριδῶνος εἰς τὸ Ναύπλιον, διὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν θείαν λειτουργίαν, ἔπεσεν ὑπὸ τὰς δολοφονικὰς σφαίρας τὴν 27ην Σεπτεμβρίου 1831 καὶ ἔτσι ἡ Ἑλλὰς ἐστερήθη τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ μεγάλου Ἑλληνικοῦ πολιτικοῦ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καποδιστρίου ἤρχισαν ἐμφύλιοι πόλεμοι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τότε ἐπενέβησαν οἱ σύμμαχοι, ἔφερον τὴν ἡσυχίαν καὶ διώρισαν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου "Οθῶνα.

Ἔτσι διὰ τοῦ διορισμοῦ τούτου ἐρρυθμίσθη ὀριστικῶς καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Χώρα ἀνέπνεε πλέον τὸν γλυκὺν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν τόσον ἐξύμνησεν ὁ ἔθνικός ποιητής.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Ἀνακεφαλαιώσατε τὸ Β' μέρος τῆς Ἱστορίας μας. 2. Τακτοποιήσατε τὰς ἐργασίας σας. 3. Ρυθμίσατε λεξικὸν ὀνομάτων, πίνακα χρονολογιῶν καὶ λεύκωμα. 4. Μεγάλα προσώπα καὶ μεγάλα γεγονότα. 5. Διδάγματα. 6. Συγκεντρώσατε τὸ ὕλικόν δι' ἑκθεσὶν ἱστορίας τὴν νεωτέρας Ἑλλάδος.

ΜΕΡΟΣ Γ'

Η ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΛΛΑΣ

1. Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ὁ Ὄθων, ἀφοῦ ἐδέχθη τὸ στέμμα, κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν τότε πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους Ναύπλιον τὴν 25ην Ἰανουαρίου 1833, ὅπου ὁ λαὸς τὸν ὑπεδέχθη μὲ δάκρυα χαρᾶς.

Ἦτο ὁμῶς ἀνήλικος καὶ μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς του ἀνέλαβε νὰ διοικῆ τὸ Κράτος ἀντιβασιλεία, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοὺς Βαυαροὺς Ἀρμανσπεργ, Μάουερ καὶ Ἐυδεκ.

Ἡ ἀντιβασιλεία ἐκυβέρνηα μὲ τρόπον ἀπολυταρχικόν. Διηρесе τὸ Κράτος εἰς νομοὺς, ἐπαρχίας καὶ δήμους καὶ διώριζεν εἰς τὰς διαφόρους θέσεις πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀρεστά εἰς αὐτήν. Ἔτσι ὅλη ἡ ἐξουσία ἦτο εἰς χεῖρας τῶν Βαυαρῶν.

Ἄλλο λάθος τῆς ἀντιβασιλείας ἦτο, ὅτι παρεγνώρισε τοὺς πελεμιστὰς καὶ δὲν τοὺς ὑπεστήριξεν, ὅπως ἔπρεπε. Ἐξ ἄλλου δὲ τὰ μέτρα τῆς ἀντιβασιλείας δὲν ἦσαν σύμφωνα μὲ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς συνηθείας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ λαὸς ἦτο δυσηρεστημένος ἀπὸ τοὺς Βαυαροὺς καὶ ἐπερίμενε τὴν ἐνηλικίωσιν τοῦ Ὄθωνος.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1835 ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κράτους μετεφέρθη εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν 20ὴν Μαΐου δὲ ἐνηλικιώθη ὁ Ὄθων καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν.

Ὁ Ὄθων ἠγάπα τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔκαμεν ὅ,τι ἠδύνατο πρὸς τὸ καλὸν τῆς. Ἦτο ἄνθρωπος ἀγαθός, ἐπροστάτευσεν τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα καὶ ἴδρυσεν τὸ 1837 εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ Πανεπιστήμιον.

Ὁνειρον τοῦ Ὄθωνος ἦτο νὰ ἐλευθερώσῃ ὅλους τοὺς Ἕλληνας, νὰ κάμῃ μίαν Ἑλλάδα ἰσχυρὰν καὶ νὰ φορέσῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ στέμμα καὶ τὴν χλαμμύδα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων.

Καὶ ὁ Ὄθων ὅμως ἐκυβέρνησεν ἀπολυταρχικῶς, ὅπως καὶ ἡ ἀντιβασιλεία. Ἦθελε δηλ. νὰ ἔχῃ ὅλην τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ καὶ νὰ διοικῆ χωρὶς σύνταγμα. Διὰ τοῦτο ὁ λαὸς δυσηρεστήθη καὶ ἔκαμεν ἐπανάστασιν.

Ἔτσι οἱ στρατηγοὶ Δ. Καλλέργης καὶ Ι. Μακρυγιάννης μὲ στρατὸν καὶ μὲ πλῆθος λαοῦ ἤλθον τὴν νύκτα τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1843 εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἐζήτησαν ἀπὸ τοῦ Ὄθωνος 1) νὰ δώσῃ **σύνταγμα** εἰς τὴν χώραν καὶ 2) νὰ ἀπομακρύνῃ ἐξ Ἑλλάδος ὅλους τοὺς ξένους πλὴν τῶν Φιλελλήνων.

Ὁ Ὄθων ἠναγκάσθη τότε νὰ δώσῃ σύνταγμα τὸ 1843. Ἀλλὰ παρ' ὅλον τοῦτο ὁ Ὄθων ἐκυβέρνησεν ἀπολυταρχικῶς καὶ παρεβίαζε τὸ σύνταγμα.

Τοῦτο ἠρέθισε περισσότερον τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος ἔκαμεν ἐπανάστασιν, κατέλυσε τὴν βασιλείαν τοῦ Ὄθωνος, διώρισεν προσωρινὴν κυβέρνησιν καὶ τῆς ἀνέθεσεν νὰ κάμῃ ἐκλογὰς καὶ νὰ ἐκλέξῃ νέον βασιλέα.

Ὁ Ὄθων ἐν τῷ μεταξύ εὐρίσκετο μὲ τὴν σύζυγόν του Ἀμαλίαν εἰς Καλάμας. Πληροφορηθεὶς τὴν ἐπανάστασιν ἐπέστρεφεν μὲ τὴν θαλαμηγόν του εἰς Ἀθήνας. Ἀλλ' ὁ λαὸς συνεκεντρώθη εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ δὲν ἐπέτρεπεν τὴν ἀποβίβασίν του.

Τότε ὁ Ὄθων, ἀφοῦ ἤκουσε καὶ τὰς συμβουλάς τῶν πρεσβευτῶν Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ἐπεβιβάσθη εἰς ἀγγλικὸν πολεμικὸν καὶ ἀνεχώρησεν διὰ τὴν Βαυαρίαν.

Εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Ὁθων δὲν ἐλησμόνησε τὴν Ἑλλάδα. Ἐφόρει τὴν ἑλληνικὴν φουστανέλλαν καὶ ἐζήτησε νὰ τὸν θάψουν μὲ αὐτὴν, ὅπως καὶ ἔγινεν, ὅταν ἀπέθανεν μετὰ 5 ἔτη.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφορίαι διὰ τὸν Ὁθωνα καὶ Ἀμαλίαν. 2. Ἡ ἀντιβασιλεία. 3. Ἡ πλατεῖα συντάγματος καὶ ἡ ὁδὸς Γ' Σεπτεμβρίου ἐν Ἀθήναις. 4. Ἐνδυμασία Ἀμαλίας. 5. Πληροφορίαι διὰ τὴν περίοδον τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος. 6. Εἰκόνας. 7. Λεξικὸν ὀνομάτων κ.τ.λ.

2. Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ Α΄

α' Ἡ Β' ἐθνικὴ συνέλευσις καὶ ὁ νέος βασιλεὺς

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὁθωνος ἔγιναν ἐκλογαὶ ἔθνοσυνελεύσεως καὶ τὴν 10ην Δεκεμβρίου 1862 συνήλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ Β' ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων. Αὕτη ἐπήφισεν ὡς βασιλέα τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ Γεώργιον τὸν Α'.

Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1863. Ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας του συνεδέθη μὲ ἐν εὐχάριστον ἐθνικὸν γεγονός. Ἡ Ἀγγλία δηλ. παρέχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ Ἐπτάνησα.

Ὁ Γεώργιος ἔδωσεν εἰς τὸν λαόν του σύνταγμα τὸ 1865, τὸ ἐπόμενον δὲ ἔτος ἐνυμφεύθη τὴν ἑξοχον ρωσίδα πριγκίπισσαν Ὀλγαν.

Ὁ Γεώργιος ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1863—1913 δηλ. ἐπὶ 50 ὀλόκληρα ἔτη. Ἐμβλημὰ του εἶχεν: «Ἴσχυς μου ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ».

Πράγματι δὲ ὁ Γεώργιος ἐκυβέρνησεν ὡς συνταγματικὸς βασιλεὺς καὶ ἦτο δημοφιλέστατος. Ὁ λαὸς τὸν ἠγάπα καὶ διὰ τὴν καλὴν του διοίκησιν καὶ διότι ἦτο ἀπλὸς εἰς τοὺς τρόπους του καὶ διότι ἠγάπησε τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀληθινὴν του πατρίδα.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του (1881) ἡ Τουρκία ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Θεσσαλίαν καὶ μέρος τῆς Ἠπείρου. Ἔτσι ἡ Ἑλλάς ἐμεγάλωσε περισσότερο.

Μετ' ὀλίγον ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργίαν ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, ὁ ὁποῖος διωργάνωσε τὸ ναυτικόν, ἐτακτοποίησε τὰ οἰκονομικά, ἔκαμε δρόμους καὶ ἐβελτίωσε τὴν συγκοινωνίαν.

Ἔτσι ἐπὶ τῆς λαμπρᾶς βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α' ἡ Ἑλλάς ἐγνώρισε τὸν νεώτερον πολιτισμὸν καὶ ἐπροώδευσε πολὺ.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφορίαι διὰ τὸν Βασιλέα Γεώργιον Α'. 2. Ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ του. 3. Ἀνέκδοτα τοῦ βασιλέως. 4. Διατί ὁ Γεώργιος Α' εἶναι ὁ μόνος βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐκυβέρνησε περισσότερον ἀπὸ ὄλους τοὺς βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Βυζαντίου; 5. Εἰκόνες τοῦ βασιλέως. 6. Βασιλικὴ οἰκογένεια. 7. Ἐλευθεραὶ ἐργασίαι, ποιήματα κ.τ.λ.

β' Κρητικαὶ ἐπαναστάσεις

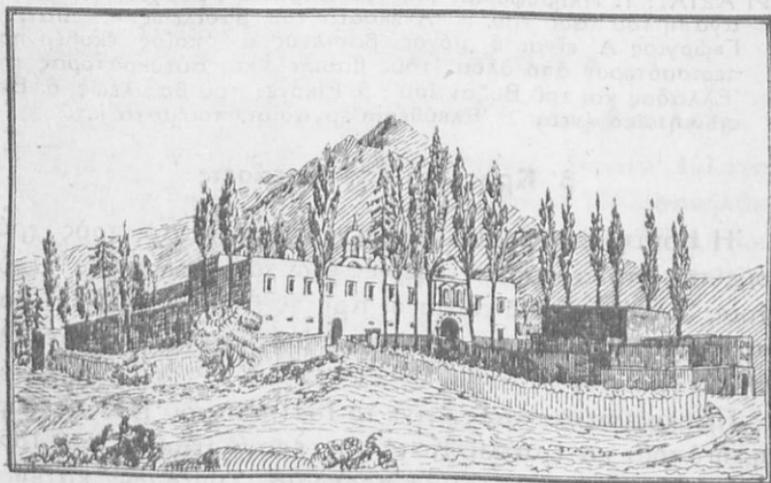
Ἡ Κρήτη παρ' ὄλους τοὺς ἀγῶνας τῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως ἔμεινεν ἔξω τῶν ὀρίων τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο οἱ Κρητες ἔκαμαν πολλὰς νέας ἐπαναστάσεις κατὰ τῶν Τούρκων, διὰ νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τὴν μητέρα Ἑλλάδα.

Πρώτη ἐπανάστασις ἔγινε τὸ 1841 ὑπὸ τοῦ Βασιλογιώργη, ἡ ὁποία κατεστάλη. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1858 οἱ Κρητες ἐκέρδισαν μερικὰ προνόμια. Συντόμως κατεπατήθησαν καὶ οἱ Κρητες ἐπανεστάτησαν πάλιν τὸ 1866. Ἐπὶ διόμισι ἔτη ἠγωνίζοντο ἡρωϊκῶς οἱ Κρητες, χαρακτηριστικὴ δὲ εἶναι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ἡ ὀλοκαύτως τῶν 700 γυναικοπαίδων καὶ τῶν 167 πολεμιστῶν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀρκαδίου. Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἐπανάστασις κατεστάλη.

Ἄλλαι κρητικαὶ ἐπαναστάσεις ἔγιναν τὸ 1878, 1889, 1896 καὶ ἡ τελευταία τὸ 1897. Ἐξ αἰτίας τῆς τελευταίας ταύτης ἐξερράγη πόλεμος μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Τουρκίας. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ἡ Ἑλλάς ἐνίκηθη καὶ ἔχασε τὴν Θεσσαλίαν. Οἱ σύμμαχοι ὁμως ἐπενέβησαν πάλιν καὶ ἠνάγκασαν τὸν σουλτάνον νὰ παραχωρήσῃ τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ ἔλαβε πολεμικὴν ἀποζημίωσιν 100 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ἐξ ἄλλου δὲ ἡ Κρήτη ἀνεγνωρίσθη

ὡς ἀνεξάρτητος ἡγεμονία καὶ πρῶτος ἀρμοστής τῆς ἐστά-
λη ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α'. πρί-
γκιπ Γεώργιος.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Πληροφορίαι καὶ στοιχεῖα πρὸς ἀνακοίνωσιν διὰ
τὰς κρητικὰς ἐπαναστάσεις. 2. Τὸ δλοκαύτωμα τοῦ Ἀρκαδίου
(γραπτὴ ἐργασία). 3. Ποιήματα σχετικὰ μὲ τὴν ἔνωσιν τῆς
Κρήτης μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. 4. Ἐνίσχυσις τῶν κρητι-
κῶν ἐπαναστάσεων ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου

γ' Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1908 εἰς τὴν Τουρκίαν ἔγινεν ἐπανά-
στασις ἀπὸ τοὺς Νεοτούρκους, οἱ ὅποιοι ἦσαν μορφωμέ-
νοι καὶ προοδευτικοὶ Τούρκοι καὶ ἐζήτησαν νὰ καταργηθῇ
ἡ ἀπολυταρχία τοῦ σουλτάνου καὶ νὰ δοθῇ σύνταγμα.

Ὁ σουλτάνος Χαμίτ ἔδωσε τότε σύνταγμα, ἀλλὰ τὸ
1909 ἔγινεν ἀντεπανάστασις ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ παλαιοῦ
καθεστῶτος.

Οἱ Νεότουρκοι ἐπῆλθον κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
κατέστειλαν τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐξεθρόνισαν τὸν Χαμίτ.
Ἄντ' αὐτοῦ δὲ ἀνεκήρυξαν σουλτάνον τὸν Μωάμεθ τὸν Ε'.
καὶ ὑπεσχέθησαν ἰσότητα εἰς ὅλας τὰς φυλάς.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξ ἄλλου ἔγινε τὸ 1909 τὸ κίνημα τοῦ Γουδι ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ν. Ζορμπάν. Τὸ κίνημα τοῦτο ἐπέτυχε καὶ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ γίνουσι πολλαὶ μεταρρυθμίσεις καὶ νὰ ὀργανωθῆ ὁ ἑλληνικὸς στρατός. Τέλος δὲ αἱ ἐκλογαὶ ἔφερον πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐκ Κρήτης πολιτικὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Νεότουρκοι δὲν ἐτήρησαν τὰς ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας ἔδωσαν περὶ ἰσότητος τῶν φυλῶν. Διὰ τοῦτο ἡ Ἑλλάς, Σερβία, Βουλγαρία καὶ Μαυροβούνιον συνεμάχησαν τὸ 1912 ἐναντίον τῆς Τουρκίας καὶ κατ' Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἐκηρύχθη ὁ βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος.

Τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὴν λομπρὰν ἡγεσίαν τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου ἀπέπλυνον τὴν ἥτταν τοῦ 1897 ἐν Θεσσαλίᾳ. Μὲ ἀκράτητον ἐνθουσιασμόν ἐπετίθεντο καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Ἐλασσῶνα, τὰ στενὰ τοῦ Σαρανταπόρου, τὰ Σέρβια, τὴν Κοζάνην καὶ τὴν Βέρροϊαν. Τέλος ἔπειτα ἀπὸ πεισματώδη μάχην κατελήφθησαν τὰ Γιαννιτσὰ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ὠδήγει τὰ νικηφόρα στρατεύματά του κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης.

Κατόπιν συμφωνίας ὅμως ἡ πόλις παρεδόθη ἀμαχητὶ καὶ τὴν 26ην Ὀκτωβρίου ὁ δαφνοστεφὴς διάδοχος εἰσήρχετο μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Ἀναλόγους ἐπιτυχίας ἐσημείωνον καὶ οἱ σύμμαχοι Σέρβοι καὶ Βούλγαροι. Τὴν 27ην Ὀκτωβρίου τμήμα βουλγαρικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Θεοδωρῶφ ἐζήτησε νὰ ἀναπαυθῆ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Τοῦτο ἐδέχθη ὁ διάδοχος ἀπὸ λεπτότητα πρὸς τοὺς συμμάχους, οἱ σκοποὶ ὅμως τῶν βουλγάρων ἦσαν ἄλλοι: Ἐζήτησαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, διὰ νὰ ἐγείρουν ἀξιώσεις κατόπιν ἐπὶ τῆς πόλεως.

Μία ἄλλη φάσις τοῦ βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου ἦτο καὶ ὁ κατὰ θάλασσαν ἀγών. Ἐξ ὄλων τῶν συμμάχων μόνον ἡ Ἑλλάς εἶχε στόλον. Οὗτος μὲ ἀρχηγὸν τὸν Παῦλον Κουντουριώτην ἀπέκλεισε τὸν τουρκικὸν εἰς τὰ στενὰ τοῦ

Ἑλλησπόντου. Ἐπεχείρησε ὁμοῦς δύο φορές νά ἐξέλθῃ. Τότε ἔγιναν αἱ ναυμαχίαι τῆς 8ης Δεκεμβρίου 1912 καί τῆς 5ης Ἰανουαρίου 1913, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ τουρκικὸς ἔπαθε μεγάλας καταστροφάς, ἐνῶ ὁ θρυλικὸς «Ἀβέρωφ» ἐκαλύφθη μὲ δάφνας δόξης.

Ἐνῶ ἐγίνοντο ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἠλευθερώνετο ἡ χώρα, ἄλλο τμήμα ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἠλευθέρωνε τὴν Ἠπειρον καὶ ἐπροχώρει πρὸς τὰ Ἰωάννινα.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐτελείωσαν αἱ ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τότε ὁ Κωνσταντῖνος ἔσπευσε νά βοηθήσῃ τὸν στρατὸν τῆς Ἠπέρου. Μὲ τὴν ἀπαράμιλλον στρατηγικὴν του τέχνην κατέλαβε τὸ ὄχυρόν Μπιζάνι καὶ τὰ Ἰωάννινα καὶ τέλος ἠλευθέρωσε τὴν Ἠπειρον.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Αἷτια καὶ ἀφορμαὶ τοῦ βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου. 2. Τὰ κατορθώματα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. 3. Τὰ κατορθώματα τοῦ στόλου. 4. Πληροφορίαι καὶ ἀνακοινώσεις διὰ τὸν ἐνδοξον διάδοχον Κωνσταντῖνον. 5. Τὸ Μπιζάνι, τὰ Ἰωάννινα, Ἐλασσών, Γιαννιτσά κ.τ.λ. (Γεωγραφικά, Ἱστορικά). 6. Ἄσματα. 7. Οἱ ἔθνικοι πόθοι, ἑλληνικὰ ὄνειρα καὶ ἔθνικα ἰδανικά. 8. Ἐλευθέραι ἐργασίαι ἐπὶ τῶν ἐνδόξων πολέμων. 9. Εἰκόνες, λευκώματα κ.τ.λ.

Δ' Ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου καὶ ἡ δολοφονία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄.

Ἐπειτα ἀπὸ τὰς νίκας τῶν συμμάχων ἡ Τουρκία ὑπέγραψε ἀνακωχὴν εἰς τὴν Καλλίπολιν καὶ ἔπειτα συνθήκην εἰς τὸ Λονδίνον τὴν 17ην Μαΐου 1913.

Διὰ τῆς συνθήκης αὐτῆς παρεχώρει εἰς τοὺς συμμάχους τὴν Ἠπειρον, Μακεδονίαν καὶ μέρος τῆς Θράκης. Αἱ νῆσοι ἐξ ἄλλου τοῦ Αἰγαίου ἐδόθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ δὲ Κρήτη ἠνώθη πλέον ὀριστικῶς καὶ ἀπετέλεσε χώραν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου.

Κατὰ τὸ δίσστημα τοῦτο ἔγινε καὶ ἐν θλιβερώτατον γεγονός. Ἐνῶ ἡ Ἑλλὰς ἐπανηγύριζε τὰς νίκας τῆς, κάποιος μουσάρὸς ἕλληνας, ὁ Γεώργιος Σχοινῆς, ὄργανον πίθανῶς τῶν Βουλγάρων, ἐδολοφόνησεν ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸν βασιλέα Γεώργιον. Εἰς τὸν θρόνον τότε ἀνήλθεν ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Πληροφορίαί διά τήν δολοφονίαν τοῦ ἔθνομάρτυρος βασιλέως. 2. Διηγήματα, ποιήματα, εἰκόνες τῆς ἐποχῆς. 3. Σκέψεις, κρίσεις, ἀνακοινώσεις.

3. Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΙΒ΄

α΄ Ὁ συμμαχικός πόλεμος

Ἐφοῦ ἐτελείωσεν ὁ βαλκανοτουρκικός πόλεμος, οἱ σύμμαχοι ἤρχισαν νά μαλλώνουν κατὰ τήν διανομήν.

Ἡ Βουλγαρία προέβαλλεν μεγάλας ἀξιώσεις καί ἰδίως ἐπὶ τῶν ἐδαφῶν, τὰ ὅποια κατέλαβον οἱ Ἕλληνας καί οἱ Σέρβοι.

Τοῦτο ὅμως δέν τὸ ἐδέχθησαν οἱ ἀδικοῦμενοι καί ἤρχισε νέος πόλεμος τῶν συμμάχων, Ἑλλήνων καί Σέρβων, ἐναντίον τῶν Βουλγάρων.

Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὠδήγησε πάλιν τὸν ἔνδοξον στρατόν του εἰς νέους θριάμβους καί προσεκόμισεν νέας δάφνας εἰς τὸν θρόνον του.

Κατόπιν σκληρῶν μαχῶν ἐκυρίευσεν τὸ Κιλκίς, τὸν Λαχανᾶν, τὴν Δοϊράνην, τὸ Πετρίτσι, τὴν Νέαν Τζουμαγιάν καί ἠλευθέρωσεν τὰς Σέρρας, Δράμαν, Καβάλλαν καί ὅλην τὴν Μακεδονίαν.

Ἐξ ἄλλου καί οἱ Σέρβοι εἶχον ἐπιτυχίας καί τότε οἱ Βούλγαροι ἐζήτησαν εἰρήνην. Τέλος τὴν 17ην Ἰουλίου 1913 ὑπεγράφη εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου. Κατὰ τὴν συνθήκην αὐτὴν ἡ Ρουμανία ἔλαβε τὴν Δοβρουτσᾶν, ἡ Σερβία τὰ μέρη τῆς Βορείου Μακεδονίας καί ἡ Ἑλλάς τὴν Ἡπειρον, Δυτικὴν, Κεντρικὴν καί Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν μέχρι τοῦ Ἐβρου καί τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Ἔτσι ἡ Ἑλλάς ἐμεγάλωσε καί ὁ ἔνδοξος στρατηλάτης Κωνσταντῖνος τὴν ἔκαμε, ὅπως τὴν ὠνειρεύθη : «**Σεβαστὴν εἰς τοὺς φίλους της καὶ τρομερὰν εἰς τοὺς ἐχθρούς της**».

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Πληροφορίαί διά τὸν ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον. 2. Αἱ βαρβαρότητες τῶν Βουλγάρων. Σφαγαὶ ὑπ' αὐτῶν. Ἡ σφαγὴ τοῦ Δοξάτου. 3. Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος (πληροφορίαί—ἀνακοινώσεις). 4. Γεωγραφικά—ἱστορικά : Κιλκίς, Λαχανᾶς, Δοϊράνη, Τζουμαγιά. 5. Ποιήματα, διηγήματα, ᾠδαί, εἰκόνες κ.τ.λ. κ.τ.λ.

β' Ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος

Εἰς τὴν Εὐρώπῃν ὑπῆρχε μέγας ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν Μεγάλων δυνάμεων, διότι εἶχον αἱ χῶραι των διαφορετικὰ συμφέροντα. Ἔτσι ἐμοιράσθησαν εἰς δύο στρατοπέδα καὶ ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζωνται πρὸς πόλεμον.

Ὅλοι ἐζήτουν ἀφορμὴν πολέμου. Ἡ ἀφορμὴ αὕτη δὲν ἤργησε νὰ παρουσιασθῆ. Τὴν 15ην Ἰουλίου 1914, ἐνῶ ὁ διάδοχος τῆς Αὐστρίας εὐρίσκετο εἰς τὸ Σεράγιεβον, ἐδολοφονήθη ὑπὸ Σέρβων ἐπαναστατῶν καὶ ἡ Αὐστρία ἐκήρυξε τότε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σερβίας.

Ὁ πόλεμος ἤρχισεν, ἀλλὰ δὲν περιορίσθη εἰς τὰ δύο αὐτὰ κράτη. Ἐξηπλώθη εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπῃν καὶ ἔγινεν εὐρωπαϊκός. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἔλαβεν μέρος ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Ἀμερική καὶ ἔτσι ἔγινε παγκόσμιος.

Οἱ ἀντίπαλοι στρατοὶ ἦσαν ἰσχυροί. Ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ἦτο ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρία, ἀπὸ τὸ ἄλλο δὲ οἱ δυτικοὶ σύμμαχοι Γαλλία, Ἀγγλία καὶ κατόπιν ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἀμερική. Τεράστια ποσὰ ἐξωδεύθησαν, σφθονον αἷμα ἐχύθη καὶ ἀνυπολόγιστοι καταστροφαὶ ἐπεσωρεύθησαν εἰς τὴν Εὐρώπῃν.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου τούτου ἡ Ἑλλάς ἔμεινεν οὐδετέρα. Κατόπιν ὅμως ἔλαβε τὸ μέρος τῶν συμμάχων.

Οἱ σύμμαχοι ὅμως ὑπωπιεύοντο τὸν Κωνσταντῖνον ὡς φίλον τῶν Γερμανῶν, τὸν ἠνάγκασαν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔκαμαν βασιλέα τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ Ἀλέξανδρον.

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος διήρκεσε 4 ἔτη. Ἡ Γερμανία καὶ οἱ σύμμαχοί της ἠττήθησαν, ἡ δὲ Ἑλλάς ἔλαβε διὰ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν ὀλόκληρον τὴν Θράκην πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μέγα τμῆμα τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἄφοῦ ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη, εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔγινε δημοψήφισμα καὶ ἔφερε πάλιν εἰς τὸν θρόνον τὸν στρατηλάτην βασιλέα Κωνσταντῖνον.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος. Θάνατος αὐτοῦ. 2. Αἷτια καὶ ἀφορμαὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου. 3. Πληροφορία: διὰ

τὸν πόλεμον αὐτόν. 4. Ἀπορίαί καὶ λύσεις αὐτῶν. 5. Περιγραφαί. 6. Ἀποτελέσματα. 7. Κράτη. 8. Πρόσωπα, εἰκόνες κτλ.

γ' Ἡ μικρασιατικὴ καταστροφὴ

Μετὰ τὴν συνθήκην τῶν Σεβρῶν ἑλληνικὰ στρατεύματα ἀπεβιβάσθησαν καὶ κατέλαβον τοὺς νομοὺς Σμύρνης καὶ Ἀιδινίου.

Οἱ Τοῦρκοι ὅμως μὲ τὸν ἀρχηγόν των Κεμάλ πασῶν δὲν ἀνεγνώριζον τὴν συνθήκην τῶν Σεβρῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐξηκολούθουν τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Πρωτεύουσάν του ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ εἶχε τὴν Ἄγκυραν. Διωργάνωσε στρατὸν λοιπὸν καὶ ἤθελε νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Οἱ Ἕλληνες ἐπροχώρησαν νικηταὶ μέχρι τῆς Ἄγκόρας. Ἐγκατελείφθησαν ὅμως ὑπὸ τῶν συμμάχων καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐξαπέλυσαν μεγάλην ἐπίθεσιν περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου 1922.

Τέλος οἱ Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποσυρθοῦν ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Μαζὶ μὲ τὸν στρατὸν ἔφυγαν καὶ πολλοὶ Ἕλληνες τῆς χώρας, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν ὡς πρόσφυγες εἰς τὴν ἐλευθέραν πατρίδα.

Μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ καὶ νὰ φύγῃ εἰς τὴν ξένην, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Βασιλεὺς δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐγένεν ὁ πρωτότοκος υἱὸς του Γεώργιος Β' ὁ σημερινὸς ἔνδοξος βασιλεὺς μας.

Κατόπιν ἐγένεν ἡ συνθήκη τῆς Λωζάννης. Δι' αὐτῆς ἡ Ἑλλὰς παρεχώρησε εἰς τὴν Τουρκίαν τὴν ἀνατολικὴν Θράκην καὶ ἐγένεν ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν. Κατ' αὐτὴν οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι εὕρισκοντο εἰς τὴν Τουρκίαν, ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν Ἑλλάδα μετέβησαν εἰς τὴν Τουρκίαν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ: 1. Μικρασιατικὴ καταστροφὴ (πληροφορίαι). 2. Ἐνίκηθη ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἢ ὄχι; Δικαιολογήσατε τὴν γνώμην σας.

4. Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ Β'

α' Τὰ μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν

Μετὰ τὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατεία ἐγένεον ἐπανάστασις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ πολιτικοὶ Γούναρης, Μπαλτατζῆς, Θεοτόκης, Σιγάτος, Πρωτοπαπαδάκης καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος Χατζηανέστης κατεδικάσθησαν ὑπὸ στρατοδικείου εἰς θάνατον, ὁ δὲ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ ἀπομακρυνθῆ.

Ἐγένετο τότε δημοκρατία εἰς τὴν Ἑλλάδα, οὐσιαστικῶς ὁμοῦς ἐκυβέρνησα ὁ Ἑλ. Βενιζέλος. Αἱ ἐπαναστάσεις διεδέχοντο ἢ μίαν τὴν ἄλλην, ὁ λαὸς δὲ τέλος ἐβαρύνθη καὶ ἐζήτησε διὰ δημοψηφίσματος τοῦ 1936 τὸν βασιλέα του.

Ὁ Βασιλεὺς Γεωργίος ἐπανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον του. Εὐρεθεὶς πρὸ τῆς διαλελυμένης Ἑλλάδος ἀνέθεσε τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας εἰς τὸν Ἰωάννην Μεταξά, ὅστις ἐκυβέρνησε μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου.

β' Δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος

Τὸ ἔτος 1939 ἐκυβερνῶν τὴν μὲν Γερμανίαν ὁ Χίτλερ, τὴν δὲ Ἰταλίαν ὁ Μουσσολίνι.

Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος ἤθελε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ παγγερμανικὸν ὄνειρον καὶ ἤρχισε νὰ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν γειτόνων του. Αἱ χώραι κατελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν γερμανῶν ἢ μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης. Τέλος ἐστράφη πρὸς δυσμὰς καὶ ἐντὸς ἐλαχίστων ἡμερῶν κατέλαβε τὸ Βέλγιον, τὴν Ὀλλανδίαν καὶ τὴν Γαλλίαν.

Τότε εὗρε συνοδοιπόρον του τὴν Ἰταλίαν τοῦ Μουσσολίνι καὶ τὴν Ἰαπωνίαν.

Ὁ Μουσσολίνι ἐπληξε τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Χίτλερ τὴν κατέλαβε. Ἐπειτα ὁ τελευταῖος ἐστράφη κατὰ τῆς Ρωσίας.

Ἡ Ἀγγλία ἐπολέμει κατ' ἀρχὰς μόνη μετὰ τὴν μικρὰν συνοδοιπόρον τῆς Ἑλλάδα. Κατ' ἄνωγόν της ὁμοῦς μετὰ τὴν ἀντίστασιν τῆς Ρωσίας καὶ μετὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ἀμερικῆς εἰς τὸν πόλεμον νὰ καταβληθῆ ἡ Γερμανία καὶ νὰ διαμελισθῆ.

Ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ὁ Χίτλερ ἠτύκτονησεν, οἱ ἄλλοι δὲ συνελήφθησαν, κατεδικάσθησαν εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον καὶ ἐξετελέσθησαν τὴν νύκτα πρὸς τὴν 16ην Ὀκτωβρίου 1946.

Εἰς τὴν ἀπω ἀνατολὴν κατεβλήθη ἐξ ἄλλου καὶ ἡ σύμ-
μαχος τοῦ ἀξονος Ἰαπωνία καὶ ἔτσι ἔληξε ὁ δεῦτερος παγ-
κόσμιος πόλεμος.

Ἦδη οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἠνωμένων Ἐθνῶν συνήλθον
καὶ συνεδριάξουν διὰ τὰς τελικὰς συνθήκας εἰρήνης μετὰ
τῆς Γερμανίας, Ἰταλίας καὶ τῶν δορυφόρων τῶν καὶ προσ-
παθοῦν νὰ λύσουν τὰ μεγάλα προβλήματα, τὰ ὁποῖα ὀρ-
θώνονται ἔμπροσθέν των.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Αἱ ἀντίπαλοι δυνάμεις. 2. Τί ἦτο ὁ ἄξων ; 3. Τί
ἦτο τὸ τρίγωνον Βερολίνου—Ρώμης—Τόκιο ; 4. Καταληφθεῖσαι
χώραι. 5. Ποῖοι ἦσαν οἱ δορυφόροι τοῦ ἄξονος ; 6. Ἀπώλεια
καὶ καταστροφαὶ ἐκ τοῦ πολέμου. 7. Νέα ὄπλα. 8. Μεγάλοι
ἄνδρες τοῦ πολέμου τούτου. 9. Λεπτομέρεια τοῦ πολέμου.

γ' Ἡ Ἑλλάς κατὰ τὸν δεῦτερον παγκόσμιον πόλεμον

Ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος εἶχεν ἐκραγῆ τὸ 1939
καὶ ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ βασιλέως τῆς ἐπεδίκετο
εἰς τὰ εἰρηνικὰ ἔργα μὲ ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀναμιχθῆ εἰς τὸν
πόλεμον.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1940 ὁ δικτάτωρ τῆς Ἰταλίας Μουσσολίνι
ἤρχισε τὰς προκλήσεις καὶ ἐζήτηι ἀφορμὰς νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ
τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω Ἰταλικὸν ὑποβρύχιον ἐτορπίλισε κατὰ
τὴν ἑορτὴν τῆς Μεγαλόχαρης τῆς Τήνου τὸ εὐδρομόν μας
«Ἑλλη» εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου.

Καίτοι ἐγνώριζε τοὺς βεβήλους ἢ κυβέρνησις, προσεποι-
ήθη, ὅτι δὲν τοὺς ἐγνώριζεν. Αἱ προκλήσεις ὁμως συνεχι-
ζοντο καὶ ὁ πόλεμος ἐφαίνετο ἀναπόφευκτος. Ἐν τούτοις
ὁμως καὶ πάλιν ἡ Ἑλλάς δὲν ἐκίνητοποίησε τὰ στρατευ-
ματὰ τῆς πρὸς τὰ σύνορα δι' εὐνοήτους λόγους.

Ὅμως ὁ Μουσσολίνι ὠρέγετο τὴν ὠραίαν χώραν μας.
Οὕτω τὴν νύκτα πρὸς τὴν 28ην Ὀκτωβρίου κατόπιν ἐντο-
λῆς τοῦ ὀ Ἰταλὸς πρεσβευτῆς ἐξύπησε τὸν πρόεδρον τῆς
κυβερνήσεως καὶ ἐζήτησε βάσεις καὶ εἴσοδον τῶν Ἰταλικῶν
στρατευμάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—ΟΧΙ! Ἀπήντησεν ἐντόνως ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς. ΟΧΙ!
ἀπήντησεν καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαός. Τὸ «Μολὼν λαβὲ» ἐπα-
ναλαμβάνεται. Ὁ πόλεμος κηρύσσεται. Αἱ σειρήνες ἤχουιν.
Ἀεροπλᾶνα ἐχθρικὰ ἐμφανίζονται εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς αἰ-
θέρας. Οἱ Ἰταλοὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος.

Ὁ ἠρωϊκὸς ἑλληνικὸς στρατὸς ξεκινᾷ πρὸς νέας δάφνας.

Σπεύδει νά υπερασπισθῆ τὴν πατρίδα του. Τὸ μεγάλο ὄχι τὸν ἠλεκτρίζει. Δὲν θὰ περάσῃ ὁ ἐχθρός. Ἡ Ἑλλάς θὰ ζήσῃ.

Ὅρμᾶ εἰς τὴν Πίνδον. Ἀνεβαίνει τὰς ἀποκρήμνους πτωχώσεις της. Γελοιοποιεῖ τὸν ἐχθρόν. Τὸν καταδιώκει πέραν τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων. Καταλαμβάνει τὴν Κορυτσάν, τὸ Ἄργυρόκαστρον, τὴν Χειμάρραν, τὸ Τεπελένιον. Ὁ χειμὼν εἶναι σκληρός, δυσπρόσιτα τὰ ἀλβανικὰ ὄρη. Ἐν τούτοις μὲ τὸν ἠρωϊσμόν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν καὶ τὴν πίστιν πρὸς

Ἡρώες τῆς Πίνδου

τὰ αἰώνια ἑλληνικὰ ἰδεώδη γράφει τὸ νεώτερον ἔπος μας τὸ Ἄλβανικὸν ἔπος.

Ἀρχίζει ἡ ἔαρινὴ ἐπίθεσις τοῦ Μουσσολινι. Συντρίβεται καὶ αὐτή. Ὁ ἐχθρός ἀπαγοητεύεται. Ἀλλὰ τὴν 6ην Ἀπριλίου 1941 ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Ἑλλάδος ὁ Χίτλερ μὲ τὰς δυνάμεις του. Τὸ ὄχι καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐπικαὶ σελίδες γράφονται εἰς τὰ ὄχυρά τῆς Μακεδονίας μας. Τέλος ἡ ἀντίστασις τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος κάμπτεται πρὸ τῆς δυνάμεως δύο αὐτοκρατοριῶν καὶ ἡ ἡπειρωτικὴ Ἑλλάς καταλαμβάνεται. Ὁ βασιλεὺς μας μὲ ὑπολείματα στρατοῦ καὶ στόλου συνεχίζει τὸν ἀγῶνα εἰς τὴν Κρήτην καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν αὐτῆς διοργανώνει στρατὸν εἰς ξένον ἔδαφος καὶ πολεμᾷ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος.

Εἰς τὴν ξένην ὁ στρατός μας ὑπὸ τὴν λαμπρὰν καὶ φω-

τεινήν πνοήν τοῦ βασιλέως μας σημειώνει νέους θριάμβους εἰς τὸ Ἑλ' Ἀλαμείν καὶ εἰς τὸ Ρίμινι. Εἰς τὴν ὑπόδουλον ὄμως πατρίδα τρεῖς κατακτιηταὶ πλέον ὀργιάζουν : οἱ Γερμανοί, οἱ νικημένοι Ἴταλοι καὶ οἱ θρασύδειλοι Βούλγαροι. Οἱ τελευταῖοι ἰδίως, ἀπόγονοι τοῦ Κρούμου καὶ τοῦ Σαμουήλ, εἰσηλθόντες εἰς τὴν Μακεδονίαν μας, ἐλεηλάτησαν, ἐπυρπόλησαν, ἐφόνευσαν, κατέστρεψαν καὶ ἠρήμωσαν τὸν τόπον.

Ἄλλ' ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἐκάμφθη. Ἡ ἡμέρα τῆς ἐλευθερίας ἐπλησίαζε. Τὸ μέγα γερμανικὸν συγκρότημα κατέρρευσε ὑπὸ τὰ πλήγματα τῶν συμμάχων. Ἡ ἡμέρα τῆς νίκης ἦλθε φωτεινὴ καὶ ἐορτάσθη. Ἡ Ἑλλάς ἠλευθερώθη. Ὁ πόλεμος ἐτελείωσεν.

Παρουσιάσθη ὄμως δὲξὺ τὸ ἐσωτερικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος. Ἐμφύλιοι πόλεμοι ἤρχισαν καὶ τέλος ἔγιναν αἱ ἐκλογαὶ τῆς 31ης Μαρτίου 1946, αἱ ὁποῖαι ἀνέδειξαν λαοπρόβλητον Κυβέρνησιν. Τέλος δὲ διὰ τὴν 1ην Σεπτεμβρίου ἐκλήθη ὁ λαὸς νὰ ἀποφανθῇ ἐπὶ τοῦ πολιτειακοῦ ζητήματος καὶ διὰ τοῦ πανηγυρικοῦ ἀποτελέσματός του ἐκλήθη ὁ βασιλεὺς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν χώραν του.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος Β' ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Πατρίδα του. Ὅλοι δὲ οἱ Ἕλληνες ἄς εὐχηθῶμεν ὑπὸ τὴν φωτεινὴν ἡγεσίαν του νὰ εὐοδωθοῦν οἱ ἔθνηκοί μας πόθοι καὶ νὰ γνωρίσῃ ἡ Ἑλλάς νέας ἡμέρας δόξης καὶ νέους θριάμβους εἰς τὰ πεδία τῆς ἀνασυγροτήσεως, τῆς τέχνης, τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ! Ἀλλὰ καὶ τοῦ πολέμου, ἐὰν ἡ ἀνάγκη τὸ καλέσῃ!

ΕΡΓΑΣΙΑΙ : 1. Ἐργασία με θέμα «Ὅχι» 2. Τὸ ἀλβανικὸν ἔπος. Ἐντυπώσεις διηγήματα ποιήματα. 3 Ἡ περίοδος τῆς κατοχῆς. 4. Βουλγαρικαὶ θηριωδία. 5. Ἡ Ἑλλάς καὶ αἱ ἔθνηκοὶ διεκδικήσεις. 6. Βιογραφικὰ τοῦ Βασιλέως μας. 7. Εἰκόνες, λεξικά κ.τ.λ.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ : Ἐδῶ τελειώνει ἡ ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος : Ποῖαι εἶναι αἱ περίοδοι τῆς νεωτέρας ἱστορίας μας ; 2. Ποῖα εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα ἐκάστης περιόδου ; 3. Ποῖα εἶναι τὰ σπουδαιότερα πρόσωπα καὶ τὰ σημαντικὰ γεγονότα τῆς ἱστορίας ταύτης κατὰ περιόδους ; 4. Τί γενικὰς ἀπορίας ἔχετε νὰ διατυπώσετε ; 5. Τί διδάγματα ἀποκομίζετε ; 6. Συγκεντρώσατε τὸ ὕλικόν σας, τὸ ὁποῖον ἐπεξεργάσθητε κατὰ τὸ ἔτος, δηλαδὴ ἐργασίας, λεξικὸν προσώπων, πίνακας χρονολογιῶν, λευκώματα, χάρτας, γνώμικὰ κ.τ.λ. καὶ διώργανώσατε μίαν ἐκθεσιν : Τὴν **ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ**.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ Α

Η ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Σελίς

1. Ἡ Εὐρώπη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως . . . 5
α' Ἐκτασις τοῦ τουρκικοῦ κράτους. β' Τὸ κράτος τῆς Ἑν-
τίας. γ' Ἡ Ρωσία. δ' Ἄλλα τινὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη.
2. Ἡ τουρκοκρατία εἰς τὴν Ἑλλάδα . . . 10
α' Δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων. β' Ἐξισλαμισμὸς τῶν Ἑλ-
λήνων. γ' Ἐκπατρισμὸς τῶν Ἑλλήνων.
3. Ὁργάνωσις τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ . . . 15
α' Ἐρησκευτικὰ προνόμια. β' Πολιτικὰ προνόμια. γ' Οἱ Φα-
ναριῶται. δ' Ὁργάνωσις τῶν περικῶν δυνάμεων. ε' Μανιάται,
Σουλιῶται καὶ Σφακιανοί. στ' Ὁργάνωσις τῶν ναυτικῶν δυ-
νάμεων τῶν Ἑλλήνων.
4. Ἡ παιδεία ἐπὶ τουρκοκρατίας . . . 28
α' Ἡ παιδεία ὑπὸ διωγμὸν. β' τὰ κρυφὰ σχολεῖα. γ' τὰ πρῶ-
τα ἐπίσημα σχολεῖα. δ' Διδάσκαλοι τοῦ γένους. ε' Ἀδαμάν-
τιος Κοραΐς.
5. Ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων . . . 33
α' Τοπικὰ ἔνοπλα κινήματα. β' Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1770.
γ' Τὸ κίνημα τοῦ 1778 καὶ ὁ Κατσώνης.
6. Προπαρασκευὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως . . . 39
α' Γαλλικὴ ἐπανάστασις. β' Ρήγας Φεραῖος. γ' Τὸ Σουλι
καὶ οἱ Σουλιῶται. δ' Ἀλῆ πασᾶς. ε' Πρῶτος πόλεμος τοῦ
Ἀλῆ πασᾶ κατὰ τοῦ Σουλίου. στ' Δεύτερος πόλεμος τοῦ
Ἀλῆ πασᾶ. ζ' Λάμπρος καὶ Φῶτος Τζαβέλλας. η' Τρίτος πό-
λεμος τοῦ Ἀλῆ κατὰ τοῦ Σουλίου. θ' Ἡ προδοσία τοῦ Σου-
λίου. ι' Ὁ χορδὸς τοῦ Ζαλόγγου. ια' Θάνατος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ.
ιβ' Φιλικὴ ἔταιρεία.

ΜΕΡΟΣ Β'

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

I.—ΠΡΩΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1821)

1. Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν . . . 55
α' Κήρυξις τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου. β' Ἀπο-
τυχία τῆς ἐπαναστάσεως.

2.	Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Πελοπόννησον α' Παπαφλέσσας. β' Ἐναρξίς τῆς ἐπαναστάσεως.	59
3.	Ὁργὴ καὶ ἐκδίκησις τῶν Τούρκων α' Μέτρα τῶν Τούρκων. β' Ἀπαγχονισμὸς τοῦ Πατριάρχου.	63
4.	Νίκαι τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Πελοπόννησον α' Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. β' Τὸ πολεμικὸν σχέδιον τοῦ Κολοκοτρώνη. γ' μάχη τοῦ Βαλτεσίου. δ' Ἡ μάχη εἰς τὰ Βέρβαινα καὶ τὰ Δολιανά. ε' Ἄλωσις τῆς Τριπόλεως. στ' Πρώτη ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων.	65
5.	Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα α' Ἐναρξίς τῆς ἐπαναστάσεως. β' Ἀθανάσιος Διάκος. γ' Ἡ μάχη τῆς Ἀλαμάνας. δ' Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουτσός. ε' Τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς. στ' Ἡ μάχη τῶν Βασιλικῶν.	73
6.	Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Δυτικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα	80
7.	Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν καὶ Κρήτην	80
8.	Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὰς νήσους	82
II.—ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1822)		
1.	Ὁ ἀγὼν κατὰ θάλασσαν α' Πρῶτα κατορθώματα τοῦ Μιαούλη. β' Καταστροφὴ τῆς Χίου. γ' Πυρπόλησις τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη.	84
2.	Νέοι ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν καὶ ἡ μάχη τοῦ Πέτα	89
3.	Πρώτη πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου	90
4.	Ἐκστρατεία τοῦ Δράμαλι εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ καταστροφὴ αὐτοῦ α' Ὁ Δράμαλις εἰς τὴν Πελοπόννησον. β' Καταστροφὴ τοῦ Δράμαλι.	92
III.—ΤΡΙΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1823)		
1.	Μάρκος Μπότσαρης καὶ θάνατος αὐτοῦ	94
2.	Ὁ φιλελληνισμὸς ἐν Εὐρώπῃ καὶ ὁ λόρδος Βύρων α' Ἡ δημιουργία τοῦ φιλελληνισμοῦ. β' Λόρδος Βύρων.	96
3.	Ἐμφύλιοι πόλεμοι	99
VI.—ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1824)		
1.	Ὁ σουλτάνος καὶ οἱ Αἰγύπτιοι	100
2.	Καταστροφὴ Κρήτης καὶ Κάσου	101
3.	Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν	191

4. Ἡ μεγάλη ναυμαχία τοῦ Γέροντα 102

V.—ΠΕΜΠΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1825)

1. Ὁ Ἴμπραήμ εἰς τὴν Πελοπόννησον 103
α' Μάχη εἰς τὸ Κρεμμύδι καὶ ἄλωσις τῆς Σφακτηρίας. β'
Μάχη εἰς τὸ Μανιάκι καὶ θάνατος τοῦ Παπαφλέσσα. γ' Ἐπι-
δρομαὶ τοῦ Ἴμπραήμ εἰς τὴν Πελοπόννησον.
2. Δευτέρα πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου 106

V.—ΕΚΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1826)

1. Ἡρωϊκὴ ἔξοδος τοῦ Μεσολογγίου 108
2. Νέα ἐρήμωσις τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τοῦ Ἴμπραήμ . . 110
3. Ἐκστρατεία τοῦ Κιουταχῆ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν . . . 110
4. Ἀγῶνες τοῦ Καραϊσκάκη κατὰ τοῦ Κιουταχῆ . . . 111
α' Ὁ Καραϊσκάκης ἀρχιστράτηγος. β' Ἡ μάχη παρὰ τὸ
Χαϊδάρι. γ' Ἡ μάχη τῆς Ἀραχώβης.

VII.—ΕΒΔΟΜΟΝ, ΟΓΔΟΟΝ ΚΑΙ ΕΝΑΤΟΝ ΕΤΟΣ
ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1827 - 1829)

1. Νέοι ἀγῶνες τοῦ Καραϊσκάκη 114
α' Νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ Κερατσίνιον. β' Θάνατος τοῦ
Καραϊσκάκη.
2. Ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου 116
3. Ὁ Καποδίστριας εἰς τὴν Ἑλλάδα 118
α' Ἔργα τοῦ Καποδιστριαίου. β' Δολοφονία τοῦ Καποδιστριαίου.

Μ Ε Ρ Ο Σ Γ

Η ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΛΛΑΣ

1. Ἡ βασιλεία τοῦ Ὄθωνος 120
2. Ἡ βασιλεία Γεωργίου τοῦ Α' 122
α' Ἡ β' ἐθνικὴ συνέλευσις καὶ ὁ νέος βασιλεὺς. β' Κρητι-
καὶ ἐπαναστάσεις. γ' Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος. δ' Ἡ συν-
θήκη τοῦ Λονδίνου καὶ ἡ δολοφονία τοῦ βασιλέως Γεωργίου
τοῦ Α'
3. Ἡ βασιλεία τοῦ Κωνσταντίνου ΙΒ'. 127
α' Ὁ συμμαχικὸς πόλεμος. β' Ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος. γ'
Ἡ μικρασιατικὴ καταστροφή.
4. Ἡ βασιλεία Γεωργίου τοῦ Β'. 130
α' Τὰ μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφήν. β' Δεύτερος
παγκόσμιος πόλεμος. γ' Ἡ Ἑλλάς κατὰ τὸν δεύτερον παγ-
κόσμιον πόλεμον.

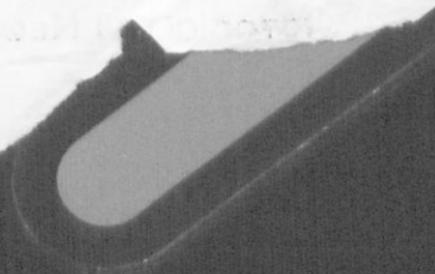
0020561267

ΚΩΔΙΚΟΣ: 01.10.10.10.10.10

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΣΕ)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΛΗΡΗΣ ΣΕΙΡΑ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΚΩΝΣΤ. Θ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Δ/ΛΟΥ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Διά την Γ' τάξιν

Μυθικοί Χρόνοι 2.000

Διά την Δ' τάξιν

Ίστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος 2.500

Διά την Ε' τάξιν

Ίστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας . 2.500

Διά την ΣΤ' τάξιν

Ίστορία τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ . . . 2.500

1. Ἡ βασιλεία τοῦ Α'
2. Ἡ βασιλεία Γεωργίου Α'
α' Ἡ β' ἐθνικὴ συνέλευσις καὶ ἐπαναστάσεις. γ' Βαλκαντικὴ θήκη τοῦ Λονδίνου καὶ ἡ δολοφονία τοῦ Α'
3. Ἡ βασιλεία τοῦ Κωνσταντίνου Δ'
α' Ὁ συμμαχικὸς πόλεμος. β' Ὁ Ἑλληνοβουλγαρικὸς πόλεμος. γ' Ἡ μικρασιατικὴ καταστροφή.
4. Ἡ βασιλεία Γεωργίου τοῦ Β'.
α' Τὰ μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν γεγονότα. β' Ὁ παγκόσμιος πόλεμος. γ' Ἡ Ἑλλάς κατὰ τὸν δεύτερον πόλεμον.

002056120
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ